

Lecture Note: Combinatorics & Graph Theory

Bài Giảng: Tổ Hợp & Lý Thuyết Đồ Thị

Nguyễn Quân Bá Hồng¹

Ngày 26 tháng 7 năm 2025

¹A scientist- & creative artist wannabe, a mathematics & computer science lecturer of Department of Artificial Intelligence & Data Science (AIDS), School of Technology (SOT), UMT Trường Đại học Quản lý & Công nghệ TP.HCM, Hồ Chí Minh City, Việt Nam.
E-mail: nguyenquanbahong@gmail.com & hong.nguyenquanba@umt.edu.vn. Website: <https://nqbh.github.io/>. GitHub: <https://github.com/NQBH>.

Mục lục

I	Combinatorics – Tổ Hợp	6
1	Advanced Counting Techniques & Algorithms – Các Phép Đếm Nâng Cao & Thuật Toán	7
1.1	Basic Combinatorics – Tổ Hợp Cơ Bản	7
1.2	Set theory	8
1.3	Permutations & Combinations – Hoán vị & tổ hợp	12
1.3.1	Permutation group – Nhóm hoán vị	14
1.3.1.1	Basic properties & terminology of permutation group – Tính chất cơ bản & thuật ngữ của nhóm hoán vị	15
1.3.1.2	Composition of permutations – the group product	15
1.4	Combinatorial Proof – Chứng Minh Tổ Hợp	15
1.4.1	Benefit of a combinatorial proofs – Lợi ích của chứng minh tổ hợp	16
1.4.2	Difference between bijective & double counting proofs – Sự khác biệt giữa phép đếm đơn ánh & phép đếm kép	17
1.5	Double Counting (Proof Technique)	18
1.6	Problems: Counting – Bài tập: Đếm	20
1.7	Star & Bar/Euler candy problem – Bài toán chia kẹo Euler	21
1.7.1	Relation to generating functions – Quan hệ với các hàm sinh	24
1.7.2	Recurrence & dynamic programming point of views of stars & bars – Quan điểm truy hồi & quy hoạch động của bài toán sao & thanh	25
1.8	Method of mathematical induction & recurrence – Phương pháp quy nạp toán học & truy hồi/đệ quy	25
1.9	Principle of strong induction – Nguyên lý quy nạp mạnh	27
1.10	Fibonacci & Lucas numbers	27
1.11	Recurrence Relations – Quan hệ truy hồi/hồi quy/đệ quy	28
1.11.1	Problems: Recurrence relation – Bài tập: Quan hệ hồi quy	30
1.12	Linear Recurrence Relations & Unwinding a Recurrence Relation –	34
1.13	Pigeonhole Principle & Ramsey Theory – Nguyên Lý Chuồng Bò Câu & Lý Thuyết Ramsey	34
1.13.1	Dirichlet/Pigeonhole principle – Nguyên lý Dirichlet/chuồng bồ câu	35
1.14	Stirling Numbers – Các Số Stirling	35
1.14.1	Stirling Numbers of Type 1 – Số Stirling Loại 1	36
1.14.2	Stirling Numbers of Type 2 – Số Stirling Loại 2	36
1.14.3	Problems: Stirling numbers	38
1.15	Bell Numbers – Số Bell	38
1.16	Catalan Numbers – Số Catalan	40
1.16.1	Some properties of Catalan numbers – Vài tính chất của số Catalan	40
1.16.2	Some applications of Catalan numbers in Combinatorics – Vài ứng dụng của số Catalan trong Tổ hợp	41
1.16.3	Problems: Catalan numbers – Bài tập: Số Catalan	41
2	Newton Binomial Theorem & Polynomials – Nhị Thức Newton & Đa Thức	46
2.1	Binomial Theorem/Binomial Expansion – Định Lý Khai Triển Nhị thức Newton	46
2.1.1	Geometric explanation – Giải thích về mặt hình học	48
2.2	Multinomial Theorem – Định Lý Khai Triển Multinomial	49
2.3	Combinatorial Identities – Hằng Thức Tổ Hợp	53
2.3.1	Pascal’s rule – Quy tắc Pascal	53
2.3.2	Vandermonde’s identity – Hằng thức Vandermonde	54
2.3.2.1	Generalizations of Vandermonde’s identity – Tổng quát hằng thức Vandermonde	56
2.3.3	Rothe–Hagen identity – Hằng thức Rothe–Hagen	57
2.4	Multinomial Distribution – Phân Phối Multinomial	57
2.5	Problem: Newton Binomial Theorem	57

3	Integer Partitions – Các Phân Hoạch Số Nguyên	59
3.1	Partitions of an Integer – Các Phân Hoạch của 1 Số Nguyên	59
3.1.1	Ferrers diagrams – Biểu đồ Ferrers	61
3.1.2	Problems: Integer partitions – Bài tập: Phân hoạch số nguyên	63
3.2	Asymptotics, Pentagonal Number Theorem – Tiệm cận, Định lý số ngũ giác	69
3.2.1	Compositions of an integer – Các thành phần của 1 số nguyên	69
3.2.2	An asymptotic bound for $p_k(n)$	69
3.2.3	Euler’s pentagonal number theorem – Định lý số ngũ giác của Euler	71
3.3	Open Problems & Conjectures on Integer Partitions – Các Vấn Đề Mở & Giả Thuyết về Phân Hoạch Số Nguyên	73
4	Generating Functions – Hàm Sinh	75
4.1	Basic Generating Functions – Các Hàm Sinh Cơ Bản	75
4.2	Types of generating functions – Các loại hàm sinh	77
4.2.1	Ordinary generating function (OGF) – Hàm sinh thường	77
4.2.2	Exponential generating function (EGF)	80
4.2.3	Poisson generating function – Hàm sinh Poisson	80
4.2.4	Lambert series	80
4.2.5	Bell series	81
4.2.6	Dirichlet series generating functions (DGFs)	81
4.2.7	Polynomial sequence generating functions	81
4.2.8	Other generating functions	81
4.3	Problem: Generating functions	82
5	Inclusion–Exclusion Principle – Nguyên Lý Bao Hàm–Loại Trừ	83
5.1	Some Variants of Inclusion–Exclusion Principle – Vài Biến Thể của Nguyên Lý Bao Hàm–Loại Trừ	83
5.2	Problems on inclusion–exclusion principle	87
5.3	Derangement – Sự rối loạn/Số hoán vị sai vị trí	87
5.3.1	Counting derangements – Đếm số hoán vị sai vị trí	88
5.3.2	Derivation of derangements by inclusion–exclusion principle – Sự suy ra derangement bằng nguyên lý bao gồm–loại trừ	89
5.3.3	Growth of number of derangements as n approaches ∞	90
5.3.4	Asymptotic expansion in terms of Bell numbers – Mở rộng tiệm cận theo số Bell	90
5.3.5	Generalizations of derangements – Các tổng quát hóa của hoán vị sai vị trí	90
5.3.6	Computational complexity of derangement computations	91
5.3.7	Problems: Derangement – Bài tập: Hoán vị sai vị trí	91
II	Graph Theory – Lý Thuyết Đồ Thị	96
6	Basic Graph Theory – Lý Thuyết Đồ Thị Cơ Bản	98
6.1	Trees & graphs: Some basic concepts – Cây & đồ thị: Vài khái niệm cơ bản	99
6.1.1	Walks, trails, paths, cycles, & complete graphs	102
6.1.2	Undirected graphs – Đồ thị vô hướng	102
6.1.3	Labeled graphs – Đồ thị có nhãn	107
6.1.4	Ordered graphs – Đồ thị có thứ tự	107
6.1.5	Trees – Cây	107
6.1.6	Ordered trees – Cây có thứ tự	109
6.1.7	Problem: Basic graphs – Bài tập: Đồ thị cơ bản	110
6.1.8	Graphic sequences	112
6.1.9	Miscellaneous: Graph theory	116
6.2	Basic Data Structures – Cấu Trúc Dữ Liệu Cơ Bản	117
6.2.1	Arrays – Mảng	118
6.2.2	Matrices – Ma trận	118
6.2.3	Lists – Danh sách	118
6.2.4	Stacks – Ngăn xếp	119
6.2.5	Queues – Hàng đợi	119
6.2.6	Priority queues – Hàng đợi ưu tiên	119
6.2.7	Sets – Tập hợp	120
6.2.8	Dictionaries – Từ điển	120

6.3	Representation of Trees & Graphs – Biểu Diễn Cây & Đồ Thị	120
6.3.1	Representation of graphs – Biểu diễn đồ thị	121
6.3.1.1	Adjacency matrix – Ma trận kề	123
6.3.1.2	Adjacency list – Danh sách kề	124
6.3.1.3	Extended adjacency list – Danh sách kề mở rộng	125
6.3.1.4	Adjacency map – Bản đồ kề	126
6.3.2	Representation of trees – Biểu diễn cây	127
6.3.2.1	Array of parents – Mảng cha mẹ	128
6.3.2.2	1st-child, next-sibling – Con thứ nhất, anh chị em ruột tiếp theo	129
6.3.2.3	Graph-based representation of trees	130
7	Algorithms on Graphs – Các Thuật Toán Trên Đồ Thị	132
7.1	Preliminaries	132
7.1.1	Search problems – Bài toán tìm kiếm	132
7.1.2	Search algorithms – Các thuật toán tìm kiếm	133
7.1.2.1	Applications of search algorithms – Ứng dụng của thuật toán tìm kiếm	134
7.1.2.2	Classes of search algorithms	134
7.2	Algorithmic Techniques – Các Kỹ Thuật Thuật Toán	135
7.2.1	Tree edit distance problem – Bài toán khoảng cách chỉnh sửa cây	136
7.3	Backtracking – Quay lui	142
7.4	Branch-&-Bound – Phân Nhánh & Giới hạn	144
7.5	Basic Graph Theory: Coding & Programming Aspects – Lý Thuyết Đồ Thị Cơ Bản: Các Khía Cạnh Mã Hóa & Lập Trình	145
7.5.1	Graph representation – Biểu diễn đồ thị	145
7.6	Breadth-first Search (BFS) – Tìm Kiếm Theo Chiều Rộng	149
7.6.1	Pseudocode of BFS	150
7.6.2	Analysis of BFS – Phân tích BFS	151
7.6.2.1	Time & space complexity of BFS – Độ phức tạp không gian & thời gian của BFS	151
7.6.2.2	Completeness of BFS – Tính đầy đủ của BFS	151
7.6.3	BFS ordering – Thứ tự BFS	151
7.6.4	Some applications of BFS – Vài ứng dụng của BFS	152
7.7	Depth-first Search (DFS) – Tìm Kiếm Theo Chiều Sâu	152
7.7.1	Some properties of DFS – Vài tính chất của DFS	152
7.7.2	Output of a DFS – Kết quả đầu ra của DFS	153
7.7.2.1	Vertex orderings – Đánh số đỉnh	154
7.7.2.2	Pseudocode of DFS - Mã giả của DFS	154
7.7.3	Applications of DFS	155
7.7.4	Complexity of DFS	156
7.8	Shortest path problem – Bài toán tìm đường đi ngắn nhất	156
7.8.1	Algorithms	157
7.9	Dijkstra's algorithm – Thuật toán Dijkstra	157
8	CSES Problem Set/Graph Algorithms	158
9	CSES Problem Set/Tree Algorithms	163
10	Posets, Kết Nối, Lưới Boolean	164
11	Miscellaneous	165
11.1	Contributors	165
	Tài liệu tham khảo	166

Preface

Abstract

This text is a part of the series *Some Topics in Advanced STEM & Beyond*:

URL: https://nqbh.github.io/advanced_STEM/.

Latest version:

- *Lecture Note: Combinatorics & Graph Theory – Bài Giảng: Tổ Hợp & Lý Thuyết Đồ Thị.*

PDF: URL: https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/lecture/NQBH_combinatorics_graph_theory_lecture.pdf.

TEX: URL: https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/lecture/NQBH_combinatorics_graph_theory_lecture.tex.

- *Slide: Combinatorics & Graph Theory – Slide Bài Giảng: Tổ Hợp & Lý Thuyết Đồ Thị.*

PDF: URL: https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/slide/NQBH_combinatorics_graph_theory_slide.pdf.

TEX: URL: https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/slide/NQBH_combinatorics_graph_theory_slide.tex.

- *Survey: Combinatorics & Graph Theory – Khảo Sát: Tổ Hợp & Lý Thuyết Đồ Thị.*

PDF: URL: https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/NQBH_combinatorics.pdf.

TEX: URL: https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/NQBH_combinatorics.tex.

- Codes:

- C/C++: https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/C++.

- Pascal: https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/Pascal.

- Python: https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/Python.

Tài liệu này là bài giảng tôi dạy cho sinh viên Khoa Công Nghệ (undergraduate Computer Science students) chuyên ngành Kỹ Thuật Phần Mềm (Software Engineering, abbr., SE) & Trí Tuệ Nhân Tạo-Khoa Học Dữ Liệu (Artificial Intelligence-Data Science, abbr., AIDS) nên sẽ tập trung vào phương diện lập trình cho các khái niệm Tổ hợp & Lý thuyết đồ thị được nghiên cứu. Bài giảng này gồm 2 phần chính:

- **Part I: Combinatorics – Tổ Hợp.**

- **Part II: Graph Theory – Lý Thuyết Đồ Thị.** Tập trung vào các thuật toán trên cây (algorithms on trees) & thuật toán trên đồ thị (algorithms on graphs)

Preliminaries

Notation – Ký hiệu

- $\overline{m, n} := \{m, m+1, \dots, n-1, n\}$, $\forall m, n \in \mathbb{Z}$, $m \leq n$. Hence the notation “for $i \in \overline{m, n}$ ” means “for $i = m, m+1, \dots, n$ ”, i.e., chỉ số/biến chạy i chạy từ $m \in \mathbb{Z}$ đến $n \in \mathbb{Z}$. Trong trường hợp $a, b \in \mathbb{R}$, ký hiệu $\overline{a, b} := [\overline{a}], [\overline{b}]$ có nghĩa như định nghĩa trước đó với $m := \lceil a \rceil$, $n := \lfloor b \rfloor \in \mathbb{Z}$; khi đó ký hiệu “for $i \in \overline{a, b}$ ” với $a, b \in \mathbb{R}$, $a \leq b$ có nghĩa là “for $i = \lceil a \rceil, \lceil a \rceil + 1, \dots, \lfloor b \rfloor - 1, \lfloor b \rfloor$ ”, i.e., chỉ số/biến chạy i chạy từ $\lceil a \rceil$ đến $\lfloor b \rfloor \in \mathbb{Z}$.
- $\lfloor x \rfloor, \{x\}$ lần lượt được gọi là *phần nguyên & phần lẻ* (integer- & fractional parts) của $x \in \mathbb{R}$, see, e.g., [Wikipedia/floor & ceiling functions](#), [Wikipedia/fractional part](#).

- $x_+ := \max\{x, 0\}$, $x_- := \max\{-x, 0\} = -\min\{x, 0\}$ lần lượt được gọi là *phần dương* & *phần âm* (positive- & negative parts) của $x \in \mathbb{R}$.
- s.t.: abbreviation of ‘such that’.
- w.l.o.g.: abbreviation of ‘without loss of generality’.
- $|A|$ or $\#A$: the number of elements of a set A – số phần tử của 1 tập hợp A hữu hạn.
- $\text{card}(A)$: cardinality of a set A (finite or infinite) – lực lượng của 1 tập hợp A (hữu hạn hoặc vô hạn).
- $[n] := \{1, 2, \dots, n\}$: the set of 1st $n \in \mathbb{N}^*$ positive integers, which serves as 1 of prototypical example of a finite set with n elements – tập hợp $n \in \mathbb{N}^*$ số nguyên dương đầu tiên, đóng vai trò là 1 trong ví dụ nguyên mẫu của 1 tập hợp hữu hạn với n phần tử. Quy ước $[0] = \emptyset$ ký hiệu tập rỗng, i.e., tập hợp không chứa bất cứ phần tử nào.
Note: $[n]$ là ký hiệu ưa thích của dân Tổ hợp vì tập $[n]$ xuất hiện xuyên suốt trong các bài toán Tổ hợp với vai trò tập mẫu để biểu đạt số phần tử cần thiết.
- $A_n^k = \frac{n!}{(n-k)!}$: Chỉnh hợp chập k phần tử từ 1 tập hợp có n phần tử.
- $C_n^k = \binom{n}{k} = \frac{n!}{k!(n-k)!}$: Tổ hợp chập k phần tử từ 1 tập hợp có n phần tử.
- $P_n = n!$, $\forall n \in \mathbb{N}$: the number of permutations.
- O: Olympiad problem – Bài tập định hướng ôn luyện Olympic Toán Hoặc Olympic Tin.
- R: Research-oriented problems – Bài tập định hướng nghiên cứu. tBài tập hay các câu hỏi nhãn R, (R-labeled problems & R-labeled questions) thường sẽ có các bài báo nghiên cứu khoa học liên quan đính kèm.

Phần I

Combinatorics – Tổ Hợp

Chương 1

Advanced Counting Techniques & Algorithms – Các Phép Đếm Nâng Cao & Thuật Toán

Contents

1.1	Basic Combinatorics – Tổ Hợp Cơ Bản	7
1.2	Set theory	8
1.3	Permutations & Combinations – Hoán vị & tổ hợp	12
1.3.1	Permutation group – Nhóm hoán vị	14
1.4	Combinatorial Proof – Chứng Minh Tổ Hợp	15
1.4.1	Benefit of a combinatorial proofs – Lợi ích của chứng minh tổ hợp	16
1.4.2	Difference between bijective & double counting proofs – Sự khác biệt giữa phép đếm đơn ánh & phép đếm kép	17
1.5	Double Counting (Proof Technique)	18
1.6	Problems: Counting – Bài tập: Đếm	20
1.7	Star & Bar/Euler candy problem – Bài toán chia kẹo Euler	21
1.7.1	Relation to generating functions – Quan hệ với các hàm sinh	24
1.7.2	Recurrence & dynamic programming point of views of stars & bars – Quan điểm truy hồi & quy hoạch động của bài toán sao & thanh	25
1.8	Method of mathematical induction & recurrence – Phương pháp quy nạp toán học & truy hồi/đệ quy	25
1.9	Principle of strong induction – Nguyên lý quy nạp mạnh	27
1.10	Fibonacci & Lucas numbers	27
1.11	Recurrence Relations – Quan hệ truy hồi/hồi quy/đệ quy	28
1.11.1	Problems: Recurrence relation – Bài tập: Quan hệ hồi quy	30
1.12	Linear Recurrence Relations & Unwinding a Recurrence Relation –	34
1.13	Pigeonhole Principle & Ramsey Theory – Nguyên Lý Chuồng Bò Câu & Lý Thuyết Ramsey	34
1.13.1	Dirichlet/Pigeonhole principle – Nguyên lý Dirichlet/chuồng bồ câu	35
1.14	Stirling Numbers – Các Số Stirling	35
1.14.1	Stirling Numbers of Type 1 – Số Stirling Loại 1	36
1.14.2	Stirling Numbers of Type 2 – Số Stirling Loại 2	36
1.14.3	Problems: Stirling numbers	38
1.15	Bell Numbers – Số Bell	38
1.16	Catalan Numbers – Số Catalan	40
1.16.1	Some properties of Catalan numbers – Vài tính chất của số Catalan	40
1.16.2	Some applications of Catalan numbers in Combinatorics – Vài ứng dụng của số Catalan trong Tổ hợp	41
1.16.3	Problems: Catalan numbers – Bài tập: Số Catalan	41

1.1 Basic Combinatorics – Tổ Hợp Cơ Bản

Combinatorics is a collection of techniques & a language for the study of (finite or countably infinite) discrete structures. Given a set of elements (& possibly some structure on that set), typical questions in combinatorics are:

- Does a specific arrangement of the elements exist?
- How many such arrangements are there?
- What properties do these arrangements have?
- Which 1 of the arrangements is maximal, minimal, or optimal according to some criterion?

– Tổ hợp là 1 tập hợp các kỹ thuật & 1 ngôn ngữ để nghiên cứu các cấu trúc rời rạc (hữu hạn hoặc vô hạn đếm được). Cho 1 tập hợp các phần tử (& có thể có 1 số cấu trúc trên tập hợp đó), các câu hỏi điển hình trong tổ hợp là:

- Có tồn tại sự sắp xếp cụ thể của các yếu tố không?
- Có bao nhiêu sự sắp xếp như vậy?
- Những sự sắp xếp này có những tính chất gì?
- Sự sắp xếp nào là tối đa, tối thiểu hoặc tối ưu theo 1 số tiêu chí?

1.2 Set theory

Resources – Tài nguyên.

1. [Hal60; Hal74]. PAUL RICHARD HALMOS, *Naive Set Theory*.

Comments. 1 trong những quyển sách có nội dung đẹp nhất về Lý Thuyết Tập Hợp Ngây Thơ (distinguish Naive Set Theory vs. Axiomatic Set Theory – Lý Thuyết Tập Hợp Tiên Đề).

2. [Kap72; Kap77]. IRVING KAPLANSKY. *Set Theory & Metric Spaces*.

Tập hợp là 1 khái niệm cơ bản của Toán học, thường không định nghĩa trong naive set theory (nhưng có thể trong axiomatic set theory). Thông thường, người ta dùng khái niệm tập hợp để chỉ 1 nhóm các đối tượng đã được chọn ra, hay đã được quy định từ trước, & thường dùng ký hiệu tập hợp bằng chữ in hay chữ viết hoa A, B, C, X, Y, Z , tuy nhiên, nên viết ký hiệu bao hàm ý nghĩa của tập hợp để tiện theo dõi trong nghiên cứu, e.g., $\mathbb{N}_{\text{odd}} = \{n \in \mathbb{N}; n \not\equiv 2\}$: tập hợp các số tự nhiên lẻ, $\mathbb{N}_{\text{even}} = \{n \in \mathbb{N}; n \equiv 2\}$: tập hợp các số tự nhiên chẵn. Cho tập A , 1 đối tượng x được nói đến trong A được gọi là 1 *phần tử* của A , ký hiệu $x \in A$, nếu x không nằm trong A , nói x không thuộc A , ký hiệu $x \notin A$.

- *Quy ước.* Tập rỗng $\emptyset$ là tập hợp không gồm phần tử nào cả. Tập $\emptyset$ là duy nhất (uniqueness of emptyset: *the emptyset*).
- *Do độ lớn của tập hợp.* Khi tập A có hữu hạn phần tử thì số phần tử của A ký hiệu là $|A|$ hoặc $\#A$ hoặc $\text{card } A$ (cardinal – lực lượng).
- *2 cách đặt/xác định tập hợp.*
  - Liệt kê các phần tử của tập hợp.
  - Chỉ ra tính chất đặc trưng của các phần tử của tập hợp.

Remark 1 (Tính phân biệt của các phần tử trong cùng 1 tập hợp). *Tập hợp gồm các phần tử phân biệt nhau, i.e., nếu $A = \{a_1, \dots, a_n\} \Rightarrow a_i \neq a_j, \forall i, j = 1, \dots, n, i \neq j$.*

Định nghĩa 1 (Subset – Tập con). Cho 2 tập A, B . $A \subset B \Leftrightarrow (\forall x \in A \Rightarrow x \in B)$: A là tập con của B , hay B là tập mẹ của A , ký hiệu $B \supset A$.

Định nghĩa 2 (2 tập hợp bằng nhau). (i) 2 tập hợp bằng nhau: $A = B \Leftrightarrow (A \subset B \wedge B \subset A)$. (ii) Cho $n \in \mathbb{N}, n \geq 2$, n tập hợp bằng nhau: $A_1 = A_2 = \dots = A_n \Leftrightarrow A_i = A_j, \forall i, j = 1, \dots, n \Leftrightarrow (A_i \subset A_j \wedge A_j \subset A_i), \forall i, j = 1, \dots, n$.

Theorem 1 (Some basic properties of sets & operations on sets – Vài tính chất cơ bản của tập hợp & các phép toán trên tập hợp). Let $n \in \mathbb{N}^*, A, B, C, \dots, A_i$ be sets, $\forall i = 1, \dots, n$.

(i) (Tính chất của tập con) $A \subset B \wedge B \subset C \Rightarrow A \subset C$. $\emptyset \subset A \subset A, \forall \text{ set } A$.

(ii) (Reflective) $A = A, \forall \text{ set } A$. (Symmetric) $A = B \Rightarrow B = A$. (Transitive) $A = B \wedge B = C \Rightarrow A = C$. $(|A| = |B| \wedge A \subset B) \Rightarrow A = B$.

Định nghĩa 3 (Giao của 2 tập hợp). Giao của 2 tập hợp A, B được cho bởi $A \cap B = \{x; x \in A \wedge x \in B\}$.

Định nghĩa 4 (Hợp của 2 tập hợp). Hợp của 2 tập hợp A, B được cho bởi $A \cup B = \{x; x \in A \vee x \in B\}$.

Định nghĩa 5 (Hiệu của 2 tập hợp). Hiệu của 2 tập hợp A, B được cho bởi $A \setminus B = \{x; x \in A \wedge x \notin B\}$.

Định nghĩa 6 (Phần bù của 2 tập hợp). Cho $A \subset B$. Phần bù của A trong B là tập $\bar{A} = B \setminus A$ hay $C_B^A = B \setminus A$.

Định nghĩa 7 (Tích Descartes, [Phu10], p. 12). Cho $n \in \mathbb{N}^*$ tập hợp $A_1, \dots, A_n$. Xét tập hợp A gồm tất cả các bộ n phần tử sắp thứ tự $(a_1, \dots, a_n)$ trong đó $a_i \in A_i, \forall i = 1, \dots, n$. Tập A được gọi là tích Descartes của n tập hợp $A_1, \dots, A_n$ & ký hiệu:

$$A = \prod_{i=1}^n A_i = A_1 \times A_2 \times \dots \times A_n = \{(a_1, \dots, a_n); a_i \in A_i, \forall i = 1, \dots, n\}.$$

Định lý 1 (Tính chất của tích Descartes). (i) $A \times B \neq B \times A, \forall A \neq B$. (ii) $|\prod_{i=1}^n A_i| = \prod_{i=1}^n |A_i|$.

A *multiset* is like a set except that its members need not be distinct.

– 1 đa tập hợp giống như 1 tập hợp ngoại trừ các thành viên của nó không cần phải khác biệt.

Definition 1 (Multisets, [Sha22], Def. 2.13, p. 53). A multiset is a set together with a function that assigns a positive integer or ∞ – called a repetition number (or a multiplicity) – to each member of the set.

Định nghĩa 8 (Đa tập). 1 đa tập là 1 tập hợp cùng với 1 hàm gán 1 số nguyên dương hoặc ∞ – được gọi là số lặp lại (hoặc bội số) – cho mỗi phần tử của tập hợp.

Example 1 ([Sha22], Ex. 2.14, p. 53). $A = \{a, a, a, b, c, c, d, d\} = \{3 \cdot a, b, 2 \cdot c, 2 \cdot d\}$ is a multiset with members a, b, c, d & with repetitions numbers 3, 1, 2, 2, resp.

Remark 2 ([Sha22], Rmk. 2.15, p. 53). A set can be thought of as a multiset with all repetition numbers equal to 1. In an infinite multiset, some members could have infinite repetition numbers. I.e., we allow for the possibility that a multiset contains an infinite number of copies of a certain element.

– 1 tập hợp có thể được coi là 1 đa tập hợp với tất cả các số lặp lại bằng 1. Trong 1 đa tập hợp vô hạn, 1 số phần tử có thể có số lặp lại vô hạn. Tức là, chúng ta cho phép khả năng 1 đa tập hợp chứa 1 số lượng vô hạn các bản sao của 1 phần tử nhất định.

Definition 2 ($|\cdot|$ notation). If X is a finite set, then $|X|$ will denote the number of elements in X . If X is a finite multiset, then $|X|$ will denote the sum of its repetition numbers.

Định nghĩa 9 (Ký hiệu $|\cdot|$). Nếu X là 1 tập hợp hữu hạn, thì $|X|$ sẽ biểu thị số phần tử trong X . Nếu X là 1 đa tập hữu hạn, thì $|X|$ sẽ biểu thị tổng số lần lặp lại của nó.

Bài toán 1 ([Phu10], VD3, p. 16). Cho $a, b \in \mathbb{N}^*$ thỏa $a + b$ lẻ. Chia $\mathbb{N}^*$ thành 2 tập rời nhau A, B (được gọi là phân hoạch). Chứng minh luôn tồn tại 2 phần tử x, y thuộc cùng 1 tập thỏa $|x - y| \in \{a, b\}$.

Chứng minh. Giả sử phản chứng, không tồn tại 2 phần tử x, y cùng thuộc 1 tập thỏa $|x - y| \in \{a, b\}$. Vì A, B bình đẳng, w.l.o.g., giả sử $1 \in A$, có $1 + a, 1 + b \in B$, suy ra $1 + 2a, 1 + 2b \in A$. Dùng phương pháp quy nạp, chứng minh được $1 + 2na, 1 + 2nb \in A$ & $1 + (2n + 1)a, 1 + (2n + 1)b \in B$. Do $a + b$ lẻ nên a, b khác tính chẵn lẻ, suy ra $1 + ab \in A \cap B$, mâu thuẫn giả thiết $A \cap B = \emptyset$. $\square$

Remark 3. Ý tưởng của chứng minh trên: do các đối tượng trong A, B không xác định nên không thể xét tính chất của các phần tử của 2 tập hợp này, do đó ta sử dụng phương pháp phản chứng: giả sử không tồn tại 2 phần tử x, y cùng thuộc 1 tập thỏa $|x - y| \in \{a, b\}$, i.e., $|x - y| \notin \{a, b\}, \forall x, y \in A$ & $\forall x, y \in B$, rồi xét từ phần tử 1 (do tính chất sắp xếp thứ tự tốt – well-ordering property, see, e.g., [Wikipedia/well-ordering principle](#) – của $\mathbb{N}^*$ nên thường lấy phần tử 1 làm mốc, tương tự như ý tưởng của phương pháp phần tử cực biên), rồi suy luận để phân bố các dãy số bắt đầu từ 1 vào tập A, B tương ứng để giả thiết phản chứng $|x - y| \notin \{a, b\}, \forall x, y \in A$ & $\forall x, y \in B$ được đảm bảo, sau đó cố gắng tìm phần tử chung để mâu thuẫn với giả thiết $A \cap B = \emptyset$, suy ra từ việc phân hoạch $\mathbb{N}^*$ thành A, B .

Note 1. $a \pm b : 2 \Rightarrow a, b$ cùng tính chẵn lẻ. $a \pm b \not: 2 \Rightarrow a, b$ khác tính chẵn lẻ.

Remark 4. (a) Trong chứng minh trên, có thể chứng minh quy nạp được $1 + ma + nb \in A, \forall m, n \in \mathbb{N}, m + n : 2$, & $1 + pa + qb \in A, \forall p, q \in \mathbb{N}, p + q \not: 2$, nhưng ta chỉ cần lấy

$$(m, n, p, q) = \begin{cases} (0, a, b, 0) & \text{if } a : 2, b \not: 2, \\ (b, 0, 0, a) & \text{if } a \not: 2, b : 2. \end{cases}$$

(b) Giả thiết $a + b \not: 2$ trong bài toán trên là cần thiết vì nếu $a + b : 2$, ta có thể lấy $a = 1, b$ là 1 số nguyên dương lẻ bất kỳ, $A = \{2n + 1\}_{n=0}^\infty, B = \{2n\}_{n=1}^\infty$, i.e., A, B lần lượt là tập số nguyên dương lẻ & tập số nguyên dương chẵn, thì trong A, B không có 2 phần tử liên tiếp vì 2 phần tử liên tiếp phải khác tính chẵn lẻ, & $|x - y| : 2$ với mọi x, y cùng thuộc 1 tập hợp, mà $b \not: 2$ nên $|x - y| \neq b$ với mọi x, y cùng thuộc 1 tập hợp.

VNTA's C++: computer-aided proof by generating sequences in A, B . URL:

- https://github.com/vntanh1406/Graph_SUM2025/blob/main/Combinatorics/Baitoan1_phanhoach.cpp.
- https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/C++/VNTA_partition.cpp.

```

1  #include <bits/stdc++.h>
2  #define io ios_base::sync_with_stdio(0); cin.tie(0)
3  using namespace std;
4
5  bool findPair(const vector<long long>& S, long long a, long long b, char setName) {
6      for (long long i = 0; i < S.size(); ++i) {
7          for (long long j = i + 1; j < S.size(); ++j) {
8              long long d = abs(S[i] - S[j]);
9              if (d == a || d == b) {
10                 cout << "Tim thay cap x, y trong tap " << setName << ": (" << S[i] << ",
11                     " << S[j] << "), |x - y| = " << d << '\n';
12                 return true;
13             }
14         }
15     }
16     return false;
17 }
18
19 int main() {
20     io;
21     long long a, b;
22     do {
23         cin >> a >> b;
24     } while ((a + b) % 2 == 0);
25
26     // tạo dãy để chứng minh phản chứng
27     vector<long long> A, B;
28     long long x = 1; // x0 = 1
29     int max_steps = 10000;
30     A.push_back(x); // x0 vào A
31     bool is_A = false; // x1 vào B
32     for (int i = 0; i < max_steps; ++i) {
33         x += (i % 2 == 0) ? a : b; // x_{n+1} = x_n + a (n chẵn) hoặc + b (n lẻ)
34         if (is_A) A.push_back(x);
35         else B.push_back(x);
36         is_A = !is_A;
37     }
38
39     // kiểm tra cặp trong A & B
40     bool res = findPair(A, a, b, 'A') || findPair(B, a, b, 'B');
41     if (!res) {
42         cout << "Khong tim thay cap trong " << max_steps + 1 << " phan tu dau tien.\n";
43         cout << "Nhưng do gcd(a,b) = 1 & N* vô hạn, luôn tồn tại cặp thỏa mãn.\n";
44     }
45     return 0;
46 }

```

Bài toán 2 ([Phu10], VD4, p. 17, [MOSP1997]). *Phân hoạch $\mathbb{N}^*$ thành A, B . Chứng minh $\forall n \in \mathbb{N}^*$, tồn tại $a, b \in \mathbb{N}^*$, $a \neq b$, $a > n$, $b > n$ thỏa $\{a, b, a + b\} \subset A$ hoặc $\{a, b, a + b\} \subset B$.*

Bài toán 3 ([Phu10], VD5, p. 19). *Cho $A \subset [15]$ thỏa tích của 3 phần tử khác nhau bất kỳ của A đều không phải là số chính phương. (a) Chỉ ra 1 tập A gồm 10 phần tử. (b) Xác định số phần tử lớn nhất của M .*

Giải. (a) $A = \{1, 4, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14\}$ thỏa. (b)

VNTA's C++: URL:

- https://github.com/vntanh1406/Graph_SUM2025/blob/main/Combinatorics/Baitoan3.cpp.
- https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/C++/VNTA_subset_square_number.cpp.

```

1  #include <bits/stdc++.h>
2  using namespace std;
3
4  bool is_square_num(int x) {
5      int r = (int)round(sqrt((double)x));
6      return r * r == x;
7  }
8
9  bool checkSet(const vector<int> &s) {
10     int n = s.size();
11     for (int i = 0; i < n - 2; ++i)
12         for (int j = i + 1; j < n - 1; ++j)
13             for (int k = j + 1; k < n; ++k) {
14                 int prod = s[i] * s[j] * s[k];
15                 if (is_square_num(prod)) return false;
16             }
17     return true;
18 }
19
20 int main() {
21     ios_base::sync_with_stdio(0);
22     cin.tie(0);
23     vector<int> u(15);
24     iota(u.begin(), u.end(), 1);
25     bool f = false;
26     vector<bool> bitmask(15, false);
27     fill(bitmask.begin(), bitmask.begin() + 10, true);
28     cout << "=== Cau a ===\n";
29     do {
30         vector<int> s;
31         for (int i = 0; i < 15; ++i) if (bitmask[i]) s.push_back(u[i]);
32         if (checkSet(s)) {
33             f = true;
34             for (int x : s) cout << x << " ";
35             cout << "\n";
36         }
37     } while (prev_permutation(bitmask.begin(), bitmask.end()));
38     if (!f) cout << "Khong tim thay tap hop thoa de\n";
39
40     cout << "=== Cau b ===\n";
41     for (int i = 15; i >= 1; --i) {
42         vector<bool> bitmask(15, false);
43         fill(bitmask.begin(), bitmask.begin() + i, true);
44         do {
45             vector<int> s;
46             for (int j = 0; j < 15; ++j) if (bitmask[j]) s.push_back(j + 1);
47             if (checkSet(s)) {
48                 cout << "Max size = " << i << "\n";
49                 for (int x : s) cout << x << " ";
50                 return 0;
51             }
52         } while (prev_permutation(bitmask.begin(), bitmask.end()));
53     }
54     return 0;
55 }

```

Output:

```

=== Cau a ===
1 3 4 5 6 7 10 11 13 14
1 3 5 6 7 9 10 11 13 14
1 4 5 6 7 10 11 12 13 14
1 5 6 7 9 10 11 12 13 14
3 4 5 6 7 9 10 11 13 14
4 5 6 7 9 10 11 12 13 14
=== Cau b ===
Max size = 10
1 3 4 5 6 7 10 11 13 14

```

Tất cả 6 tập con thỏa mãn có 10 phần tử đã được liệt kê. □

Bài toán 4 ([Phu10], 3., p. 20). Cho các tập $A_1, \dots, A_n$ thỏa $A_i \neq A_j, \forall i, j = 1, \dots, n, i \neq j$. Chứng minh có ít nhất 1 tập hợp A_i không chứa tập nào trong các tập còn lại.

Bài toán 5 ([Phu10], 4., p. 20). (a) Cho tập $A \subset \mathbb{R}$ thỏa đồng thời: (i) $\mathbb{Z} \subset A$. (ii) $\sqrt{2} + \sqrt{3} \in A$. (iii) $x + y \in S, xy \in S, \forall x, y \in S$. Chứng minh $\frac{1}{\sqrt{2} + \sqrt{3}} \in A$. (b) Mở rộng giả thiết (ii) thành $\sqrt{n} + \sqrt{n+1}, \forall n \in \mathbb{N}^*$. Chứng minh $\frac{1}{\sqrt{n} + \sqrt{n+1}} \in A$. (c) Mở rộng giả thiết (ii) thành $\sqrt{a} + \sqrt{b}, \forall a, b \in \mathbb{N}^*, a \neq b$. Chứng minh $\frac{(a-b)^2}{\sqrt{a} + \sqrt{b}} \in A$. (d) Mở rộng giả thiết (ii) thành $\sqrt[n]{a} + \sqrt[n]{b}, \forall a, b \in \mathbb{Z}, a \neq b$. (e) Mở rộng giả thiết (ii) thành $\sqrt[n]{a} + \sqrt[n]{b}, \forall a, b \in \mathbb{Z}, a \neq b$, với $n \in \mathbb{N}, n \geq 2$ cho trước.

Chứng minh. (a) $\sqrt{2} + \sqrt{3} \in A \xrightarrow{(iii)} (\sqrt{2} + \sqrt{3})^2 = 5 + 2\sqrt{6} \in A \xrightarrow[-5 \in \mathbb{Z} \subset A]{(iii)} 2\sqrt{6} \in A \xrightarrow{(iii)} 2\sqrt{6}(\sqrt{2} + \sqrt{3}) = 4\sqrt{3} + 6\sqrt{2} \in A \Rightarrow \frac{1}{\sqrt{2} + \sqrt{3}} = \sqrt{3} - \sqrt{2} = 5(\sqrt{2} + \sqrt{3}) - (4\sqrt{3} + 6\sqrt{2}) \in A$.

(b) $\sqrt{n} + \sqrt{n+1} \in A \xrightarrow{(iii)} (\sqrt{n} + \sqrt{n+1})^2 = 2n+1 + 2\sqrt{n(n+1)} \in A \xrightarrow[-(2n+1) \in \mathbb{Z} \subset A]{(iii)} 2\sqrt{n(n+1)} \in A \xrightarrow{(iii)} 2\sqrt{n(n+1)}(\sqrt{n} + \sqrt{n+1}) = 2n\sqrt{n+1} + 2(n+1)\sqrt{n} \in A \Rightarrow \frac{1}{\sqrt{n} + \sqrt{n+1}} = \sqrt{n+1} - \sqrt{n} = (2n+1)(\sqrt{n} + \sqrt{n+1}) - (2n\sqrt{n+1} + 2(n+1)\sqrt{n}) \in A$.

(c) $\sqrt{a} + \sqrt{b} \in A \xrightarrow{(iii)} (\sqrt{a} + \sqrt{b})^2 = a + b + 2\sqrt{ab} \in A \xrightarrow[-(a+b) \in \mathbb{Z} \subset A]{(iii)} 2\sqrt{ab} \in A \xrightarrow{(iii)} 2\sqrt{ab}(\sqrt{a} + \sqrt{b}) = 2a\sqrt{b} + 2b\sqrt{a} \in A \Rightarrow \frac{(a-b)^2}{\sqrt{a} + \sqrt{b}} = (a-b)(\sqrt{a} - \sqrt{b}) = a\sqrt{a} + b\sqrt{b} - a\sqrt{b} - b\sqrt{a} = (a+b)(\sqrt{a} + \sqrt{b}) - (2a\sqrt{b} + 2b\sqrt{a}) \in A$. □

Bài toán 6 ([Phu10], 6., p. 20). Phân hoạch [9] thành A, B . Chứng minh với mọi cách phân hoạch, luôn tồn tại 1 tập chứa 3 số lập thành 1 cấp số cộng.

Bài toán 7 ([Phu10], 7., p. 20). Chứng minh có thể chia $\mathbb{N}$ thành $A, B \subset \mathbb{N}$ có cùng lực lượng sao cho $\forall n \in \mathbb{N}$ tồn tại duy nhất cặp số $(a, b) \in A \times B$ thỏa $n = a + b$.

1.3 Permutations & Combinations – Hoán vị & tổ hợp

Bài toán 8 (Consecutive coin toss – Gieo các đồng xu liên tiếp). Cho $n, k \in \mathbb{N}^*, k \leq n$. Tung 1 đồng xu đồng chất ngẫu nhiên n lần. Tính xác suất lý thuyết của sự kiện: (a) Toàn bộ đều là mặt sấp (ngửa). (b) Có đúng k lần xuất hiện mặt sấp (ngửa). (c) Có ít nhất k lần xuất hiện mặt sấp (ngửa). (d) Có đúng k lần xuất hiện mặt sấp (ngửa) liên tiếp nhau. (e) Có ít nhất k lần xuất hiện mặt sấp (ngửa) liên tiếp nhau.

Giải. Gọi $X_i \in \{S, N\}$ là biến cố ngẫu nhiên biểu diễn mặt đồng xu trong lần tung thứ $i, \forall i = 1, \dots, n$. Không gian mẫu: $|\Omega| = \prod_{i=1}^n 2 = 2^n$. (a) Vì chỉ có 1 trường hợp thuận lợi là $(S, S, \dots, S)$ nên $\mathbb{P}(X_i = S, \forall i = 1, \dots, n) = \mathbb{P}(|\{i; X_i = S\}| = n) = \frac{1}{2^n}$. Tương tự, vì chỉ có 1 trường hợp thuận lợi là $(N, N, \dots, N)$ nên $\mathbb{P}(X_i = N, \forall i = 1, \dots, n) = \mathbb{P}(|\{i; X_i = N\}| = n) = \frac{1}{2^n}$. (b) $\mathbb{P}(|\{i; X_i = S\}| = k) = \mathbb{P}(|\{i; X_i = N\}| = k) = \frac{C_n^k}{2^n}, \forall k = 0, \dots, n$. (c) $\mathbb{P}(|\{i; X_i = S\}| \geq k) =$

$$\mathbb{P}(|\{i; X_i = N\}| \geq k) = \frac{C_n^k + C_n^{k+1} + \dots + C_n^n}{2^n} = \frac{\sum_{i=k}^n C_n^i}{2^n}, \forall k = 0, \dots, n. \quad (d) \quad \mathbb{P} = \frac{n-k+1}{2^n}. \quad (e) \quad \mathbb{P} = \frac{\sum_{i=k}^n (n-i+1)}{2^n} = \frac{(n+1)(n-k+1) - \frac{(n-k+1)(n-k+2)}{2}}{2^n}.$$

□

Bài toán 9 (Simultaneous coin toss – Gieo các đồng xu đồng thời). Cho $n, k \in \mathbb{N}^*$, $k \leq n$. Tung đồng thời n đồng xu đồng chất ngẫu nhiên. Tính xác suất lý thuyết của sự kiện: (a) Toàn bộ đều là mặt sấp (ngửa). (b) Có đúng k lần xuất hiện mặt sấp (ngửa). (c) Có ít nhất k lần xuất hiện mặt sấp (ngửa).

Giải. Gọi X là biến cố ngẫu nhiên chỉ số mặt S xuất hiện khi tung đồng thời n đồng xu. (a) $\mathbb{P}(X = n) = \mathbb{P}(X = 0) = \frac{1}{n+1}$. (b) $\mathbb{P}(X = k) = \frac{1}{n+1}$ □

Bài toán 10 (Consecutive 2 dice rolls – Gieo 2 xúc xắc lần lượt). Gieo lần lượt 2 con xúc xắc. Tính xác suất lý thuyết của sự kiện: (a) 2 mặt có cùng số chấm, khác số chấm. (b) Số chấm 2 mặt có cùng tính chẵn lẻ, khác tính chẵn lẻ. (c) Số chấm 2 mặt đều là số nguyên tố, đều là hợp số, có ít nhất 1 số nguyên tố, có ít nhất 1 hợp số. (d) Số chấm 1 mặt là ước (bội) của số chấm trên mặt còn lại. (e) Tổng số chấm 2 mặt bằng $n \in \mathbb{N}$.

Ans. (e) $f(n) = (\min\{n-1, 6\} - \max\{n-6, 1\} + 1) \mathbf{1}_{n \in \{2, 3, \dots, 12\}}$.

Bài toán 11 (Simultaneous 2 dice rolls – Gieo 2 xúc xắc đồng thời). Gieo đồng thời 2 con xúc xắc. Tính xác suất lý thuyết của sự kiện: (a) 2 mặt có cùng số chấm, khác số chấm. (b) Số chấm 2 mặt có cùng tính chẵn lẻ, khác tính chẵn lẻ. (c) Số chấm 2 mặt đều là số nguyên tố, đều là hợp số, có ít nhất 1 số nguyên tố, có ít nhất 1 hợp số. (d) Số chấm 1 mặt là ước (bội) của số chấm trên mặt còn lại. (e) Tổng số chấm 2 mặt bằng $n \in \mathbb{N}$.

Bài toán 12 (Consecutive n dice rolls – Gieo n xúc xắc lần lượt). Gieo lần lượt $n \in \mathbb{N}^*$ con xúc xắc. Tính xác suất lý thuyết của sự kiện: (a) n mặt có cùng số chấm. (b) n mặt có khác số chấm. (c) Số chấm n mặt có cùng tính chẵn lẻ. (d) Số chấm 1 mặt là ước (bội) của số chấm trên các mặt còn lại. (e) Tổng số chấm n mặt bằng $a \in \mathbb{N}$.

Bài toán 13 (Simultaneous n dice rolls – Gieo n xúc xắc đồng thời). Gieo đồng thời $n \in \mathbb{N}^*$ con xúc xắc. Tính xác suất lý thuyết của sự kiện: (a) n mặt có cùng số chấm. (b) n mặt có khác số chấm. (c) Số chấm n mặt có cùng tính chẵn lẻ. (d) Số chấm 1 mặt là ước (bội) của số chấm trên các mặt còn lại. (e) Tổng số chấm n mặt bằng $a \in \mathbb{N}$.

Bài toán 14 (Squares & rectangles with same perimeter – Hình vuông & hình chữ nhật cùng chu vi). Cho $n \in \mathbb{N}^*$. Viết n thành tổng 2 số: $n = a + b$. Tính xác suất để a, b cùng là độ dài cạnh của 1 hình vuông, xác suất để a, b là độ dài 2 cạnh của 1 hình chữ nhật nếu: (a) $a, b \in \mathbb{N}^*$. (b) $a, b \in \mathbb{N}$.

Bài toán 15 (Squares & rectangles with same area – hình vuông & hình chữ nhật cùng diện tích). Cho $a \in \mathbb{N}^*$, $a \geq 2$ có phân tích thừa số nguyên tố $a = \prod_{i=1}^n p_i^{a_i} = p_1^{a_1} p_2^{a_2} \dots p_n^{a_n}$ với p_i là số nguyên tố, $a_i \in \mathbb{N}^*$, $\forall i = 1, 2, \dots, n$. (a) Viết ngẫu nhiên a thành tích của 2 số: $a = bc$. Tính xác suất để b, c là độ dài 2 cạnh của 1 hình chữ nhật, xác suất để b, c cùng là độ dài cạnh của 1 hình vuông nếu: (i) $b, c \in \mathbb{N}$. (ii) $b, c \in \mathbb{Z}$. (b) Lấy ngẫu nhiên 2 số $b, c \in \mathcal{U}(a)$. Tính xác suất để phân số $\frac{b}{c}$: (i) tối giản. (ii) không tối giản.

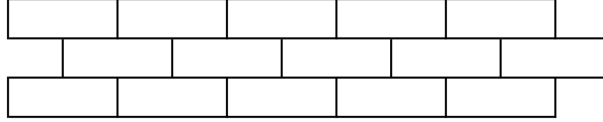
Definition 3 (Prime-counting function). The prime-counting function is the function counting the number of prime numbers less than or equal to some real number x , denoted by $\pi(x) := |\{p \in \mathbb{N}^* | p \text{ is a prime, } p \leq x\}|$.

Định nghĩa 10 (Hàm đếm số số nguyên tố). Hàm đếm số số nguyên tố là hàm đếm số số nguyên tố nhỏ hơn hoặc bằng $x \in \mathbb{R}$, ký hiệu là $\pi(x) := |\{p \in \mathbb{N}^* | p \text{ là số nguyên tố, } p \leq x\}|$.

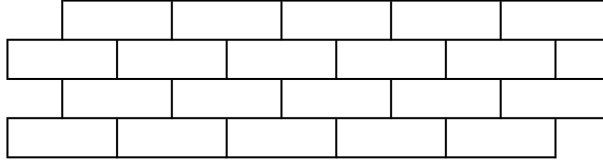
Bài toán 16 (Prime, composite – số nguyên tố, hợp số). Cho $m, n, k \in \mathbb{N}^*$. Đặt $A_n = \{1, 2, \dots, n\}$ là tập hợp n số nguyên dương đầu tiên, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. (a) Lấy m số từ A_n . Tính xác suất để m số này cùng chẵn, cùng lẻ, có ít nhất 1 số chẵn, có ít nhất 1 số lẻ, có đúng k số chẵn, có đúng k số lẻ, có ít nhất k số chẵn, có ít nhất k số lẻ. (b) Lấy m số phân biệt từ A_n . Tính xác suất để m số này đều là số nguyên tố, đều là hợp số, có đúng k số nguyên tố, có đúng k hợp số, có ít nhất 1 số nguyên tố, có ít nhất 1 hợp số, có ít nhất k số nguyên tố, có ít nhất k hợp số. (c) Viết chương trình Pascal, Python C/C++ để mô phỏng việc tính các xác suất đó.

Bài toán 17 (Odd, even – chẵn, lẻ). Cho $a, b \in \mathbb{Z}$, $a < b$, $n, k \in \mathbb{N}^*$, $n \geq 2$, $k \leq n$. Đặt $A = [a, b] \cap \mathbb{Z} = \{a, a+1, a+2, \dots, b-1, b\}$. (a) Lấy 2 số từ tập A . Xét 2 trường hợp phân biệt, không nhất thiết phân biệt. Tính xác suất để 2 số này cùng tính chẵn lẻ, khác tính chẵn lẻ. (b) Lấy n số từ tập A . Tính xác suất để n số này đều chẵn, đều lẻ, cùng tính chẵn lẻ, có đúng k số chẵn, k số lẻ, có ít nhất k số chẵn, k số lẻ. (c) Viết chương trình Pascal, Python C/C++ để mô phỏng việc tính các xác suất đó.

Bài toán 18 (VMC2024B4). (a) Đếm số cách chọn ra 3 viên gạch, mỗi viên từ 1 hàng trong 3×5 viên gạch xếp xen kẽ, sao cho không có 2 viên gạch nào được lấy ra nằm kề nhau (2 viên gạch được gọi là kề nhau nếu có chung 1 phần của 1 cạnh).

(b) Đếm số cách chọn ra 4 viên gạch, mỗi viên từ 1 hàng trong 4×5 viên gạch xếp xen kẽ, sao cho không có 2 viên gạch nào được lấy ra nằm kề nhau.

(c) Cho $m, n \in \mathbb{N}^*$. Đếm số cách chọn ra m viên gạch, mỗi viên từ 1 hàng trong $m \times n$ viên gạch xếp xen kẽ, sao cho không có 2 viên gạch nào được lấy ra nằm kề nhau. (d) Cho $m, n, k \in \mathbb{N}^*$. Đếm số cách chọn ra k viên gạch, không nhất thiết mỗi viên từ 1 hàng trong $m \times n$ viên gạch xếp xen kẽ, sao cho không có 2 viên gạch nào được lấy ra nằm kề nhau. (e*) Mở rộng cho trường hợp $m \times n$ với số gạch mỗi hàng có thể khác nhau, cụ thể là hàng i chứa $a_i \in \mathbb{N}^*$ viên gạch, $\forall i = 1, \dots, m$ với 2 trường hợp: (i) Mỗi viên từ 1 hàng. (ii) Lấy $k \in \mathbb{N}^*$ viên gạch, mỗi hàng có thể lấy nhiều viên.

Nhận xét 1 (Left-right symmetry – Đối xứng trái phải). Nếu số viên gạch của mỗi hàng bằng nhau & được sắp xếp xen kẽ như (a) & (b), thì thứ tự viên gạch đầu tiên từ bên trái của mỗi hàng lòi ra hay thụt vào không quan trọng, vì có thể lấy đối xứng gương trái-phải để chuyển đổi 2 trường hợp đó. Cũng chú ý đến tính đối xứng trên-dưới (top-bottom symmetry).

Chứng minh. Số cách chọn gạch từ 3 hàng, mỗi hàng n viên gạch: $(n-1)(n-2)^2 + (n-1)^2 = (n-1)(n^2 - 3n + 3)$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$, $n \geq 2$. Số cách chọn gạch từ 4 hàng, mỗi hàng $n \in \mathbb{N}^*$ viên gạch: $(n^2 - 3n + 3)^2$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$, $n \geq 2$. $\square$

• C++ codes:

- (DKAK): https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/VMC/C++/brick_DPAK.cpp.
- (NLDK): https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/VMC/C++/brick_NLDK.cpp.

1.3.1 Permutation group – Nhóm hoán vị

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/permutation group](#).

Phần này liên quan đến các khái niệm của Đại Số Trừu Tượng (Abstract Algebra) & ứng dụng của chúng trong Tổ Hợp & Lý Thuyết Đồ Thị.

In mathematics, a *permutation group* is a **group** G whose elements are **permutations** of a given set M & whose **group operation** is the composition of permutations in G (which are thought of as **bijective functions** from the set M to itself). The group of *all* permutations of a set M is the **symmetric group** of M , often written as $\text{Sym}(M)$. The term *permutation group* thus means a **subgroup** of the symmetric group. If $M = [n]$ then $\text{Sym}(M)$ is usually denoted by S_n :

$$S_n := \text{Sym}([n]) = \text{Sym}(\{1, 2, \dots, n\}), \forall n \in \mathbb{N}^*,$$

& may be called the *symmetric group on n letters*.

– Trong toán học, 1 *permutation group* là 1 nhóm G có các phần tử là các hoán vị của 1 tập hợp M cho trước & có phép toán nhóm là hợp các hoán vị trong G (được coi là các hàm song ánh từ tập hợp M vào chính nó). Nhóm *all* permutation của 1 tập hợp M là nhóm đối xứng của M , thường được viết là $\text{Sym}(M)$. Do đó, thuật ngữ *permutation group* có nghĩa là 1 nhóm con của nhóm đối xứng. Nếu $M = [n]$ thì $\text{Sym}(M)$ thường được ký hiệu là S_n :

$$S_n := \text{Sym}([n]) = \text{Sym}(\{1, 2, \dots, n\}), \forall n \in \mathbb{N}^*,$$

& có thể được gọi là *nhóm đối xứng trên n chữ cái*.

By **Cayley's theorem**, every group is **isomorphic** to some permutation group.

– Theo định lý Cayley, mọi nhóm đều đồng cấu với 1 nhóm hoán vị nào đó.

The way in which the elements of a permutation group permute the elements of the set is called its **group action**. Group actions have applications in the study of **symmetries**, combinatorics, & many other branches of mathematics, physics, & chemistry.

– Cách mà các phần tử của 1 nhóm hoán vị hoán vị các phần tử của tập hợp được gọi là hành động nhóm của nó. Hành động nhóm có ứng dụng trong nghiên cứu về tính đối xứng, tổ hợp & nhiều nhánh khác của toán học, vật lý & hóa học.

1.3.1.1 Basic properties & terminology of permutation group – Tính chất cơ bản & thuật ngữ của nhóm hoán vị

***

1.3.1.2 Composition of permutations – the group product

***

1.4 Combinatorial Proof – Chứng Minh Tổ Hợp

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/combinatorial proof](#).

In mathematics, the term *combinatorial proof* is often used to mean either of 2 types of **mathematical proof**:

- A *proof by double counting*: A combinatorial identity is proven by counting the number of elements of some carefully chosen set in 2 different ways to obtain the different expressions in the identity. Since those expressions count the same objects, they must be equal to each other & thus the identity is established.
- A *bijective proof*: 2 sets are shown to have the same number of members by exhibiting a bijection, i.e., a 1-to-1 correspondence, between them.

– Trong toán học, thuật ngữ *chứng minh tổ hợp* thường được dùng để chỉ 1 trong 2 loại chứng minh toán học sau:

- 1 *chứng minh bằng cách đếm kép*: Một đẳng thức tổ hợp được chứng minh bằng cách đếm số phần tử của 1 tập hợp được chọn cẩn thận theo 2 cách khác nhau để thu được các biểu thức khác nhau trong đẳng thức. Vì các biểu thức đó đếm cùng 1 đối tượng, nên chúng phải bằng nhau & do đó đẳng thức được thiết lập.
- 1 *chứng minh song ánh*: 2 tập hợp được chứng minh là có cùng số phần tử bằng cách thể hiện song ánh, tức là sự tương ứng 1-1, giữa chúng.

The term “combinatorial proof” may also be used more broadly to refer to any kind of elementary proof in combinatorics. However, as Glass (2003) writes in his review of Benjamin & Quinn (2003) (a book about combinatorial proofs), these 2 simple techniques are enough to prove many theorems in combinatorics and number theory.

– Thuật ngữ “chứng minh tổ hợp” cũng có thể được sử dụng rộng rãi hơn để chỉ bất kỳ loại chứng minh cơ bản nào trong tổ hợp. Tuy nhiên, như Glass (2003) viết trong bài đánh giá của ông về Benjamin & Quinn (2003) (một cuốn sách về chứng minh tổ hợp), 2 kỹ thuật đơn giản này đủ để chứng minh nhiều định lý trong tổ hợp & lý thuyết số.

Example 2. An archetypal double counting proof is for the well known formula for the number $\binom{n}{k}$ of k -combinations (i.e., subsets of size k) of an n -element set

$$\binom{n}{k} = \frac{n(n-1) \cdots (n-k+1)}{k(k-1) \cdots 1}.$$

Here a direct bijective proof is not possible: because the RHS of the identity is a fraction, there is no set obviously counted by it (it even takes some thought to see that the denominator always evenly divides the numerator). However its numerator counts the Cartesian product of k finite sets of sizes $n, n-1, \dots, n-k+1$, while its denominator counts the permutations of a k -element set (the set most obviously counted by the denominator would be another Cartesian product of k finite sets; if desired one could map permutations to that set by an explicit bijection). Now take S to be the set of sequences of k elements selected from our n -element set without repetition. On 1 hand, there is an easy bijection of S with the Cartesian product corresponding to the numerator $n(n-1) \cdots (n-k+1)$, & on the other hand there is a bijection from the set C of pairs of a k -combination & a permutation σ of k to S , by taking the elements of C in increasing order, & then permuting this sequence by σ to obtain an element of S . The 2 ways of counting give the equation

$$n(n-1) \cdots (n-k+1) = \binom{n}{k} k!,$$

& after division by $k!$ this leads to the stated formula for $\binom{n}{k}$. In general, if the counting formula involves a division, a similar double counting argument (if it exists) gives the most straightforward combinatorial proof of the identity, but double counting arguments are not limited to situations where the formula is of this form.

– 1 chứng minh đếm đôi nguyên mẫu là công thức nổi tiếng cho số $\binom{n}{k}$ của k -tổ hợp (tức là các tập hợp con có kích thước k) của 1 tập hợp n -phần tử

$$\binom{n}{k} = \frac{n(n-1) \cdots (n-k+1)}{k(k-1) \cdots 1}.$$

Ở đây, không thể có chứng minh song ánh trực tiếp: vì vế phải của phép đồng nhất là 1 phân số, nên không có tập hợp nào được đếm rõ ràng bởi nó (thậm chí cần phải suy nghĩ 1 chút để thấy rằng mẫu số luôn chia đều cho tử số). Tuy nhiên, tử số của nó đếm tích Descartes của k tập hữu hạn có kích thước $n, n-1, \dots, n-k+1$, trong khi mẫu số của nó đếm các hoán vị của 1 tập k phần tử (tập rõ ràng nhất được đếm bởi mẫu số sẽ là 1 tích Descartes khác k tập hữu hạn; nếu muốn, người ta có thể ánh xạ các hoán vị vào tập đó bằng 1 song ánh rõ ràng). Bây giờ hãy lấy S là tập các chuỗi gồm k phần tử được chọn từ tập n phần tử của chúng ta mà không lặp lại. Mặt khác, có 1 song ánh dễ dàng của S với tích Descartes tương ứng với tử số $n(n-1) \cdots (n-k+1)$, & mặt khác có 1 song ánh từ tập C các cặp tổ hợp k & 1 hoán vị σ của k thành S , bằng cách lấy các phần tử của C theo thứ tự tăng dần, & sau đó hoán vị chuỗi này theo σ để thu được 1 phần tử của S . Cả 2 cách đếm đều cho ra phương trình

$$n(n-1) \cdots (n-k+1) = \binom{n}{k} k!,$$

& sau khi chia cho $k!$ ta thu được công thức đã nêu cho $\binom{n}{k}$. Nhìn chung, nếu công thức đếm bao gồm phép chia, 1 lập luận đếm kép tương tự (nếu có) sẽ đưa ra chứng minh kết hợp trực tiếp nhất về phép đồng nhất, nhưng lập luận đếm kép không chỉ giới hạn ở những tình huống mà công thức có dạng này.

Here is a simpler, more informal combinatorial proof of the same identity $\binom{n}{k} k! (n-k)! = n!$. Suppose that n people would like to enter a museum, but the museum only has room for k people. 1st choose which k people from among the n people will be allowed in. There are $\binom{n}{k}$ ways to do this by definition. Now order the k people into a single-file line so that they may pay 1 at a time. There are $k!$ ways to permute this set of size k . Next, order the $n-k$ people who must remain outside into a single-file line so that later they can enter 1 at a time, as the others leave. There are $(n-k)!$ ways to do this. But now we have ordered the entire group of n people, something which can be done in $n!$ ways. So both sides count the number of ways to order the n people. Division yields the well-known formula for $\binom{n}{k}$.

– Đây là 1 chứng minh kết hợp đơn giản hơn, không chính thức hơn của cùng 1 đẳng thức $\binom{n}{k} k! (n-k)! = n!$. Giả sử rằng n người muốn vào bảo tàng, nhưng bảo tàng chỉ có chỗ cho k người. Đầu tiên hãy chọn k người nào trong số n người sẽ được phép vào. Theo định nghĩa, có $\binom{n}{k}$ cách để thực hiện điều này. Bây giờ hãy sắp xếp k người vào 1 hàng dọc sao cho họ có thể trả 1 lần. Có $k!$ cách để hoán vị tập hợp có kích thước k này. Tiếp theo, hãy sắp xếp $n-k$ người phải ở bên ngoài vào 1 hàng dọc sao cho sau đó họ có thể vào 1 lần khi những người khác rời đi. Có $(n-k)!$ cách để thực hiện điều này. Nhưng bây giờ chúng ta đã sắp xếp toàn bộ nhóm n người, 1 việc có thể được thực hiện theo $n!$ cách. Vì vậy, cả hai bên đều đếm số cách để sắp xếp n người. Phép chia tạo ra công thức nổi tiếng cho $\binom{n}{k}$.

1.4.1 Benefit of a combinatorial proofs – Lợi ích của chứng minh tổ hợp

Stanley (1997) gives an example of a **combinatorial enumeration** problem (counting the number of sequences of k subsets $S_1, S_2, \dots, S_k$, that can be formed from a set of n items s.t. the intersection of all the subsets is empty) with 2 different proofs for its solution. The 1st proof, which is not combinatorial, uses mathematical induction & generating functions to find that the number of sequences of this type is $(2^k - 1)^n$. The 2nd proof is based on the observation that there are $2^k - 1$ proper subsets of $[k]$, & $(2^k - 1)^n$ functions from $[n]$ to the family of proper subsets of $[k]$. The sequences to be counted can be placed in 1-to-1 correspondence with these functions, where the function formed from a given sequence of subsets maps each element i to the set $\{j; i \in S_j\}$.

– Stanley (1997) đưa ra 1 ví dụ về bài toán liệt kê tổ hợp (đếm số chuỗi của k tập con $S_1, S_2, \dots, S_k$, có thể được hình thành từ 1 tập hợp n phần tử s.t. giao của tất cả các tập con là rỗng) với 2 chứng minh khác nhau cho lời giải của nó. Chứng minh thứ nhất, không phải là tổ hợp, sử dụng phép quy nạp toán học & các hàm sinh để tìm ra rằng số chuỗi có kiểu này là $(2^k - 1)^n$. Chứng minh thứ hai dựa trên quan sát rằng có $2^k - 1$ tập con thực sự của $[k]$, & $(2^k - 1)^n$ các hàm từ $[n]$ đến họ các tập con thực sự của $[k]$. Các chuỗi cần đếm có thể được đặt tương ứng 1-1 với các hàm này, trong đó hàm được hình thành từ 1 chuỗi các tập hợp con nhất định ánh xạ mỗi phần tử i vào tập hợp $\{j; i \in S_j\}$.

STANLEY writes, “Not only is the above combinatorial proof much shorter than our previous proof, but also it makes the reason for the simple answer completely transparent. It is often the case, as occurred here, that the 1st proof to come to mind turns out to be laborious & inelegant, but that the final answer suggests a simple combinatorial proof.” Due both to their frequent greater elegance than non-combinatorial proofs & the greater insight they provide into the structures they describe, STANLEY formulates a general principle that combinatorial proofs are to be preferred to over other proofs, & lists as exercises many problems of finding combinatorial proofs for mathematical facts known to be true through other means.

– STANLEY viết, “Không chỉ chứng minh tổ hợp trên ngắn hơn nhiều so với chứng minh trước đó của chúng ta, mà nó còn làm cho lý do cho câu trả lời đơn giản trở nên hoàn toàn minh bạch. Thường thì, như đã xảy ra ở đây, chứng minh đầu tiên xuất hiện trong đầu hóa ra lại là công phu & không thanh lịch, nhưng câu trả lời cuối cùng lại gợi ý 1 chứng minh tổ hợp đơn giản.” Do cả 2 đều thanh lịch hơn thường xuyên hơn các chứng minh không tổ hợp & cung cấp cái nhìn sâu sắc hơn về các cấu trúc mà chúng mô tả, STANLEY xây dựng 1 nguyên tắc chung rằng các chứng minh tổ hợp được ưa chuộng hơn các chứng minh khác, & liệt kê dưới dạng bài tập nhiều bài toán tìm chứng minh tổ hợp cho các sự kiện toán học được biết là đúng thông qua các phương tiện khác.

1.4.2 Difference between bijective & double counting proofs – Sự khác biệt giữa phép đếm đơn ánh & phép đếm kép

STANLEY does not clearly distinguish between bijective & double counting proofs, & gives examples of both kinds, but the difference between the 2 types of combinatorial proof can be seen in an example provided by AIGNER & ZIEGLER (1998), of proofs for Cayley's formula stating that there are n^{n-2} different trees that can be formed from a given set of n nodes. AIGNER & ZIEGLER list 4 proofs of this theorem, the 1st of which is bijective & the last of which is a double counting argument. They also mention but do not describe the details of a 5th bijective proof.

– STANLEY không phân biệt rõ ràng giữa các chứng minh song ánh & đếm kép, & đưa ra các ví dụ về cả hai loại, nhưng sự khác biệt giữa 2 loại chứng minh tổ hợp có thể thấy trong 1 ví dụ do AIGNER & ZIEGLER (1998) cung cấp, về các chứng minh cho công thức của Cayley phát biểu rằng có n^{n-2} cây khác nhau có thể được hình thành từ 1 tập hợp n nút nhất định. AIGNER & ZIEGLER liệt kê 4 chứng minh của định lý này, chứng minh đầu tiên là song ánh & chứng minh cuối cùng là 1 đối số đếm kép. Họ cũng đề cập nhưng không mô tả chi tiết về chứng minh song ánh thứ 5.

The most natural way to find a bijective proof of this formula would be to find a bijection between n -node trees & some collection of objects that has n^{n-2} members, e.g. the sequences of $n-2$ values each in the range from 1 to n . Such a bijection can be obtained using the Prüfer sequence of each tree. Any tree can be uniquely encoded into a Prüfer sequence, & any Prüfer sequence can be uniquely decoded into a tree; these 2 results together provide a bijective proof of Cayley's formula.

– Cách tự nhiên nhất để tìm 1 bằng chứng song ánh của công thức này là tìm 1 song ánh giữa n -cây nút & 1 tập hợp các đối tượng có n^{n-2} thành viên, ví dụ như các chuỗi $n-2$ giá trị mỗi giá trị nằm trong phạm vi từ 1 đến n . Một song ánh như vậy có thể thu được bằng cách sử dụng chuỗi Prüfer của mỗi cây. Bất kỳ cây nào cũng có thể được mã hóa duy nhất thành 1 chuỗi Prüfer, & bất kỳ chuỗi Prüfer nào cũng có thể được giải mã duy nhất thành 1 cây; 2 kết quả này cùng nhau cung cấp 1 bằng chứng song ánh của công thức Cayley.

An alternative bijective proof, given by AIGNER & ZIEGLER & credited by them to ANDRÉ JOYAL, involves a bijection between, on the 1 hand, n -node trees with 2 designated nodes (that may be the same as each other), & on the other hand, n -node directed **pseudoforests**. If there are T_n n -node trees, then there are $n^2 T_n$ trees with 2 designated nodes. & a pseudoforest may be determined by specifying, for each of its nodes, the endpoint of the edge extending outwards from that node; there are n possible choices for the endpoint of a single edge (allowing self-loops) & therefore n^n possible pseudoforests. By finding a bijection between trees with 2 labeled nodes & pseudoforests, JOYAL's proof shows that $T_n = n^{n-2}$.

– 1 chứng minh song ánh thay thế, do AIGNER & ZIEGLER & đưa ra được ghi nhận bởi ANDRÉ JOYAL, liên quan đến 1 song ánh giữa, 1 mặt, cây n -nút với 2 nút được chỉ định (có thể giống nhau), & mặt khác, rừng giả hướng n -nút. Nếu có T_n cây n -nút, thì có $n^2 T_n$ cây với 2 nút được chỉ định. & 1 rừng giả có thể được xác định bằng cách chỉ định, đối với mỗi nút của nó, điểm cuối của cạnh mở rộng ra ngoài từ nút đó; có n lựa chọn có thể cho điểm cuối của 1 cạnh duy nhất (cho phép các vòng lặp tự thân) & do đó có n^n rừng giả có thể. Bằng cách tìm 1 song ánh giữa các cây với 2 nút được gắn nhãn & rừng giả, chứng minh của JOYAL cho thấy rằng $T_n = n^{n-2}$.

The 4th proof of Cayley's formula presented by AIGNER & ZIEGLER is a double counting proof due to JIM PITMAN. In this proof, PITMAN considers the sequences of directed edges that may be added to an n -node empty graph to form from it a single rooted tree, & counts the number of such sequences in 2 different ways. By showing how to derive a sequence of this type by choosing a tree, a root for the tree, & an ordering for the edges in the tree, he shows that there are $T_n n!$ possible sequences of this type. & by counting the number of ways in which a partial sequence can be extended by a single edge, he shows that there are $n^{n-2} n!$ possible sequences. Equating these 2 different formulas for the size of the same set of edge sequences & canceling the common factor of $n!$ leads to Cayley's formula.

– Chứng minh thứ 4 của công thức Cayley do AIGNER & ZIEGLER đưa ra là 1 chứng minh đếm kép do JIM PITMAN đưa ra. Trong chứng minh này, PITMAN xem xét các chuỗi các cạnh có hướng có thể được thêm vào 1 đồ thị rỗng có n nút để tạo thành từ đó 1 cây có 1 gốc, & đếm số các chuỗi như vậy theo 2 cách khác nhau. Bằng cách chỉ ra cách để suy ra 1 chuỗi kiểu này bằng cách chọn 1 cây, 1 gốc cho cây, & thứ tự cho các cạnh trong cây, ông ấy chỉ ra rằng có $T_n n!$ các chuỗi có thể có kiểu này. & bằng cách đếm số cách mà 1 chuỗi 1 phần có thể được mở rộng bởi 1 cạnh duy nhất, ông ấy chỉ ra rằng có $n^{n-2} n!$ các chuỗi có thể có. Việc cân bằng 2 công thức khác nhau này cho kích thước của cùng 1 tập hợp các chuỗi cạnh & hủy bỏ thừa số chung của $n!$ dẫn đến công thức Cayley.

Remark 5. (a) The principles of double counting & bijection used in combinatorial proofs can be seen as examples of a larger family of **combinatorial principles**, which include also other ideas e.g. the **pigeonhole principle**.

– Các nguyên tắc đếm kép & song ánh được sử dụng trong các chứng minh tổ hợp có thể được coi là ví dụ về 1 họ lớn hơn các nguyên tắc tổ hợp, bao gồm cả các ý tưởng khác, ví dụ như nguyên tắc chuồng chim bồ câu.

(b) Proving an identity combinatorially can be viewed as adding more structure to the identity by replacing numbers by sets; similarly, **categorification** is the replacement of sets by categories.

– Chứng minh 1 đẳng thức theo cách kết hợp có thể được xem như việc thêm nhiều cấu trúc hơn vào đẳng thức bằng cách thay thế các số bằng các tập hợp; tương tự như vậy, phân loại là việc thay thế các tập hợp bằng các phạm trù.

1.5 Double Counting (Proof Technique)

Resources – Tài nguyên.

1. Wikipedia/double counting (proof technique).

In combinatorics, *double counting*, also called *counting in 2 ways*, is a **combinatorial proof** technique for showing that 2 expressions are equal by demonstrating that they are 2 ways of counting the size of 1 set. In this technique, which VAN LINT & WILSON, *A Course in Combinatorics*, 2001 call “1 of the most important tools in combinatorics”, one describes a finite set from 2 perspectives leading to 2 distinct expressions for the size of the set. Since both expressions equal the size of the same set, they equal each other.

– Trong tổ hợp học, *đếm kép*, còn được gọi là *đếm theo 2 cách*, là 1 kỹ thuật chứng minh tổ hợp để chỉ ra rằng 2 biểu thức bằng nhau bằng cách chứng minh rằng chúng là 2 cách đếm kích thước của 1 tập hợp. Trong kỹ thuật này, được VAN LINT & WILSON, *Một khóa học về tổ hợp*, 2001 gọi là “1 trong những công cụ quan trọng nhất trong tổ hợp học”, người ta mô tả 1 tập hợp hữu hạn từ 2 góc nhìn dẫn đến 2 biểu thức riêng biệt cho kích thước của tập hợp. Vì cả hai biểu thức đều bằng kích thước của cùng 1 tập hợp, nên chúng bằng nhau.

Example 3 (Multiplication (of natural numbers) commutes – Phép nhân (của số tự nhiên) giao hoán). *Multiplication of natural numbers is introduced as repeated addition, & is then shown to be commutative by counting, in 2 different ways, a number of items arranged in a rectangular grid. Suppose the grid has n rows & m columns. We 1st count the items by summing n rows of m items each, then a 2nd time by summing m columns of n items each, thus showing that, for these values of m, n , $mn = nm$, i.e.,*

$$mn = \sum_{i=1}^m n = \underbrace{n + n + \cdots + n}_{m's} = nm = \sum_{i=1}^n m = \underbrace{m + m + \cdots + m}_{n's}.$$

– Phép nhân các số tự nhiên được giới thiệu như phép cộng lặp lại, & sau đó được chứng minh là giao hoán bằng cách đếm, theo 2 cách khác nhau, 1 số phần tử được sắp xếp trong lưới chữ nhật. Giả sử lưới có n hàng & m cột. Đầu tiên, chúng ta đếm các phần tử bằng cách cộng n hàng, mỗi hàng có m phần tử, sau đó lần thứ 2 bằng cách cộng m cột, mỗi cột có n phần tử, do đó chứng minh rằng, đối với các giá trị m, n này, $mn = nm$.

Example 4 (Forming committees – Thành lập các ủy ban). *1 example of the double counting method counts the number of ways in which a committee can be formed from n people, allowing any number of the people (even 0 of them) to be part of the committee. I.e., one counts the number of subsets that an n -element set may have. 1 method for forming a committee is to ask each person to choose whether or not to join it. Each person has 2 choices – yes or no – & these choices are independent of those of the other people. Therefore there are $2 \cdot 2 \cdots 2 = 2^n$ possibilities. Alternatively, one may observe that the size of the committee must be some number between 0 & n . For each possible size k , the number of ways in which a committee of k people can be formed from n people is the binomial coefficient $\binom{n}{k}$.*

– 1 ví dụ về phương pháp đếm kép đếm số cách thành lập 1 ủy ban từ n người, cho phép bất kỳ số người nào (thậm chí là 0 người) trở thành thành viên của ủy ban. Tức là, người ta đếm số tập hợp con mà 1 tập hợp n phần tử có thể có. 1 phương pháp để thành lập 1 ủy ban là yêu cầu mỗi người chọn có tham gia hay không. Mỗi người có 2 lựa chọn – có hoặc không – & các lựa chọn này độc lập với các lựa chọn của những người khác. Do đó, có $2 \cdot 2 \cdots 2 = 2^n$ khả năng. Ngoài ra, người ta có thể quan sát thấy rằng quy mô của ủy ban phải là 1 số nào đó giữa 0 & n . Đối với mỗi quy mô k có thể, số cách thành lập 1 ủy ban gồm k người từ n người là hệ số nhị thức $\binom{n}{k}$.

Therefore the total number of possible committees is the sum of binomial coefficients over $k = 0, 1, 2, \dots, n$. Equating the 2 expressions gives the identity

$$\sum_{i=0}^n \binom{n}{i} = 2^n,$$

a special case of the binomial theorem. A similar double counting method can be used to prove the more general identity

$$\sum_{i=d}^n \binom{n}{i} \binom{i}{d} = 2^{n-d} \binom{n}{d}, \quad \forall n, d \in \mathbb{N}, \quad d \leq n.$$

Example 5 (Handshaking lemma – Bỏ đề bắt tay). *Another theorem that is commonly proven with a double counting argument states that every undirected graph contains an even number of vertices of odd degree. I.e., the number of vertices that have an odd number of incident edges must be even. In more colloquial terms, in a party of people some of whom shake hands, an even number of people must have shaken an odd number of other people's hands; for this reason, the result is known as the handshaking lemma.*

– 1 định lý khác thường được chứng minh bằng 1 đối số đếm kép nêu rằng mọi đồ thị vô hướng đều chứa 1 số chẵn các đỉnh bậc lẻ. Tức là, số đỉnh có số lẻ các cạnh tới phải là số chẵn. Nói 1 cách thông tục hơn, trong 1 nhóm người mà 1 số người bắt tay nhau, thì 1 số chẵn người phải bắt tay 1 số lẻ những người khác; vì lý do này, kết quả được gọi là định lý bắt tay.

To prove this by double counting, let $d(v)$ be the degree of vertex v . The number of vertex-edge incidences in the graph may be counted in 2 different ways: by summing the degrees of the vertices, or by counting 2 incidences for every edge. Therefore $\sum_v d(v) = 2e$ where e is the number of edges. The sum of the degrees of the vertices is therefore an even number, which could not happen if an odd number of the vertices had odd degree. This fact, with this proof, appears in the 1736 paper of LEONHARD EULER on the **7 Bridges of Königsberg** that 1st began the study of graph theory.

– Để chứng minh điều này bằng cách đếm kép, hãy để $d(v)$ là bậc của đỉnh v . Số lần chạm đỉnh-cạnh trong đồ thị có thể được đếm theo 2 cách khác nhau: bằng cách cộng bậc của các đỉnh hoặc bằng cách đếm 2 lần chạm cho mỗi cạnh. Do đó $\sum_v d(v) = 2e$ trong đó e là số cạnh. Do đó, tổng bậc của các đỉnh là 1 số chẵn, điều này không thể xảy ra nếu 1 số lẻ các đỉnh có bậc lẻ. Sự kiện này, với chứng minh này, xuất hiện trong bài báo năm 1736 của LEONHARD EULER về 7 cây cầu của Königsberg, bài báo đầu tiên bắt đầu nghiên cứu về lý thuyết đồ thị.

Example 6 (Counting trees). What is the number T_n of different trees that can be formed from a set of n distinct vertices? Cayley's formula gives the answer $T_n = n^{n-2}$. Aigner & Ziegler (1998) list 4 proofs of this fact; they write of the 4th, a double counting proof due to JIM PITMAN, that it is “the most beautiful of them all”.

– Số T_n cây khác nhau có thể được hình thành từ 1 tập hợp n đỉnh khác biệt là bao nhiêu? Công thức của Cayley đưa ra câu trả lời $T_n = n^{n-2}$. Aigner & Ziegler (1998) liệt kê 4 chứng minh về sự thật này; họ viết về chứng minh thứ 4, 1 chứng minh đếm kép do JIM PITMAN đưa ra, rằng đó là “chứng minh đẹp nhất trong số tất cả”.

PITMAN's proof counts in 2 different ways the number of different sequences of direct edges that can be added to an empty graph on n vertices to form from it a rooted tree. The directed edges point away from the root. 1 way to form such a sequence is to start with 1 of the T_n possible unrooted trees, choose 1 of its n vertices as root, & choose 1 of the $(n-1)!$ possible sequences in which to add its $n-1$ (directed) edges. Therefore, the total number of sequences that can be formed in this way is $T_n n(n-1)! = T_n n!$.

– Chứng minh của PITMAN đếm theo 2 cách khác nhau số lượng các chuỗi cạnh trực tiếp khác nhau có thể được thêm vào 1 đồ thị rỗng trên n đỉnh để tạo thành từ nó 1 cây có gốc. Các cạnh có hướng hướng ra xa gốc. 1 cách để tạo thành 1 chuỗi như vậy là bắt đầu với 1 trong T_n cây không có gốc có thể, chọn 1 trong n đỉnh của nó làm gốc, & chọn 1 trong $(n-1)!$ chuỗi có thể để thêm $n-1$ cạnh (có hướng) của nó. Do đó, tổng số chuỗi có thể được tạo thành theo cách này là $T_n n(n-1)! = T_n n!$.

Another way to count these edge sequences is to consider adding the edges 1 by 1 to an empty graph, & to count the number of choices available at each step. If one has added a collection of $n-k$ edges already, so that the graph formed by these edges is a rooted forest with k trees, there are $n(k-1)$ choices for the next edge to add: its starting vertex can be any 1 of the n vertices of the graph, & its ending vertex can be any 1 of the $k-1$ roots other than the root of the tree containing the starting vertex. Therefore, if one multiplies together the number of choices from the 1st step, the 2nd step, etc., the total number of choices is $\prod_{k=2}^n n(k-1) = n^{n-1}(n-1)! = n^{n-2}n!$. Equating these formulas for the number of edge sequences results in Cayley's formula: $T_n n! = n^{n-2}n! \Rightarrow T_n = n^{n-2}$. As AIGNER & ZIEGLER describe, the formula and the proof can be generalized to count the number of rooted forests with k trees, for any k .

– 1 cách khác để đếm các chuỗi cạnh này là xem xét việc cộng các cạnh theo thứ tự 1 x 1 vào 1 đồ thị rỗng, & để đếm số lựa chọn có sẵn tại mỗi bước. Nếu ta đã thêm 1 tập hợp $n-k$ cạnh rồi, sao cho đồ thị được tạo bởi các cạnh này là 1 rừng có gốc với k cây, thì có $n(k-1)$ lựa chọn cho cạnh tiếp theo để thêm vào: đỉnh bắt đầu của nó có thể là bất kỳ 1 trong số n đỉnh của đồ thị, & đỉnh kết thúc của nó có thể là bất kỳ 1 trong số $k-1$ gốc khác với gốc của cây chứa đỉnh bắt đầu. Do đó, nếu ta nhân số lựa chọn từ bước 1, bước 2, v.v. với nhau, thì tổng số lựa chọn là $\prod_{k=2}^n n(k-1) = n^{n-1}(n-1)! = n^{n-2}n!$. Việc cân bằng các công thức này cho số chuỗi cạnh sẽ cho ra công thức Cayley: $T_n n! = n^{n-2}n! \Rightarrow T_n = n^{n-2}$. Như AIGNER & ZIEGLER mô tả, công thức & chứng minh có thể được khái quát hóa để đếm số rừng có gốc với k cây, đối với bất kỳ k nào.

Other examples using double counting:

1. Vandermonde's identity $\sum_{i=0}^r \binom{m}{i} \binom{n}{r-i} = \binom{m+n}{r}$, $\forall m, n, r \in \mathbb{N}$, an identity on sums of binomial coefficients that can be proven by double counting.
2. **Square pyramidal number**. The equality between the sum of the 1st n square numbers & a cubic polynomial can be shown by double counting the triples of numbers x, y, z where $x \geq \max\{x, y\}$.
  - Số tháp vuông. Sự bằng nhau giữa tổng của n số chính phương đầu tiên & 1 đa thức bậc ba có thể được thể hiện bằng cách đếm đôi các bộ ba số x, y, z trong đó $x \geq \max\{x, y\}$.
3. **Lubell–Yamamoto–Meshalkin inequality**. LUBELL's proof of this result on set families is a double counting argument on permutations, used to prove an inequality rather than an equality.
  - Bất đẳng thức Lubell–Yamamoto–Meshalkin. Chứng minh của LUBELL về kết quả này trên các tập hợp của họ là 1 lập luận đếm kép về các vị trí, được sử dụng để chứng minh mình là 1 bất đẳng thức chứ không phải bằng nhau.
4. **Erdős–Ko–Rado theorem**, an upper bound on intersecting families of sets, proven by GYULA O. H. KATONA using a double counting inequality.
  - Định lý Erdős–Ko–Rado, 1 giới hạn trên của các họ tập hợp giao nhau, được chứng minh bởi GYULA O. H. KATONA bằng cách sử dụng bất đẳng thức đếm kép.

5. **Proofs of Fermat's little theorem.** A divisibility proof by double counting: for a prime p & natural number a , there are $a^p - a$ length- p words over an a -symbol alphabet having 2 or more distinct symbols. These may be grouped in sets of p words that can be transformed into each other by **circular shifts**; these sets are called **necklaces**. Therefore, $a^p - a = p \cdot (\text{number of necklaces})$ & is divisible by p .

– Chứng minh về định lý nhỏ của Fermat. Một chứng minh chia hết bằng cách đếm kép: đối với số nguyên tố p & số tự nhiên a , có $a^p - a$ độ dài- p từ trên bảng chữ cái ký hiệu a có 2 hoặc nhiều ký hiệu riêng biệt. Chúng có thể được nhóm thành các tập hợp p từ có thể được chuyển đổi thành nhau bằng các phép dịch chuyển tròn; các tập hợp này được gọi là vòng cổ. Do đó, $a^p - a = p \cdot (\text{số vòng cổ})$ & chia hết cho p .

6. **Proofs of quadratic reciprocity.** A proof by **EISENSTEIN** derives another important number-theoretic fact by double counting lattice points in a triangle.

– Chứng minh về tính tương hỗ bậc hai. Một chứng minh của EISENSTEIN đưa ra 1 sự thật quan trọng khác về lý thuyết số bằng cách đếm 2 lần các điểm mạng trong 1 tam giác.

Remark 6 (Cf. double counting vs. bijective proof). *Where double counting involves counting 1 set in 2 ways, **bijective proofs** involve counting 2 sets in 1 way, by showing that their elements correspond 1-for-1.*

– Trong khi đếm đôi liên quan đến việc đếm 1 tập hợp theo 2 cách, thì chứng minh song ánh liên quan đến việc đếm 2 tập hợp theo 1 cách, bằng cách chứng minh rằng các phần tử của chúng tương ứng 1-1.

Remark 7 (Cf. double counting vs. inclusion–exclusion principle). *The inclusion–exclusion principle, a formula for the size of a union of sets that may, together with another formula for the same union, be used as part of a double counting argument.*

– Nguyên lý bao gồm-loại trừ, 1 công thức tính kích thước của hợp các tập hợp có thể được sử dụng cùng với 1 công thức khác cho cùng 1 hợp như 1 phần của đối số đếm 2 lần.

1.6 Problems: Counting – Bài tập: Đếm

Bài toán 19. 1 lớp có $n \in \mathbb{N}^*$ sinh viên. Lớp muốn trong bức ảnh có $a \in \mathbb{N}^*$ ngồi hàng đầu & $n - a$ sinh viên ngồi hàng sau. Đếm số cách.

Chứng minh. Chọn ra a bạn ngồi hàng đầu & sắp vị trí: có A_n^a cách. Hoán vị $n - a$ bạn còn lại vào hàng sau: có $(n - a)!$ cách. Theo quy tắc nhân, có $A_n^a(n - a)! = \frac{n!}{(n - a)!}(n - a)! = n!$ cách. $\square$

Problem 1. *Prove that*

$$\sum_{i=d}^n \binom{n}{i} \binom{i}{d} = 2^{n-d} \binom{n}{d}, \quad \forall n, d \in \mathbb{N}, d \leq n.$$

Problem 2 ([Sha22], p. 2). *Given $m, n \in \mathbb{N}^*$, $m \leq n$. Count the number of sequences $a_1, a_2, \dots, a_n$ consisting of m 0's & $n - m$ 1's, if no 2 consecutive terms are both 0's? Write C/C++, Python programs to illustrate.*

– Cho $m, n \in \mathbb{N}^*$, $m \leq n$. Đếm số dãy số $a_1, a_2, \dots, a_n$ gồm m 0's & $n - m$ 1's, nếu không có 2 số hạng liên tiếp nào đều là 0's? Viết chương trình C/C++, Python để mô phỏng.

Chứng minh. C_{n-m+1}^m .

C++:

```
#include<bits/stdc++.h>
using namespace std;
```

```
long long total = 0;
```

```
long long nCk(int n, int k) {
    if (k>n||k<0) return 0;
    long long res=1;
    for(int i=1; i<=k; ++i) {
        res*=(n-i+1);
        res/=i;
    }
    return res;
}
```

```
void generateSeq(int n, int m, int pos, int last, vector<int>& seq, int cnt0, int cnt1) {
```

```

if (cnt0>m || cnt1>n-m) return;
if (pos==n) {
    if(cnt0==m && cnt1==n-m) {
        for(int x:seq) cout<<x<<" ";
        cout<<"\n";
        total++;
    }
}

seq.push_back(1);
generateSeq(n, m, pos+1, 1, seq, cnt0, cnt1+1);
seq.pop_back();

if(last!=0) {
    seq.push_back(0);
    generateSeq(n, m, pos+1, 0, seq, cnt0+1, cnt1);
    seq.pop_back();
}
}

int main() {
    ios_base::sync_with_stdio(0);
    cin.tie(0); cout.tie(0);
    int n, m;
    cin>>n>>m;
    vector<int> seq;
    generateSeq(n, m, 0, -1, seq, 0, 0);
    cout<<"Tong so day hop le: "<<total<<"\n";
    cout<<"(n-m+1)Cm = "<<nCk(n-m+1, m);
}

```

□

Problem 3 ([Sha22], p. 3). Let $f(n)$ be the number of subsets of $[n]$. Prove that $f(n) = 2^n$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$.

Problem 4 ([Sha22], p. 3). Given $n \in \mathbb{N}^*$. Let $f(n)$ be the number of subsets of $[n]$ that do not contain 2 consecutive integers. (a) Compute $f(1), f(2), f(3), f(4)$. (b) Prove: $f(n) = f(n-1) + f(n-2)$, $\forall n \in \mathbb{N}, n \geq 3$. (c) Prove:

$$f(n) = \frac{1}{\sqrt{5}} (\tau^{n+2} - \bar{\tau}^{n+2}), \text{ where } \tau = \frac{1 + \sqrt{5}}{2}, \bar{\tau} = \frac{1 - \sqrt{5}}{2}.$$

1.7 Star & Bar/Euler candy problem – Bài toán chia kẹo Euler

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/stars & bars \(combinatorics\)](#).
2. [T_EX Stack Exchange/multiset notation in L^AT_EX](#).

In combinatorics, *stars & bars* (also called “sticks & stones”, “balls & balls”, & “dots & dividers”) is a graphical aid for deriving certain combinatorial theorems. It can be used to solve a variety of **counting problems**, e.g. how many ways there are to put n indistinguishable balls into k distinguishable bins. The solution to this particular problem is given by the binomial coefficient $\binom{n+k-1}{k-1}$, which is the number of subsets of size $k-1$ that can be formed from a set of size $n+k-1$.

– Trong tổ hợp, *stars & bars* (còn được gọi là “sticks & stones”, “balls & balls”, & “dots & dividers”) là 1 công cụ hỗ trợ đồ họa để suy ra 1 số định lý tổ hợp. Nó có thể được sử dụng để giải quyết nhiều bài toán đếm khác nhau, ví dụ như có bao nhiêu cách để đặt n quả bóng không phân biệt được vào k thùng phân biệt được. Giải pháp cho bài toán cụ thể này được đưa ra bởi hệ số nhị thức $\binom{n+k-1}{k-1}$, là số tập hợp con có kích thước $k-1$ có thể được tạo thành từ 1 tập hợp có kích thước $n+k-1$.

The stars & bars method is often introduced specifically to prove the following 2 theorems of elementary combinatorics concerning the number of solutions to an equation.

– Phương pháp ngôi sao & thanh thường được đưa ra cụ thể để chứng minh 2 định lý tổ hợp sơ cấp sau đây liên quan đến số nghiệm của 1 phương trình.

Theorem 2. For any $n, k \in \mathbb{N}^*$, the number of k -tuples of positive integers whose sum is n is equal to the number of $(k-1)$ -element subsets of a set with $n-1$ elements, & thus is equal to $\binom{n-1}{k-1} = \frac{(n-1)!}{(k-1)!(n-k)!}$.

Định lý 2. Với bất kỳ $n, k \in \mathbb{N}^*$ nào, số k -bộ các số nguyên dương có tổng là n bằng số tập con $(k-1)$ -phần tử của 1 tập hợp có $n-1$ phần tử, & bằng $\binom{n-1}{k-1} = \frac{(n-1)!}{(k-1)!(n-k)!}$.

This corresponds to compositions of an integer. – Điều này tương ứng với các thành phần của 1 số nguyên.

Proof. The problem of enumerating k -tuples whose sum is n is equivalent to the problem of counting configurations of the following kind: let there be n objects to be placed into k bins, so that all bins contain at least 1 object. The bins are distinguished (say they are numbered 1 to k) but the n objects are not (so configurations are only distinguished by the number of objects present in each bin). A configuration is thus represented by a k -tuple of positive integers.

– Bài toán liệt kê k -tuples có tổng là n tương đương với bài toán đếm các cấu hình có dạng sau: giả sử có n đối tượng được đặt vào k bins, sao cho tất cả các bins đều chứa ít nhất 1 đối tượng. Các bins được phân biệt (giả sử chúng được đánh số từ 1 đến k) nhưng n đối tượng thì không (do đó các cấu hình chỉ được phân biệt bởi số lượng đối tượng có trong mỗi bins). Do đó, 1 cấu hình được biểu diễn bằng 1 k -tuples gồm các số nguyên dương.

The n objects are now represented as a row of n stars; adjacent bins are separated by bars. The configuration will be specified by indicating the boundary between the 1st & 2nd bin, the boundary between the 2nd & 3rd bin, & so on. Hence $k-1$ bars need to be placed between stars. Because no bin is allowed to be empty, there is at most 1 bar between any pair of stars. There are $n-1$ gaps between stars & hence $n-1$ positions in which a bar may be placed. A configuration is obtained by choosing $k-1$ of these gaps to contain a bar; therefore there are $\binom{n-1}{k-1}$ configurations.

– n đối tượng bây giờ được biểu diễn như 1 hàng n ngôi sao; các thùng liền kề được phân cách bằng các thanh. Cấu hình sẽ được chỉ định bằng cách chỉ ra ranh giới giữa thùng thứ nhất & thứ 2, ranh giới giữa thùng thứ 2 & thứ 3, & v.v. Do đó, cần đặt $k-1$ thanh giữa các ngôi sao. Vì không có thùng nào được phép để trống, nên chỉ có nhiều nhất 1 thanh giữa bất kỳ cặp ngôi sao nào. Có $n-1$ khoảng trống giữa các ngôi sao & do đó có $n-1$ vị trí mà 1 thanh có thể được đặt. Một cấu hình thu được bằng cách chọn $k-1$ trong số các khoảng trống này để chứa 1 thanh; do đó, có $\binom{n-1}{k-1}$ cấu hình. $\square$

Example 7. If $n = 10, k = 4$, the number of solutions to $x_1 + x_2 + x_3 + x_4 = 10$ with $x_i \in \mathbb{N}^*, \forall i \in [4]$ is $\binom{n-1}{k-1} = \binom{10-1}{4-1} = \binom{9}{3} = 84$.

– Nếu $n = 10, k = 4$, số nghiệm của $x_1 + x_2 + x_3 + x_4 = 10$ với $x_i \in \mathbb{N}^*, \forall i \in [4]$ là $\binom{n-1}{k-1} = \binom{10-1}{4-1} = \binom{9}{3} = 84$.

Theorem 3. For any $n, k \in \mathbb{N}^*$, the number of k -tuples of nonnegative integers whose sum is n is equal to the number of multisets of size $k-1$ taken from a set of size $n+1$, or equivalently, the number of multisets of size n taken from a set of size k , & is given by $\binom{n+k-1}{k-1} = \frac{(n+k-1)!}{n!(k-1)!}$.

Định lý 3. Với mọi $n, k \in \mathbb{N}^*$, số k -bộ các số nguyên không âm có tổng bằng n bằng số các đa tập có kích thước $k-1$ lấy từ 1 tập có kích thước $n+1$, hoặc tương đương, số các đa tập có kích thước n lấy từ 1 tập có kích thước k , & được cho bởi $\binom{n+k-1}{k-1} = \frac{(n+k-1)!}{n!(k-1)!}$.

This corresponds to **weak compositions** of an integer. With k fixed, the numbers for $n \in \mathbb{N}$ are those in the $(k-1)$ st diagonal of **Pascal's triangle**. E.g., when $k = 3$ the n th number is the $(n+1)$ st **triangular number**, which falls on the 2nd diagonal, 1, 3, 6, 10, ...

– Điều này tương ứng với các thành phần yếu của 1 số nguyên. Với k cố định, các số cho $n \in \mathbb{N}$ là các số trong đường chéo $(k-1)$ st của tam giác Pascal. Ví dụ, khi $k = 3$ thì số n th là số tam giác $(n+1)$ st, nằm trên đường chéo thứ 2, 1, 3, 6, 10, ...

Proof. The weakened restriction of nonnegativity instead of positivity means that we can place multiple bars between stars & that 1 or more bars also be placed before the 1st stars & after the last star. In terms of configurations involving objects & bins, bins are now allowed to be empty.

– Hạn chế yếu hơn của tính không âm thay vì tính dương có nghĩa là chúng ta có thể đặt nhiều thanh giữa các ngôi sao & 1 hoặc nhiều thanh cũng được đặt trước ngôi sao đầu tiên & sau ngôi sao cuối cùng. Về mặt cấu hình liên quan đến các đối tượng & thùng, các thùng hiện được phép để trống.

Rather than a $(k-1)$ -set of bar positions taken from a set of size $n-1$ as in the proof of Thm. 2, we now have a $(k-1)$ -multiset of bar positions taken from a set of size $n+1$ (since bar positions may repeat & since the ends are now allowed bar positions). An alternative interpretation in terms of multisets is the following: there is a set of k bin labels from which a multiset of size n is to be chosen, the multiplicity of a bin label in this multiset indicating the number of objects placed in that bin. The equality $\binom{n+1}{k-1} = \binom{k}{n}$ can also be understood as an equivalence of different counting problems: the number of k -tuples of nonnegative integers whose sum is n equals the number of $(n+1)$ -tuples of nonnegative integers whose sum is $k-1$, which follows by interchanging the roles of bars & stars in the diagrams representing configurations.

– Thay vì 1 tập hợp $(k-1)$ các vị trí thanh được lấy từ 1 tập hợp có kích thước $n-1$ như trong chứng minh của Thm. 2, giờ đây chúng ta có 1 tập hợp $(k-1)$ các vị trí thanh được lấy từ 1 tập hợp có kích thước $n+1$ (vì các vị trí thanh có thể lặp lại & vì các đầu bẫy giờ được phép là các vị trí thanh). 1 cách giải thích thay thế theo thuật ngữ tập hợp như sau: có 1 tập hợp k nhãn bin mà từ đó 1 tập hợp có kích thước n sẽ được chọn, bội số của 1 nhãn bin trong tập hợp này biểu thị số lượng các đối tượng được đặt trong thùng đó. Phép toán $\binom{n+1}{k-1} = \binom{k}{n}$ cũng có thể được hiểu là sự tương đương của các bài toán đếm khác nhau: số k -tuples các số nguyên không âm có tổng là n bằng số $(n+1)$ -tuples các số nguyên không âm có tổng là $k-1$, theo sau là sự hoán đổi vai trò của các thanh & ngôi sao trong sơ đồ biểu diễn cầu hình.

To see the expression $\binom{n+k-1}{k-1}$ directly, observe that any arrangement of stars & bars consists of a total of $n+k-1$ symbols, n of which are stars & $k-1$ of which are bars. Thus, we may lay out $n+k-1$ slots & choose $k-1$ of these to contain bars (or, equivalently, choose n of the slots to contain stars).

– Để hiểu trực tiếp biểu thức $\binom{n+k-1}{k-1}$, hãy quan sát rằng bất kỳ sự sắp xếp nào của các ngôi sao & thanh đều bao gồm tổng cộng $n+k-1$ ký hiệu, trong đó n là các ngôi sao & $k-1$ là các thanh. Do đó, chúng ta có thể bố trí $n+k-1$ khe & chọn $k-1$ trong số này để chứa các thanh (hoặc tương đương, chọn n khe để chứa các ngôi sao). $\square$

Example 8. If $n = 10, k = 4$, the number of solutions to $x_1 + x_2 + x_3 + x_4 = 10$ with $x_i \in \mathbb{N}, \forall i \in [4]$ is $\binom{n+1}{k-1} = \binom{k}{n} = \binom{n+k-1}{k-1} = \binom{10+4-1}{4-1} = \binom{13}{3} = 286$, where the **multiset coefficient** $\binom{k}{n}$ is the number of multisets of size n , with elements taken from a set of size k .

– Nếu $n = 10, k = 4$, số nghiệm của $x_1 + x_2 + x_3 + x_4 = 10$ với $x_i \in \mathbb{N}, \forall i \in [4]$ là $\binom{n+1}{k-1} = \binom{k}{n} = \binom{n+k-1}{k-1} = \binom{10+4-1}{4-1} = \binom{13}{3} = 286$, trong đó hệ số đa tập $\binom{k}{n}$ là số đa tập có kích thước n , với các phần tử được lấy từ 1 tập có kích thước k .

Relation between Thms. 2 & 3. Thm. 2 can be restated in terms of Thm. 3, because the requirement that each variable be positive can be imposed by shifting each variable by -1 , & then requiring only that each variable be nonnegative, i.e.,

$$\begin{cases} \sum_{i=1}^n x_i = k, \\ x_i \in \mathbb{N}, \forall i \in [n] \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} \sum_{i=1}^n y_i = \sum_{i=1}^n (x_i + 1) = n + \sum_{i=1}^n x_i = n + k, \\ y_i = x_i + 1 \in \mathbb{N}^*, \forall i \in [n], \end{cases}$$

or

$$\begin{cases} \sum_{i=1}^n x_i = k, \\ x_i \in \mathbb{N}^*, \forall i \in [n] \end{cases} \Leftrightarrow \begin{cases} \sum_{i=1}^n y_i = \sum_{i=1}^n (x_i - 1) = \sum_{i=1}^n x_i - n = k - n, \\ y_i = x_i - 1 \in \mathbb{N}^*, \forall i \in [n]. \end{cases}$$

Bài toán 20 (Euler candy problem – Bài toán chia kẹo Euler). Cho $m, n \in \mathbb{N}^*$. Xét phương trình nghiệm nguyên

$$\sum_{i=1}^n x_i = x_1 + x_2 + \cdots + x_n = m. \quad (1.1)$$

(a) Đếm số nghiệm nguyên dương của phương trình (1.1). (b) Đếm số nghiệm nguyên không âm của phương trình (1.1). (c) Đếm số nghiệm nguyên của phương trình

$$\sum_{i=1}^m x_i + \sum_{i=1}^n y_i = p \text{ s.t. } \begin{cases} x_i \geq 1, \forall i \in [m], \\ y_i \geq 0, \forall i \in [n], \end{cases}$$

(d) Đếm số nghiệm nguyên của phương trình

$$\sum_{i=1}^n x_i = m \text{ s.t. } x_i \geq m_i, \forall i \in [n].$$

(e) Đếm số nghiệm nguyên của phương trình

$$\sum_{i=1}^n x_i = m \text{ s.t. } m_i \leq x_i \leq M_i, \forall i \in [n].$$

Chứng minh. (a) C_{m-1}^{n-1} . (b) C_{p+n-1}^{m+n-1} . (d) $C_{m+n-1-\sum_{i=1}^n m_i}^{**}$. $\square$

1.7.1 Relation to generating functions – Quan hệ với các hàm sinh

The enumerations of Thms. 2 & 3 can also be found using **generating functions** involving simple rational expressions. The 2 cases are very similar; we will look at the case when $x_i \geq 0$, i.e., Thm. 3 1st. There is only 1 configuration for a single bin & any given number of objects (because the objects are not distinguished). This is represented by the generating function

$$1 + 1x + 1x^2 + 1x^3 + \cdots = 1 + x + x^2 + x^3 + \cdots = \sum_{i=0}^{\infty} x^i = \frac{1}{1-x}.$$

The series is a geometric series, & the last equality holds analytically for $|x| < 1$, but is better understood in this context as a manipulation of **formal power series**. The exponent of x indicates how many objects are placed in the bin.

– Các phép liệt kê của Thms. 2 & 3 cũng có thể được tìm thấy bằng cách sử dụng các hàm tạo liên quan đến các biểu thức phân thức đơn giản. 2 trường hợp rất giống nhau; chúng ta sẽ xem xét trường hợp khi $x_i \geq 0$, tức là Thm. 3 1. Chỉ có 1 cấu hình cho 1 bin duy nhất & bất kỳ số lượng đối tượng nào được cho (vì các đối tượng không được phân biệt). Điều này được biểu diễn bằng hàm tạo

$$1 + 1x + 1x^2 + 1x^3 + \cdots = 1 + x + x^2 + x^3 + \cdots = \sum_{i=0}^{\infty} x^i = \frac{1}{1-x}.$$

Chuỗi là 1 chuỗi hình học, & đẳng thức cuối cùng giữ nguyên về mặt giải tích đối với $|x| < 1$, nhưng được hiểu rõ hơn trong bối cảnh này là thao tác của chuỗi lũy thừa chính thức. Số mũ của x cho biết có bao nhiêu đối tượng được đặt trong thùng.

Each additional bin is represented by another factor of $\frac{1}{1-x}$; the generating function for k bins is

$$\prod_{i=1}^k \frac{1}{1-x} = \frac{1}{(1-x)^k},$$

where the multiplication is the **Cauchy product** of formal power series.

– Mỗi thùng bổ sung được biểu diễn bằng 1 hệ số khác của $\frac{1}{1-x}$; hàm tạo cho k thùng là

$$\prod_{i=1}^k \frac{1}{1-x} = \frac{1}{(1-x)^k},$$

trong đó phép nhân là tích Cauchy của chuỗi lũy thừa chính thức.

To find the number of configurations with n objects, we want the coefficient of x^n (denoted by prefixing the expression for the generating function with $[x^n]$), i.e.,

$$[x^n] \frac{1}{(1-x)^k} = [x^n] (1-x)^{-k}.$$

This coefficient can be found using binomial series & agrees with the result of Thm. 3, namely $\binom{n+k-1}{k-1}$.

– Để tìm số cấu hình có n đối tượng, chúng ta muốn hệ số của x^n (được biểu thị bằng cách thêm tiền tố $[x^n]$ vào biểu thức cho hàm tạo), tức là,

$$[x^n] \frac{1}{(1-x)^k} = [x^n] (1-x)^{-k}.$$

Hệ số này có thể được tìm thấy bằng cách sử dụng chuỗi nhị thức & phù hợp với kết quả của Thm. 3, cụ thể là $\binom{n+k-1}{k-1}$.

This Cauchy product expression is justified via stars & bars: the coefficient of x^n in the expansion of the product

$$\prod_{i=1}^k \sum_{j=0}^{\infty} x^j = \prod_{i=1}^k (1 + x + x^2 + \cdots) = (1 + x + x^2 + \cdots)(1 + x + x^2 + \cdots) \cdots (1 + x + x^2 + \cdots)$$

(k factors) is the number of ways of obtaining the n th power of x by multiplying 1 power of x from each of the k factors. So the stars represent x s & a bar separates the x s coming from 1 factor from those coming from the next factor.

– Biểu thức tích Cauchy này được chứng minh bằng các ngôi sao & thanh: hệ số của x^n trong khai triển của tích

$$\prod_{i=1}^k \sum_{j=0}^{\infty} x^j = \prod_{i=1}^k (1 + x + x^2 + \cdots) = (1 + x + x^2 + \cdots)(1 + x + x^2 + \cdots) \cdots (1 + x + x^2 + \cdots)$$

(k thừa số) là số cách để có được lũy thừa n của x bằng cách nhân lũy thừa 1 của x từ mỗi thừa số trong k . Vì vậy, các ngôi sao biểu diễn x s & 1 thanh ngăn cách các x s xuất phát từ 1 thừa số với các x s xuất phát từ thừa số tiếp theo.

For the case when $x_i > 0$, i.e., Thm. 2, no configuration has an empty bin, & so the generating for a single bin is

$$\sum_{i=1}^{\infty} x^i = x + x^2 + x^3 + \cdots = \frac{x}{1-x}.$$

The Cauchy product is therefore $\frac{x^k}{(1-x)^k}$, & the coefficient of x^n is found using binomial series to be $\binom{n-1}{k-1}$.

– Đối với trường hợp khi $x_i > 0$, tức là Thm. 2, không có cấu hình nào có bin rỗng, & do đó phép tạo cho 1 bin đơn là

$$\sum_{i=1}^{\infty} x^i = x + x^2 + x^3 + \cdots = \frac{x}{1-x}.$$

Do đó, tích Cauchy là $\frac{x^k}{(1-x)^k}$, & hệ số của x^n được tìm thấy khi sử dụng chuỗi nhị thức là $\binom{n-1}{k-1}$.

1.7.2 Recurrence & dynamic programming point of views of stars & bars – Quan điểm truy hồi & quy hoạch động của bài toán sao & thanh

Gọi $a(n, k)$ là số nghiệm nguyên dương của phương trình $\sum_{i=1}^n x_i = k$. Vì $x_i \geq 1, \forall i \in [n]$, nên $k = \sum_{i=1}^n x_i \geq n$, suy ra $a(n, k) = 0$ nếu $k < n$. Có $x_n = k - \sum_{i=1}^{n-1} x_i \leq k - \sum_{i=1}^{n-1} 1 = k - (n-1) = k - n + 1$, nên $x_n \in [k - n + 1]$, với mỗi giá trị của $x_n \in [k - n + 1]$, ta có phương trình $\sum_{i=1}^{n-1} x_i = k - x_n$, suy ra công thức truy hồi:

$$a(n, k) = \begin{cases} 0 & \text{if } k < n, \\ 1 & \text{if } k = n, \\ \sum_{i=1}^{k-n+1} a(n-1, k-i) & \text{if } k > n. \end{cases}$$

Tương tự, gọi $b(n, k)$ là số nghiệm nguyên không âm của phương trình $\sum_{i=1}^n x_i = k$. Vì $x_i \geq 0, \forall i \in [n]$, nên $k = \sum_{i=1}^n x_i \geq 0$, suy ra $a(n, k) = 0$ nếu $k < 0$. Có $x_n = k - \sum_{i=1}^{n-1} x_i \leq k - \sum_{i=1}^{n-1} 0 = k$, nên $x_n \in [k]$, với mỗi giá trị của $x_n \in [k]$, ta có phương trình $\sum_{i=1}^{n-1} x_i = k - x_n$, suy ra công thức truy hồi:

$$b(n, k) = \begin{cases} 0 & \text{if } k < 0, \\ 1 & \text{if } k = 0, \\ \sum_{i=0}^k b(n-1, k-i) & \text{if } k > 0. \end{cases}$$

Bài toán 21. Viết thuật toán & chương trình C/C++, Pascal, Python để tính $a(n, k), b(n, k)$ bằng: (a) đệ quy (top-down). (b) quy hoạch động (bottom-up).

1.8 Method of mathematical induction & recurrence – Phương pháp quy nạp toán học & truy hồi/đệ quy

Ideas of method of mathematical induction. In philosophy & in the sciences, the inductive method refers to the process of starting with observations & then looking for general laws & theories. Mathematical induction – which we just called *induction* – is quite different. For us, induction is a method of proof. When we have an infinite sequence $\{P_n\}_{n=1}^{\infty} = P_1, P_2, \dots$ of (related) mathematical statements that need a proof, then instead of proving each 1 of these statements, we may be able to just prove that whenever 1 of the statements is true, then so is the next statement (i.e., if P_k is true, then so is P_{k+1}). If we manage such a feat, then proving P_1 , the 1st statement, starts a domino effect resulting in all of the statements being true.

– Ý tưởng về phương pháp quy nạp toán học. Trong triết học & trong khoa học, phương pháp quy nạp đề cập đến quá trình bắt đầu bằng các quan sát & sau đó tìm kiếm các định luật & lý thuyết chung. Quy nạp toán học – mà chúng ta chỉ gọi là *quy nạp* – thì khá khác. Đối với chúng ta, quy nạp là 1 phương pháp chứng minh. Khi chúng ta có 1 chuỗi vô hạn $\{P_n\}_{n=1}^{\infty} = P_1, P_2, \dots$ các mệnh đề toán học (có liên quan) cần được chứng minh, thì thay vì chứng minh từng 1 trong số các mệnh đề này, chúng ta có thể chỉ cần chứng minh rằng bất cứ khi nào 1 trong các mệnh đề là đúng, thì mệnh đề tiếp theo cũng vậy (tức là nếu P_k đúng, thì P_{k+1} cũng đúng). Nếu chúng ta thực hiện được kỳ tích như vậy, thì việc chứng minh P_1 , mệnh đề đầu tiên, sẽ bắt đầu 1 hiệu ứng domino khiến tất cả các mệnh đề đều đúng.

Intuition. A sequence of *consecutive* pieces of domino falling.

– **Trực giác.** Phương pháp quy nạp toán học hoạt động như cách 1 chuỗi các quân cờ domino *liên tiếp* rơi xuống sau khi đẩy ngã quân domino đầu tiên (1 quân domino bất kỳ bị ngã sẽ khiến quân domino tiếp theo nó bị ngã).

Principle of Mathematical Induction. Given an infinite sequence of propositions $\{P_n\}_{n=1}^\infty = P_1, P_2, \dots, P_n, \dots$, in order to prove that all of them are true, it is enough to show 2 things:

- The base case: P_1 is true.
- The inductive step: For all $k \in \mathbb{N}^*$, if P_k is true, then so is P_{k+1} .

Remark 8. *1 drawback of mathematical induction: to use it, you already have to know the pattern & the answer. Mathematical induction – unlike the inductive method in science – does not help in finding the pattern. 1 strength of induction: it allows you to use P_k to prove P_{k+1} . This is a big advantage – it almost seems like cheating – since often P_k looks very much like P_{k+1} .*

– 1 nhược điểm của quy nạp toán học: để sử dụng nó, bạn phải biết mô hình & câu trả lời. Quy nạp toán học – không giống như phương pháp quy nạp trong khoa học – không giúp tìm ra mô hình. 1 điểm mạnh của quy nạp: nó cho phép bạn sử dụng P_k để chứng minh P_{k+1} . Đây là 1 lợi thế lớn – gần giống như gian lận – vì thường thì P_k trông rất giống P_{k+1} .

Bài toán 22. *Chứng minh: (a) (Tổng của n số nguyên dương đầu tiên, n số nguyên lẻ đầu tiên, n số nguyên dương chẵn đầu tiên) $\sum_{i=1}^n i = \frac{n(n+1)}{2}$, $\sum_{i=1}^n (2i-1) = n^2$, $\sum_{i=1}^n 2i = n(n+1)$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. (b) (Tổng bình phương của n số nguyên dương đầu tiên, n số nguyên lẻ đầu tiên, n số nguyên dương chẵn đầu tiên) $\sum_{i=1}^n i^2 = \frac{n(n+1)(2n+1)}{6}$, $\sum_{i=1}^n (2i-1)^2$, $\sum_{i=1}^n (2i)^2$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. (c) $\sum_{i=1}^n i^3 = (\sum_{i=1}^n i)^2 = \frac{n^2(n+1)^2}{4}$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. (d) Tìm cách tính $S(n, k) := \sum_{i=1}^n i^k$, $\forall n, k \in \mathbb{N}^*$. (e) Tính, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. (f) Tính $\sum_{i=1}^n (2i-1)^3$, $\sum_{i=1}^n (2i)^3$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. (g) $\sum_{i=1}^n \frac{1}{i(i+1)} = \frac{n}{n+1}$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. (h) $\sum_{i=1}^n \frac{1}{\sqrt{i} + \sqrt{i+1}} = \sqrt{n+1} - 1$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. (i) $\prod_{i=1}^n \frac{i^3 - 1}{i^3 + 1} = \frac{2(n^2 + n + 1)}{3n(n+1)}$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$.*

See, e.g., [Wikipedia/ring of integers](#).

Bài toán 23. *Cho $m \in \mathbb{N}^*$ là 1 số không chính phương. Chứng minh: (a) $\exists A, B \in \mathbb{N}^*$ s.t. $(a + b\sqrt{m})^n = A + B\sqrt{m}$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. (b) $\exists A, B \in \mathbb{N}^*$ s.t. $(a - b\sqrt{m})^n = A - B\sqrt{m}$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$.*

Bài toán 24. *Chứng minh: (a) $(a+1)^n - an - 1 : n^2$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$, $\forall a \in \mathbb{Z}$. (b) $(a+1)^n - \frac{n(n-1)}{2}a^2 - an - 1 : n^3$, $\forall a \in \mathbb{Z}$.*

Problem 5 ([Sha22], P1.1.2, p. 10). *Prove: (a) (Formula of triangle numbers) $\sum_{i=1}^n i = \frac{n(n+1)}{2}$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. (b) (Partial sums of geometric sequences)*

$$S_n(a) := \sum_{i=0}^n a^i = \begin{cases} n+1 & \text{if } a = 1, \\ \frac{a^{n+1} - 1}{a - 1} & \text{if } a \neq 1, \end{cases} \quad \forall n \in \mathbb{N}^*.$$

(c) Compute $1 + \sum_{i=1}^n i!$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. (d) Compute $3 \sum_{i=1}^n i(i+1)$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. (e) Compute $\sum_{i=1}^n i^2$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$.

Hint. (ii) Compute $aS_n(a) - S_n(a)$.

Remark 9. *The sequence of integers $\left\{ \frac{n(n+1)}{2} \right\}_{n=1}^\infty$ are called triangle numbers since they count the number of dots in progressively larger triangles.*

Bài toán 25 ([Sha22], p. 6). *Trên 1 tờ giấy vuông lớn, vẽ $n \in \mathbb{N}^*$ các đường thẳng bắt đầu từ 1 cạnh của hình vuông & kết thúc ở cạnh còn lại. Mỗi 2 đường thẳng cắt nhau nhưng không có 3 (hoặc nhiều hơn) đường thẳng nào đi qua cùng 1 điểm. Giả sử $f(n)$ là số vùng mà các đường thẳng chia tờ giấy. Tính 1 số giá trị của $f(n)$ & dự đoán công thức chung của nó.*

Problem 6 ([Sha22], p. 6). *You have 100 briefcases numbered 1 through 100. For any $n \in \mathbb{N}^*$, if a briefcase numbered n holds cash, then so does the briefcase numbered $n+3$. You open up briefcase numbered 55 & it has a stuffed animal in it. Can you conclude anything about any of the other briefcases?*

Bài toán 26 ([Sha22], p. 6). *Bạn có 100 cặp được đánh số từ 1 đến 100. Đối với bất kỳ $n \in \mathbb{N}^*$ nào, nếu 1 cặp được đánh số n đựng tiền mặt, thì cặp được đánh số $n+3$ cũng vậy. Bạn mở cặp được đánh số 55 & bên trong có 1 con thú nhồi bông. Bạn có thể kết luận điều gì về bất kỳ cặp nào khác không?*

1.9 Principle of strong induction – Nguyên lý quy nạp mạnh

Given an infinite sequence of propositions $\{P_n\}_{n=1}^\infty = P_1, P_2, \dots, P_n, \dots$ in order to demonstrate that all of them are true, it is enough to know 2 things:

- The base case: P_1 is true.
- The inductive step: $\forall k \in \mathbb{N}^*$, if $P_1, P_2, \dots, P_k$ are true, then so is P_{k+1} .

1.10 Fibonacci & Lucas numbers

Definition 4 (Fibonacci sequences). Fibonacci sequences are defined by

$$\begin{cases} F_0 = 0, F_1 = 1, \\ F_n = F_{n-1} + F_{n-2}, \forall n \in \mathbb{N}, n \geq 2. \end{cases}$$

Bài toán 27 (Fibonacci numbers – Số Fibonacci). Tính dãy số Fibonacci bằng: (a) Truy hồi $O(a^n)$ với $a \approx 1.61803$. (b) Quy hoạch động $O(n)$. (c) Quy hoạch động cải tiến. Trong mỗi thuật toán, tính cụ thể số lần gọi hàm tính $F(i)$, với $i = 0, 1, \dots, n$, số phép cộng đã thực hiện. Tính time- & space complexities.

C++: https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/OLP_ICPC/C++/Fibonacci.cpp.

```
#include <iostream>
using namespace std;
const long nMAX = 10000;

long fib(long i) {
    if (i == 1 || i == 2)
        return 1;
    else
        return fib(i - 1) + fib(i - 2);
}

// \cite{Thu_Phuong_Tien_Triet_Phuong_KTLT}, p. 443
long fib_recurrence(long n) {
    long ans, Fn_1, Fn_2;
    if (n <= 2)
        ans = 1;
    else {
        Fn_1 = fib_recurrence(n - 1);
        Fn_2 = fib_recurrence(n - 2);
        ans = Fn_1 + Fn_2;
    }
    return ans;
}

// \cite{Thu_Phuong_Tien_Triet_Phuong_KTLT}, p. 443
long fib_dynamic(long n) {
    long F[nMAX + 1];
    F[0] = 0;
    F[1] = F[2] = 1;
    for (int i = 2; i <= n; ++i)
        F[i] = F[i - 1] + F[i - 2];
    return F[n];
}

// \cite{Thu_Phuong_Tien_Triet_Phuong_KTLT}, p. 443
long fib_dynamic_improved(long n) {
    long lastF = 1, F = 1;
    int i = 1;
```

```

while (i < n) {
    F += lastF;
    lastF = F - lastF;
    ++i;
}
return F;
}

int main() {
    long n, i;
    cin >> n;
    cout << "Fibonacci sequence of length " << n << ":\n";

    for (i = 0; i <= n; ++i)
        cout << fib(i) << " ";
    cout << "\n";

    for (i = 0; i <= n; ++i)
        cout << fib_recurrence(i) << " ";
    cout << "\n";

    for (i = 0; i <= n; ++i)
        cout << fib_dynamic(i) << " ";
    cout << "\n";

    for (i = 0; i <= n; ++i)
        cout << fib_dynamic_improved(i) << " ";
    cout << "\n";
}

```

Definition 5 (Lucas sequences). *The sequence of Lucas numbers are defined by*

$$\begin{cases} L_0 = 2, L_1 = 1, \\ L_n = L_{n-1} + L_{n-2}, \forall n \in \mathbb{N}, n \geq 2. \end{cases}$$

1.11 Recurrence Relations – Quan hệ truy hồi/hồi quy/đệ quy

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/recurrence relation](#).
2. [Sha22]. SHAHRIAR SHAHRIARI. *An Invitation To Combinatorics*. Sect. 1.3: Recurrence Relations.

Problem 7 ([Sha22], Warm-Up 1.8, p. 19). *We have n dollars. Every day we buy exactly 1 of the following products: Mustard \$1, Mint \$2, Marjoram \$2. Let $f(n)$ be the number of possible ways of spending all the money. E.g., $f(3) = 5$, since the possible ways of spending \$3 are: Mustard-Mustard-Mustard, Mustard-Mint, Mustard-Marjoram, Mint-Mustard, & Marjoram-Mustard. (a) Compute $f(1), f(2)$. (b) Which one(s) (if any) of the following are true? (i) $f(n) = 2f(n-1) + f(n-3)$. (ii) $f(n) = f(n-1) + \frac{n-1}{2}[3 + (-1)^n]$. (iii) $f(n) = f(n-1) + 2f(n-2)$. (d) $f(n) = 2f(n-1) - f(n-2)$. Give adequate & complete reasoning for your answer.*

Solution. (a) $f(1) = 1$ since we can only 1 Mustard. $f(2) = 3$ since we can buy Mustard-Mustard, Mint, or Marjoram.

(b) Suppose we have $n\$$. On the last day, if we use \$1 to buy Mustard, then the number of possible ways of spending all $\$(n-1)$ is $f(n-1)$. Otherwise, on the last day, if we use \$2 to buy either Mint or Marjoram, then the number of possible ways of spending all $\$(n-2)$ is $f(n-2)$. Combining both cases yields $f(n) = f(n-1) + 2f(n-2)$, $\forall n \in \mathbb{N}, n \geq 3$. $\square$

You are asked to find a formula for $f(n)$ but not the usual kind of formula of $f(n)$ in terms of n . What you are asked to do is to find a formula that gives $f(n)$ in terms of $f(n-1), f(n-2)$, & possibly other values of the f function. Such a relation is called a *recurrence relation* &, while it does not give a direct closed formula for $f(n)$, it provides an efficient way for computing specific values of the function f .

Problem 8. Solve the above problem if the prices of these items are changed as follows: (a) Mustard \$1, Mint \$2, & Marjoram \$3. (b) Mustard \$a, Mint \$b, & Marjoram \$c with $a, b, c \in \mathbb{N}^*$.

Problem 9 ([Sha22], p. 6). On a large square piece of paper, draw $n \in \mathbb{N}^*$ straight lines that start from 1 side of the square & end on another side. Each 2 of the lines intersect but no 3 (or more) lines go through the same point. Let $f(n)$ be the number of regions which the lines split the piece of paper. Compute some values of $f(n)$ & predict its general formula.

– Trên 1 tờ giấy vuông lớn, vẽ $n \in \mathbb{N}^*$ các đường thẳng bắt đầu từ 1 cạnh của hình vuông & kết thúc ở cạnh còn lại. Mỗi 2 đường thẳng cắt nhau nhưng không có 3 (hoặc nhiều hơn) đường thẳng nào đi qua cùng 1 điểm. Giả sử $f(n)$ là số vùng/miền mà các đường thẳng chia tờ giấy. Tính 1 số giá trị của $f(n)$ & dự đoán công thức chung của nó.

Question 1. How do we know that the number of regions does not depend on the configuration of the lines? Maybe if we draw the lines in a different relation to each other, the number of regions will change.

– Làm sao chúng ta biết được số lượng vùng không phụ thuộc vào cấu hình của các đường? Có thể nếu chúng ta vẽ các đường theo 1 mối quan hệ khác với nhau, số lượng vùng sẽ thay đổi.

Giải. Let $f(n)$ denote the number of regions created by $n \in \mathbb{N}^*$ straight lines assuming that each pair of lines intersects & no 3 lines go through the same point (đồng quy). $f(1) = 2, f(2) = 4, f(3) = 7$. Instead of trying to find a formula for $f(n)$ or even trying to prove that $f(n)$ is independent of the position of the lines, we try to determine $f(n)$ in terms of $f(n-1)$. Not only will this allow us to inductively start with $f(1)$ & $f(2)$ & find other values of $f(n)$, but it could also show that $f(n)$ is well defined. We do a thought experiment. Assume that $n-1$ straight lines split the plane into $f(n-1)$ regions. How many additional regions are created when we add 1 more line? If we just zoom onto this new line & follow its path, it will start from 1 side of the square, 1 by 1 cross the $n-1$ other lines, & end at another side of the square. Hence, it will go through n regions created by the original $n-1$ lines. (The 1st region is the one our line is traversing before it hits the 1st line, the 2nd region is between the 1st & the 2nd, & so on until the $(n-1)$ th region – i.e., between the $(n-2)$ th & $(n-1)$ th lines. Finally, the n th region is after the $(n-1)$ th line.) Our line will split each of these n regions into 2, & as a result will add n regions to what was there before, hence $f(n) = f(n-1) + n, \forall n \in \mathbb{N}^*$. This relationship also proves that $f(n)$ does not depend on the configuration of the lines, & that it is well defined. (After all, no matter how the lines are configured, if $f(n-1)$ is well-defined, then $f(n)$ must be $f(n-1) + n$. Since $f(1)$ is well defined, by induction all values of $f(n)$ are well defined.) Note that we could have even started with the case $n = 0$. Use mathematical induction to obtain $f(n) = 1 + \frac{n(n+1)}{2}, \forall n \in \mathbb{N}$ (just 1 more than the triangle numbers). Thus $f(100) = 1 + \frac{100 \cdot 101}{2} = 5051$. $\square$

Remark 10 (A common approach to some combinatorial problems, [Sha22], Rmk. 1.11, p. 22). Often a given combinatorial problem is an instance of a sequence of problems indexed by $n \in \mathbb{N}^*$, where n is a natural parameter for the problem. If we let $f(n)$ denote the answer to the n th instance of our problem, ideally we may want a closed-form formula for $f(n)$. Sometimes, we can find a “recurrence relation” for f , i.e., finding a formula for $f(n)$ in terms of $f(n-1), f(n-2), \dots$, e.g., $f(n) = f(n-1) + f(n-2)$, the defining recurrence relation for the sequence of Pingala–Fibonacci numbers. Usually, the recurrence relation itself is not proved by induction. Rather, we often use a “thought experiment”. What are the possibilities for the “1st” or “last” step of the problem?

After we have a recurrence relation & a few base cases, we can easily generate data & record many values for $f(n)$. At this point, there are a number of possible approaches:

- Use a simple computer program to find any particular value of $f(n)$ that you need.
- Look at the values of $f(n)$ for small n & try to guess the pattern. If your guess is correct, sometimes you can translate it to a closed formula, & often you can prove your conjecture using induction. You can use the recurrence relation in your proof by induction. Recurrence relations are especially suited to help with proofs by induction.
- Some classes of recurrence relations (e.g., so-called linear recurrence relations) can be solved systematically.
- Sometimes you can “unwind” the recurrence relation.
- Sometimes you can use “generating functions” to get information about the sequence $\{f(n)\}_{n=0}^{\infty}$.

Guessing the pattern from the starting values of an infinite sequence is not easy. For 1 thing, there are many distinct infinite sequences that agree in the 1st few terms – after all, there are not that many very small integers, & in contrast, there are many infinite sequences of integers. If you have the beginning of a sequence of numbers, & are wondering what the pattern could be, 1 very fun tool is the Online Encyclopedia of Integer Sequences at <https://oeis.org/>

Question 2 (1st step vs. last step). When should we focus on the 1st step of a problem to establish a recurrence relation? When on the last step?

– Khi nào chúng ta nên tập trung vào bước đầu tiên của 1 bài toán để thiết lập mối quan hệ lặp lại? Khi nào là bước cuối cùng?

A recurrence, for the integer valued function f , of the form $f(n) = \sum_{i=1}^k \alpha_i f(n-i) + g(n) = \alpha_1 f(n-1) + \alpha_2 f(n-2) + \dots + \alpha_k f(n-k) + g(n)$, where α_i are scalars, $\forall i \in [k]$, & g is a function of n , is called a *linear recurrence relation*. If you are lucky & the recurrence relation is linear, then the most fruitful method is to 1st ignore the initial conditions & find, basically by an educated guess, a set of functions that satisfy the recurrence relation, & then use the initial conditions to choose a function that satisfies both the initial conditions & the recurrence relation. The key observation – which will be used often – is that if 2 functions have the same initial values & satisfy the same recurrence conditions, then they will have to be the same for all later inputs. See [Sha22, Sect. 1.4] where both linear recurrence relations & the idea of unwinding a recurrence relation were explored.

Bài toán 28. Cho $m, n \in \mathbb{N}^*$ cố định. Đếm số nghiệm nguyên dương của phương trình $\sum_{i=1}^d x_i = n$ trong đó x_i chỉ có thể nhận 1 trong m giá trị cho trước $a_1, a_2, \dots, a_m$, i.e., $x_i \in \{a_1, \dots, a_m\}$, $\forall i \in [d]$, $d \in \mathbb{N}^*$ có thể thay đổi.

Remark 11 ([Sha22], Rmk. 1.11, p. 22). The problems in this section are ment to give you experience in setting up a recurrence relation for a counting problem. This skill will be used throughout the book. In some problems, you are also asked to use the recurrence relation, generate some data, guess the pattern, & prove it by induction. The 2 techniques: solving linear recurrences & unwinding when applicable give a better alternative to “guess-the-pattern” of the current section. Yet a 4th method – using generating functions – will be discussed in [Sha22, Chap. 9].

1.11.1 Problems: Recurrence relation – Bài tập: Quan hệ hồi quy

Problem 10 ([Sha22], P1.3.1, p. 22). We are given the following recurrence relation $a_1 = 2$, $a_n = 3a_{n-1} + 2$ for $n \in \mathbb{N}, n \geq 2$. Find the values of a_n for small n . Do you see a pattern? Make a conjecture. Prove your conjecture using induction.

– Chúng ta được cho hệ thức đệ quy sau $a_1 = 2$, $a_n = 3a_{n-1} + 2$ đối với $n \in \mathbb{N}, n \geq 2$. Tìm các giá trị của a_n đối với n nhỏ. Bạn có thấy 1 mô hình không? Đưa ra 1 phỏng đoán. Chứng minh phỏng đoán của bạn bằng cách sử dụng quy nạp.

Problem 11 ([Sha22], P1.3.2, p. 22). Let $n \in \mathbb{N}$. We know that $f(0) = -3$, & $f(n) = 3f(n-1) + 10$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. Generate some data, & use the data to conjecture a closed formula for $f(n)$. Prove your conjecture using induction.

– Cho $n \in \mathbb{N}$. Ta biết rằng $f(0) = -3$, & $f(n) = 3f(n-1) + 10$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. Tạo 1 số dữ liệu, & sử dụng dữ liệu để suy ra công thức đóng cho $f(n)$. Chứng minh suy đoán của bạn bằng quy nạp.

Problem 12 ([Sha22], P1.3.3, p. 22). Let h_n denote the number of ways of covering a $2 \times n$ array with $1 \times n$ dominoes. Find h_1, h_2, h_3 , & a recurrence relation for h_n . Use these to find h_8 .

– Giả sử h_n biểu thị số cách phủ mảng $2 \times n$ bằng $1 \times n$ domino. Tìm h_1, h_2, h_3 , & 1 quan hệ đệ quy cho h_n . Sử dụng chúng để tìm h_8 .

Problem 13 ([Sha22], P1.3.4, pp. 22–23). Let $n \in \mathbb{N}^*$. Consider a $1 \times n$ strip of cardboard. We have (a large number of) 3 types of pieces: 1×2 red pieces, 1×4 yellow pieces, & 1×4 blue pieces. Let $f(n)$ be the number of ways that we can tile the strip of cardboard with our pieces. E.g., $f(3) = 0$ since you cannot tile a 1×3 board with the available pieces, while $f(6) = 5$ since the possibilities are YR, RY, RB, BR, RRR. Find $f(14)$. (Give an actual number.)

– Cho $n \in \mathbb{N}^*$. Xét 1 dải bìa cứng $1 \times n$. Chúng ta có (1 số lượng lớn) 3 loại mảnh: 1×2 mảnh đỏ, 1×4 mảnh vàng, & 1×4 mảnh xanh. Cho $f(n)$ là số cách chúng ta có thể lát cho dải bìa cứng bằng các mảnh của mình. Ví dụ, $f(3) = 0$ vì bạn không thể xếp 1 bảng 1×3 bằng các mảnh có sẵn, trong khi $f(6) = 5$ vì các khả năng là YR, RY, RB, BR, RRR. Tìm $f(14)$. (Nêu 1 số thực tế.)

Giải. C++:

1. DPAK’s C++: count tiling ways.

```

1  #include <bits/stdc++.h>
2  using namespace std;
3
4  int main() {
5      int n; cin >> n;
6      vector<int> f(n + 1, 0);
7      f[2] = 1;
8      f[4] = 3;
9
10     for (int i = 6; i <= n; i += 2) f[i] = f[i - 2] + f[i - 4] * 2;
11     cout << f[n];
12 }
```

□

Bài toán 29 (Mở rộng [Sha22], P1.3.4, p. 22). ($\Sigma = 7$ điểm) Cho $n \in \mathbb{N}^*$. Xét 1 dải bìa cứng $1 \times n$. Chúng ta có 1 số lượng lớn m loại mảnh có kích thước $\{1 \times i\}_{i=2}^{m+1} = 1 \times 2, 1 \times 3, \dots, 1 \times (m+1)$. Cho $f(n)$ là số cách ta có thể lát cho dải bìa cứng bằng các mảnh của mình. (a) (0.5 điểm) Tính $f(1), f(2), f(3), \dots, f(10)$. (b) (0.5 điểm) Chứng minh công thức truy hồi cho $f(n)$: $f(n) = \sum_{i=2}^{m+1} f(n-i)$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. (c) (1 điểm) Làm lại 2 ý trước nếu m loại mảnh đổi thành $1 \times 1, 1 \times 2, \dots, 1 \times m$ cho $g(n)$ là số cách lát thỏa mãn. (d) (5 điểm) Gọi $f(m, n), g(m, n)$ lần lượt là số cách ta có thể lát cho dải bìa cứng $m \times n$ bằng m loại mảnh có kích thước $\{1 \times i\}_{i=2}^{m+1}, \{1 \times i\}_{i=1}^m$. (i) (0.5 điểm) Tính $f(2, 2), f(3, 2), f(4, 2), f(5, 2)$. (ii) (1 điểm) Thiết lập công thức truy hồi cho $f(n, 2) = f(2, n), g(n, 2) = g(2, n)$. (iii) (3.5 điểm) Thiết lập công thức truy hồi cho $f(m, n), g(m, n)$.

Problem 14 ([Sha22], P1.3.5, p. 23). *Generations of Indian commentators, apparently beginning with Pingala in the 3rd to 2nd century BCE, were interested in the number of rhythmic patterns having a total of $n \in \mathbb{N}^*$ beats. Assuming that we use only 1-beat & 2-beat rhythms, how many different patterns can we make that have a total of n beats? E.g., if $n = 4$, we can have $2-2, 2-1-1, 1-2-1, 1-1-2, 1-1-1-1$ for a total of 5 possibilities. If we denote the answer by $r(n)$, then find a recurrence relation for $r(n)$. Is $r(n)$ related to the Pingala–Fibonacci numbers?*

– Nhiều thế hệ nhà bình luận Ấn Độ, rõ ràng bắt đầu từ Pingala vào thế kỷ thứ 3 đến thế kỷ thứ 2 trước Công nguyên, đã quan tâm đến số lượng các mẫu nhịp điệu có tổng cộng $n \in \mathbb{N}^*$ nhịp. Giả sử rằng chúng ta chỉ sử dụng nhịp điệu 1-nhịp & 2-nhịp, thì chúng ta có thể tạo ra bao nhiêu mẫu nhịp điệu khác nhau có tổng cộng n nhịp? Ví dụ, nếu $n = 4$, chúng ta có thể có $2-2, 2-1-1, 1-2-1, 1-1-2, 1-1-1-1$ với tổng cộng 5 khả năng. Nếu chúng ta biểu thị câu trả lời bằng $r(n)$, thì hãy tìm 1 hệ thức đệ quy cho $r(n)$. $r(n)$ có liên quan đến dãy số Pingala–Fibonacci không?

Problem 15 ([Sha22], P1.3.6, p. 23). *In his 1202 book Liber Abaci, LEONARDO of Pisa (known as FIBONACCI since the 19th century) poses the following problem:*

A certain man put a pair of rabbits in a place surrounded on all sides by a wall. How many pairs of rabbits can be produced from that pair in a year if it is supposed that every month each pair begets a new pair which from the 2nd month on becomes productive?

Give a solution. Is this related to the Pingala–Fibonacci numbers? How?

– Trong cuốn sách năm 1202 của mình Liber Abaci, LEONARDO xứ Pisa (được biết đến với tên FIBONACCI từ thế kỷ 19) đã đặt ra vấn đề sau:

Một người đàn ông nào đó đặt 1 cặp thỏ vào 1 nơi được bao quanh bởi 1 bức tường ở mọi phía. Có bao nhiêu cặp thỏ có thể được tạo ra từ cặp đó trong 1 năm nếu giả sử rằng mỗi tháng, mỗi cặp lại sinh ra 1 cặp mới & từ tháng thứ 2 trở đi, cặp này sẽ sinh sản?

Đưa ra giải pháp. Điều này có liên quan đến dãy số Pingala–Fibonacci không? Bằng cách nào?

Problem 16 ([Sha22], P1.3.7, p. 23). *Assume that, for $n \geq 3$, the sequence $\{a_n\}_{n=1}^{\infty}$ satisfies the recurrence relation $a_n = a_{n-1} + a_{n-2}$. Assume further that we know that $a_2 = 3, a_{50} = 300$. Find $\sum_{i=1}^{48} a_i$ & justify your answer.*

– Giả sử rằng, với $n \geq 3$, dãy $\{a_n\}_{n=1}^{\infty}$ thỏa mãn hệ thức đệ quy $a_n = a_{n-1} + a_{n-2}$. Giả sử thêm rằng chúng ta biết rằng $a_2 = 3, a_{50} = 300$. Tìm $\sum_{i=1}^{48} a_i$ & chứng minh câu trả lời của bạn.

Problem 17 ([Sha22], P1.3.8, p. 23). *You work at a car dealership that sells 3 models: A pickup truck, an SUV, & a compact hybrid. Your job is to park the vehicles in a row. The pickup trucks & the SUV take up 2 spaces while the hybrid takes up 1 space. Let $n \in \mathbb{N}^*$ & let $f(n)$ be the number of ways of arranging vehicles in exactly n spaces. Find a recurrence relation for $f(n)$ & use it to find $f(10)$, the number of ways of arranging vehicles if you have 10 parking spaces.*

– Bạn làm việc tại 1 đại lý ô tô bán 3 mẫu xe: Một xe bán tải, 1 xe SUV, & 1 xe hybrid nhỏ gọn. Công việc của bạn là đỗ những chiếc xe này thành 1 hàng. Xe bán tải & xe SUV chiếm 2 chỗ trong khi xe hybrid chiếm 1 chỗ. Giả sử $n \in \mathbb{N}^*$ & giả sử $f(n)$ là số cách sắp xếp xe trong đúng n chỗ. Tìm 1 hệ thức đệ quy cho $f(n)$ & sử dụng nó để tìm $f(10)$, số cách sắp xếp xe nếu bạn có 10 chỗ đỗ xe.

Problem 18 ([Sha22], P1.3.9, p. 23). *Continuing with the assumptions & the notation of Problem P1.3.8. (a) Find $f(1), \dots, f(5)$. (b) Find & prove a 1-step recurrence relation for $f(n)$ (i.e., one that only depends on $f(n-1)$). (c) Find & prove a formula for $f(n)$ of the form $f(n) = \frac{1}{\sqrt{5}}(2^{n+1} + ?)$.*

– Tiếp tục với các giả định & ký hiệu của Bài toán P1.3.8. (a) Tìm $f(1), \dots, f(5)$. (b) Tìm & chứng minh 1 quan hệ đệ quy 1-bước cho $f(n)$ (tức là 1 quan hệ chỉ phụ thuộc vào $f(n-1)$). (c) Tìm & chứng minh 1 công thức cho $f(n)$ có dạng $f(n) = \frac{1}{\sqrt{5}}(2^{n+1} + ?)$.

Problem 19 ([Sha22], P1.3.10, pp. 23–24). *At a dinner party on the spaceship Enterprise, 3 life forms are present: Human, Klingons, & Romulans. The dinner table is a long $1 \times n$ board, & the life forms sit on 1 side of it, next to one another. From each life form there are $> n$ individuals present, & so only a total of n sit at the table. The only problem is that no 2 humans want to sit next to each other¹. Let h_n denote the number of different ways that n individuals can be seated at the dinner table.*

¹NQBH: Damn these human beings!

Assume that all humans look alike, as do all Klingons & all Romulans. (a) What is h_1, h_2 ? (b) Which one(s) (if any) of the following are true, & which are false? (i) $h_n = 3h_{n-1} - h_{n-2}$. (ii) $h_n = 2h_{n-1} + 2h_{n-2}$. (iii) $h_n = 3h_{n-1} - (n-1)!$. (iv) $h_n = h_{n-1} + 3h_{n-2} + 2h_{n-3}$. Give adequate & complete reasoning for your answers.

– Tại 1 bữa tiệc tối trên tàu vũ trụ Enterprise, có 3 dạng sống hiện diện: Con người, người Klingon, & Romulan. Bàn ăn là 1 tấm ván dài $1 \times n$, & các dạng sống ngồi ở 1 phía của bàn, cạnh nhau. Từ mỗi dạng sống có $> n$ cá thể hiện diện, & do đó chỉ có tổng cộng n ngòì vào bàn. Vấn đề duy nhất là không có 2 con người nào muốn ngồi cạnh nhau². Giả sử h_n biểu thị số cách khác nhau để n cá nhân có thể ngồi vào bàn ăn. Giả sử rằng tất cả con người đều giống nhau, giống như tất cả người Klingon & tất cả người Romulan. (a) h_1, h_2 là gì? (b) Trong các câu sau, câu nào (nếu có) là đúng, & câu nào là sai? (i) $h_n = 3h_{n-1} - h_{n-2}$. (ii) $h_n = 2h_{n-1} + 2h_{n-2}$. (iii) $h_n = 3h_{n-1} - (n-1)!$. (iv) $h_n = h_{n-1} + 3h_{n-2} + 2h_{n-3}$. Đưa ra lý lẽ & đầy đủ cho câu trả lời của bạn.

Problem 20 ([Sha22], P1.3.11, p. 24). Using only the digits 1, 2, 3, how many integers can you construct in a way that the sum of the digits is 9? Examples would be 333, 1323, 2133, 2221.

– Chỉ sử dụng các chữ số 1, 2, 3, bạn có thể tạo ra bao nhiêu số nguyên sao cho tổng các chữ số bằng 9? Ví dụ: 333, 1323, 2133, 2221.

Problem 21 ([Sha22], P1.3.12, p. 24). I have 12 identical irises & 4 distinct flowerpots. All the irises are to be planted, & I want to plant 2, 3, or 4 irises in each pot. I am interested in finding out the number of ways that this can be done. We 1st generalize the question. Given $n \in \mathbb{N}^*$ identical irises & $k \in \mathbb{N}^*$ distinct pots, let $F(n, k)$ be the number of ways that we can distribute the irises among the pots if each pot gets 2, 3, or 4 irises. (a) Find $F(5, 2)$. (b) Find a recurrence relation for $F(n, k)$. Explain your reasoning. (c) Find $F(n, k)$ for the given values of n, k in a table. (d) What is $F(12, 4)$? Why?

– Tôi có 12 cây diên vĩ giống hệt nhau & 4 chậu hoa riêng biệt. Tất cả các cây diên vĩ đều được trồng, & Tôi muốn trồng 2, 3 hoặc 4 cây diên vĩ vào mỗi chậu. Tôi muốn tìm ra số cách thực hiện điều này. Đầu tiên, chúng ta khái quát hóa câu hỏi. Với $n \in \mathbb{N}^*$ cây diên vĩ giống hệt nhau & $k \in \mathbb{N}^*$ chậu riêng biệt, hãy để $F(n, k)$ là số cách chúng ta có thể phân phối cây diên vĩ vào các chậu nếu mỗi chậu có 2, 3 hoặc 4 cây diên vĩ. (a) Tìm $F(5, 2)$. (b) Tìm 1 hệ thức đệ quy cho $F(n, k)$. Giải thích lý luận của bạn. (c) Tìm $F(n, k)$ cho các giá trị n, k đã cho trong 1 bảng. (d) $F(12, 4)$ là gì? Tại sao?

Problem 22 ([Sha22], P1.3.13, pp. 24–25). 2 thick panes of glass are adjacent to each other. Light that enters from 1 side can be reflected by the internal faces. I.e., after entering the medium, the light may go straight through or be reflected back & forth by the 3 internal faces, as shown in Fig. 1.4: The possibilities, resp., with 0, 1, or 2 reflections shows that $a_0 = 1, a_1 = 2, a_2 = 3$. Find a recurrence relation for a_n . Use the recurrence relation to find a_7 .

– 2 tấm kính dày nằm cạnh nhau. Ánh sáng đi vào từ 1 mặt có thể bị phản xạ bởi các mặt bên trong. Tức là, sau khi đi vào môi trường, ánh sáng có thể đi thẳng qua hoặc bị phản xạ qua lại & lui bởi 3 mặt bên trong, như thể hiện trong Hình 1.4: Các khả năng, tương ứng, với 0, 1 hoặc 2 phản xạ cho thấy $a_0 = 1, a_1 = 2, a_2 = 3$. Tìm 1 hệ thức đệ quy cho a_n . Sử dụng hệ thức đệ quy để tìm a_7 .

Problem 23 ([Sha22], P1.3.14, p. 25). Let $n \in \mathbb{N}^*$, & let $h(n)$ be the number of sequences $a_1, a_2, \dots, a_n$ with the conditions that, for $i \in [n]$, each $a_i \in \{0, 4, 7\}$, & each 4 in the sequence is immediately followed by a 7. (a) Find $h(1), h(2)$. (b) Find a recurrence relation for $h(n)$. Use it to find $h(5)$. (c) I entered the 1st few terms of the sequence into the Online Encyclopedia of Integer Sequences, & it told me that a formula for $h(n)$ could be

$$h(n) = \frac{(1 + \sqrt{2})^{n+1} - (1 - \sqrt{2})^{n+1}}{2\sqrt{2}}.$$

Is this true? Prove your assertion.

– Cho $n \in \mathbb{N}^*$, & cho $h(n)$ là số dãy $a_1, a_2, \dots, a_n$ với các điều kiện cho $i \in [n]$, mỗi $a_i \in \{0, 4, 7\}$, & mỗi 4 trong dãy là ngay lập tức theo sau là a 7. (a) Tìm $h(1), h(2)$. (b) Tìm 1 hệ thức đệ quy cho $h(n)$. Sử dụng nó để tìm $h(5)$. (c) Tôi đã nhập 1 số hạng đầu tiên của dãy số vào Online Encyclopedia of Integer Sequences, & nó cho tôi biết rằng công thức cho $h(n)$ có thể là

$$h(n) = \frac{(1 + \sqrt{2})^{n+1} - (1 - \sqrt{2})^{n+1}}{2\sqrt{2}}.$$

Điều này có đúng không? Hãy chứng minh khẳng định của bạn.

Problem 24 ([Sha22], P1.3.15, pp. 25–26). Let $h(0) = 1$ & let $h(n)$ be the number of sequences $a_1, a_2, \dots, a_n$, with the conditions that, for $i \in [n]$, each $a_i \in \{0, 4, 7\}$, & if both 4 & 7 occur in the sequence then the 1st 4 occurs before the 1st 7. (a) Find $h(1), h(2)$. (b) Find a recurrence relation for $h(n)$. (c) What is $h(5)$?

– Cho $h(0) = 1$ & cho $h(n)$ là số dãy số $a_1, a_2, \dots, a_n$, với các điều kiện là, đối với $i \in [n]$, mỗi $a_i \in \{0, 4, 7\}$, & nếu cả 4 & 7 xảy ra trong dãy số thì 4 đầu tiên xảy ra trước 7 đầu tiên. (a) Tìm $h(1), h(2)$. (b) Tìm 1 hệ thức đệ quy cho $h(n)$. (c) $h(5)$ là gì?

²NQBH: Chết tiệt bọn người này!

Problem 25 ([Sha22], P1.3.16, p. 25). You are interested in finding the number of sequences $a_1, a_2, \dots, a_n$ s.t. each $a_i \in \{0, 1, 2, 3, 4\}$ & the number of 3's in the sequence is even. Denote the number of such sequences by $E(n)$. (a) Find $E(1), E(2)$. (b) Let $O(n)$ be the number of sequences $a_1, a_2, \dots, a_n$ s.t. each $a_i \in \{0, 1, 2, 3, 4\}$ & the number of 3's in the sequence is odd. How is $O(n)$ related to $E(n)$? (c) Find a recurrence relation for $E(n)$ & state clearly your reasoning for why it works. (d) Find $E(4)$.

– Bạn muốn tìm số dãy số $a_1, a_2, \dots, a_n$ s.t. mỗi $a_i \in \{0, 1, 2, 3, 4\}$ & số 3 trong dãy số là số chẵn. Ký hiệu số các dãy số như vậy là $E(n)$. (a) Tìm $E(1), E(2)$. (b) Giả sử $O(n)$ là số dãy số $a_1, a_2, \dots, a_n$ s.t. mỗi $a_i \in \{0, 1, 2, 3, 4\}$ & số 3 trong dãy số là số lẻ. $O(n)$ liên quan như thế nào đến $E(n)$? (c) Tìm 1 hệ thức đệ quy cho $E(n)$ & nêu rõ lý do tại sao nó hiệu quả. (d) Tìm $E(4)$.

Problem 26 ([Sha22], P1.3.17, p. 26). We want to divide \$275,000 among 4 people. We have to divide all the money, & we can only divide the money in \$25,000 increments. In how many ways can this be done? Make a conjecture.

To make the question clear, consider a simpler example. If we had \$100,000 to divide among 4 people, then we could give all of it to 1 person, give \$50,000 to 2 people, give \$75,000 to 1 person & \$25,000 to another, give \$50,000 to 41 & \$25,000 to 2 others, or finally give \$25,000 to each of the 4 people. Thus we can divide \$100,000 among 4 people in 5 different ways. Note that we consider the 4 people indistinguishable. If it mattered to us who got how much, then the number of ways of dividing the money would have been considerably higher.

– Chúng ta muốn chia \$275.000 cho 4 người. Chúng ta phải chia hết số tiền, & chúng ta chỉ có thể chia số tiền theo \$25.000 gia số. Có bao nhiêu cách để thực hiện điều này? Hãy đưa ra 1 phỏng đoán.

Để làm rõ câu hỏi, hãy xem xét 1 ví dụ đơn giản hơn. Nếu chúng ta có \$100.000 để chia cho 4 người, thì chúng ta có thể đưa toàn bộ cho 1 người, đưa \$50.000 cho 2 người, đưa \$75.000 cho 1 người & \$25.000 cho 41 người & \$25.000 cho 2 người khác, hoặc cuối cùng đưa \$25.000 cho mỗi 4 người. Do đó, chúng ta có thể chia \$100.000 cho 4 người theo 5 cách khác nhau. Lưu ý rằng chúng ta coi 4 người là không thể phân biệt được. Nếu chúng ta quan tâm đến việc ai nhận được bao nhiêu thì số cách chia tiền hẳn phải cao hơn đáng kể.

Problem 27 ([Sha22], P1.3.18, p. 26, Gamma function). Let $x \in (0, \infty)$. Define the function $\Gamma(x)$ by $\Gamma(x) := \int_0^\infty t^{x-1} e^{-t} dt$. The integral defining $\Gamma(x)$ is an improper integral – since 1 of the end points is ∞ – & yet it converges $\forall x \in (0, \infty)$. (This is not hard to prove using standard calculus techniques, but for the purposes of this problem, you can assume that the integral converges $\forall x \in (0, \infty)$. In fact, interesting things happen when one extends the definition to complete numbers.) (a) What is $\Gamma(1)$? (b) Use integration by parts, & the fact that, for a fixed x , $\lim_{t \rightarrow \infty} \frac{t^x}{e^t} = 0$, to prove the following recurrence relation for $\Gamma(x)$: $\Gamma(x+1) = x\Gamma(x)$. (c) Use the recurrence relation to find $\Gamma(2), \dots, \Gamma(5)$. If $n \in \mathbb{N}^*$, what is $\Gamma(n)$? Prove your assertion using induction. (d) The Encyclopedia Britannica entry for the Gamma function [Encyclopedia Britannica 2019] begins: “Gamma function, generalization of the factorial function to nonintegral values introduced by the Swiss mathematician LEONHARD EULER in the 18th century.” Explain the relation of the Gamma function to the factorial function.

– Cho $x \in (0, \infty)$. Định nghĩa hàm $\Gamma(x)$ theo $\Gamma(x) := \int_0^\infty t^{x-1} e^{-t} dt$. Tích phân xác định $\Gamma(x)$ là 1 tích phân không chuẩn – vì 1 trong các điểm cuối là ∞ – & nhưng nó hội tụ $\forall x \in (0, \infty)$. (Điều này không khó để chứng minh bằng các kỹ thuật tính toán chuẩn, nhưng đối với mục đích của bài toán này, bạn có thể giả sử rằng tích phân hội tụ $\forall x \in (0, \infty)$. Trên thực tế, những điều thú vị xảy ra khi người ta mở rộng định nghĩa cho các số hoàn chỉnh.) (a) $\Gamma(1)$ là gì? (b) Sử dụng tích phân từng phần, & thực tế là, đối với x cố định, $\lim_{t \rightarrow \infty} \frac{t^x}{e^t} = 0$, để chứng minh mối quan hệ đệ quy sau cho $\Gamma(x)$: $\Gamma(x+1) = x\Gamma(x)$. (c) Sử dụng mối quan hệ đệ quy để tìm $\Gamma(2), \dots, \Gamma(5)$. Nếu $n \in \mathbb{N}^*$, thì $\Gamma(n)$ là gì? Chứng minh khẳng định của bạn bằng cách sử dụng quy nạp. (d) Mục từ của Bách khoa toàn thư Britannica về hàm Gamma [Bách khoa toàn thư Britannica 2019] bắt đầu: “Hàm Gamma, tổng quát hóa hàm giai thừa thành các giá trị không nguyên được nhà toán học người Thụy Sĩ LEONHARD EULER giới thiệu vào thế kỷ 18.” Giải thích mối quan hệ của hàm Gamma với hàm giai thừa.

Problem 28 ([Sha22], P1.3.19, pp. 26–27). Define a selfish set to be a set which has its own cardinality (number of elements) as an elements. [Adapted from Problem B-1 of the 1996 Putnam Mathematical Competition.] A set is a minimal selfish set if it is selfish, & no proper subset of it is selfish. So, e.g., $\{2, 47\}$ is a minimal selfish set, $\{2, 3, 5\}$ is selfish but not minimal, while $\{4, 5, 6\}$ is not selfish at all. Let $n \in \mathbb{N}^*$, & let f_n be the number of subsets of $[n]$ which are minimal selfish sets. Find a recurrence relation for f_n . The following steps may be helpful:

1. Find f_1, f_2, f_3 .
2. Which minimal selfish sets contain 1?
3. Is the size of a minimal selfish subset of $[n]$ ever n ?
4. What can you say about the number of minimal selfish subsets of $[n]$ that do not include n ?
5. Assume a minimal selfish subset of $[n]$ includes n . If you subtract 1 from each of the elements of the subset, & then throw out $n-1$, do you get a minimal selfish set?
6. Write down, with proof, a recurrence relation for f_n .

– Định nghĩa 1 tập ích kỷ là 1 tập có số lượng phần tử riêng (số phần tử) như 1 phần tử. [Chuyển thể từ Bài toán B-1 của Cuộc thi Toán học Putnam năm 1996.] Một tập hợp là tập ích kỷ tối thiểu nếu nó ích kỷ, & không có tập con thực sự nào của nó là ích kỷ. Vì vậy, ví dụ, $\{2, 47\}$ là 1 tập ích kỷ tối thiểu, $\{2, 3, 5\}$ là ích kỷ nhưng không tối thiểu, trong khi $\{4, 5, 6\}$ không ích kỷ chút nào. Giả sử $n \in \mathbb{N}^*$, & giả sử f_n là số tập con của $[n]$ là các tập ích kỷ tối thiểu. Tìm 1 hệ thức đệ quy cho f_n . Các bước sau đây có thể hữu ích:

1. Tìm f_1, f_2, f_3 .
2. Những tập ích kỷ tối thiểu nào chứa 1?
3. Kích thước của 1 tập con ích kỷ tối thiểu của $[n]$ có bao giờ là n không?
4. Bạn có thể nói gì về số lượng các tập con ích kỷ tối thiểu của $[n]$ không bao gồm n ?
5. Giả sử 1 tập con ích kỷ tối thiểu của $[n]$ bao gồm n . Nếu bạn trừ 1 khỏi mỗi phần tử của tập con, & sau đó loại bỏ $n - 1$, bạn có nhận được 1 tập ích kỷ tối thiểu không?
6. Viết ra, kèm theo chứng minh, 1 quan hệ đệ quy cho f_n .

1.12 Linear Recurrence Relations & Unwinding a Recurrence Relation –

In this section, we consider 2 methods for attacking recurrence relations. When they work – & there are many common recurrence relations that can be solved using these methods – they work well & give a closed formula for the underlying function. However, there are also plenty of recurrence relations that defy both of these methods.

– Trong phần này, chúng ta sẽ xem xét 2 phương pháp để tấn công các mối quan hệ tái diễn. Khi chúng hoạt động – & có nhiều mối quan hệ tái diễn phổ biến có thể được giải quyết bằng các phương pháp này – chúng hoạt động tốt & đưa ra 1 công thức đóng cho hàm cơ bản. Tuy nhiên, cũng có rất nhiều mối quan hệ tái diễn thách thức cả hai phương pháp này.

Problem 29 ([Sha22], Warm-Up 1.12, p. 27). Let $f(n) = \alpha n + \beta$, where $\alpha, \beta \in \mathbb{R}$. Find α, β s.t. the resulting function f satisfies the recurrence relation $f(n) = 5f(n - 1) - 6f(n - 2) + n$, $\forall n \in \mathbb{N}$, $n \geq 2$.

Definition 6 (Homogeneous- & nonhomogeneous linear recurrence relations, [Sha22], Def. 1.15, pp. 28–29). Let $\{f(n)\}_{n=0}^\infty = f(0), f(1), \dots, f(n), \dots$ be a sequence of real (or complex) numbers. Assume that

$$f(n) = \sum_{i=1}^k \alpha_i f(n - i) = \alpha_1 f(n - 1) + \alpha_2 f(n - 2) + \dots + \alpha_k f(n - k) \text{ for some } k \in \mathbb{N}^* \text{ & some } \alpha_i \in \mathbb{R}, \forall i \in [k]. \quad (1.2)$$

We then say that f satisfies a homogeneous linear recurrence relation (with constant coefficients). If

$$f(n) = \sum_{i=1}^k \alpha_i f(n - i) + g(n) = \alpha_1 f(n - 1) + \alpha_2 f(n - 2) + \dots + \alpha_k f(n - k) + g(n) \text{ for some } k \in \mathbb{N}^*, \text{ some } \alpha_i \in \mathbb{R}, \forall i \in [k], \quad (1.3)$$

& some nonzero function g , then we say that f satisfies a nonhomogeneous linear recurrence relation (with constant coefficients).

Example 9 ([Sha22], Ex. 1.16, p. 29). A sequence $\{a_n\}_{n=0}^\infty$ with the recurrence $a_n = a_{n-1} + a_{n-2}$ satisfies a homogeneous linear recurrence, while a sequence $\{b_n\}_{n=0}^\infty$ with the recurrence relation $b_n = b_{n-1} + b_{n-2} + n^2$ satisfies a nonhomogeneous linear recurrence.

We 1st formalize the “linearity” property of linear recurrence relations.

Lemma 1 ([Sha22], Lem. 1.17, p. 29). (a) Assume that the functions $f_1, f_2, \dots, f_m$ satisfy the homogeneous linear recurrence of (1.2). Then, for scalars $\beta_1, \dots, \beta_m$, every linear combination $\sum_{i=1}^m \beta_i f_i = \beta_1 f_1 + \beta_2 f_2 + \dots + \beta_m f_m$ also satisfies the homogeneous linear recurrence of (1.2).

(b) If functions h_1, h_2 satisfy the nonhomogeneous linear recurrence (1.3), then their difference $h_1 - h_2$ satisfies the homogeneous linear recurrence of (1.2).

1.13 Pigeonhole Principle & Ramsey Theory – Nguyên Lý Chuồng Bò Câu & Lý Thuyết Ramsey

Problem 30 ([Sha22], p. 42). In an ancient cave, you see a seemingly arbitrary list of 100 positive integers carved in a row. You add up all the integers & the sum is 152. Show that, regardless of what the integers are, among them you can locate an unbroken block of adjacent integers that add up to exactly 47.

1.13.1 Dirichlet/Pigeonhole principle – Nguyên lý Dirichlet/chuồng bồ câu

Problem 31 ([Sha22], Warm-Up 2.1, p. 42). *A bag contains 100 apples, 100 bananas, 100 oranges, & 100 pears. If, every minute, I randomly pick 1 piece of fruit out of the bag, how long will it be before I am assured of having picked at least a dozen pieces of fruit of the same kind?*

– 1 túi chứa 100 quả táo, 100 quả chuối, 100 quả cam, & 100 quả lê. Nếu mỗi phút, tôi ngẫu nhiên hái 1 quả từ túi, thì sau bao lâu tôi chắc chắn đã hái được ít nhất 1 tá quả cùng loại?

An almost trivial fact:

Theorem 4 (Dirichlet/Pigeonhole principle, [Sha22], Thm. 2.2, p. 42). *Given $n \in \mathbb{N}^*$. If we put $n+1$ pigeons into n pigeonholes, then at least 1 pigeonhole contains ≥ 2 pigeons.*

Theorem 5 (Pigeonhole principle, reformulated, [Sha22], Thm. 2.3, p. 42). *Let P, H be 2 finite sets. Let $f : P \rightarrow H$ be a function. If $|P| > |H|$, then f is not 1-1.*

1.14 Stirling Numbers – Các Số Stirling

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/Stirling number](#).
2. [T_EX Stack Exchange/how to write Stirling numbers of the 2nd kind](#).

In mathematics, *Stirling numbers* arise in a variety of analytic & combinatorial problems. They are named after **JAMES STIRLING**, who introduced them in a purely algebraic setting in his book *Methodus differentialis* (1730). They were rediscovered & given a combinatorial meaning by MASANOBU SAKA in his 1782 *Sanpō-Gakkai* (*The Sea of Learning on Mathematics*).

– Trong toán học, *số Stirling* phát sinh trong nhiều bài toán phân tích & tổ hợp. Chúng được đặt theo tên của JAMES STIRLING, người đã giới thiệu chúng trong bối cảnh hoàn toàn là đại số trong cuốn sách METHODUS DIFFERENTIALIS (1730) của ông. Chúng được MASANOBU SAKA khám phá lại & đưa ra ý nghĩa tổ hợp trong cuốn SANPŌ-GAKKAI (BIỂN HỌC VỀ TOÁN HỌC) năm 1782 của ông.

2 different sets of numbers bear this name: the **Stirling numbers of the 1st kind** & the **Stirling numbers of the 2nd kind**. Additionally, **Lah numbers** are sometimes referred to as Stirling numbers of the 3rd kind. Each kind is detailed on its respective article, this one serving as a description of relations between them.

– 2 bộ số khác nhau mang tên này: số Stirling loại 1 & số Stirling loại 2. Ngoài ra, số Lah đôi khi được gọi là số Stirling loại 3. Mỗi loại được trình bày chi tiết trong bài viết tương ứng, bài viết này đóng vai trò mô tả mối quan hệ giữa chúng.

A common property of all 3 kinds is that they describe coefficients relating 3 different sequences of polynomials that frequently arise in combinatorics. Moreover, all 3 can be defined as the number of partitions of n elements into k nonempty subsets, where each subset is endowed with a certain kind of order (no order, cyclical, or linear).

– 1 đặc tính chung của cả 3 loại là chúng mô tả các hệ số liên quan đến 3 chuỗi đa thức khác nhau thường xuất hiện trong tổ hợp. Hơn nữa, cả 3 đều có thể được định nghĩa là số phân hoạch của n phần tử thành k tập con không rỗng, trong đó mỗi tập con được ban cho 1 loại thứ tự nhất định (không có thứ tự, tuần hoàn hoặc tuyến tính).

Notation for Stirling numbers. Several different notations for Stirling numbers are in use. Ordinary (signed) *Stirling numbers of the 1st kind* are commonly denoted $s(n, k)$. *Unsigned Stirling numbers of the 1st kind*, which count the number of **permutations** of n elements with k disjoint **cycles**, are denoted $[n]_k = c(n, k) = |s(n, k)| = (-1)^{n-k} s(n, k)$. *Stirling numbers of the 2nd kind*, which count the number of ways to partition a set of n elements into k nonempty subsets: $\{n\}_k = S(n, k) = S_n^{(k)}$.

– *Ký hiệu cho số Stirling.* Có 1 số ký hiệu khác nhau cho số Stirling đang được sử dụng. Số Stirling thông thường (có dấu) *Số Stirling loại 1* thường được ký hiệu là $s(n, k)$. *Số Stirling không dấu loại 1*, đếm số hoán vị của n phần tử với k chu trình rời rạc, được ký hiệu là $[n]_k = c(n, k) = |s(n, k)| = (-1)^{n-k} s(n, k)$. *Số Stirling loại 2*, đếm số cách phân hoạch 1 tập hợp n phần tử thành k tập con không rỗng: $\{n\}_k = S(n, k) = S_n^{(k)}$.

The notation of brackets & braces, in analogy to **binomial coefficients**, was introduced in 1935 by **JOVAN KARAMATA** & promoted later by **DONALD KNUTH**, though the bracket notation conflicts with a common notation for **Gaussian coefficients**. Another infrequent notation is $s_1(n, k), s_2(n, k)$.

– Ký hiệu của ngoặc & dấu ngoặc nhọn, tương tự như hệ số nhị thức, được giới thiệu vào năm 1935 bởi JOVAN KARAMATA & sau đó được DONALD KNUTH thúc đẩy, mặc dù ký hiệu ngoặc nhọn xung đột với ký hiệu chung cho hệ số Gaussian. 1 ký hiệu không thường xuyên khác là $s_1(n, k), s_2(n, k)$.

1.14.1 Stirling Numbers of Type 1 – Số Stirling Loại 1

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/Stirling numbers of the 1st kind](#).

In mathematics, especially in combinatorics, *Stirling numbers of the 1st kind* arise in the study of permutations. In particular, the unsigned Stirling numbers of the 1st kind count **permutations** according to their number of **cycles** (counting **fixed points** as cycles of length 1).

– Trong toán học, đặc biệt là trong tổ hợp, *số Stirling loại 1* phát sinh trong nghiên cứu về hoán vị. Đặc biệt, số Stirling không dấu loại 1 đếm các hoán vị theo số chu kỳ của chúng (đếm các điểm cố định là chu kỳ có độ dài 1).

The Stirling numbers of the 1st & 2nd kind can be understood as inverses of one another when viewed as **triangular matrices**. Identities linking the 2 kinds appear in the article on [Wikipedia/Stirling numbers](#).

– Số Stirling loại 1 & loại 2 có thể được hiểu là nghịch đảo của nhau khi xem như ma trận tam giác. Các đẳng thức liên kết 2 loại này xuất hiện trong bài viết về [Wikipedia/Stirling numbers](#).

Definition 7 (Definition of Stirling numbers of type 1 by algebra). *The Stirling numbers of the 1st kind are the coefficients $s(n, k)$ in the expansion of the **falling factorial** $(x)_n = x(x-1)(x-2)\cdots(x-n+1)$ into powers of the variable x :*

$$(x)_n = \sum_{k=0}^n s(n, k)x^k.$$

Example 10 (Some 1st Stirling numbers of the 1st kind – Vài số Stirling loại 1 đầu tiên). (a) When $n = 1$, $(x)_1 = x \Rightarrow s(1, 1) = 1$. (b) When $n = 2$, $(x)_2 = x(x-1) = x^2 - x \Rightarrow s(2, 2) = 1, s(2, 1) = -1$. (c) When $n = 3$, $(x)_3 = x(x-1)(x-2) = x^3 - 3x^2 + 2x \Rightarrow s(3, 3) = 1, s(3, 2) = -3, s(3, 1) = 2$. (d) When $n = 4$, $(x)_4 = x(x-1)(x-2)(x-3) = x^4 - 6x^3 + 11x^2 - 6x \Rightarrow s(4, 4) = 1, s(4, 3) = -6, s(4, 2) = 11, s(4, 1) = -6$. (e) When $n = 5$, $(x)_5 = x(x-1)(x-2)(x-3)(x-4) = x^5 - 10x^4 + 35x^3 - 50x^2 + 24x \Rightarrow s(5, 5) = 1, s(5, 4) = -10, s(5, 3) = 35, s(5, 2) = -50, s(5, 1) = 24$.

The unsigned Stirling numbers may also be defined algebraically as the coefficients of the **rising factorial**:

$$x^{\bar{n}} = x(x+1)\cdots(x+n-1) = \prod_{i=1}^n (x+i-1) = \sum_{k=0}^n \left[\begin{matrix} n \\ k \end{matrix} \right] x^k.$$

1.14.2 Stirling Numbers of Type 2 – Số Stirling Loại 2

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/Stirling numbers of the 2nd kind](#).

2. [\[HT24\]](#).

Problem 32 ([[Sha22](#)], Warm-Up 6.1, p. 193). KAITLYN & MEGAN together take a course in Latin American literature in translation. They buy 1 copy each of The President, The Labyrinth of Solitude, The Death of Artemio Cruz, The Time of the Hero, 100 Years of Solitude, The House of the Spirit, & The Motorcycle Diaries. At the end of the course, they want to split the books between themselves. In how many ways can this be done if the only condition is that each gets at least 1 book?

Motivation of new tools beyond permutations & combinations. While the elementary counting methods, including the use of permutations & combinations, can be used to solve many counting problems, other straightforward sounding problems will benefit from new tools, & cannot directly be reduced to permutations & combinations.

Problem 33. Count the number of ways to put s distinct balls into t distinct boxes for which there is no restriction on the box capacities.

If we have s distinct balls & t distinct boxes, & no restriction on the box capacities, then there are t distinct choices for where to put the 1st ball, the same t choices for where the 2nd ball should go, & so on, hence the total number of choices is t^s .

Example 11 ([[Sha22](#)], Example 6.2, pp. 193–194). We have 4 distinct balls 1, 2, 3, 4 & 3 identical boxes. In how many ways can we place the balls into boxes s.t. no box is empty? This is the same as asking: In how many ways can we group the balls into 3 nonempty parts?

The answer is 6: $\{1, 2, 3, 4\}, \{1, \{2, 4\}, 3\}, \{1, \{2, 3\}, 4\}, \{\{1, 2\}, 3, 4\}, \{\{1, 3\}, 2, 4\}, \{\{1, 4\}, 2, 3\}$, which is found by brute force & by enumerating all the possibilities. This method is clearly not going to work with much larger examples, & even if it did work, it does not give us any insight into the problem.

In enumerative combinatorics, we often encounter new counting problems, i.e., even if we don't know the answer, we give a name – often a function of 1 or more variables – to the answer to the problem.

“Sometimes naming a thing – giving it a name or discovering its name – helps one to begin to understand it. Knowing the name of a thing & knowing what that thing is for gives me even more of a handle on it.” – OCTAVIO BUTLER, *Parable of the Sower*

We then proceed to find properties of the function. If we can find a recurrence relation for the function, then we can calculate many of the values. The recurrence relation will also allow us to prove further properties of the function – possibly even a formula – using induction.

Definition 8 (Stirling numbers of the 2nd kind). *Let $s, t \in \mathbb{N}$. We define $\{s\}_t$ to be the number of ways of putting s distinct balls into t identical boxes with at least 1 ball per box. Equivalently, $\{s\}_t$ is the number of ways of partitioning a set of s elements, i.e.,*

$$[s] = \begin{cases} \{1, 2, \dots, s\} & \text{if } s > 0, \\ [0] = \emptyset & \text{if } s = 0. \end{cases}$$

into t nonempty parts. $\{s\}_t$ is called a Stirling number of the 2nd kind (Some denote the Stirling numbers of the 2nd kind by $S(s, t)$ or $s_2(s, t)$.)

Remark 12. We read $\{s\}_t$ as “ s subset t ” or “ s squig t ”. Also, $\{0\}_0 = 1$. This could be mandated separately as a part of the definition, but that is really not necessary. If we have no balls & no boxes, can I place each of the balls in some box in a way that none of the boxes is empty? Yes. We are done before we start, since we don't have any balls³ to worry about, & there are no boxes to remain empty. Hence, the conditions – distributing all the balls & making sure that all the boxes are nonempty – are satisfied trivially: we do nothing & hence there is exactly 1 way of placing 0 distinct balls in 0 identical boxes with no empty boxes.

Question 3. How to calculate $\{s\}_t$.

A few cases are easy to calculate.

Lemma 2 ([Sha22], Lem. 6.6, p. 195). *Let $s \in \mathbb{N}^*, t \in \mathbb{N}$. Then: (a) $\{s\}_t = 0$ if $t > s$. (b) $\{s\}_s = 1$. (c) $\{s\}_1 = 1$. (d) $\{s\}_{s-1} = \binom{s}{2}$. (e) $\{s\}_2 = 2^{s-1} - 1$.*

Chứng minh. See [Sha22, p. 195]. Since $\{s\}_t$ is the number of ways of putting s distinct balls into t identical boxes while making sure that no box goes empty. (a) There are too many boxes, & hence there are 0 ways of making sure no box goes empty. (b) There are many boxes as balls, & so we must put each ball in a separate box. (c) There is only 1 box, & so all the balls go into that 1 box. (d) We have 1 fewer box than the number of balls, & so we only have to decide which 2 balls go into the same box. There are exactly $\binom{s}{2}$ ways of choosing 2 balls to share a box. $\square$

Problem 34. Given $s \in \mathbb{N}^*$. Compute: (a) $\{s\}_2$. (b) $\{s\}_3$. (c) $\{s\}_4$. (d) $\{s\}_{s-2}$. (e) $\{s\}_{s-3}$. (f) $\{s\}_{s-4}$.

Bài toán 30. Viết chương trình C/C++, Pascal, Python để: (a) Tính số Stirling loại 2 $\{s\}_t$ với $s, t \in \mathbb{N}$ được nhập vào, bằng: (i) đệ quy. (ii) Quy hoạch động. (b) Tạo bảng số Stirling loại 2 $(\{s\}_t)_{s,t=0}^n$ với $n \in \mathbb{N}^*$ được nhập vào.

Theorem 6 ([Sha22], Thm. 6.7, p. 196).

$$\left\{ \begin{matrix} s \\ t \end{matrix} \right\} = t \left\{ \begin{matrix} s-1 \\ t \end{matrix} \right\} + \left\{ \begin{matrix} s-1 \\ t-1 \end{matrix} \right\}, \quad \forall s, t \in \mathbb{N}^*.$$

Example 12 ([Sha22], Ex. 6.8, pp. 197–198). *Given $s, t \in \mathbb{N}^*$. Assume that we want to partition $[s] = \{1, 2, \dots, s\}$ into t nonempty distinct parts. I.e., we have s distinct balls & t distinct boxes, & we want to distribute the balls into the boxes while making sure that none of the boxes are empty. If we had allowed empty boxes, the count would be easy. There are t choices for each ball, & the choices are independent of each other. So the total number of choices would be t^s . However, some of these choices require putting all the balls into just 1, 2, $\dots$, $t-2$ or t nonempty parts. We could try to adjust the count by subtracting the choices that lead to empty parts by the inclusion–exclusion principle Thm. 23 but here we use a different strategy. The boxes are distinct, & so assume each has an identifying label on it. 1st take the labels off so that the boxes become identical, distribute the balls, & then put the labels back on. The total number of ways of partitioning $[s]$ into t nonempty parts is $\{s\}_t$. Putting the labels back on, we have t choices for where the 1st label goes, $t-1$ choices for the 2nd label, $\dots$, & 1 choice for the last one. Hence, the total number of ways of playing s distinct balls into t distinct nonempty boxes is $t!\{s\}_t$.*

³Không được dịch thành: không có bi/dái, i.e., tiếng lóng của nhát gan.

Theorem 7 ([Sha22], Thm. 6.9, p. 198). *Let $s, t \in \mathbb{N}$, & let $R = \{\infty \cdot U_1, \infty \cdot U_2, \dots, \infty \cdot U_t\}$ be a multiset with t types of elements, each with an infinite repetition number. Then the following numbers are equal: (a) The number of ways of placing s distinct balls into t nonempty distinct boxes. (b) The number of s -permutations of R that contain each of $U_1, \dots, U_t$ at least once. (c) $t! \binom{s}{t}$.*

Chứng minh. See [Sha22], p. 198. (a) = (c) 1st partition the s balls into t nonempty parts & then label the parts with the name of each box. There are $\binom{s}{t}$ ways of doing the former, & $t!$ ways of doing the latter. (a) = (b) Think of the U 's (i.e., $\{U_i\}_{i=1}^t$) as t distinct boxes, & have s balls numbered 1 through s . Putting a ball in a box chooses the box & determine the place of the box in a list. Hence, every placing of s distinct balls into t nonempty distinct boxes corresponds to an ordered list of s of the elements of R in such a way that each U appears at least once. $\square$

Theorem 8 ([Sha22], Thm. 6.10, p. 198). *Let $s, t \in \mathbb{N}$. The number of ways of placing s distinct balls into t identical boxes (with empty boxes allowed), or equivalently the number of partitions of $[s]$ into t or fewer parts, is $\sum_{i=0}^t \binom{s}{i}$.*

Chứng minh. You could put s balls into $0, 1, \dots, t$ nonempty boxes, corresponding to $\binom{s}{0}, \binom{s}{1}, \dots, \binom{s}{t}$, resp. Summing up all of these gives the desired result. $\square$

Problem 35 ([Sha22], p. 193). *Let $n, k \in \mathbb{N}^*$, $n \geq k$. Each time you open your favorite language app, an advertisement randomly chosen from among k possible choices pops up. Far from being annoyed, in fact, you would like to see each of the k ads. Assuming that the algorithm is equally likely to choose any of the ads each time, what is the probability that it takes you exactly n tries to see all the k ads?*

Remark 13. *Cụm từ “takes you exactly n tries to see all the k ads” nghĩa là phải tới đúng lần thử thứ n thì mới gom đủ bộ k quảng cáo, tính hoa mới hội tụ, còn $n - 1$ lần thử trước đó, dù cho nhiều cỡ nào, thì chỉ mới xem được $k - 1$ quảng cáo, còn thiếu đúng 1 loại quảng cáo còn lại để đủ bộ quảng cáo.*

Solution. See [Sha22], p. 199]. For each try, there are k choices, & so the total number of sequences of ads that you could possibly see is k^n . From among these, how many include all the k ads in such a way that all n tries were necessary to see all k ? It must have been that 1 of the ads is shown exactly once on the n th try. Choose which one. There are k choices. Now we are left with $k - 1$ ads & $n - 1$ tries. Think of the $n - 1$ tries are distinct balls & $k - 1$ ads as distinct boxes. We have to put the balls into the boxes in such a way that no box remains empty. The number of ways of doing this is $(k - 1)! \binom{n-1}{k-1}$. Hence, the total number of ways of getting all the k ads in n tries (& not earlier) is $k(k - 1)! \binom{n-1}{k-1} = k! \binom{n-1}{k-1}$. The sought-after probability is then $\frac{k!}{k^n} \binom{n-1}{k-1}$. $\square$

1.14.3 Problems: Stirling numbers

1.15 Bell Numbers – Số Bell

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/Bell number](#).
2. [Sha22]. SHAHRIAR SHAHRIARI. *An Invitation To Combinatorics*.

Bell numbers are named after E. T. BELL, who wrote a paper about them in 1938. BELL himself wrote that these numbers had been rediscovered many times, & had been studied by many mathematicians. 1 of the earliest appearances of Bell numbers is in Japan around 1500. In an incense-comparing game called *genji-kou*, a host would burn 5 different packets of incense. The guests would have to decide which, if any, of the incenses were the same. So a solution may be $\{\{1, 3\}, \{2, 4, 5\}\}$, indicating that the 1st & the 3rd were the same incense, as were the other 3. So, the set of all possible solutions is all the partitions of $[5]$, & the number of such solutions is $B(5) = 52$. For ease of remembering, each of the 52 partitions was named after 1 chapter of the classic 11th-century *Tale of Genji*. Following this tradition, Japanese mathematicians e.g. SEKI TAKAKAZU (circa 1642–1708) & his student YOSHISUKE MATSUNAGA (1690–1744) studied partitions of finite sets systematically. MATSUNAGA, e.g., gave a recurrence relation for the Bells numbers & posed & gave a solution to the problem of finding n if we know that $B(n) = 678570$.

– Số Bell được đặt theo tên của E. T. BELL, người đã viết 1 bài báo về chúng vào năm 1938. Bản thân BELL đã viết rằng những con số này đã được khám phá lại nhiều lần, & đã được nhiều nhà toán học nghiên cứu. 1 trong những lần xuất hiện sớm nhất của số Bell là ở Nhật Bản vào khoảng năm 1500. Trong 1 trò chơi so sánh hương gọi là *genji-kou*, 1 người chủ nhà sẽ đốt 5 gói hương khác nhau. Các vị khách sẽ phải quyết định xem hương nào, nếu có, là giống nhau. Vì vậy, 1 giải pháp có thể là $\{\{1, 3\}, \{2, 4, 5\}\}$, chỉ ra rằng hương thứ nhất & hương thứ 3 là cùng 1 hương, giống như 3 hương còn lại. Vì vậy, tập hợp tất cả các giải pháp có thể là tất cả các phân hoạch của $[5]$, & số các giải pháp như vậy là $B(5) = 52$. Để dễ nhớ, mỗi 1 trong 52 phân hoạch được đặt tên theo 1 chương của tác phẩm kinh điển thế kỷ 11 *Tale of Genji*. Theo truyền thống này, các nhà toán học Nhật Bản ví dụ như SEKI TAKAKAZU (khoảng 1642–1708) & học trò của ông YOSHISUKE MATSUNAGA (1690–1744) đã nghiên

cứu các phân hoạch của các tập hợp hữu hạn 1 cách có hệ thống. MATSUNAGA, ví dụ, đã đưa ra 1 mối quan hệ đệ quy cho các số Bells & đặt ra & đưa ra 1 giải pháp cho bài toán tìm n nếu chúng ta biết rằng $B(n) = 678570$.

Consider the table of Stirling numbers of 2nd kind $\left(\left\{\begin{smallmatrix} s \\ t \end{smallmatrix}\right\}\right)_{s,t=0}^n$ where $n \in \mathbb{N}$ is the size of the table of Stirling numbers of 2nd kind that we want to consider. The diagonal entries are always 1, & the numbers right below the main diagonal are the triangular numbers $\binom{s}{2}$. What can we say about the *sum* of the entries in each row? The (s, t) entry of the table is $\left\{\begin{smallmatrix} s \\ t \end{smallmatrix}\right\}$, the number of partitions of $[s]$ into t nonempty parts. So the sum of every row is the *total* number of partitions of $[s]$. This is an interesting sequence of numbers, which is named as follows.

Question 4. *What can we say about the sum of the entries in each column of the table of Stirling numbers of 2nd kind $\left(\left\{\begin{smallmatrix} s \\ t \end{smallmatrix}\right\}\right)_{s,t=0}^n$ where $n \in \mathbb{N}$ is the size of the table of Stirling numbers of 2nd kind that we want to consider.*

Definition 9 (Bell number, [Sha22], Def. 6.12, p. 199). *Let $s \in \mathbb{N}$. The Bell number $B(s)$ is defined by*

$$B(s) := \sum_{i=0}^s \left\{\begin{smallmatrix} s \\ i \end{smallmatrix}\right\}, \quad \forall s \in \mathbb{N}. \quad (1.4)$$

I.e., $B(s)$ is the total number of ways of partitioning the set $[s]$.

Example 13 ([Sha22], Ex. 6.13, p. 200). *Multiply the matrix of the Stirling numbers by a column vector consisting of all ones, to find the 1st few Bell numbers: 1, 1, 2, 5, 15, 52, 203, 877, 4140, 21147, 115975, ...*

Problem 36. *Write C/C++, Pascal, Python programs to multiple the matrix of Stirling numbers of the 2nd kind by a column vector consisting of all ones.*

Theorem 9 ([Sha22], Prop. 6.14, p. 200). *Let $f_0(x) = e^x$, define $f_n(x) := x \frac{d}{dx} f_{n-1}(x) = x f'_{n-1}(x)$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. Then*

$$f_n(x) = \left[\left\{\begin{smallmatrix} n \\ 0 \end{smallmatrix}\right\} + \left\{\begin{smallmatrix} n \\ 1 \end{smallmatrix}\right\}x + \cdots + \left\{\begin{smallmatrix} n \\ n \end{smallmatrix}\right\}x^n \right] e^x = e^x \sum_{i=0}^n \left\{\begin{smallmatrix} n \\ i \end{smallmatrix}\right\} x^i = \sum_{i=1}^{\infty} \frac{i^n x^i}{i!}, \quad \forall n \in \mathbb{N}^*.$$

In particular, $f_n(1) = e \sum_{i=0}^n \left\{\begin{smallmatrix} n \\ i \end{smallmatrix}\right\} = B(n)e$.

Theorem 10 ([Sha22], Prop. 6.15, p. 201).

$$B(n) = \frac{1}{e} \sum_{i=0}^{\infty} \frac{k^n}{k!}, \quad \forall n \in \mathbb{N}. \quad (1.5)$$

In the case of $n = i = 0$, we make the stipulation that $0^0 = 1$ in this formula.

While we have an infinite series on RHS, we can approximate it by finding a partial sum, & use the partial sum & some estimate of the remaining terms to find $B(n)$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$, e.g., $B(6) \approx \frac{1}{e} \sum_{i=0}^{10} \frac{i^6}{i!} \approx 202.98$.

Bài toán 31. *Viết chương trình C/C++, Pascal, Python để xấp xỉ số Bell $B(n)$ tới d chữ số thập phân.*

Remark 14 (Approximate Bell numbers & compute their approximations in Maple, [Sha22], Rmk. 6.17, p. 202). *To approximate $B(n)$, you can use any mathematical software to find the partial sums of the series (1.5), i.e.:*

$$B(n) \approx B_{\text{appr}}(m, n) := \frac{1}{e} \sum_{i=0}^m \frac{k^n}{k!}, \quad \forall m, n \in \mathbb{N}.$$

Có $\lim_{m \rightarrow \infty} B_{\text{appr}}(m, n) = B(n)$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. For small values of n , a symbolic algebra software e.g. Maple can actually give you exact answers. In Maple, you could try

```
> Bn:=n -> sum(k^n/k!, k=0..infinity)/exp(1);
> Bn(7);
```

to get $B(7)$ (in Maple, `exp(1)` stands for e , & we 1st defined `Bn` as a function of n).

1.16 Catalan Numbers – Số Catalan

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/Catalan number](#)

The *Catalan numbers* are a sequence of natural numbers that occur in various **counting problems**, often involving **recursion** defined objects. They are named after **Eugène Catalan**, though they were previously discovered in the 1730s by **MINGGATU**.

– Số Catalan là 1 chuỗi số tự nhiên xuất hiện trong nhiều bài toán đếm khác nhau, thường liên quan đến các đối tượng được xác định đệ quy. Chúng được đặt theo tên của EUGÈNE CATALAN, mặc dù trước đó chúng đã được MINGGATU phát hiện vào những năm 1730.

The n th Catalan number can be expressed directly in terms of the **central binomial coefficients** by

$$C_n = \frac{1}{n+1} \binom{2n}{n} = \frac{(2n)!}{n!(n+1)!}, \quad \forall n \in \mathbb{N}^*. \quad (1.6)$$

The 1st Catalan numbers for $n = 0, 1, 2, 3, \dots$ are 1, 1, 2, 5, 14, 42, 132, 429, 1430, 4862, 16796, 58786, $\dots$ (sequence **A000108** in the **OEIS**).

1.16.1 Some properties of Catalan numbers – Vài tính chất của số Catalan

An alternative expression for C_n is

$$C_n = \binom{2n}{n} - \binom{2n}{n+1}, \quad \forall n \in \mathbb{N}^*,$$

which is equivalent to the expression (1.6) because $\binom{2n}{n+1} = \frac{n}{n+1} \binom{2n}{n}$. This expression shows that $C_n \in \mathbb{Z}$, which is not immediately obvious from the 1st formula (1.6) given. Another alternative expression is

$$C_n = \frac{1}{2n+1} \binom{2n+1}{n}, \quad \forall n \in \mathbb{N}^*,$$

which can be directly interpreted in terms of the **cycle lemma**.

Problem 37. *Prove: (a) The Catalan numbers satisfy the recurrence relations*

$$\begin{aligned} C_0 &= 1, \quad C_n = \sum_{i=1}^n C_{i-1} C_{n-i}, \quad \forall n \in \mathbb{N}^*, \\ C_0 &= 1, \quad C_n = \frac{2(2n-1)}{n+1} C_{n-1}, \quad \forall n \in \mathbb{N}^*. \end{aligned} \quad (1.7)$$

(b) *Asymptotically, the Catalan numbers grow as*

$$C_n \sim \frac{4^n}{n^{\frac{3}{2}} \sqrt{\pi}}, \quad \forall n \in \mathbb{N}^*,$$

in the sense $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{C_n n^{\frac{3}{2}} \sqrt{\pi}}{4^n} = 1$.

Hint. (b) can be proved by using the **asymptotic growth of the central binomial coefficients**, by **Stirlings' approximation** for $n!$, or **via generating functions**.

The only Catalan numbers C_n that are odd are those for which $n = 2^k - 1$; all others are even. The only prime Catalan numbers are $C_2 = 2, C_3 = 5$. More generally, the multiplicity with which a prime p divides C_n can be determined by 1st expressing $n+1$ in base p . For $p = 2$, the multiplicity is the number of 1 bits, minus 1. For p an odd prime, count all digits $> \frac{p+1}{2}$; also count digits $= \frac{p+1}{2}$ unless final; & count digits $= \frac{p-1}{2}$ if not final & the next digit is counted. The only known odd Catalan numbers that do not have last digit 5 are $C_0 = 1, C_1 = 1, C_7 = 429, C_{31}, C_{127}, C_{255}$. The odd Catalan numbers, C_n for $n = 2^k - 1$, do not have last digit 5 if $n+1$ has a base 5 representation containing 0, 1, 2 only, except in the least significant place, which could also be a 3.

The Catalan numbers have the integral representations

$$C_n = \frac{1}{2\pi} \int_0^4 x^n \sqrt{\frac{4-x}{x}} dx = \frac{2}{\pi} 4^n \int_{-1}^1 t^{2n} \sqrt{1-t^2} dt,$$

which immediately yields $\sum_{n=0}^{\infty} \frac{C_n}{4^n} = 2$.

This has a simple probabilistic interpretation. Consider a random walk on the integer line, starting at 0. Let -1 be a “trap” state, s.t. if the walker arrives at -1 , it will remain there. The walker can arrive at the trap state at times $1, 3, 5, \dots$, & the number of ways the walker can arrive at the trap state at time $2k+1$ is C_k . Since the 1D random walk is recurrent, the probability that the walker eventually arrives at -1 is $\sum_{n=0}^{\infty} \frac{C_n}{2^{2n+1}} = 1$.

– Điều này có 1 cách giải thích xác suất đơn giản. Hãy xem xét 1 bước đi ngẫu nhiên trên đường số nguyên, bắt đầu từ 0. Giả sử -1 là trạng thái “bẫy”, tức là nếu người đi bộ đến -1 , thì nó sẽ vẫn ở đó. Người đi bộ có thể đến trạng thái bẫy tại các thời điểm $1, 3, 5, \dots$, & số cách người đi bộ có thể đến trạng thái bẫy tại thời điểm $2k+1$ là C_k . Vì bước đi ngẫu nhiên 1D là tuần hoàn, nên xác suất người đi bộ cuối cùng đến -1 là $\sum_{n=0}^{\infty} \frac{C_n}{2^{2n+1}} = 1$.

1.16.2 Some applications of Catalan numbers in Combinatorics – Vài ứng dụng của số Catalan trong Tổ hợp

There are many counting problems in combinatorics whose solution is given by the Catalan numbers. The book *Enumerative Combinatorics: Vol 2* by combinatorialist **RICHARD P. STANLEY** contains a set of exercises which describe 66 different interpretations of the Catalan numbers, e.g.:

1. C_n is the number of **Dyck words** of length $2n$. A Dyck word is a string consisting of n X's & n Y's s.t. no initial segment of the string has more Y's than X's. E.g., the following are Dyck words up to length 6: XY, XXY, XYXY, XXXYYY, XYXXYY, XYXYXY, XXYYXY, XYYXYY.
2. Re-interpreting the symbol X as an open parenthesis & Y as close parenthesis, C_n counts the number of expressions containing n pairs of parentheses which are correctly matched: $((()))$, $((()))$, $(( ))$, $(())$, $( ) ( )$.

1.16.3 Problems: Catalan numbers – Bài tập: Số Catalan

Bài toán 32. Cho $n \in \mathbb{N}^*$. Chứng minh số cách khác nhau để đặt n dấu ngoặc mở & n dấu ngoặc đóng đúng dẫn bằng số Catalan thứ n :

$$C_n := \frac{1}{n+1} C_{2n}^n = \frac{(2n)!}{n!(n+1)!}, \quad \forall n \in \mathbb{N}^*.$$

Proof. (VNTA's proof by using strong induction) Số Catalan thỏa hệ thức truy hồi (1.7). Gọi D_n là số chuỗi đúng dẫn gồm n dấu ngoặc mở & n dấu ngoặc đóng. Cần chứng minh $D_n = C_n = \frac{1}{n+1} \binom{2n}{n}$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. Khi $n = 0$, chỉ có 1 cách (chuỗi rỗng) nên $D_0 = C_0 = 1$. Giả sử $D_i = C_i = \frac{1}{i+1} \binom{2i}{i}$ đúng $\forall i \in [n]$. Cần chứng minh $D_{n+1} = C_{n+1}$. Thật vậy, mỗi chuỗi ngoặc đúng có thể viết thành dạng $(S_1)S_2$, trong đó: S_1 là chuỗi ngoặc đúng với i cặp ngoặc, S_2 là chuỗi ngoặc đúng với $n-i$ cặp ngoặc. Khi đó, tổng số cặp ngoặc trong chuỗi $(S_1)S_2$ là $i + (n-i) + 1 = n+1$ cặp ngoặc nên số chuỗi $n+1$ cặp ngoặc đúng có thể được biểu diễn thành $D_{n+1} = \sum_{i=0}^n D_i D_{n-i} = \sum_{i=0}^n C_i C_{n-i} = C_{n+1}$. Theo nguyên lý quy nạp mạnh, suy ra $D_n = C_n$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. $\square$

C++:

1. VNTA's C++: valid parentheses: https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/C++/VNTA_valid_parentheses.cpp.

```

1  #include<bits/stdc++.h>
2  using namespace std;
3
4  void validParentheses(int open, int close, string cur, vector<string>& res) {
5      if (open == 0 && close == 0) {
6          res.push_back(cur);
7          return;
8      }
9      if (open > 0) validParentheses(open - 1, close, cur + '(', res);
10     if (close > open) validParentheses(open, close - 1, cur + ')', res);
11 }
12
13 long long catalan(int n) {
14     long long res = 1;
15     for (int i = 0; i < n; ++i) {
16         res *= 2 * (2 * i + 1);

```

```

17         res /= (i + 2);
18     }
19     return res;
20 }
21
22 int main() {
23     ios_base::sync_with_stdio(0);
24     cin.tie(0); cout.tie(0);
25     int n;
26     cin >> n;
27     vector<string> valid;
28     validParentheses(n, n, "", valid);
29     cout << "Số chuỗi dấu ngoặc đúng là: " << valid.size() << '\n';
30     for (const string& s : valid) cout << s << '\n';
31     cout << "\nSố catalan của n: " << catalan(n);
32 }

```

Bài toán 33. Cho $n \in \mathbb{N}^*$, $k \in \mathbb{N}$, $0 \leq k \leq n$. Viết chương trình C/C++, Pascal, Python để tính & cho biết giá trị nhỏ nhất của n gặp lỗi overflow: (a) $P_n = n!$. (b) $A_n^k = \frac{n!}{(n-k)!} = n(n-1) \cdots (n-k+1)$. (c) $C_n^k = \frac{n!}{k!(n-k)!}$. (d) Số Catalan thứ n

$$C_n = \frac{(2n)!}{n!(n+1)!}.$$

C++:

1. VNTA's:

- https://github.com/vntanh1406/Graph_SUM2025/blob/main/Combinatorics/CalculateP_A_C_Catalan.cpp.
- https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/C++/VNTA_calculate_P_A_C_Catalan.cpp.

```

1  #include <bits/stdc++.h>
2  using namespace std;
3
4  // n_max = 20
5  long long Pn(int n) {
6      long long res = 1;
7      for (int i = 2; i <= n; ++i) res *= i;
8      return res;
9  }
10
11 // n_max = 20
12 long long nAk(int n, int k) {
13     long long res = Pn(n) / Pn(n - k);
14     return res;
15 }
16
17 // n_max = 20
18 long long nCk(int n, int k) {
19     long long res = Pn(n) / (Pn(n - k) * Pn(k));
20     return res;
21 }
22
23 // n_max = 10
24 long long catalan_n(int n) {
25     long long res = Pn(2 * n) / (Pn(n) * Pn(n + 1));
26     return res;
27 }
28
29 int main() {
30     ios_base::sync_with_stdio(0);

```

```

31     cin.tie(0); cout.tie(0);
32     int n, k;
33     cin >> n >> k;
34     cout << Pn(n) << '\n' << nAk(n, k) << '\n' << nCk(n, k) << '\n' << catalan_n(n);
35 }

```

2. ST's C++: PAC Catalan: https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/C++/ST_calculate_P_A_C_Catalan.cpp.

```

1  #include <iostream>
2  #include <climits>
3  using namespace std;
4
5  unsigned long long factorial(int n) {
6      unsigned long long res = 1;
7      for (int i = 2; i <= n; ++i) {
8          if (res > ULLONG_MAX / i) {
9              cout << "Overflow tại n = " << i << " khi tính giai thừa.\n";
10             return 0;
11         }
12         res *= i;
13     }
14     return res;
15 }
16
17 unsigned long long permutation(int n, int k) {
18     unsigned long long a = factorial(n);
19     unsigned long long b = factorial(n - k);
20     return (b == 0) ? 0 : a / b;
21 }
22
23 unsigned long long combination(int n, int k) {
24     unsigned long long a = factorial(n);
25     unsigned long long b = factorial(k);
26     unsigned long long c = factorial(n - k);
27     return (b == 0 || c == 0) ? 0 : a / (b * c);
28 }
29
30 unsigned long long catalan(int n) {
31     unsigned long long a = factorial(2 * n);
32     unsigned long long b = factorial(n + 1);
33     unsigned long long c = factorial(n);
34     return (b == 0 || c == 0) ? 0 : a / (b * c);
35 }
36
37 int main() {
38     int n, k;
39     cout << "Nhap n (n > 0): ";
40     cin >> n;
41     cout << "Nhap k (0 <= k <= n): ";
42     cin >> k;
43
44     cout << "\n== Ket qua ==\n";
45
46     unsigned long long fn = factorial(n);
47     if (fn != 0) cout << "Pn = " << fn << '\n';
48
49     unsigned long long Ank = permutation(n, k);
50     if (Ank != 0) cout << "A^k_n = " << Ank << '\n';
51 }

```

```

52     unsigned long long Cnk = combination(n, k);
53     if (Cnk != 0) cout << "C^k_n = " << Cnk << '\n';
54
55     unsigned long long Catn = catalan(n);
56     if (Catn != 0) cout << "Catalan(n) = " << Catn << '\n';
57     return 0;
58 }

```

Python:

1. NQBH's PAC Catalan: https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/Python/NQBH_P_A_C_Catalan.py.

```

1  # compute permutation P_n = n!
2  def P(n):
3      P = 1 # P_0 = P_1 = 1
4      for i in range(2, n + 1):
5          P *= i
6      return P
7  # compute arrangement A_n^k = n! / (n - k)! = n(n - 1)...(n - k + 1)
8  def A(n, k):
9      A = 1
10     for i in range(n - k + 1, n + 1):
11         A *= i
12     return A
13 # compute combination C_n^k = n! / (k!(n - k)!) = A_n^k / k!
14 def C(n, k):
15     return A(n, k) // P(k)
16 # compute Catalan number
17 def Catalan(n): # C_n = C_{2n}^n / (n + 1)
18     return C(2 * n, n) // (n + 1)
19
20 def Catalan_1(n): # C_n = (2n)! / (n!(n + 1)!)
21     return P(2 * n) // (P(n) * P(n + 1))
22
23 def Catalan_2(n): # C_n = C_{2n}^n - C_{2n}^{n+1}
24     return C(2 * n, n) - C(2 * n, n + 1)
25
26 def Catalan_3(n): # C_n = C_{2n+1}^n / (2n + 1)
27     return C(2 * n + 1, n) // (2 * n + 1)
28
29 def Catalan_4(n): # C_0 = 1, C_n = 2(2n - 1)/(n + 1) * C_{n-1}
30     if n == 0:
31         return 1
32     else:
33         return 2 * (2 * n - 1) * Catalan_4(n - 1) // (n + 1)
34
35 def Catalan_5(n): # C_0 = 1, C_n = \sum_{i=1}^n C_{i-1}C_{n-i}
36     if n == 0:
37         return 1
38     else:
39         ans = 0
40         for i in range(n + 1):
41             ans += Catalan_5(i - 1) * Catalan_5(n - i)
42         return ans
43
44 def Catalan_5(n): # C_0 = 1, C_n = \sum_{i=1}^n C_{i-1}C_{n-i}
45     if n == 0:
46         return 1
47     else:

```

```
48         arr = [0] * (n + 2)
49         for i in range(n + 1):
50             for j in range(i + 1):
51                 arr[i] += Catalan_5(j - 1) * Catalan_5(i - j)
52         return arr[n]
53 [Previous line repeated 996 more times]
54 RecursionError: maximum recursion depth exceeded
55 '''
56 n, k = map(int, input().split())
57 print(f'P_{n} = {P(n)}')
58 print(f'A_{n}^{k} = {A(n, k)}')
59 print(f'C_{n}^{k} = {C(n, k)}')
60 print(f'C_{n} = {Catalan(n)} = {Catalan_1(n)} = {Catalan_2(n)} = {Catalan_3(n)} = {Catalan_4(n)}')
```


Chương 2

Newton Binomial Theorem & Polynomials – Nhị Thức Newton & Đa Thức

Contents

2.1	Binomial Theorem/Binomial Expansion – Định Lý Khai Triển Nhị thức Newton	46
2.1.1	Geometric explanation – Giải thích về mặt hình học	48
2.2	Multinomial Theorem – Định Lý Khai Triển Multinomial	49
2.3	Combinatorial Identities – Hằng Thức Tổ Hợp	53
2.3.1	Pascal’s rule – Quy tắc Pascal	53
2.3.2	Vandermonde’s identity – Hằng thức Vandermonde	54
2.3.3	Rothe–Hagen identity – Hằng thức Rothe–Hagen	57
2.4	Multinomial Distribution – Phân Phối Multinomial	57
2.5	Problem: Newton Binomial Theorem	57

2.1 Binomial Theorem/Binomial Expansion – Định Lý Khai Triển Nhị thức Newton

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/binomial theorem](#).

In **elementary algebra**, the *elementary algebra*, the *binomial theorem* (or *binomial expansion*) describes the **algebraic expansion** of powers of a **binomial**. According to the theorem, the power $(x + y)^n$ expands into a polynomial with terms of the form $ax^k y^m$, where the exponents $k, m \in \mathbb{N}$ satisfying $k + m = n$ & the coefficient a of each term is a specific positive integer depending on n, k . The coefficient a in each term $ax^k y^m$ is known as the **binomial coefficient** $\binom{n}{k}$ or $\binom{n}{m}$ (the two have the same value). These coefficients for varying n, k can be arranged to form **Pascal’s triangle**. These numbers also occur in combinatorics, where $\binom{n}{k}$ gives the number of different **combinations** (i.e., subsets) of k elements that can be chosen from an n -element set. Therefore $\binom{n}{k}$ is usually produced as “ n choose k ”.

– Trong đại số sơ cấp, *đại số sơ cấp*, *định lý nhị thức* (hoặc *khai triển nhị thức*) mô tả khai triển đại số các lũy thừa của 1 nhị thức. Theo định lý, lũy thừa $(x + y)^n$ khai triển thành 1 đa thức với các số hạng có dạng $ax^k y^m$, trong đó các số mũ $k, m \in \mathbb{N}$ thỏa mãn $k + m = n$ & hệ số a của mỗi số hạng là 1 số nguyên dương cụ thể phụ thuộc vào n, k . Hệ số a trong mỗi số hạng $ax^k y^m$ được gọi là hệ số nhị thức $\binom{n}{k}$ hoặc $\binom{n}{m}$ (cả hai có cùng giá trị). Các hệ số này khi n, k thay đổi có thể được sắp xếp để tạo thành tam giác Pascal. Những con số này cũng xuất hiện trong tổ hợp, trong đó $\binom{n}{k}$ đưa ra số lượng các tổ hợp khác nhau (tức là các tập hợp con) của k phần tử có thể được chọn từ 1 tập hợp n phần tử. Do đó, $\binom{n}{k}$ thường được tạo ra dưới dạng “ n chọn k ”.

Theorem 11 (Binomial theorem/formula/identity). *The expansion of any nonnegative integer power $n \in \mathbb{N}$ of the binomial $x + y$ is a sum of the form*

$$(x + y)^n = \binom{n}{0}x^n y^0 + \binom{n}{1}x^{n-1}y^1 + \binom{n}{2}x^{n-2}y^2 + \cdots + \binom{n}{n}x^0 y^n = \sum_{k=0}^n \binom{n}{k}x^{n-k}y^k = \binom{n}{k}x^k y^{n-k},$$

where each $\binom{n}{k}$ is a positive integer known as a binomial coefficient, defined as

$$\binom{n}{k} = \frac{n!}{k!(n-k)!} = \frac{n(n-1)(n-2)\cdots(n-k+1)}{1 \cdot 2 \cdots (k-1)k}.$$

Combinatorial proof – chứng minh bằng tổ hợp. Expanding $(x + y)^n$ yields the sum of the 2^n products of the form $\prod_{i=1}^n e_i = e_1 e_2 \cdots e_n$ where $e_i \in \{x, y\}$, $\forall i \in [n]$. Rearranging factors show that each product equals $x^{n-i} y^i$ for some $i \in \overline{0, n}$. For a given $i \in \overline{0, n}$, the following are proved equal in succession:

1. the number of terms equal to $x^{n-i} y^i$ in the expansion
2. the number of n -character x, y strings having y in exactly i positions
3. the number of i -element subsets of $[n]$
4. $\binom{n}{i}$, either by definition, or by a short combinatorial argument if one is defining $\binom{n}{i}$ as $\frac{n!}{i!(n-i)!}$.

This proves the binomial theorem.

– Khai triển $(x + y)^n$ tạo ra tổng của 2^n tích có dạng $\prod_{i=1}^n e_i = e_1 e_2 \cdots e_n$ trong đó $e_i \in \{x, y\}$, $\forall i \in [n]$. Sắp xếp lại các thừa số cho thấy rằng mỗi tích bằng $x^{n-i} y^i$ đối với 1 số $i \in \overline{0, n}$. Đối với $i \in \overline{0, n}$ cho trước, các điều sau đây được chứng minh là bằng nhau theo trình tự:

1. số lượng các số hạng bằng $x^{n-i} y^i$ trong khai triển
2. số lượng các chuỗi n ký tự x, y có y ở đúng i vị trí
3. số lượng các tập hợp con i phần tử của $[n]$
4. $\binom{n}{i}$, theo định nghĩa hoặc theo 1 đối số tổ hợp gần gũi nếu ta định nghĩa $\binom{n}{i}$ là $\frac{n!}{i!(n-i)!}$.

Điều này chứng minh định lý nhị thức. □

Inductive proof – chứng minh bằng quy nạp. Induction yields another proof of the binomial theorem. When $n = 0$, both sides equal 1, since $x^0 = 1$, $\binom{0}{0} = 1$. Now suppose that the equality hold for a given n , we will prove it for $n + 1$. For $i, j \in \mathbb{N}$, let $[P(x, y)]_{i,j}$ denote the coefficient of $x^i y^j$ in the polynomial $P(x, y)$. By the inductive hypothesis, $(x + y)^n$ is a polynomial in x, y s.t. $[(x + y)^n]_{i,j}$ is $\binom{n}{j}$ if $i + j = n$, & 0 otherwise. The identity $(x + y)^{n+1} = x(x + y)^n + y(x + y)^n$ shows that $(x + y)^{n+1}$ is also a polynomial in x, y , & $[(x + y)^{n+1}]_{i,j} = [(x + y)^{n+1}]_{i-1,j} + [(x + y)^{n+1}]_{i,j-1}$, since if $i + j = n + 1$, then $(i - 1) + j = i + (j - 1) = n$. Now, the RHS is $\binom{n}{j} + \binom{n}{j-1} = \binom{n+1}{j}$, by Pascal's identity. On the other hand, if $i + j \neq n + 1$, then $(i - 1) + j = i + (j - 1) \neq n$, so we get $0 + 0 = 0$. Thus

$$(x + y)^{n+1} = \sum_{j=0}^{n+1} \binom{n+1}{j} x^{n+1-j} y^j,$$

which is the inductive hypothesis with $n + 1$ substituted for n & so completes the inductive step.

– Quy nạp đưa ra 1 cách chứng minh khác của định lý nhị thức. Khi $n = 0$, cả hai vế bằng 1, vì $x^0 = 1$, $\binom{0}{0} = 1$. Bây giờ giả sử rằng đẳng thức giữ nguyên cho 1 số nguyên n cho trước, ta sẽ chứng minh nó cho $n + 1$. Với $i, j \in \mathbb{N}$, hãy để $[P(x, y)]_{i,j}$ biểu thị hệ số của $x^i y^j$ trong đa thức $P(x, y)$. Theo giả thiết quy nạp, $(x + y)^n$ là 1 đa thức trong x, y s.t. $[(x + y)^n]_{i,j}$ là $\binom{n}{j}$ nếu $i + j = n$, & 0 nếu ngược lại. Đẳng thức $(x + y)^{n+1} = x(x + y)^n + y(x + y)^n$ cho thấy $(x + y)^{n+1}$ cũng là 1 đa thức trong x, y , & $[(x + y)^{n+1}]_{i,j} = [(x + y)^{n+1}]_{i-1,j} + [(x + y)^{n+1}]_{i,j-1}$, vì nếu $i + j = n + 1$, thì $(i - 1) + j = i + (j - 1) = n$. VP là $\binom{n}{j} + \binom{n}{j-1} = \binom{n+1}{j}$, theo đẳng thức Pascal. Mặt khác, nếu $i + j \neq n + 1$, thì $(i - 1) + j = i + (j - 1) \neq n$, do đó ta có $0 + 0 = 0$. Do đó

$$(x + y)^{n+1} = \sum_{j=0}^{n+1} \binom{n+1}{j} x^{n+1-j} y^j,$$

là giả thuyết quy nạp với $n + 1$ thay thế cho n & do đó hoàn thành bước quy nạp. □

Định lý 4 (Định lý/công thức/hằng đẳng thức nhị thức). *Khai triển của bất kỳ lũy thừa số nguyên không âm $n \in \mathbb{N}$ nào của nhị thức $x + y$ là tổng có dạng*

$$(x + y)^n = \binom{n}{0} x^n y^0 + \binom{n}{1} x^{n-1} y^1 + \binom{n}{2} x^{n-2} y^2 + \cdots + \binom{n}{n} x^0 y^n = \sum_{k=0}^n \binom{n}{k} x^{n-k} y^k = \binom{n}{k} x^k y^{n-k},$$

trong đó mỗi $\binom{n}{k}$ là 1 số nguyên dương được gọi là hệ số nhị thức, được định nghĩa là

$$\binom{n}{k} = \frac{n!}{k!(n-k)!} = \frac{n(n-1)(n-2) \cdots (n-k+1)}{1 \cdot 2 \cdots (k-1)k}.$$

The final expression follows from the previous one by the symmetry of x & y in the 1st expression, & by comparison it follows that the sequence of binomial coefficients in the formula is symmetrical, $\binom{n}{k} = \binom{n}{n-k}$.

– Biểu thức cuối cùng theo sau biểu thức trước đó bởi tính đối xứng của x & y trong biểu thức thứ nhất, & khi so sánh ta thấy chuỗi hệ số nhị thức trong công thức là đối xứng, $\binom{n}{k} = \binom{n}{n-k}$.

A simple variant of the binomial formula is obtained by substituting 1 for y , so that it involves only a single variable. In this form, the formula reads

$$(x+1)^n = \sum_{i=0}^n \binom{n}{i} x^i = \binom{n}{0} x^0 + \binom{n}{1} x^1 + \binom{n}{2} x^2 + \cdots + \binom{n}{n} x^n.$$

Example 14. *The 1st few cases of the binomial theorem are:*

$$\begin{aligned} (x+y)^0 &= 1, \\ (x+y)^1 &= x+y, \\ (x+y)^2 &= x^2+2xy+y^2, \\ (x+y)^3 &= x^3+3x^2y+3xy^2+y^3, \\ (x+y)^4 &= x^4+4x^3y+6x^2y^2+4xy^3+y^4. \end{aligned}$$

In general, for the expansion of $(x+y)^n$ on the RHS in the n th row (numbered so that the top row is the 0th row):

1. *the exponents of x in the terms are $n, n-1, \dots, 2, 1, 0$ (the last term implicitly contains $x^0 = 1$)*
2. *the exponents of y in the terms are $0, 1, 2, \dots, n-1, n$ (the 1st term implicitly contains $y^0 = 1$)*
3. *the coefficients form the n th row of Pascal's triangle*
4. *before combining like terms, there are 2^n terms $x^i y^j$ in the expansion*
5. *after combining like terms, there are $n+1$ terms, & their coefficients sum to 2^n .*

– *Vài trường hợp đầu tiên của định lý nhị thức là:*

$$\begin{aligned} (x+y)^0 &= 1, \\ (x+y)^1 &= x+y, \\ (x+y)^2 &= x^2+2xy+y^2, \\ (x+y)^3 &= x^3+3x^2y+3xy^2+y^3, \\ (x+y)^4 &= x^4+4x^3y+6x^2y^2+4xy^3+y^4. \end{aligned}$$

Nhìn chung, đối với phép khai triển $(x+y)^n$ trên RHS ở hàng thứ n (được đánh số sao cho hàng trên cùng là hàng thứ 0):

1. *các số mũ của x trong các điều khoản là $n, n-1, \dots, 2, 1, 0$ (điều khoản cuối cùng ngầm chứa $x^0 = 1$)*
2. *các số mũ của y trong các điều khoản là $0, 1, 2, \dots, n-1, n$ (điều khoản thứ nhất ngầm chứa $y^0 = 1$)*
3. *các hệ số tạo thành hàng thứ n của tam giác Pascal*
4. *trước khi kết hợp các điều khoản giống nhau, có 2^n điều khoản $x^i y^j$ trong phép khai triển*
5. *sau khi kết hợp các điều khoản giống nhau, có $n+1$ điều khoản, & các hệ số của chúng tổng bằng 2^n .*

2.1.1 Geometric explanation – Giải thích về mặt hình học

For positive values of a & b , the binomial theorem with $n=2$ is the geometrically evident fact that a square of side $a+b$ can be cut into a square of side a , a square of side b , & 2 rectangles with sides a, b . With $n=3$, the theorem states that a cube of size $a+b$ can be cut into a cube of size a , a cube of side b , $3a \times a \times b$ rectangular boxes, & $3a \times b \times b$ rectangular boxes.

– Đối với các giá trị dương của a & b , định lý nhị thức với $n=2$ là sự thật hiển nhiên về mặt hình học rằng 1 hình vuông có cạnh $a+b$ có thể được cắt thành 1 hình vuông có cạnh a , 1 hình vuông có cạnh b , & 2 hình chữ nhật có cạnh a, b . Với $n=3$, định lý phát biểu rằng 1 hình lập phương có kích thước $a+b$ có thể được cắt thành 1 hình lập phương có kích thước a , 1 hình lập phương có cạnh b , $3a \times a \times b$ hộp chữ nhật, & $3a \times b \times b$ hộp chữ nhật.

In calculus, this picture also gives a geometric proof of the derivative $(x^n)' = nx^{n-1}$: if one sets $a = x$ & $b = \Delta x$, interpreting b as an infinitesimal change in a , then this picture shows the infinitesimal change in the volume of an n -dimensional hypercube, $(x + \Delta x)^n$, where the coefficient of the linear term (in Δx) is nx^{n-1} , the area of the n faces, each of dimension $n - 1$:

$$(x + \Delta x)^n = x^n + nx^{n-1}\Delta x + \binom{n}{2}x^{n-2}(\Delta x)^2 + \dots$$

Substituting this into the definition of the derivative via a difference quotient & taking limits means that the higher order terms, $(\Delta x)^k$ with $k \geq 2$, become negligible, & yields the formula $(x^n)' = nx^{n-1}$, interpreted as “the infinitesimal rate of change in volume of an n -cube as side length varies is the area of n of its $(n - 1)$ -dimensional faces”. If one integrates this picture, which corresponds to applying the fundamental theorem of calculus, one obtains Cavalieri’s quadrature formula, the integral $\int x^{n-1} dx = \frac{1}{n}x^n$, see, e.g., [Wikipedia/proof of Cavalieri’s quadrature formula](#).

– Trong phép tính, hình ảnh này cũng đưa ra 1 chứng minh hình học về đạo hàm $(x^n)' = nx^{n-1}$: nếu ta đặt $a = x$ & $b = \Delta x$, giải thích b là 1 thay đổi vô cùng nhỏ trong a , thì hình ảnh này cho thấy sự thay đổi vô cùng nhỏ trong thể tích của 1 siêu khối n chiều, $(x + \Delta x)^n$, trong đó hệ số của số hạng tuyến tính (trong Δ) là nx^{n-1} , diện tích của n mặt, mỗi mặt có chiều $n - 1$:

$$(x + \Delta x)^n = x^n + nx^{n-1}\Delta x + \binom{n}{2}x^{n-2}(\Delta x)^2 + \dots$$

Thay thế điều này vào định nghĩa của đạo hàm thông qua thương số hiệu & lấy giới hạn có nghĩa là các số hạng bậc cao hơn, $(\Delta x)^k$ với $k \geq 2$, trở nên không đáng kể, & tạo ra công thức $(x^n)' = nx^{n-1}$, được hiểu là “tốc độ thay đổi vô cùng nhỏ về thể tích của 1 khối lập phương n khi độ dài cạnh thay đổi là diện tích của n của các mặt $(n - 1)$ chiều”. Nếu ta tích hợp hình ảnh này, tương ứng với việc áp dụng định lý cơ bản của phép tính, ta sẽ thu được công thức tích phân Cavalieri, tích phân $\int x^{n-1} dx = \frac{1}{n}x^n$, xem, e.g., [Wikipedia/chứng minh về công thức tích phân Cavalieri](#).

Bài toán 34. Chứng minh: (i) $(a + b)^n = \sum_{i=0}^n C_n^i a^{n-i} b^i$, $\forall a, b \in \mathbb{R}$, $\forall n \in \mathbb{N}$. (ii) $\sum_{i=0}^n C_n^i = 2^n$. (iii)

$$\sum_{i=0}^n (-1)^i C_n^i = 0 \Leftrightarrow \sum_{i=0, i:\text{even}}^n C_n^i = \sum_{i=0, i:\text{odd}}^n C_n^i \Leftrightarrow \begin{cases} C_{2n}^0 + C_{2n}^2 + \dots + C_{2n}^{2n} = C_{2n}^1 + C_{2n}^3 + \dots + C_{2n}^{2n-1}, \\ C_{2n+1}^0 + C_{2n+1}^2 + \dots + C_{2n+1}^{2n} = C_{2n+1}^1 + C_{2n+1}^3 + \dots + C_{2n+1}^{2n+1}. \end{cases}$$

1st chứng minh. (i) Viết $(a + b)^n = (a + b)(a + b) \dots (a + b)$, trong mỗi nhân tử, chỉ có thể chọn a hoặc b . Nên số cách chọn được $i \in \overline{0, n}$ biến b từ i nhân tử $(a + b)$ & $n - i$ biến a bằng $C_n^i = C_n^{n-i}$, nên hệ số của $a^{n-i} b^i$ bằng $C_n^i = C_n^{n-i}$. (ii) Cho $a = b = 1$ trong nhị thức Newton, được $2^n = (1 + 1)^n = \sum_{i=0}^n C_n^i$. (iii) Cho $a = 1, b = -1$ trong nhị thức Newton, được $0 = 0^n = (1 - 1)^n = \sum_{i=0}^n C_n^i (-1)^i$. $\square$

2nd chứng minh. Chứng minh bằng quy nạp toán học.

(a) Hiển nhiên đúng với $n = 0$: $\text{RHS} = C_0^0 a^{0-0} b^0 = 1 = (a + b)^0 = \text{LHS}$, & đúng với $n = 1$: $\text{RHS} = C_1^0 a^{1-0} b^0 + C_1^1 a^{1-1} b^1 = a + b = (a + b)^1 = \text{LHS}$. Giả sử $(a + b)^n = \sum_{i=0}^n C_n^i a^{n-i} b^i$, $\forall a, b \in \mathbb{R}$ với $n \in \mathbb{N}$ nào đó. Có:

$$\begin{aligned} (a + b)^{n+1} &= (a + b)(a + b)^n = (a + b) \sum_{i=0}^n C_n^i a^{n-i} b^i = \sum_{i=0}^n C_n^i a^{n-i+1} b^i + \sum_{i=0}^n C_n^i a^{n-i} b^{i+1} = \sum_{i=0}^n C_n^i a^{n-i+1} b^i + \sum_{i=1}^{n+1} C_n^{i-1} a^{n-i+1} b^i \\ &= C_n^0 a^{n+1} b^0 + \sum_{i=1}^n (C_n^i + C_n^{i-1}) a^{n-i+1} b^i + C_n^{n+1-1} a^0 b^{n+1} = \sum_{i=0}^{n+1} C_{n+1}^i a^{n+1-i} b^i. \end{aligned}$$

Theo nguyên lý quy nạp toán học, công thức nhị thức Newton đúng $\forall n \in \mathbb{N}$. $\square$

2.2 Multinomial Theorem – Định Lý Khai Triển Multinomial

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/multinomial theorem](#).

In mathematics, the *multinomial theorem* describes how to expand a power of a sum in terms of powers of the terms in that sum. It is the generalization of the [binomial theorem](#) from [binomials](#) to [multinomials](#).

– Trong toán học, *định lý đa thức* mô tả cách khai triển lũy thừa của 1 tổng theo lũy thừa của các số hạng trong tổng đó. Đây là sự tổng quát hóa của định lý nhị thức từ nhị thức sang đa thức.

Bài toán 35. Khai triển: (a) $(a + b + c)^n$, $\forall a, b, c \in \mathbb{R}$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. (b) $(a + b + c + d)^n$, $\forall a, b, c, d \in \mathbb{R}$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. (c) $(\sum_{i=1}^m a_i)^n$, $\forall m, n \in \mathbb{N}^*$, $\forall a_i \in \mathbb{R}$, $\forall i = 1, \dots, m$. (d) z^n , $\forall z \in \mathbb{C}$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$ với $z = a + bi$, $a := \Re z$, $b := \Im z$.

Solution. (a) Khai triển nhị thức 2 lần liên tiếp:

$$(a + b + c)^n = ((a + b) + c)^n = \sum_{i=0}^n C_n^i (a + b)^{n-i} c^i = \sum_{i=0}^n C_n^i \left(\sum_{j=0}^{n-i} C_{n-i}^j a^{n-i-j} b^j \right) c^i = \sum_{i=0}^n \sum_{j=0}^{n-i} C_n^i C_{n-i}^j a^{n-i-j} b^j c^i,$$

với hệ số của $a^{n-i-j} b^j c^i$ bằng $C_n^i C_{n-i}^j = \frac{n!}{i!(n-i)!} \cdot \frac{(n-i)!}{j!(n-i-j)!} = \frac{n!}{i!j!(n-i-j)!}$, nên nếu đặt $k := n - i - j$ thì $i + j + k = n$, suy ra

$$(a + b + c)^n = \sum_{i=0}^n \sum_{j=0}^{n-i} \sum_{k=0}^{n-i-j} \frac{n!}{i!j!k!} a^i b^j c^k = \sum_{i,j,k \in \mathbb{N}, i+j+k=n} \frac{n!}{i!j!k!} a^i b^j c^k = \sum_{i,j,k \in \mathbb{N}, i+j+k=n} \binom{n}{i, j, k} a^i b^j c^k,$$

với hệ số multinomial $\binom{n}{i, j, k} := \frac{n!}{i!j!k!}$ (có thể khai triển bằng cách $(a + b + c)^n = (a + (b + c))^n = ((a + c) + b)^n$ vẫn sẽ thu được cùng kết quả).

(b) Có 2 chiến thuật: tách $4 = 2 + 2$ hoặc $4 = 1 + 3$. Chiến thuật $4 = 2 + 2$ nghĩa là:

$$\begin{aligned} ((a + b) + (c + d))^n &= \sum_{i=0}^n C_n^i (a + b)^{n-i} (c + d)^i = \sum_{i=0}^n C_n^i \left(\sum_{j=0}^{n-i} C_{n-i}^j a^{n-i-j} b^j \right) \left(\sum_{k=0}^i C_i^k c^{i-k} d^k \right) \\ &= \sum_{i=0}^n \sum_{j=0}^{n-i} \sum_{k=0}^i C_n^i C_{n-i}^j C_i^k a^{n-i-j} b^j c^{i-k} d^k, \end{aligned}$$

với hệ số của $a^{n-i-j} b^j c^{i-k} d^k$ bằng $C_n^i C_{n-i}^j C_i^k = \frac{n!}{i!(n-i)!} \cdot \frac{(n-i)!}{j!(n-i-j)!} \cdot \frac{i!}{k!(i-k)!} = \frac{n!}{j!k!(i-k)!(n-i-j)!}$, nên nếu đặt $\alpha := n - i - j, \beta := j, \gamma := i - k, \delta := k$ thì $\alpha + \beta + \gamma + \delta = n$, suy ra

$$((a + b) + (c + d))^n = \sum_{\alpha, \beta, \gamma, \delta \in \mathbb{N}, \alpha + \beta + \gamma + \delta = n} \frac{n!}{\alpha! \beta! \gamma! \delta!} a^\alpha b^\beta c^\gamma d^\delta = \sum_{\alpha, \beta, \gamma, \delta \in \mathbb{N}, \alpha + \beta + \gamma + \delta = n} \binom{n}{\alpha, \beta, \gamma, \delta} a^\alpha b^\beta c^\gamma d^\delta,$$

với hệ số multinomial $\binom{n}{\alpha, \beta, \gamma, \delta} := \frac{n!}{\alpha! \beta! \gamma! \delta!}$ (có thể khai triển bằng cách $(a + b + c + d)^n = ((a + c) + (d + d))^n = ((a + d) + (b + c))^n$ vẫn sẽ thu được cùng kết quả).

Chiến thuật $4 = 1 + 3$ nghĩa là:

$$\begin{aligned} ((a + b + c) + d)^n &= \sum_{l=0}^n C_n^l (a + b + c)^{n-l} d^l = \sum_{l=0}^n C_n^l \left(\sum_{i,j,k \in \mathbb{N}, i+j+k=n-l} \binom{n-l}{i, j, k} a^i b^j c^k \right) d^l \\ &= \sum_{l=0}^n \sum_{i,j,k \in \mathbb{N}, i+j+k=n-l} C_n^l \binom{n-l}{i, j, k} a^i b^j c^k d^l, \end{aligned}$$

với hệ số của $a^i b^j c^k d^l$ bằng $C_n^l \binom{n-l}{i, j, k} = \frac{n!}{l!(n-l)!} \cdot \frac{(n-l)!}{i!j!k!} = \frac{n!}{i!j!k!l!} = \binom{n}{i, j, k, l}$, nên

$$\begin{aligned} ((a + b + c) + d)^n &= \sum_{l=0}^n \sum_{i,j,k \in \mathbb{N}, i+j+k=n-l} \binom{n}{i, j, k, l} a^i b^j c^k d^l = \sum_{l=0}^n \sum_{i,j,k \in \mathbb{N}, i+j+k=n-l} \binom{n}{i, j, k, l} a^i b^j c^k d^l \\ &= \sum_{i,j,k,l \in \mathbb{N}, i+j+k+l=n} \binom{n}{i, j, k, l} a^i b^j c^k d^l. \end{aligned}$$

(có thể khai triển bằng cách $(a + b + c + d)^n = ((a + b + d) + c)^n = ((a + c + d) + b)^n = (a + (b + c + d))^n$ vẫn sẽ thu được cùng kết quả).

(c) Số hoán vị chiều dài n từ m số $a_1, \dots, a_m$ sao cho có đúng n_i số $a_i, \forall i \in [m]$, với $\sum_{i=1}^m a_i = n$ đúng bằng $\frac{n!}{\prod_{i=1}^m n_i!}$. Suy ra

$$\left(\sum_{i=1}^m a_i \right)^n = \sum_{n_i \in [m], \forall i \in [m], \sum_{i=1}^m n_i = n} \frac{n!}{\prod_{i=1}^m n_i!} \prod_{i=1}^m a_i^{n_i} = \sum_{n_i \in [m], \forall i \in [m], \sum_{i=1}^m n_i = n} \binom{n}{n_1, n_2, \dots, n_m} \prod_{i=1}^m a_i^{n_i},$$

với hệ số multinomial $\binom{n}{n_1, n_2, \dots, n_m} := \frac{n!}{\prod_{i=1}^m n_i!} = \frac{n!}{n_1! n_2! \dots n_m!}$.

(d) Mấu chốt là dãy $\{i^n\}_{n=0}^{\infty}$ là dãy tuần hoàn chu kỳ 4:

$$i^n = \begin{cases} 1 & \text{if } n \equiv 0 \pmod{4}, \\ i & \text{if } n \equiv 1 \pmod{4}, \\ -1 & \text{if } n \equiv 2 \pmod{4}, \\ -i & \text{if } n \equiv 3 \pmod{4}. \end{cases}$$

nên

$$\begin{aligned} z^n &= (a + bi)^n = \sum_{k=0}^n C_n^k a^{n-k} (bi)^k = \sum_{k=0}^n C_n^k a^{n-k} b^k i^k \\ &= \sum_{k \in \overline{0, n}, k \equiv 0 \pmod{4}} C_n^k a^{n-k} b^k - \sum_{k \in \overline{0, n}, k \equiv 2 \pmod{4}} C_n^k a^{n-k} b^k + \left(\sum_{k \in \overline{0, n}, k \equiv 1 \pmod{4}} C_n^k a^{n-k} b^k - \sum_{k \in \overline{0, n}, k \equiv 3 \pmod{4}} C_n^k a^{n-k} b^k \right) i. \end{aligned}$$

$$\Re z^n = \sum_{k \in \overline{0, n}, k \equiv 0 \pmod{4}} C_n^k a^{n-k} b^k - \sum_{k \in \overline{0, n}, k \equiv 2 \pmod{4}} C_n^k a^{n-k} b^k, \quad \Im z^n = \sum_{k \in \overline{0, n}, k \equiv 1 \pmod{4}} C_n^k a^{n-k} b^k - \sum_{k \in \overline{0, n}, k \equiv 3 \pmod{4}} C_n^k a^{n-k} b^k. \quad \square$$

Chứng minh. PVT's solution: (a) & (b)

$$\begin{aligned} (a + b + c)^n &= (a + (b + c))^n = \sum_{i=0}^n \binom{n}{i} a^{n-i} (b + c)^i = \sum_{i=0}^n \binom{n}{i} a^{n-i} \left(\sum_{j=0}^i \binom{i}{j} b^{i-j} c^j \right) = \sum_{i=0}^n \sum_{j=0}^i \binom{n}{i} a^{n-i} b^{i-j} c^j, \\ (a + b + c + d)^n &= (a + (b + c + d))^n = \sum_{i=0}^n \binom{n}{i} a^{n-i} (b + c + d)^i = \sum_{i=0}^n \binom{n}{i} a^{n-i} \left(\sum_{j=0}^i \sum_{k=0}^j \binom{i}{j} \binom{j}{k} b^{i-j} c^{j-k} d^k \right) \\ &= \sum_{i=0}^n \sum_{j=0}^i \sum_{k=0}^j \binom{n}{i} \binom{i}{j} \binom{j}{k} a^{n-i} b^{i-j} c^{j-k} d^k \end{aligned}$$

(c) Ta sẽ chứng minh bằng quy nạp theo m :

$$\left(\sum_{i=1}^m a_i \right)^n = \sum_{i_1=0}^n \sum_{i_2=0}^{i_1} \cdots \sum_{i_{m-1}=0}^{i_{m-2}} \binom{n}{i_1} \binom{i_1}{i_2} \cdots \binom{i_{m-2}}{i_{m-1}} a_1^{n-i_1} a_2^{i_1-i_2} \cdots a_{m-1}^{i_{m-2}-i_{m-1}} a_m^{i_{m-1}}. \quad (2.1)$$

Với $m = 1, 2, 3$ thì đẳng thức này đúng. Giả sử (2.1) đúng tới $m = M$, i.e.,

$$\left(\sum_{i=1}^M a_i \right)^n = \sum_{i_1=0}^n \sum_{i_2=0}^{i_1} \cdots \sum_{i_{M-1}=0}^{i_{M-2}} \binom{n}{i_1} \binom{i_1}{i_2} \cdots \binom{i_{M-2}}{i_{M-1}} a_1^{n-i_1} a_2^{i_1-i_2} \cdots a_{M-1}^{i_{M-2}-i_{M-1}} a_M^{i_{M-1}}.$$

Ta cần chứng minh (2.1) cũng đúng với $m = M + 1$, i.e., cần chứng minh

$$\left(\sum_{i=1}^{M+1} a_i \right)^n = \sum_{i_1=0}^n \sum_{i_2=0}^{i_1} \cdots \sum_{i_M=0}^{i_{M-1}} \binom{n}{i_1} \binom{i_1}{i_2} \cdots \binom{i_{M-1}}{i_M} a_1^{n-i_1} a_2^{i_1-i_2} \cdots a_M^{i_{M-1}-i_M} a_{M+1}^{i_M}.$$

Thật vậy, áp dụng nhị thức Newton & giả thiết quy nạp, được

$$\begin{aligned} \left(\sum_{i=1}^{M+1} a_i \right)^n &= \left(a_1 + \sum_{i=2}^{M+1} a_i \right)^n = \sum_{i_1=0}^n \binom{n}{i_1} a_1^{n-i_1} \left(\sum_{i=2}^{M+1} a_i \right)^{i_1} \\ &= \sum_{i_1=0}^n \binom{n}{i_1} a_1^{n-i_1} \left(\sum_{i_2=0}^{i_1} \sum_{i_3=0}^{i_2} \cdots \sum_{i_M=0}^{i_{M-1}} \binom{i_1}{i_2} \binom{i_2}{i_3} \cdots \binom{i_{M-1}}{i_M} a_2^{i_1-i_2} a_3^{i_2-i_3} \cdots a_M^{i_{M-1}-i_M} a_{M+1}^{i_M} \right) \\ &= \sum_{i_1=0}^n \sum_{i_2=0}^{i_1} \sum_{i_3=0}^{i_2} \cdots \sum_{i_M=0}^{i_{M-1}} \binom{n}{i_1} \binom{i_1}{i_2} \binom{i_2}{i_3} \cdots \binom{i_{M-1}}{i_M} a_1^{n-i_1} a_2^{i_1-i_2} a_3^{i_2-i_3} \cdots a_M^{i_{M-1}-i_M} a_{M+1}^{i_M}. \end{aligned}$$

Nên (2.1) cũng đúng với $m = M + 1$. Theo nguyên lý quy nạp toán học, ta có điều phải chứng minh. $\square$

C++:

1. VNTA's C++: Pascal triangle & multinomial:

- https://github.com/vntanh1406/Graph_SUM2025/blob/main/Combinatorics/PascalTriaAndMultinomial.cpp.
- https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/C++/VNTA_Pascal_triangle_multinomial.cpp.

```

1  #include <bits/stdc++.h>
2  using namespace std;
3
4  unsigned long long Pn(int n) {
5      if (n == 0) return 1;
6      unsigned long long res = 1;
7      for (int i = 2; i <= n; ++i) res *= i;
8      return res;
9  }
10
11 unsigned long long nCk(int n, int k) {
12     long long res = Pn(n) / (Pn(n - k) * Pn(k));
13     return res;
14 }
15
16 void pascalTriangle(int n) {
17     cout << "1st " << n + 1 << " lines of the Pascal triangle: \n";
18     for (int i = 0; i <= n; ++i) {
19         for (int j = 0; j <= i; ++j)
20             cout << nCk(i, j) << " ";
21         cout << '\n';
22     }
23     cout << "\n===== \n";
24 }
25
26 void generatePartitions(int n, int m, int idx, vector<int>& cur, vector<vector<int>>& res) {
27     if (idx == m - 1) {
28         cur[idx] = n;
29         res.push_back(cur);
30         return;
31     }
32     for (int i = 0; i <= n; ++i) {
33         cur[idx] = i;
34         generatePartitions(n - i, m, idx + 1, cur, res);
35     }
36 }
37
38 double multinomialExpansion(int n, const vector<double>& a) {
39     int m = a.size();
40     vector<vector<int>> partitions;
41     vector<int> cur(m, 0);
42     generatePartitions(n, m, 0, cur, partitions);
43
44     double res = 0;
45     for (const auto& k : partitions) {
46         unsigned long long coeff = Pn(n);
47         double term = 1;
48         for (int i = 0; i < m; ++i) {
49             coeff /= Pn(k[i]);
50             term *= pow(a[i], k[i]);
51         }
52         res += coeff * term;

```

```

53     }
54     return res;
55 }
56
57 int main() {
58     ios_base::sync_with_stdio(0);
59     cin.tie(0); cout.tie(0);
60     int n, m;
61     cin >> n >> m;
62
63     pascalTriangle(n);
64
65     vector<double>a(m);
66     for (int i = 0; i < m; ++i) cin >> a[i];
67     double result = multinomialExpansion(n, a);
68     if (m > 2) cout << "(a1 + ... + a" << m << ")^" << n << " = " << result << "\n";
69     else cout << "(a1 + a2)^" << n << " = " << result << "\n";
70 }

```

2.3 Combinatorial Identities – Đẳng Thức Tổ Hợp

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/combinatorial proof](#).
2. [AoPS/combinatorial identity](#).

Các phương pháp chứng minh đẳng thức tổ hợp:

- Sử dụng phương pháp quy nạp toán học.
- Bắt đầu từ 1 đẳng thức tổ hợp, e.g., 1 khai triển của 1 biểu thức, sau đó lấy đạo hàm 2 vế (có thể lấy đạo hàm nhiều lần nếu cần thiết).
- Bắt đầu từ 1 đẳng thức tổ hợp, e.g., 1 khai triển của 1 biểu thức, sau đó lấy tích phân 2 vế (có thể lấy tích phân bội nếu cần thiết).
- Lý luận tổ hợp: Đếm bằng 2 cách (giống nguyên lý Fubini cho đối cận của tích phân 2 hay nhiều lớp, see, e.g., HUỖNH QUANG VŨ, *Bài Giảng Giải Tích 3: Tích Phân Đường, Tích Phân Mặt, Tích Phân Bội*).

2.3.1 Pascal's rule – Quy tắc Pascal

In mathematics, *Pascal's rule* (or *Pascal's formula*) is a combinatorial identity about **binomial coefficients**. The binomial coefficients are the numbers that appear in **Pascal's triangle**.

Theorem 12 (Pascal's rule). *One has*

$$C_{n-1}^k + C_{n-1}^{k-1} = C_n^k, \text{ i.e., } \binom{n-1}{k} + \binom{n-1}{k-1} = \binom{n}{k}, \forall n, k \in \mathbb{N}^*, \quad (\text{Pasr})$$

where $\binom{n}{k}$ is the binomial coefficient, namely the coefficient of the x^k term in the **expansion** of $(1+x)^n$. There is no restriction on the relative sizes of n, k ; in particular, (Pasr) remains valid when $n < k$ since $\binom{n}{k} = 0$ whenever $n < k$.

Together with the boundary conditions $\binom{n}{0} = \binom{n}{n} = 1, \forall n \in \mathbb{N}$, Pascal's rule determines that

$$\binom{n}{k} = \frac{n!}{k!(n-k)!}, \forall n, k \in \mathbb{N}, 0 \leq k \leq n.$$

In this sense, Pascal's rule is the **recurrence relation** that defines the binomial coefficients.

Problem 38. *Prove Pascal's rule (Pasr).*

For a combinatorial- & an algebraic proofs of Pascal's rule, see, e.g., [Wikipedia/Pascal's rule](#).

A combinatorial proof of Pascal's rule when $n \in \mathbb{N}^*$. $\binom{n}{k}$ equals the number of subsets with k elements from a set with n elements. Suppose 1 particular element is uniquely labeled X in a set with n elements. To construct a subset of k elements containing X , include X & choose $k - 1$ elements from the remaining $n - 1$ elements in the set. There are $\binom{n-1}{k-1}$ such subsets. To construct a subset of k elements not containing X , choose k elements from the remaining $n - 1$ elements in the set. There are $\binom{n-1}{k}$ such subsets. Every subset of k elements either contains X or not. The total number of subsets with k elements in a set of n elements is the sum of the number of subsets containing X & the number of subsets that do not contain X , $\binom{n-1}{k-1} + \binom{n-1}{k}$. This equals $\binom{n}{k}$, hence (Pasr) holds. $\square$

1st algebraic proof of Pascal's rule when $n \in \mathbb{N}^*$.

$$\begin{aligned} \binom{n-1}{k} + \binom{n-1}{k-1} &= \frac{(n-1)!}{k!(n-1-k)!} + \frac{(n-1)!}{(k-1)!(n-k)!} = (n-1)! \left(\frac{1}{k!(n-1-k)!} + \frac{1}{(k-1)!(n-k)!} \right) \\ &= (n-1)! \left(\frac{n-k}{k!(n-k)!} + \frac{k}{n!(n-k)!} \right) = (n-1)! \frac{n}{k!(n-k)!} = \frac{n!}{k!(n-k)!} = \binom{n}{k}. \end{aligned}$$

$\square$

2nd algebraic proof of Pascal's rule when $n \in \mathbb{C}$. An alternative algebraic proof using the alternative definition of binomial coefficients $\binom{n}{k} = \frac{n(n-1)\cdots(n-k+1)}{k!}$, which is used as the extended definition of the binomial coefficient when $n \in \mathbb{C}$, hence (Pasr) holds more generally for $n \in \mathbb{C}$. $\square$

Pascal's rule can be generalized to **multinomial coefficients**.

Theorem 13 (Generalized Pascal's rule). For any $p \in \mathbb{N}$, $p \geq 2$, $k_1, \dots, k_p \in \mathbb{N}$, $n = \sum_{i=1}^p k_i \geq 1$,

$$\binom{n-1}{k_1-1, k_2, k_3, \dots, k_p} + \binom{n-1}{k_1, k_2-1, k_3, \dots, k_p} + \cdots + \binom{n-1}{k_1, k_2, k_3, \dots, k_p-1} = \binom{n-1}{k_1, k_2, k_3, \dots, k_p}, \quad (\text{gPasr})$$

where $\binom{n}{k_1, k_2, \dots, k_p}$ is the coefficient of the $\prod_{i=1}^p x_i^{k_i}$ term in the expansion of $(\sum_{i=1}^p x_i)^n$.

Problem 39. Prove generalized Pascal's rule (gPasr) in both combinatorial & algebraic ways.

2.3.2 Vandermonde's identity – Đẳng thức Vandermonde

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/Vandermonde's identity](#).
2. [AoPS/combinatorial identity](#).

In combinatorics, *Vandermonde's identity* (or *Vandermonde's convolution*) is the following identity for binomial coefficients:

$$\sum_{i=0}^r \binom{m}{i} \binom{n}{r-i} = \binom{m+n}{r}, \quad \forall m, n, r \in \mathbb{N}.$$

The identity is named after **ALEXANDRE-THÉOPHILE VANDERMONDE** (1772), although it was already known in 1303 by the Chinese mathematician **ZHU SHIJIE**. There is a **q-analog** to this theorem called the **q-Vandermonde identity**. Vandermonde's identity can be generalized in numerous ways, including to the identity

$$\binom{\sum_{i=1}^p n_i}{m} = \sum_{k_1, \dots, k_p \in \mathbb{N}, \sum_{i=1}^p k_i = m} \prod_{i=1}^p \binom{n_i}{k_i}, \quad \text{i.e.,} \quad \binom{n_1 + \cdots + n_p}{m} = \sum_{k_1, \dots, k_p \in \mathbb{N}, k_1 + \cdots + k_p = m} \binom{n_1}{k_1} \binom{n_2}{k_2} \cdots \binom{n_p}{k_p}.$$

– Trong tổ hợp, *đồng nhất thức Vandermonde* (hoặc *tích chập Vandermonde*) là đồng nhất thức sau cho các hệ số nhị thức:

$$\sum_{i=0}^r \binom{m}{i} \binom{n}{r-i} = \binom{m+n}{r}, \quad \forall m, n, r \in \mathbb{N}.$$

Đồng nhất thức được đặt theo tên của **ALEXANDRE-THÉOPHILE VANDERMONDE** (1772), mặc dù nó đã được nhà toán học Trung Quốc **ZHU SHIJIE** biết đến vào năm 1303. Có 1 **q-tương tự** với định lý này được gọi là đồng nhất thức **q-Vandermonde**. Đẳng thức Vandermonde có thể được khái quát theo nhiều cách, bao gồm cả đẳng thức

$$\binom{\sum_{i=1}^p n_i}{m} = \sum_{k_1, \dots, k_p \in \mathbb{N}, \sum_{i=1}^p k_i = m} \prod_{i=1}^p \binom{n_i}{k_i}, \quad \text{i.e.,} \quad \binom{n_1 + \cdots + n_p}{m} = \sum_{k_1, \dots, k_p \in \mathbb{N}, k_1 + \cdots + k_p = m} \binom{n_1}{k_1} \binom{n_2}{k_2} \cdots \binom{n_p}{k_p}.$$

$\sum_{k=0}^r \binom{m}{k} \binom{n}{r-k} = \binom{m+n}{r}$, which can be proven combinatorially by noting that any combination of r objects from a group of $m+n$ objects must have some $0 \leq k \leq r$ objects from group m & the remaining from group n .

– $\sum_{k=0}^r \binom{m}{k} \binom{n}{r-k} = \binom{m+n}{r}$, có thể chứng minh bằng tổ hợp bằng cách lưu ý rằng bất kỳ tổ hợp r đối tượng nào từ nhóm $m+n$ đối tượng phải có 1 số $0 \leq k \leq r$ đối tượng từ nhóm m & phần còn lại từ nhóm n .

Theorem 14 (Vandermonde's identity/Vandermonde's convolution).

$$\sum_{i=0}^r \binom{m}{i} \binom{n}{r-i} = \binom{m+n}{r}, \quad \forall m, n, r \in \mathbb{N}.$$

Algebraic proof. In general, the product of 2 polynomials with degrees m, n , resp., is given by

$$\left(\sum_{i=0}^m a_i x^i \right) \left(\sum_{j=0}^n b_j x^j \right) = \sum_{i=0}^m \sum_{j=0}^n a_i b_j x^{i+j} = \sum_{r=0}^{m+n} \left(\sum_{k=0}^r a_k b_{r-k} \right) x^r,$$

where we use the convention that $a_i = 0, \forall i \in \mathbb{N}, i > m, b_j = 0, \forall j \in \mathbb{N}, j > n$. By the binomial theorem

$$(1+x)^{m+n} = \sum_{r=0}^{m+n} \binom{m+n}{r} x^r.$$

Using the binomial theorem also for the exponents m, n , & then the above for the product of polynomials, we obtain

$$\sum_{r=0}^{m+n} \binom{m+n}{r} x^r = (1+x)^{m+n} = (1+x)^m (1+x)^n = \left(\sum_{i=0}^m \binom{m}{i} x^i \right) \left(\sum_{j=0}^n \binom{n}{j} x^j \right) = \sum_{r=0}^{m+n} \left(\sum_{k=0}^r \binom{m}{k} \binom{n}{r-k} \right) x^r,$$

where the above convention for the coefficients of the polynomials agrees with the definition of the binomial coefficients, because both give 0 $\forall i > m, j > n$, resp. By comparing coefficients of x^r , Vandermonde's identity follows $\forall r \in \overline{0, m+n}$. For larger integers r , both sides of Vandermonde's identity are 0 due to the definition of binomial coefficients.

– Nhìn chung, tích của 2 đa thức bậc m, n , tương ứng, được đưa ra bởi

$$\left(\sum_{i=0}^m a_i x^i \right) \left(\sum_{j=0}^n b_j x^j \right) = \sum_{i=0}^m \sum_{j=0}^n a_i b_j x^{i+j} = \sum_{r=0}^{m+n} \left(\sum_{k=0}^r a_k b_{r-k} \right) x^r,$$

trong đó chúng ta sử dụng quy ước rằng $a_i = 0, \forall i \in \mathbb{N}, i > m, b_j = 0, \forall j \in \mathbb{N}, j > n$. Theo định lý nhị thức

$$(1+x)^{m+n} = \sum_{r=0}^{m+n} \binom{m+n}{r} x^r.$$

Sử dụng định lý nhị thức cho các số mũ m, n , & sau đó là định lý trên cho tích của các đa thức, ta thu được

$$\sum_{r=0}^{m+n} \binom{m+n}{r} x^r = (1+x)^{m+n} = (1+x)^m (1+x)^n = \left(\sum_{i=0}^m \binom{m}{i} x^i \right) \left(\sum_{j=0}^n \binom{n}{j} x^j \right) = \sum_{r=0}^{m+n} \left(\sum_{k=0}^r \binom{m}{k} \binom{n}{r-k} \right) x^r,$$

trong đó quy ước trên cho các hệ số của các đa thức phù hợp với định nghĩa của các hệ số nhị thức, vì cả hai đều cho 0 $\forall i > m, \forall j > n$, tương ứng. Bằng cách so sánh các hệ số của x^r , định danh Vandermonde tuân theo $\forall r \in \overline{0, m+n}$. Đối với các số nguyên lớn hơn r , cả hai vế của định danh Vandermonde đều bằng 0 do định nghĩa của các hệ số nhị thức. $\square$

Combinatorial proof. Vandermonde's identity also admits a combinatorial double counting proof, as follows. Suppose a committee consists of m men & n women. In how many ways can a subcommittee of r members be formed? The answer is $\binom{m+n}{r}$. The answer is also the sum over all possible values of i , of the number of subcommittees consisting of i men & $r-i$ women: $\sum_{i=0}^r \binom{m}{i} \binom{n}{r-i}$.

– Đẳng thức Vandermonde cũng thừa nhận 1 chứng minh đếm kép kết hợp, như sau. Giả sử 1 ủy ban bao gồm m nam & n nữ. Có bao nhiêu cách có thể thành lập 1 tiểu ban gồm r thành viên? Câu trả lời là $\binom{m+n}{r}$. Câu trả lời cũng là tổng trên tất cả các giá trị có thể của i , của số tiểu ban bao gồm i nam & $r-i$ nữ: $\sum_{i=0}^r \binom{m}{i} \binom{n}{r-i}$. $\square$

Geometrical proof. Take a rectangular grid of $r \times (m+n-r)$ squares. There are $\binom{r+(m+n-r)}{r} = \binom{m+n}{r}$ paths that start on the bottom left vertex &, moving only upwards or rightwards, end at the top-right vertex (this is because r right moves & $m+n-r$ up moves must be made (or vice versa) in any order, & the total path length is $m+n$). Call the bottom left vertex $(0,0)$.

– Lấy 1 lưới hình chữ nhật gồm $r \times (m+n-r)$ ô vuông. Có $\binom{r+(m+n-r)}{r} = \binom{m+n}{r}$ đường đi bắt đầu từ đỉnh dưới cùng bên trái &, chỉ di chuyển lên trên hoặc sang phải, kết thúc tại đỉnh trên cùng bên phải (điều này là do r di chuyển sang phải & $m+n-r$ di chuyển lên phải được thực hiện (hoặc ngược lại) theo bất kỳ thứ tự nào, & tổng độ dài đường đi là $m+n$). Gọi đỉnh dưới cùng bên trái là $(0,0)$.

There are $\binom{m}{i}$ paths starting at $(0,0)$ that end at $(i, m-i)$, as i right moves & $m-i$ upward moves must be made (& the path length is m). Similarly, there are $\binom{n}{r-i}$ paths starting at $(i, m-i)$ that end at $(r, m+n-r)$, as a total of $r-i$ right moves & $(m+n-r)-(m-i)$ upward moves must be made & the path length must be $r-i+(m+n-i)-(m-i) = n$. Thus there are $\binom{m}{i}\binom{n}{r-i}$ paths that start at $(0,0)$, end at $(r, m+n-r)$, & go through $(i, m-i)$. This is a subset of path paths that start at $(0,0)$ & end at $(r, m+n-r)$.

– Có $\binom{m}{i}$ đường đi bắt đầu từ $(0,0)$ kết thúc tại $(i, m-i)$, vì i di chuyển sang phải & $m-i$ di chuyển lên trên phải được thực hiện (& độ dài đường đi là m). Tương tự, có $\binom{n}{r-i}$ đường đi bắt đầu từ $(i, m-i)$ kết thúc tại $(r, m+n-r)$, vì tổng cộng $r-i$ di chuyển sang phải & $(m+n-r)-(m-i)$ di chuyển lên trên phải được thực hiện & độ dài đường đi phải là $r-i+(m+n-i)-(m-i) = n$. Do đó, có $\binom{m}{i}\binom{n}{r-i}$ đường đi bắt đầu từ $(0,0)$, kết thúc tại $(r, m+n-r)$, & đi qua $(i, m-i)$. Đây là 1 tập hợp con các đường dẫn bắt đầu tại $(0,0)$ & kết thúc tại $(r, m+n-r)$. $\square$

2.3.2.1 Generalizations of Vandermonde's identity – Tổng quát đẳng thức Vandermonde

Generalized Vandermonde's identity – Đẳng thức Vandermonde tổng quát. One can generalize Vandermonde's identity as follows – Người ta có thể khái quát đẳng thức của Vandermonde như sau:

Theorem 15 (Generalized Vandermonde's identity). $\forall m, p \in \mathbb{N}, \forall n_i \in \mathbb{N}, \forall i \in [p]$,

$$\binom{\sum_{i=1}^p n_i}{m} = \sum_{k_1, \dots, k_p \in \mathbb{N}, \sum_{i=1}^p k_i = m} \prod_{i=1}^p \binom{n_i}{k_i}, \text{ i.e., } \binom{n_1 + \dots + n_p}{m} = \sum_{k_1, \dots, k_p \in \mathbb{N}, k_1 + \dots + k_p = m} \binom{n_1}{k_1} \binom{n_2}{k_2} \dots \binom{n_p}{k_p}.$$

Proof. This identity can be obtained through the algebraic derivation above when > 2 polynomials are used, or through a simple double counting argument.

– Có thể thu được đẳng thức này thông qua phép suy luận đại số ở trên khi sử dụng đa thức > 2 hoặc thông qua 1 đối số đếm kép đơn giản.

On the 1 hand, one chooses k_1 elements out of a 1st set of n_1 elements; then k_2 out of another set, & so on, through p such sets, until a total of m elements have been chosen from the p sets. One therefore chooses m elements out of $\sum_{i=1}^p n_i = n_1 + \dots + n_p$ in the LHS, which is also exactly what is done in the RHS.

– Mặt khác, người ta chọn k_1 phần tử từ tập hợp n_1 phần tử đầu tiên; sau đó chọn k_2 từ 1 tập hợp khác, & cứ thế, qua p các tập hợp như vậy, cho đến khi tổng cộng m phần tử đã được chọn từ các tập hợp p . Do đó, người ta chọn m phần tử từ $\sum_{i=1}^p n_i = n_1 + \dots + n_p$ ở vế trái, cũng chính xác như những gì được thực hiện ở vế phải. $\square$

Chu–Vandermonde identity – Đẳng thức Chu–Vandermonde. The identity generalizes to non-integer arguments. In this case, it is known as *Chu–Vandermonde identity* & takes the form

$$\binom{s+t}{n} = \sum_{i=0}^n \binom{s}{i} \binom{t}{n-i}, \quad \forall s, t \in \mathbb{C}, \quad \forall n \in \mathbb{N}.$$

It can be proved along the lines of the algebraic proof above by multiplying the **binomial series** for $(1+x)^s$ & $(1+x)^t$ & comparing terms with the binomial series for $(1+x)^{s+t}$.

– Đẳng thức được khái quát hóa thành các đối số không phải số nguyên. Trong trường hợp này, nó được gọi là *Đẳng thức Chu–Vandermonde* & có dạng

$$\binom{s+t}{n} = \sum_{i=0}^n \binom{s}{i} \binom{t}{n-i}, \quad \forall s, t \in \mathbb{C}, \quad \forall n \in \mathbb{N}.$$

Có thể chứng minh theo hướng của chứng minh đại số ở trên bằng cách nhân chuỗi nhị thức cho $(1+x)^s$ & $(1+x)^t$ & so sánh các số hạng với chuỗi nhị thức cho $(1+x)^{s+t}$.

This identity may be rewritten in terms of the falling **Pochhammer symbols** as

$$(s+t)_n = \sum_{i=0}^n \binom{n}{i} (s)_i (t)_{n-i}$$

in which form it is clearly recognizable as an umbral variant of the binomial theorem (for more on umbral variants of the binomial theorem, see binomial type). The Chu–Vandermonde identity can also be seen to be a special case of Gauss's hypergeometric theorem, which states that

$${}_2F_1(a, b; c; 1) = \frac{\Gamma(c)\Gamma(c-a-b)}{\Gamma(c-a)\Gamma(c-b)},$$

where ${}_2F_1$ is the hypergeometric function & $\Gamma(n+1) = n!$ is the gamma function. One regains the Chu–Vandermonde identity by taking $a = -n$ & applying the identity $\binom{n}{k} = (-1)^k \binom{k-n-1}{k}$ liberally. The Rothe–Hagen identity is a further generalization of this identity.

– Đẳng thức này có thể được viết lại theo các ký hiệu Pochhammer giảm dần như

$$(s+t)_n = \sum_{i=0}^n \binom{n}{i} (s)_i (t)_{n-i}$$

trong dạng này, nó có thể được nhận dạng rõ ràng là 1 biến thể bóng tối của định lý nhị thức (để biết thêm về các biến thể bóng tối của định lý nhị thức, hãy xem loại nhị thức). Định lý Chu–Vandermonde cũng có thể được coi là 1 trường hợp đặc biệt của định lý siêu hình học Gauss, định lý này phát biểu rằng

$${}_2F_1(a, b; c; 1) = \frac{\Gamma(c)\Gamma(c-a-b)}{\Gamma(c-a)\Gamma(c-b)},$$

trong đó ${}_2F_1$ là hàm siêu hình học & $\Gamma(n+1) = n!$ là hàm gamma. Người ta lấy lại định lý Chu–Vandermonde bằng cách lấy $a = -n$ & áp dụng định lý $\binom{n}{k} = (-1)^k \binom{k-n-1}{k}$ 1 cách tự do. Định lý Rothe–Hagen là 1 khái quát hơn nữa của định lý này.

Hypergeometric probability distribution – Phân phối xác suất siêu hình học. When both sides have been divided by the expression on the left, so that the sum is 1, then the terms of the sum may be interpreted as probabilities. The resulting probability distribution is the **hypergeometric distribution**, i.e., the probability distribution of the number of red marbles in r draws *without replacement* from an urn containing n red & m blue marbles.

– Khi cả 2 vế đã được chia cho biểu thức bên trái, sao cho tổng bằng 1, thì các số hạng của tổng có thể được hiểu là xác suất. Phân phối xác suất thu được là phân phối siêu hình học, i.e., phân phối xác suất của số bi đỏ trong r rút mà không thay thế từ 1 bình chứa n bi đỏ & m bi xanh.

2.3.3 Rothe–Hagen identity – Đẳng thức Rothe–Hagen

Resources – Tài nguyên.

1. **Rothe–Hagen identity.**

Theorem 16 (Rothe–Hagen identity).

$$\sum_{k=0}^n \frac{x}{x+kz} \binom{x+kz}{k} \frac{y}{y+(n-k)z} \binom{y+(n-k)z}{n-k} = \frac{x+y}{x+y+nz} \binom{x+y+nz}{n}, \quad \forall x, y, z \in \mathbb{C},$$

except there its denominators vanish.

Rothe–Hagen identity is a generalization of Vandermonde’s identity, & is named after **HEINRICH AUGUST ROTHE** & **JOHANN GEORG HAGEN**.

2.4 Multinomial Distribution – Phân Phối Multinomial

Resources – Tài nguyên.

1.

2.5 Problem: Newton Binomial Theorem

Bài toán 36 ([Phu10], VD2, p. 54). Chứng minh $\sum_{i=1}^n iC_n^i = n2^{n-1}$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$ bằng 4 cách: (a) Sử dụng phương pháp quy nạp toán học. (b) Biến đổi số hạng tổng quát nhờ đẳng thức Pascal. (c) Xét khai triển $(1+x)^n$ rồi lấy đạo hàm 2 vế. (d) Lý luận tổ hợp.

Bài toán 37 ([Phu10], VD3, p. 54). Chứng minh $\sum_{i=0}^n \frac{C_n^i}{i+1} = \frac{2^{n+1}-1}{n+1}$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$ bằng 4 cách: (a) Sử dụng phương pháp quy nạp toán học. (b) Biến đổi số hạng tổng quát nhờ đẳng thức Pascal. (c) Xét khai triển $(1+x)^n$ rồi lấy tích phân $\int_0^1$ 2 vế. (d) Lý luận tổ hợp.

Bài toán 38 ([Phu10], VD4, p. 55). Chứng minh $\sum_{i=0}^n (C_n^i)^2 = C_{2n}^n$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$ bằng 2 cách: (a) Tính hệ số của x^n trong khai triển của nhị thức Newton của $(x+1)^{2n} = (x+1)^n(1+x)^n$ bằng 2 cách. (d) Lý luận tổ hợp.

Bài toán 39 ([Phu10], VD5, p. 55, ĐH-A 2006). (a) Tìm hệ số của số hạng chứa x^{26} trong khai triển nhị thức Newton của $\left(\frac{1}{x^4} + x^7\right)^n$ biết $\sum_{i=1}^n C_{2n+1}^i = 2^{20} - 1$. (b) Tìm hệ số của số hạng chứa x^k trong khai triển nhị thức Newton của $(x^a + x^n)^n$ biết $\sum_{i=1}^n C_{2n+1}^i = 2^{n_0} - 1$ với $n_0 \in \mathbb{N}^*$, $a, b \in \mathbb{R}$.

Chương 3

Integer Partitions – Các Phân Hoạch Số Nguyên

Contents

3.1	Partitions of an Integer – Các Phân Hoạch của 1 Số Nguyên	59
3.1.1	Ferrers diagrams – Biểu đồ Ferrers	61
3.1.2	Problems: Integer partitions – Bài tập: Phân hoạch số nguyên	63
3.2	Asymptotics, Pentagonal Number Theorem – Tiệm cận, Định lý số ngũ giác	69
3.2.1	Compositions of an integer – Các thành phần của 1 số nguyên	69
3.2.2	An asymptotic bound for $p_k(n)$	69
3.2.3	Euler’s pentagonal number theorem – Định lý số ngũ giác của Euler	71
3.3	Open Problems & Conjectures on Integer Partitions – Các Vấn Đề Mở & Giả Thuyết về Phân Hoạch Số Nguyên	73

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/integer partition](#).
2. [Sha22]. SHAHRIAR SHAHRIARI. *An Invitation To Combinatorics*. Chap. 7: Integer Partitions.

3.1 Partitions of an Integer – Các Phân Hoạch của 1 Số Nguyên

Problem 40 ([Sha22], p. 230). *In my flower shop, every morning, I take 30 identical Azaleas & plant them in some number of identical pots. While I like having a lot of options, I am considering adopting 1 of 2 guidelines. Should I decree that I will always use 7 (nonempty) pots? Or should I instead decide that I can use as many pots as I wish but that the greatest number of Azaleas in any 1 pot will be exactly 7? Which one of these requirements is more flexible & gives me more options?*

– Trong tiệm hoa của tôi, mỗi sáng, tôi lấy 30 cây đỗ quyên giống hệt nhau & trồng chúng trong 1 số chậu giống hệt nhau. Mặc dù tôi thích có nhiều lựa chọn, nhưng tôi đang cân nhắc áp dụng nguyên tắc 1 trong số 2. Tôi có nên ra lệnh rằng tôi sẽ luôn sử dụng 7 chậu (không rỗng) không? Hay thay vào đó, tôi nên quyết định rằng tôi có thể sử dụng bao nhiêu chậu tùy thích nhưng số lượng lớn nhất của cây đỗ quyên trong bất kỳ 1 chậu nào sẽ chính xác là 7? Yêu cầu nào trong số những yêu cầu này linh hoạt hơn & cho tôi nhiều lựa chọn hơn?

Problem 41 ([Sha22], Warm-Up 7.1., 230). *I have 5 identical pencils. In how many ways can I organize them into 3 nonempty piles? – Tôi có 5 cây bút chì giống hệt nhau. Tôi có thể sắp xếp chúng thành 3 đống không rỗng theo bao nhiêu cách?*

Solution. Since $5 = 3 + 1 + 1 = 2 + 2 + 1$, there are 2 ways: $\{2 \cdot 1, 3\}, \{1, 2 \cdot 2\}$. □

Definition 10 (Partition of integers, [Sha22], Def. 7.2, p. 230). *Let $n, k \in \mathbb{N}$. A partition of n with k parts is a sequence $\lambda_1, \lambda_2, \dots, \lambda_k$ of k positive integers s.t. $\sum_{i=1}^k \lambda_i = n$, $\lambda_1 \geq \lambda_2 \geq \dots \geq \lambda_k > 0$. The integers $\lambda_1, \dots, \lambda_k$ are the parts of the partition.*

Định nghĩa 11 (Phân hoạch số nguyên). *Cho $n, k \in \mathbb{N}$. Một phân hoạch của n với k phần là 1 dãy $\lambda_1, \lambda_2, \dots, \lambda_k$ gồm k số nguyên dương sao cho $\sum_{i=1}^k \lambda_i = n$, $\lambda_1 \geq \lambda_2 \geq \dots \geq \lambda_k > 0$. Các số nguyên $\lambda_1, \dots, \lambda_k$ là phần của phân hoạch.*

If $\lambda = (\lambda_1, \lambda_2, \dots, \lambda_k)$ is a partition of n , then we write $\lambda \vdash n$. If $\lambda \vdash n$, then, sometimes, we augment λ with a finite number of zeros. While the resulting sequence is not technically a partition of n , for convenience we continue to think of it as another representation of the same partition λ (with the same number of parts).

– Nếu $\lambda = (\lambda_1, \lambda_2, \dots, \lambda_k)$ là 1 phân hoạch của n , thì chúng ta viết $\lambda \vdash n$. Nếu $\lambda \vdash n$, thì đôi khi, chúng ta tăng λ bằng 1 số hữu hạn các số không. Mặc dù chuỗi kết quả về mặt kỹ thuật không phải là 1 phân hoạch của n , nhưng để thuận tiện, chúng ta tiếp tục coi nó như 1 biểu diễn khác của cùng 1 phân hoạch λ (với cùng số phần).

For $n \in \mathbb{N}^*$, we denote by $p_k(n)$ the number of partitions of n with exactly k parts, & the total number of partitions of n is denoted by $p(n)$. We define $p_0(0) = 1$, & for $k \in \mathbb{N}^*$, $p_k(0) = 0$. As a result, $p(0) = 1$.

– Đối với $n \in \mathbb{N}^*$, chúng ta biểu thị bằng $p_k(n)$ số phân hoạch của n với đúng k phần, & tổng số phân hoạch của n được biểu thị bằng $p(n)$. Chúng ta định nghĩa $p_0(0) = 1$, & đối với $k \in \mathbb{N}^*$, $p_k(0) = 0$. Do đó, $p(0) = 1$.

Example 15 ([Sha22], Example 7.3, p. 230). *The only partition of 4 into 3 parts is (2, 1, 1). Hence, $p_3(4) = 1$. Recall that $\{4\} = 6$, since we had 6 different partitions of the set $[4] = \{1, 2, 3, 4\}$ into 3 nonempty parts: $[4] = \{1, 2\} \cup \{3\} \cup \{4\} = \{1, 3\} \cup \{2\} \cup \{4\} = \{1, 4\} \cup \{2\} \cup \{3\} = \{2, 3\} \cup \{1\} \cup \{4\} = \{2, 4\} \cup \{1\} \cup \{3\} = \{3, 4\} \cup \{1\} \cup \{2\}$. Each of these partitions consisted of 1 subset with 2 elements & 2 subsets with 1 element each. While $p_3(4)$ only counts the various possible subset sizes, $\{4\}$ counts the actual ways you can partition the set.*

– Phân hoạch duy nhất của 4 thành 3 phần là (2, 1, 1). Do đó, $p_3(4) = 1$. Nhớ lại rằng $\{4\} = 6$, vì chúng ta có 6 phân hoạch khác nhau của tập $[4] = \{1, 2, 3, 4\}$ thành 3 phần không rỗng: $[4] = \{1, 2\} \cup \{3\} \cup \{4\} = \{1, 3\} \cup \{2\} \cup \{4\} = \{1, 4\} \cup \{2\} \cup \{3\} = \{2, 3\} \cup \{1\} \cup \{4\} = \{2, 4\} \cup \{1\} \cup \{3\} = \{3, 4\} \cup \{1\} \cup \{2\}$. Mỗi phân hoạch này bao gồm 1 tập con với 2 phần tử & 2 tập con với 1 phần tử mỗi tập. Trong khi $p_3(4)$ chỉ đếm các kích thước tập con có thể khác nhau, $\{4\}$ đếm các cách thực sự mà bạn có thể phân hoạch tập hợp.

All the possible partitions of 4 (into any number of parts) are: (4), (3, 1), (2, 2), (2, 1, 1), (1, 1, 1, 1). Hence $p(4) = p_1(4) + p_2(4) + p_3(4) = 1 + 2 + 2 = 5$.

– Tất cả các phân hoạch có thể có của 4 (thành bất kỳ số phần nào) là: (4), (3, 1), (2, 2), (2, 1, 1), (1, 1, 1, 1). Do đó $p(4) = p_1(4) + p_2(4) + p_3(4) = 1 + 2 + 2 = 5$.

Example 16 ([Sha22], Example 7.4, p. 231). *If $n \in \mathbb{N}^*$, then there is only 1 way to partition the integer n into n parts – namely, $(1, 1, \dots, 1)$ – or into 1 parts – namely, (n) – & hence, $p_n(n) = p_1(n) = 1$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. Also $p_{n-1}(n) = 1$, since the only partition of n into $n-1$ parts is $(2, 1, \dots, 1)$ with $n-2$ number 1.*

– Nếu $n \in \mathbb{N}^*$, thì chỉ có 1 cách để phân chia số nguyên n thành n phần – cụ thể là, $(1, 1, \dots, 1)$ – hoặc thành 1 phần – cụ thể là, (n) – & do đó, $p_n(n) = p_1(n) = 1$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. Ngoài ra $p_{n-1}(n) = 1$, vì phân chia duy nhất của n thành $n-1$ phần là $(2, 1, \dots, 1)$ với $n-2$ số 1.

Bài toán 40. Cho $n, k \in \mathbb{N}^*$. Giả sử $\lambda = (\lambda_1, \dots, \lambda_k) \in (\mathbb{N}^*)^k$ là 1 phân hoạch của n . Chứng minh: (a) $\lambda_i \in [n-k+1]$, $\forall i \in [k]$. (b) $\lambda_k \leq \frac{n}{k} \leq \lambda_1$. (c) Tìm chặn trên & chặn dưới của λ_i nếu giả thiết “các phần của phân hoạch λ của n không tăng” được đổi thành “các phần của phân hoạch λ của n giảm ngặt”.

Chứng minh. Vì $\lambda = (\lambda_1, \dots, \lambda_k) \in (\mathbb{N}^*)^k$ là 1 phân hoạch của n , nên theo Def. 10, $\sum_{i=1}^k \lambda_i = n$, $\lambda_1 \geq \lambda_2 \geq \dots \geq \lambda_k > 0$. (a) $\lambda_i \geq 1, \forall i \in [k] \Rightarrow \lambda_i = n - \sum_{j \in [k], j \neq i} \lambda_j \leq n - \sum_{j \in [k], j \neq i} 1 = n - (k-1) = n - k + 1, \forall i \in [k]$, đặc biệt $\lambda_1 = \max_{i \in [k]} \lambda_i \leq n - k + 1$.

(b) Vì $\{\lambda_i\}_{i=1}^k$ là 1 dãy không tăng, nên $\sum_{i=1}^k \lambda_k \leq \sum_{i=1}^k \lambda_i \leq \sum_{i=1}^k \lambda_1 \Leftrightarrow k\lambda_k \leq n \leq k\lambda_1 \Leftrightarrow \lambda_k \leq \frac{n}{k} \leq \lambda_1$. (c) Giả thiết “các phần của phân hoạch λ của n không tăng” được đổi thành “các phần của phân hoạch λ của n giảm ngặt” có nghĩa là “ $\lambda_1 \geq \lambda_2 \geq \dots \geq \lambda_k > 0$ ” được đổi thành “ $\lambda_1 > \lambda_2 > \dots > \lambda_k > 0$ ”. Điều kiện $\lambda_1 > \lambda_2 > \dots > \lambda_k > 0$ tương đương với $\lambda_1 \geq \lambda_2 + 1 \geq \lambda_3 + 2 \geq \dots \geq \lambda_k + k - 1 \geq k$, nên $\lambda_i \geq k - i + 1, \forall i \in [k]$, suy ra

$$\lambda_i = n - \sum_{j \in [k], j \neq i} \lambda_j \leq n - \sum_{j \in [k], j \neq i} (k-j+1) = n - (k-1)(k+1) + \sum_{j \in [k], j \neq i} j = n - (k^2-1) + \frac{k(k+1)}{2} - i = n - \frac{k^2}{2} + \frac{k}{2} - i + 1, \forall i \in [k],$$

nên $\lambda_i \in [k-i+1, n - \frac{k^2}{2} + \frac{k}{2} - i + 1], \forall i \in [k]$.

Nếu chọn λ_i làm “cột mốc”, có $\lambda_1 \geq \lambda_2 + 1 \geq \lambda_3 + 2 \geq \dots \geq \lambda_k + k - 1 \geq k \Leftrightarrow \lambda_1 - (i-1) \geq \lambda_2 - (i-2) \geq \dots \geq \lambda_{i-1} - 1 \geq \lambda_i \geq \lambda_{i+1} + 1 \geq \lambda_{i+2} + 2 \geq \dots \geq \lambda_k + k - i$, suy ra

$$n = \sum_{i=1}^k \lambda_i \geq \sum_{i=1}^k (\lambda_k + k - i) = k\lambda_k + k^2 - \frac{k(k+1)}{2} \Rightarrow k\lambda_k \leq n - k^2 + \frac{k(k+1)}{2} = n - \frac{k^2}{2} + \frac{k}{2} \Rightarrow \lambda_k \leq \frac{n}{k} - \frac{1-k}{2},$$

$$n = \sum_{i=1}^k \lambda_i \leq \sum_{i=1}^k (\lambda_1 - (i-1)) = k\lambda_1 - \sum_{i=1}^k (i-1) = k\lambda_1 - \sum_{i=1}^{k-1} i = k\lambda_1 - \frac{k(k-1)}{2} \Rightarrow k\lambda_1 \geq n + \frac{k(k-1)}{2} \Rightarrow \lambda_1 \geq \frac{n}{k} + \frac{k-1}{2},$$

$$\text{nên } \lambda_k + \frac{k-1}{2} \leq \frac{n}{k} \leq \lambda_1 - \frac{k-1}{2}. \quad \square$$

Theorem 17 ([Sha22], Thm. 7.5, p. 231). *Let $n, k \in \mathbb{N}$. (a) The number of ways of placing n identical balls into k identical boxes s.t. no box remains empty is $p_k(n)$. (b) The number of ways of placing n identical balls into k identical boxes (allowing empty boxes) is $\sum_{i=0}^k p_i(n) = p_0(n) + p_1(n) + p_2(n) + \dots + p_k(n)$.*

Proof. (a) Since the balls & the boxes are indistinguishable, the only thing that matters is the number of balls in each box. Hence, each distribution of the balls in the boxes corresponds to finding positive integers $\lambda_1, \lambda_2, \dots, \lambda_k$ s.t. $\sum_{i=1}^k \lambda_i = n$. Since 2 permutations of the same integers are considered the same, we may as well order them in nonincreasing order & also assume that $\lambda_1 \geq \lambda_2 \geq \dots \geq \lambda_k \geq 1$. By definition of $p_k(n)$, the number of ways that we can do this is equal to $p_k(n)$.

– Vì các quả bóng & các hộp không thể phân biệt được, nên điều duy nhất quan trọng là số lượng quả bóng trong mỗi hộp. Do đó, mỗi phân phối của các quả bóng trong các hộp tương ứng với việc tìm các số nguyên dương $\lambda_1, \lambda_2, \dots, \lambda_k$ s.t. $\sum_{i=1}^k \lambda_i = n$. Vì 2 hoán vị của cùng 1 số nguyên được coi là giống nhau, nên chúng ta cũng có thể sắp xếp chúng theo thứ tự không tăng & cũng giả sử rằng $\lambda_1 \geq \lambda_2 \geq \dots \geq \lambda_k \geq 1$. Theo định nghĩa của $p_k(n)$, số cách chúng ta có thể thực hiện điều này bằng $p_k(n)$.

(b) To distribute the balls we will use i nonempty boxes with i ranging from 0 to k (note that the number of ways of placing n balls into 0 nonempty boxes is 0 unless $n = 0$, in which case it is 1). By the previous part, the number of ways of placing the balls into boxes using i nonempty boxes is $p_i(n)$. The result now follows.

– Để phân phối các quả bóng, chúng ta sẽ sử dụng i hộp không rỗng với i nằm trong khoảng từ 0 đến k (lưu ý rằng số cách đặt n quả bóng vào 0 hộp không rỗng là 0 trừ khi $n = 0$, trong trường hợp đó là 1). Theo phần trước, số cách đặt các quả bóng vào các hộp sử dụng i hộp không rỗng là $p_i(n)$. Thu được điều phải chứng minh. $\square$

To be able to compute values of $p_k(n)$, we discover a recurrence relation.

– Để có thể tính toán giá trị của $p_k(n)$, chúng ta khám phá ra 1 mối quan hệ đệ quy.

Theorem 18 ([Sha22], Thm. 7.6, p. 232). *Let $n, k \in \mathbb{N}^*$, $n \geq k$. Then*

$$p_k(n) = p_{k-1}(n-1) + p_k(n-k). \quad (3.1)$$

Proof. $\square$

Using the recurrence relation, we can now complete the table of small values for $p_k(n)$.

Remark 15 ([Sha22], Rmk. 7.7, p. 232). *Many subtle relations can be found in the table of partition numbers. E.g., the great Indian mathematician SRINIVASA RAMANUJAN (1887–1920) discovered that, $p(5n+4) : 5, \forall n \in \mathbb{N}$, e.g., the 1st 2 instances of this: $p(4) = 5 : 5, p(9) = 30 : 5$.*

Bài toán 41. *Viết chương trình C/C++, Python để kiểm tra $p(5i+4) : 5, \forall i \in [n]$ với $n \in \mathbb{N}^*$ được nhập vào.*

Problem 42 ([Sha22], Example 7.8, p. 232). *I have 10 identical Azaleas. In how many ways can I organize them into 3, 4, or 5 groups for planting? Other than being nonempty, there is no restriction on how many flowers I put into each group.*

– Tôi có 10 cây đỗ quyên giống hệt nhau. Tôi có thể sắp xếp chúng thành 3, 4 hoặc 5 nhóm để trồng theo bao nhiêu cách? Ngoài trừ việc không rỗng, không có giới hạn nào về số lượng hoa tôi cho vào mỗi nhóm.

Solution. The Azaleas are identical, & so are the groups (there is no difference between groups of sizes 5, 3, 2 & groups of sizes 3, 2, 5.) Hence, we are looking for ways to partition 10 into 3, 4, or 5 parts, which is $p_3(10) + p_4(10) + p_5(10) = 8 + 9 + 7 = 24$.

– Hoa đỗ quyên giống hệt nhau, & các nhóm cũng vậy (không có sự khác biệt giữa các nhóm có kích thước 5, 3, 2 & các nhóm có kích thước 3, 2, 5.) Do đó, chúng ta đang tìm cách phân chia 10 thành 3, 4 hoặc 5 phần, tức là $p_3(10) + p_4(10) + p_5(10) = 8 + 9 + 7 = 24$. $\square$

3.1.1 Ferrers diagrams – Biểu đồ Ferrers

A graphical device allows us to visualize the partitions of n .

– 1 thiết bị đồ họa cho phép chúng ta hình dung các phân hoạch của n .

Definition 11 (Ferrers diagram, [Sha22], Def. 7.9, p. 233). *Let $\lambda = (\lambda_1, \lambda_2, \dots, \lambda_k)$ be a partition of n into k parts. Place n dots in k rows s.t. the i th row from the top has λ_i dots, & the dots are left-aligned. This diagram is called the Ferrers diagram of λ .¹*

Định nghĩa 12 (Biểu đồ Ferrers). *Cho $\lambda = (\lambda_1, \lambda_2, \dots, \lambda_k)$ là 1 phân hoạch của n thành k phần. Đặt n chấm vào k hàng sao cho hàng i tính từ trên cùng có λ_i chấm, & các chấm được căn trái. Sơ đồ này được gọi là Ferrers diagram của λ .*

Remark 16 ([Sha22], Rmk. 7.10, p.234). *Many arguments about partitions become more visual when combined with Ferrers diagrams, e.g., the recurrence relation (3.1) amounts to the following: given a Ferrers diagram of a partition of n into k parts, either the last row has 1 dot or every row has at least 2 dots. In the former case, eliminate the last row & get a partition of $n-1$ into $k-1$ parts. In the latter case, eliminate a dot from every row & get a partition of $n-k$ into k parts. Conversely, given a partition of $n-1$ into $k-1$ parts, just add 1 row with 1 dot to get a partition of n into k parts, & given a partition of $n-k$ into k parts, add a dot to each row to get a partition of n into k parts. Thus, there is a 1-1 correspondence between partitions of n into k parts & the union of the partitions of $n-1$ into $k-1$ parts & the partitions of $n-k$ into k parts.*

¹Named after NORMAN MACLEOD FERRERS (1829–1903), a British mathematician who used such a diagram to give a proof of Thm. ???

– Nhiều lập luận về phân hoạch trở nên trực quan hơn khi kết hợp với biểu đồ Ferrers, ví dụ, quan hệ đệ quy (??) tương đương với quan hệ sau: cho 1 biểu đồ Ferrers của phân hoạch n thành k phần, hoặc là hàng cuối cùng có 1 chấm hoặc mỗi hàng có ít nhất 2 chấm. Trong trường hợp trước, loại bỏ hàng cuối cùng & lấy 1 phân hoạch $n-1$ thành $k-1$ phần. Trong trường hợp sau, loại bỏ 1 chấm khỏi mỗi hàng & lấy 1 phân hoạch $n-k$ thành k phần. Ngược lại, cho 1 phân hoạch $n-1$ thành $k-1$ phần, chỉ cần thêm 1 hàng có 1 chấm để lấy 1 phân hoạch n thành k phần, & cho 1 phân hoạch $n-k$ thành k phần, thêm 1 chấm vào mỗi hàng để lấy 1 phân hoạch n thành k phần. Do đó, có sự tương ứng 1-1 giữa các phân hoạch của n thành k phần & hợp của các phân hoạch của $n-1$ thành $k-1$ phần & các phân hoạch của $n-k$ thành k phần.

Definition 12 (Conjugate partition, [Sha22], Def. 7.11, p. 234). *Let λ be a partition of $n \in \mathbb{N}$, & let F be the Ferrers diagram of λ . The transpose of F , $F^\top$, is also the Ferrers diagram of a partition of n . This partition – whose Ferrers diagram is $F^\top$ – is called the conjugate of λ & denoted by λ' .*

Định nghĩa 13 (Phân hoạch liên hợp). *Cho λ là 1 phân hoạch của $n \in \mathbb{N}$, & cho F là sơ đồ Ferrers của λ . Chuyển vị của F , $F^\top$, cũng là sơ đồ Ferrers của 1 phân hoạch của n . Phân hoạch này – có sơ đồ Ferrers là $F^\top$ – được gọi là liên hợp của λ & được ký hiệu là λ' .*

Example 17 ([Sha22], Example 7.12, p. 234). *Consider $\lambda = (4, 2, 1)$, a partition of 7. The conjugate partition of λ is $\lambda' = (3, 2, 1, 1)$.*

– Xét $\lambda = (4, 2, 1)$, 1 phân hoạch của 7. Phân hoạch liên hợp của λ là $\lambda' = (3, 2, 1, 1)$.

Sometimes, by just playing with the Ferrers diagrams, we can get new theorems, e.g., what happens if we start with all the partitions of a positive integer n into exactly k parts & find their transposes?

– Đôi khi, chỉ bằng cách sử dụng sơ đồ Ferrers, ta có thể đưa ra những định lý mới, ví dụ, điều gì sẽ xảy ra nếu ta bắt đầu với tất cả các phân hoạch của 1 số nguyên dương n thành chính xác k phần & tìm các chuyển vị của chúng?

Example 18 ([Sha22], Example 7.13, p. 234). *If $n = 4, k = 2$, then $p_2(4) = 2$, & the 2 partitions of 4 into 2 parts are $\lambda_1 = (3, 1), \lambda_2 = (2, 2)$. The transpose of these 2 are, resp., the partitions $\lambda'_1 = (2, 1, 1), \lambda'_2 = (2, 2)$.*

Example 19 ([Sha22], Example 7.14, p. 234). *If $n = 6, k = 3$, then $p_3(6) = 3$. The 3 partitions of 6 into 3 parts are $\lambda_1 = (2, 2, 2), \lambda_2 = (3, 2, 1), \lambda_3 = (4, 1, 1)$. Their conjugates, resp., are $\lambda'_1 = (3, 3), \lambda'_2 = (3, 2, 1), \lambda'_3 = (3, 1, 1, 1)$.*

Theorem 19 ([Sha22], Thm. 7.15, p. 235). *Let $n, k \in \mathbb{N}^*$, $k \leq n$. Then the number of partitions of n into k parts, $p_k(n)$, is equal to the number of those partitions of n (into any number of parts) whose largest part is exactly k .*

Định lý 5. *Giả sử $n, k \in \mathbb{N}^*$, $k \leq n$. Khi đó số phân hoạch của n thành k phần, $p_k(n)$, bằng số các phân hoạch của n (thành bất kỳ số phần nào) có phần lớn nhất đúng bằng k .*

Proof. Given any partition λ of n into k parts, λ' , the conjugate partition, will continue to be a partition of n , & its largest part will be exactly k . On the other hand, given any partition μ of n whose largest part is exactly k , the conjugate partition μ' will have exactly k parts. Since the conjugate of a conjugate is the original partition (i.e., the transpose of the transpose of a matrix is the original matrix), these 2 maps are inverses of each other, & hence both are 1-1 & onto.

– Với bất kỳ phân hoạch λ nào của n thành k phần, λ' , phân hoạch liên hợp, sẽ tiếp tục là 1 phân hoạch của n , & phần lớn nhất của nó sẽ chính xác là k . Mặt khác, với bất kỳ phân hoạch μ nào của n mà phần lớn nhất của nó chính xác là k , phân hoạch liên hợp μ' sẽ có chính xác k phần. Vì liên hợp của 1 liên hợp là phân hoạch ban đầu (tức là chuyển vị của chuyển vị của 1 ma trận là ma trận ban đầu), nên 2 ánh xạ này là nghịch đảo của nhau, & do đó cả hai đều là 1-1 & toàn ánh. $\square$

Definition 13 (Self-conjugate partitions, [Sha22], Def. 7.16, p. 235). *Let $n \in \mathbb{N}^*$, λ a partition of n , & λ' the conjugate of λ . If $\lambda = \lambda'$, then λ is called self-conjugate.*

Định nghĩa 14 (Phân hoạch tự liên hợp). *Cho $n \in \mathbb{N}^*$, λ là phân hoạch của n , & λ' là liên hợp của λ . Nếu $\lambda = \lambda'$, thì λ được gọi là tự liên hợp.*

Theorem 20 ([Sha22], Thm. 7.17, p. 236). *Let $n \in \mathbb{N}^*$. Let A be the set of self-conjugate partitions of n , & let the set B consists of those partitions of n that have distinct odd parts. Then $|A| = |B|$.*

Định lý 6. *Cho $n \in \mathbb{N}^*$. Cho A là tập hợp các phân hoạch tự liên hợp của n , & cho tập hợp B bao gồm các phân hoạch của n có các phần lẻ phân biệt. Khi đó $|A| = |B|$.*

Partitions of integers have many, often subtle, properties. We have seen 2 methods for approaching these partitions: recurrence relations & Ferrers diagrams. Yet another – possibly the most powerful – approach is that of generating functions.

– Phân hoạch số nguyên có nhiều thuộc tính, thường là tinh tế. Chúng ta đã thấy 2 phương pháp để tiếp cận các phân hoạch này: quan hệ đệ quy & sơ đồ Ferrers. Một phương pháp khác – có thể là mạnh mẽ nhất – là phương pháp tạo hàm.

3.1.2 Problems: Integer partitions – Bài tập: Phân hoạch số nguyên

Bài toán 42 (Ferrers & Ferrers transpose diagrams – Biểu đồ Ferrers & biểu đồ Ferrers chuyển vị). Nhập $n, k \in \mathbb{N}$. Viết chương trình C/C++, Python để in ra $p_k(n)$ biểu đồ Ferrers F & biểu đồ Ferrers chuyển vị $F^\top$ cho mỗi phân hoạch $\lambda = (\lambda_1, \lambda_2, \dots, \lambda_k) \in (\mathbb{N}^*)^k$ có định dạng các dấu chấm được biểu diễn bởi dấu $*$.

Solution. C++:

1. VNTA's C++: Ferrers- & Ferrers transpose diagrams:

```

1  #include <bits/stdc++.h>
2  using namespace std;
3  /*
4  hàm đệ quy sinh phân hoạch k phần tử >= 1, tổng n
5  cur: index hiện tại -- current index
6  nRemain: tổng còn lại cần phân phối
7  part: phân hoạch hiện tại
8  res: tất cả phân hoạch
9  */
10 // có xét thứ tự
11 void genOrderedPartitions(int cur, int k, int nRemain, vector<int>& part, vector<vector<int>>& res) {
12     if (cur == k) {
13         if (nRemain == 0) res.push_back(part);
14         return;
15     }
16     // vì mỗi phần tử >= 1, nên phần tử tại cur có thể nhận giá trị
17     // từ 1 đến (nRemain - số phần tử còn lại)
18     int minVal = 1, maxVal = nRemain - (k - cur - 1);
19     for (int val = minVal; val <= maxVal; ++val) {
20         part[cur] = val;
21         genOrderedPartitions(cur + 1, k, nRemain - val, part, res);
22     }
23 }
24
25 // không xét thứ tự
26 void genPartitions(int cur, int k, int nRemain, vector<int>& part, vector<vector<int>>& res) {
27     if (cur == k) {
28         if (nRemain == 0) res.push_back(part);
29         return;
30     }
31     // đảm bảo dãy không giảm
32     int startVal = (cur == 0) ? 1 : part[cur - 1];
33     int endVal = nRemain - (k - cur - 1);
34     for (int val = startVal; val <= endVal; ++val) {
35         part[cur] = val;
36         genPartitions(cur + 1, k, nRemain - val, part, res);
37     }
38 }
39
40 void Ferrers(const vector<int>& part) { // print Ferrers diagram
41     for (int val : part) {
42         for (int i = 0; i < val; ++i) cout << '*';
43         cout << '\n';
44     }
45 }
46
47 void FerrersTranspose(const vector<int>& part) { // print Ferrers transpose diagram
48     int maxHeight = *max_element(part.begin(), part.end()), k = part.size();
49     for (int i = 1; i <= maxHeight; ++i) {
50         for (int j = 0; j < k; ++j) {
51             if (part[j] >= i) cout << '*';

```



```

52         else cout << ' ';
53     }
54     cout << '\n';
55 }
56 }
57
58 int main() {
59     ios_base::sync_with_stdio(0);
60     cin.tie(0); cout.tie(0);
61
62     int n, k;
63     cin >> n >> k;
64     if (k > n || k <= 0 || n <= 0) {
65         cout << "Khong co phan khoach";
66         return 0;
67     }
68     vector<vector<int>> partitions;
69     vector<int> part(k);
70     genPartitions(0, k, n, part, partitions);
71     //genOrderedPartitions(0, k, n, part, partitions);
72     cout << "Co p_" << k << "(" << n << ") = " << partitions.size() << " phan khoach cua " << n
73         << " co " << k << " phan tu:\n\n";
74
75     int cnt = 1;
76     for (const auto& p : partitions) {
77         cout << "Phan khoach " << cnt++ << ": (";
78         for (size_t i = 0; i < p.size(); ++i) {
79             cout << p[i];
80             if (i != p.size() - 1) cout << ", ";
81         }
82         cout << ")\n\n";
83
84         cout << "Bieu do Ferrers:\n";
85         Ferrers(p);
86         cout << '\n';
87
88         cout << "Bieu do Ferrers chuyen vi:\n";
89         FerrersTranspose(p);
90         cout << "\n-----\n\n";
91     }
92 }

```

Python:

1. VNTA's Python: Ferrers- & Ferrers transpose diagrams:

1

□

Bài toán 43. Nhập $n, k \in \mathbb{N}^*$. Đếm số phân hoạch $p_k(n)$ của n có đúng k phần tử. Viết chương trình C/C++, Python để đếm số phân hoạch $p_{\max}(n, k)$ của n sao cho phần tử lớn nhất là k . So sánh $p_k(n)$ & $p_{\max}(n, k)$.

Solution. It is straightforward that $p_k(n) = p_{\max}(n, k)$ due to taking the corresponding transposes of these $p_k(n)$ Ferrers diagrams.

– Có thể dễ dàng thấy rằng $p_k(n) = p_{\max}(n, k)$ do lấy các phép chuyển vị tương ứng của các biểu đồ Ferrers $p_k(n)$ này, cụ thể hơn, lấy 1 biểu đồ Ferrers ứng với 1 phân hoạch bất kỳ của n ra k phần, thì có k dòng, nên sau khi chuyển vị, k dòng này biến thành hàng đầu tiên có k phần tử của biểu đồ Ferrers chuyển vị tương ứng, & các hàng sau đó không thể dài hơn hàng đầu tiên được, nên biểu đồ Ferrers chuyển vị này tương ứng với 1 phân hoạch của n sao cho thành phần lớn nhất bằng k , & ngược lại cũng được, i.e., lấy chuyển vị của biểu đồ Ferrers chuyển vị có hàng đầu tiên có độ dài k thì ta được 1 biểu đồ Ferrers có k dòng. Suy ra đây là 1 song ánh, nên $p_k(n) = p_{\max}(n, k)$.

C++:

1. VNTA's C++: Ý tưởng: số phân hoạch của n có thành phần lớn nhất bằng k bằng số phân hoạch của n có tất cả các thành phần $\leq k$ trừ đi số phân hoạch của n có tất cả các thành phần $\leq k-1$ (bằng số phân hoạch của n có thành phần lớn nhất $\leq k$ trừ đi số phân hoạch của n có thành phần lớn nhất $\leq k-1$).

```

1  #include <bits/stdc++.h>
2  using namespace std;
3
4  const int MAX = 205;
5  int p[MAX][MAX]; // p(n,k): số phân hoạch của n dùng phần tử <= k
6  int pk[MAX][MAX]; // p_k(n): số phân hoạch của n thành đúng k phần tử
7
8  void calPartition() {
9      for (int i = 0; i < MAX; ++i) {
10         p[0][i] = 1; // chỉ có 1 cách phân hoạch 0 là rỗng
11         pk[0][i] = (i == 0); // chỉ pk[0][0] = 1, còn lại = 0
12     }
13     for (int n = 1; n < MAX; ++n)
14         for (int k = 1; k < MAX; ++k) {
15             if (n >= k) pk[n][k] = pk[n-1][k-1] + pk[n-k][k];
16             else pk[n][k] = 0;
17             p[n][k] = p[n][k-1];
18             if (n >= k) p[n][k] += p[n-k][k];
19         }
20 }
21
22 int main() {
23     ios_base::sync_with_stdio(0);
24     cin.tie(0); cout.tie(0);
25     int n, k;
26     cin >> n >> k;
27
28     calPartition();
29     int pnk = p[n][k];
30     int pn_k1 = (k > 0) ? p[n][k-1] : 0;
31     int pmax = pnk - pn_k1;
32     int pk_val = pk[n][k];
33
34     cout << "So phan hoach cua " << n << " voi phan tu khong lon hon " << k << ": p(n,k) = "
35         << pnk << "\n";
36     cout << "So phan hoach cua " << n << " voi phan tu lon nhat bang " << k << ": p_max(n,k) = "
37         << pmax << "\n";
38     cout << "So phan hoach cua " << n << " thanh dung " << k << " phan tu: p_k(n) = " << pk_val << "\n";
39     if (pmax == pk_val) cout << "=> p_max(n,k) = p_k(n)";
40     else if (pmax < pk_val) cout << "=> p_max(n,k) < p_k(n)";
41     else cout << "=> p_max(n,k) > p_k(n)";
42 }

```

Python:

1. VNTA's Python:

```

1  MAX = 205
2
3  p = [[0] * MAX for _ in range(MAX)] # p[n][k]: số phân hoạch n dùng phần tử <= k
4  pk = [[0] * MAX for _ in range(MAX)] # pk[n][k]: số phân hoạch n thành đúng k phần tử
5
6  for i in range(MAX):
7      p[0][i] = 1
8      pk[0][i] = 1 if i == 0 else 0
9

```

```

10 for n in range(1, MAX):
11     for k in range(1, MAX):
12         if n >= k:
13             pk[n][k] = pk[n - 1][k - 1] + pk[n - k][k]
14         else:
15             pk[n][k] = pk[n - 1][k - 1]
16
17     p[n][k] = p[n][k - 1]
18     if n >= k:
19         p[n][k] += p[n - k][k]
20
21 n, k = map(int, input().split())
22
23 pnk = p[n][k]
24 pn_k1 = p[n][k - 1] if k > 0 else 0
25 pmax = pnk - pn_k1
26 pk_val = pk[n][k]
27
28 print(f"Số phân hoạch của {n} với phần tử không lớn hơn {k}: p(n,k) = {pnk}")
29 print(f"Số phân hoạch của {n} với phần tử lớn nhất bằng {k}: p_max(n,k) = {pmax}")
30 print(f"Số phân hoạch của {n} thành đúng {k} phần tử: p_k(n) = {pk_val}")
31
32 if pmax == pk_val:
33     print("=> p_max(n,k) = p_k(n)")
34 elif pmax < pk_val:
35     print("=> p_max(n,k) < p_k(n)")
36 else:
37     print("=> p_max(n,k) > p_k(n)")

```

□

Bài toán 44 (Số phân hoạch tự liên hợp). Nhập $n, k \in \mathbb{N}$. (a) Đếm số phân hoạch tự liên hợp của n có k phần, ký hiệu $p_k^{\text{selfcig}}(n)$, rồi in ra các phân hoạch đó. (b) Đếm số phân hoạch của n có lẻ phần, rồi so sánh với $p_k^{\text{selfcig}}(n)$. (c) Thiết lập công thức truy hồi cho $p_k^{\text{selfcig}}(n)$, rồi implementation bằng: (i) đệ quy. (ii) quy hoạch động.

Solution.

□

Problem 43 ([Sha22], P.7.1.1, p. 237). I have 8 identical coins. In how many ways can I distribute them between 5 identical Romulans without giving all the coins to a single Romulan (i.e., $2 \leq (\text{number of Romulans that get a coin}) \leq 5$)?

Problem 44 ([Sha22], P.7.1.2, p. 237). Re-do the following problem by 1st translating it to the language of partitions.

– Làm lại bài toán sau bằng cách đầu tiên dịch nó sang ngôn ngữ của phân hoạch.

We want to divide \$275,000 among 4 people. We have to divide all the money, & we can only divide the money in \$25,000 increments. In how many ways can this be done? Make a conjecture.

To make the question clear, consider a simpler example. If we had \$100,000 to divide among 4 people, then we could give all of it to 1 person, give \$50,000 to 2 people, give \$75,000 to 1 person & \$25,000 to another, give \$50,000 to 41 & \$25,000 to 2 others, or finally give \$25,000 to each of the 4 people. Thus we can divide \$100,000 among 4 people in 5 different ways. Note that we consider the 4 people indistinguishable. If it mattered to us who got how much, then the number of ways of dividing the money would have been considerably higher.

– Chúng ta muốn chia \$275.000 cho 4 người. Chúng ta phải chia hết số tiền, & chúng ta chỉ có thể chia số tiền theo \$25.000 giá số. Có bao nhiêu cách để thực hiện điều này? Hãy đưa ra 1 phỏng đoán.

Để làm rõ câu hỏi, hãy xem xét 1 ví dụ đơn giản hơn. Nếu chúng ta có \$100.000 để chia cho 4 người, thì chúng ta có thể đưa toàn bộ cho 1 người, đưa \$50.000 cho 2 người, đưa \$75.000 cho 1 người & \$25.000 cho 41 người & \$25.000 cho 2 người khác, hoặc cuối cùng đưa \$25.000 cho mỗi 4 người. Do đó, chúng ta có thể chia \$100.000 cho 4 người theo 5 cách khác nhau. Lưu ý rằng chúng ta coi 4 người là không thể phân biệt được. Nếu chúng ta quan tâm đến việc ai nhận được bao nhiêu thì số cách chia tiền hẳn phải cao hơn đáng kể.

Problem 45 ([Sha22], P.7.1.3, pp. 237–238). (a) Chaos, Ge, Tartarus, Eros, Erebus, & Night are the names of 6 Romulan spaceships, each colored differently. Uranus, Mountains, Pontus, Cyclops, & Hecatonchires are 5 Romulans. The spaceships are going to take the 5 Romulans & lots of cargo to the planet Oceanus. 4 of the spaceships will be filled with cargo (& carry no

passengers), & 2 will be taking passengers. In how many ways can this be done, assuming that no spaceship flies empty? (b) Do the same problem assuming that the spaceships are indistinguishable & all the Romulans are clones of each other.

– (a) Chaos, Ge, Tartarus, Eros, Erebus, & Night là tên của 6 tàu vũ trụ Romulan, mỗi tàu có màu sắc khác nhau. Uranus, Mountains, Pontus, Cyclops, & Hecatonchires là 5 người Romulan. Các tàu vũ trụ sẽ chở 5 người Romulan & rất nhiều hàng hóa đến hành tinh Oceanus. 4 tàu vũ trụ sẽ chở hàng hóa (& không chở hành khách), & 2 sẽ chở hành khách. Có bao nhiêu cách để thực hiện điều này, giả sử rằng không có tàu vũ trụ nào bay rỗng? (b) Làm cùng 1 bài toán giả sử rằng các tàu vũ trụ không thể phân biệt được & tất cả người Romulan đều là bản sao của nhau.

Problem 46 ([Sha22], P.7.1.4, p. 238). Let $S = \{x_1, x_2, \dots, x_5\}, T = \{y_1, y_2, \dots, y_6\}$. Consider $\mathcal{F} = \{f : S \rightarrow T; |\text{Im}(f)| \leq 2\}$, the collection of functions from S to T whose images have at most 2 elements. (a) Find $|\mathcal{F}|$. Note that, e.g., a function that sends all the x 's to y_1 is different from a function that sends all the x 's to y_2 . (b) For a function $f \in \mathcal{F}$, define a multiset A_f consisting of the numbers of preimages of elements in T . E.g., if $f(x_1) = f(x_2) = y_1, f(x_3) = f(x_4) = f(x_5) = y_4$, then y_1 has 2 preimages, y_4 has 3 preimages, & all other y s have no preimages. So $A_f = \{4 \cdot 0, 2, 3\}$. Say functions f, g are in the same class if $A_f = A_g$. Find the number of classes of functions in $\mathcal{F}$.

– Cho $S = \{x_1, x_2, \dots, x_5\}, T = \{y_1, y_2, \dots, y_6\}$. Xét $\mathcal{F} = \{f : S \rightarrow T; |\text{Im}(f)| \leq 2\}$, tập hợp các hàm từ S đến T mà ảnh của chúng có nhiều nhất 2 phần tử. (a) Tìm $|\mathcal{F}|$. Lưu ý rằng, ví dụ, 1 hàm gửi tất cả các x đến y_1 khác với 1 hàm gửi tất cả các x đến y_2 . (b) Đối với 1 hàm $f \in \mathcal{F}$, hãy định nghĩa 1 đa tập A_f bao gồm số lượng tiền ảnh của các phần tử trong T . Ví dụ, nếu $f(x_1) = f(x_2) = y_1, f(x_3) = f(x_4) = f(x_5) = y_4$, thì y_1 có 2 tiền ảnh, y_4 có 3 tiền ảnh, & tất cả các y khác không có tiền ảnh. Vì vậy $A_f = \{4 \cdot 0, 2, 3\}$. Giả sử các hàm f, g nằm trong cùng 1 lớp nếu $A_f = A_g$. Tìm số lớp hàm trong $\mathcal{F}$.

Problem 47 ([Sha22], P.7.1.5, p. 238). Let $n \in \mathbb{N}^*$. How is $p(n)$, the total number of partitions of n , related to the number of nonnegative integer solutions to $\sum_{i=1}^n ix_i = x_1 + 2x_2 + 3x_3 + \dots + nx_n = n$?

Problem 48 ([Sha22], P.7.1.6, p. 238). Let $n \in \mathbb{N}^*$. Find a simple expression for each of the following: (a) $p_{n-2}(n)$ for $n \geq 4$. (b) $p_{n-3}(n)$ for $n \geq 6$. (c) $p_2(n)$.

Problem 49 ([Sha22], P.7.1.7, p. 238). Let $n, j \in \mathbb{N}^*, j \leq n$. Let $\mathcal{A}$ be the set of partitions of n that have at least j parts equal to 1. What is $|\mathcal{A}|$ in terms of the partition function p ?

– Cho $n, j \in \mathbb{N}^*, j \leq n$. Cho $\mathcal{A}$ là tập hợp các phân hoạch của n có ít nhất j phần bằng 1. $|\mathcal{A}|$ là gì theo hàm phân hoạch p ?

Problem 50 ([Sha22], P.7.1.8, p. 238). Let $n, k \in \mathbb{N}^*$ with $k \leq n$. Let $\mathcal{A}$ be the set of partitions of n that have at least 1 part equal to k . Find $|\mathcal{A}|$ in terms of the partition function p .

– Cho $n, k \in \mathbb{N}^*$ với $k \leq n$. Cho $\mathcal{A}$ là tập hợp các phân hoạch của n có ít nhất 1 phần bằng k . Tìm $|\mathcal{A}|$ theo hàm phân hoạch p .

Problem 51 ([Sha22], P.7.1.9, p. 238). Let $k \in \mathbb{N}^*$ be fixed. Prove that, $p_{n-k}(n) = p(k), \forall n \in \mathbb{N}, n \geq 2k$.

Problem 52 ([Sha22], P.7.1.10, p. 238). Let $r, k \in \mathbb{N}$. Show that the number of partitions of $2r + k$ into $r + k$ parts is equal to $p_r(2r)$, regardless of the value of k .

– Cho $r, k \in \mathbb{N}$. Chứng minh rằng số phân hoạch của $2r + k$ thành các phần $r + k$ bằng $p_r(2r)$, bất kể giá trị của k .

Problem 53 ([Sha22], P.7.1.11, p. 238). Let $n, k \in \mathbb{N}^*, k \leq n$. Prove that $p_k(n) = \sum_{i=0}^k p_i(n - k)$.

Problem 54 ([Sha22], P.7.1.12, p. 238). Let $n, k \in \mathbb{N}^*, k \leq n$. Let $A(n, k)$ denote the number of partitions of n with k or fewer parts. I.e., $A(n, k) = \sum_{i=0}^k p_i(n)$. Using a combinatorial argument, give a recurrence relation for $A(n, k)$.

Problem 55 ([Sha22], P.7.1.13, p. 238). Let $m, n \in \mathbb{N}^*$. Let $P(n, m)$ be the number of partitions of n with no part bigger than m . Use a combinatorial argument to give a recurrence relation for $P(n, m)$.

Problem 56 ([Sha22], P.7.1.14, p. 238). Let $n, k \in \mathbb{N}^*, k \leq n$. Are the numbers $A(n, k), P(n, k)$ related? If so, why would that be?

Problem 57 ([Sha22], P.7.1.15, p. 238). Let $\mathcal{A}$ be the set of all partitions of n with no part equal to 1. Show that $|\mathcal{A}| = p(n) - p(n - 1)$.

Problem 58 ([Sha22], P.7.1.16, p. 239). Let $n, k \in \mathbb{N}^*, k > \frac{n}{2}$. Prove that $p_k(n) = p_{k-1}(n - 1)$.

Problem 59 ([Sha22], P.7.1.17, p. 239). Let $\mathcal{A}$ be the collection of all partitions of 8 into 4 parts. For each $\mu \in \mathcal{A}$, find the partition of 4 that you get by subtracting 1 from each part of μ . Which partitions of 4 can you get in this way? Generalize, prove your assertion, & write your conclusion as an identity about partition numbers.

– Giả sử $\mathcal{A}$ là tập hợp tất cả các phân hoạch của 8 thành 4 phần. Đối với mỗi $\mu \in \mathcal{A}$, hãy tìm phân hoạch của 4 mà bạn nhận được bằng cách trừ 1 khỏi mỗi phần của μ . Bạn có thể nhận được những phân hoạch nào của 4 theo cách này? Tổng quát hóa, chứng minh khẳng định của bạn, & viết kết luận của bạn dưới dạng 1 đẳng thức về số phân hoạch.

Problem 60 ([Sha22], P.7.1.18, p. 239). Let $n = 6$. Find all partitions of n (into any number of parts) where the 1st 2 parts are equal. Also find all partitions of n where each part is at least 2. Is there a relationship? Generalize, make a conjecture, & prove it.

– Cho $n = 6$. Tìm tất cả các phân hoạch của n (thành bất kỳ số phần nào) mà 2 phần đầu tiên bằng nhau. Cũng tìm tất cả các phân hoạch của n mà mỗi phần ít nhất là 2. Có mối quan hệ nào không? Tổng quát hóa, đưa ra 1 phỏng đoán, & chứng minh nó.

Problem 61 ([Sha22], P.7.1.19, p. 239). Let $n = 6$. Find the number of partitions of n into distinct parts (i.e., no 2 parts should be the same). Also, find the number of partitions of n into parts $\lambda_1 \geq \lambda_2 \geq \dots \geq \lambda_k > 0$ s.t. the difference between 2 consecutive parts is 0 or 1 & $\lambda_k = 1$. Consider a couple of other values for n & make a conjecture. Prove your conjecture.

– Cho $n = 6$. Tìm số phân hoạch của n thành các phần riêng biệt (tức là không có 2 phần nào giống nhau). Ngoài ra, tìm số phân hoạch của n thành các phần $\lambda_1 \geq \lambda_2 \geq \dots \geq \lambda_k > 0$ tức là hiệu giữa 2 phần liên tiếp là 0 hoặc 1 & $\lambda_k = 1$. Xét 1 số giá trị khác của n & đưa ra 1 phỏng đoán. Chứng minh phỏng đoán của bạn.

Problem 62 ([Sha22], P.7.1.20, p. 239). Let $n = 6$. Find the number of partitions of n into parts of even size. Also, find the number of partitions of n into parts s.t. each part occurs an even number of times. Try other values for n & make a conjecture. Can you prove your conjecture?

– Cho $n = 6$. Tìm số phân hoạch của n thành các phần có kích thước chẵn. Ngoài ra, tìm số phân hoạch của n thành các phần s.t. mỗi phần xuất hiện 1 số lần chẵn. Thử các giá trị khác cho n & đưa ra 1 phỏng đoán. Bạn có thể chứng minh phỏng đoán của mình không?

Problem 63 ([Sha22], P.7.1.21, p. 239). What is the number of partitions of 6 into 3 parts? What is the number of partitions of $12 = 2 \cdot 6$ into 3 parts of size < 6 ? By looking at some examples, make a conjecture. Prove your conjecture.

– Số phân hoạch của 6 thành 3 phần là bao nhiêu? Số phân hoạch của $12 = 2 \cdot 6$ thành 3 phần có kích thước < 6 là bao nhiêu? Bằng cách xem xét 1 số ví dụ, hãy đưa ra 1 phỏng đoán. Chứng minh phỏng đoán của bạn.

Problem 64 ([Sha22], P.7.1.22, p. 239). Let $n \in \mathbb{N}^*$. (a) Prove that $\lfloor \frac{n}{2} \rfloor + \lfloor \frac{n+3}{2} \rfloor = n + 1$. (b) Let A be the set of partitions of $n+6$ into 3 parts where the smallest part is 2 or more. Give a combinatorial proof that $|A| = p_3(n) + p_2(n) + p_1(n)$. (c) Prove that $p_3(n+6) = p_3(n) + p_2(n) + p_1(n) + p_2(n+3) + p_1(n+3)$. Is this formula valid for $n = 0$? (d) Prove that $p_3(n+6) = p_3(n) + n + 3$. Is this formula valid for $n = 0$?

– Cho $n \in \mathbb{N}^*$. (a) Chứng minh rằng $\lfloor \frac{n}{2} \rfloor + \lfloor \frac{n+3}{2} \rfloor = n + 1$. (b) Cho A là tập hợp các phân hoạch của $n+6$ thành 3 phần trong đó phần nhỏ nhất là 2 hoặc lớn hơn. Đưa ra 1 chứng minh tổ hợp rằng $|A| = p_3(n) + p_2(n) + p_1(n)$. (c) Chứng minh rằng $p_3(n+6) = p_3(n) + p_2(n) + p_1(n) + p_2(n+3) + p_1(n+3)$. Công thức này có hợp lệ với $n = 0$ không? (d) Chứng minh rằng $p_3(n+6) = p_3(n) + n + 3$. Công thức này có đúng với $n = 0$ không?

Problem 65 ([Sha22], P.7.1.23, p. 240). Let $n \in \mathbb{N}$, & define the function f by $f(n) = \text{closest integer to } \frac{n^2}{12}$. Prove that: (a) $f(n+6) = f(n) + n + 3$. (b) $p_3(n) = f(n)$.

– Cho $n \in \mathbb{N}$, & định nghĩa hàm f theo $f(n) = \text{số nguyên gần nhất với } \frac{n^2}{12}$. Chứng minh rằng: (a) $f(n+6) = f(n) + n + 3$. (b) $p_3(n) = f(n)$.

Problem 66 (number of triangles with integer sides & fixed perimeter, [Sha22], P.7.1.24, p. 240). Let $a, b, c \in \mathbb{N}^*$, $a \leq b \leq c$. We say that the triple (a, b, c) satisfies the triangle inequality if $c < a + b$. Let

$$\mathcal{T}(n) = \{(a, b, c) \in (\mathbb{N}^*)^3; a \leq b \leq c < a + b, a + b + cn\}, \quad \forall n \in \mathbb{N}, n \geq 3.$$

(a) Give an argument that a triangle with sides a, b, c exists iff (a, b, c) satisfies the triangle inequality. (b) Show that $(a, b, c) \in \mathcal{T}(2n)$ iff $(n - a, n - b, n - c)$ is a partition of n into 3 nonempty parts. (c) Show that if n is even, then $|\mathcal{T}(n)| = p_3(\frac{n}{2})$. (d) Let n be odd. Prove that $(a, b, c) \in \mathcal{T}(n) \Leftrightarrow (a + 1, b + 1, c + 1) \in \mathcal{T}(n + 3)$. (e) Show that if n is odd, then $|\mathcal{T}(n)| = p_3(\frac{n+3}{2})$. (f) Prove that

$$|\mathcal{T}(n)| = \begin{cases} \text{the integer closest to } \frac{n^2}{48} & \text{if } n \text{ is even,} \\ \text{the integer closest to } \frac{(n+3)^2}{48} & \text{if } n \text{ is odd.} \end{cases}$$

– Cho $a, b, c \in \mathbb{N}^*$, $a \leq b \leq c$. Ta nói rằng bộ ba (a, b, c) thỏa mãn bất đẳng thức tam giác nếu $c < a + b$. Cho

$$\mathcal{T}(n) = \{(a, b, c) \in (\mathbb{N}^*)^3; a \leq b \leq c < a + b, a + b + cn\}, \quad \forall n \in \mathbb{N}, n \geq 3.$$

(a) Đưa ra lập luận rằng 1 tam giác có các cạnh a, b, c tồn tại khi & chỉ khi (a, b, c) thỏa mãn bất đẳng thức tam giác. (b) Chứng minh rằng $(a, b, c) \in \mathcal{T}(2n)$ nếu & chỉ nếu $(n - a, n - b, n - c)$ là 1 phân hoạch của n thành 3 phần không rỗng. (c) Chứng minh

rằng nếu n chẵn thì $|\mathcal{T}(n)| = p_3(\frac{n}{2})$. (d) Cho n lẻ. Chứng minh rằng $(a, b, c) \in \sqcup(n) \Leftrightarrow (a+1, b+1, c+1) \in \mathcal{T}(n+3)$. (e) Chứng minh rằng nếu n lẻ thì $|\mathcal{T}(n)| = p_3(\frac{n+3}{2})$. (f) Chứng minh rằng

$$|\mathcal{T}(n)| = \begin{cases} \text{số nguyên gần nhất với } \frac{n^2}{48} & \text{nếu } n \text{ là số chẵn,} \\ \text{số nguyên gần nhất với } \frac{(n+3)^2}{48} & \text{nếu } n \text{ là số lẻ.} \end{cases}$$

3.2 Asymptotics, Pentagonal Number Theorem – Tiệm cận, Định lý số ngũ giác

3.2.1 Compositions of an integer – Các thành phần của 1 số nguyên

For $\lambda = (\lambda_1, \lambda_2, \dots, \lambda_k)$ a partition of n into k parts, in order to pick only 1 of the possible orderings of the parts, we insisted that $\lambda_1 \geq \lambda_2 \geq \dots \geq \lambda_k$. We didn't want reordering the parts to result in a new partition. If we relax this condition, & let the order of parts matter, then we get a composition of an integer.

– Đối với $\lambda = (\lambda_1, \lambda_2, \dots, \lambda_k)$ 1 phân hoạch n thành k phần, để chỉ chọn 1 trong số các thứ tự có thể có của các phần, chúng tôi đã nhấn mạnh rằng $\lambda_1 \geq \lambda_2 \geq \dots \geq \lambda_k$. Chúng tôi không muốn việc sắp xếp lại các phần dẫn đến 1 phân hoạch mới. Nếu chúng ta nới lỏng điều kiện này, & để thứ tự các phần quan trọng, thì chúng ta sẽ có 1 hợp thành của 1 số nguyên.

Definition 14 (Composition of integers, [Sha22], Def. 7.19, p. 241). *Let $n \in \mathbb{N}^*$. An ordered list of positive integers $\mu_1, \dots, \mu_k$ s.t. $\sum_{i=1}^k \mu_i = n$ is a composition of n into k parts.*

Định nghĩa 15 (Thành phần của số nguyên). *Cho $n \in \mathbb{N}^*$. Một danh sách có thứ tự các số nguyên dương $\mu_1, \dots, \mu_k$ s.t. $\sum_{i=1}^k \mu_i = n$ là 1 hợp của n thành k phần.*

I.e., every composition of n into k parts corresponds to a solution in positive integers of $\sum_{i=1}^k x_i = n$.

– I.e., mọi phép hợp thành n thành k phần tương ứng với 1 nghiệm số nguyên dương $\sum_{i=1}^k x_i = n$.

Example 20 ([Sha22], Example 7.20, p. 241). *The number of partitions of 6 into 3 parts, $p_3(6)$, is 3, & these partitions are $\{4, 1, 1\}, \{3, 2, 1\}, \{2, 2, 2\}$. However, there are 10 compositions of 6 into 3 parts: $4 + 1 + 1, 1 + 4 + 1, 1 + 1 + 4, 3 + 2 + 1, 3 + 1 + 2, 2 + 3 + 1, 2 + 1 + 3, 1 + 3 + 2, 1 + 2 + 3, 2 + 2 + 2$.*

Problem 67 ([Sha22], P7.2.1, p. 241). *Let $n, k \in \mathbb{N}^*$, $k \leq n$. What is the number of compositions of n into k parts? What is the total number of compositions of n (into any number of parts)?*

– Cho $n, k \in \mathbb{N}^*$, $k \leq n$. Số lượng các thành phần của n thành k phần là bao nhiêu? Tổng số các thành phần của n (thành bất kỳ số phần nào) là bao nhiêu?

Problem 68 ([Sha22], P7.2.2, p. 241). *Let $n, k \in \mathbb{N}^*$, $k \leq n$. Arrange n sticks in a row. (a) In how many ways can you place $k-1$ stars in between the n sticks so that there are no 2 stars next to each other (& none before or after the sticks)? (b) In how many ways can you place any number of stars (including 0 stars) in between the n sticks so that there are no 2 stars next to each other (& none before or after the sticks)? (c) Is there any relationship between these questions & those of Prob. P7.2.1?*

– Cho $n, k \in \mathbb{N}^*$, $k \leq n$. Sắp xếp n que thành 1 hàng. (a) Có bao nhiêu cách bạn có thể đặt $k-1$ ngôi sao vào giữa n que sao cho không có 2 ngôi sao nào cạnh nhau (& không có ngôi sao nào trước hoặc sau các que)? (b) Có bao nhiêu cách bạn có thể đặt bất kỳ số lượng ngôi sao nào (bao gồm 0 ngôi sao) vào giữa n que sao cho không có 2 ngôi sao nào cạnh nhau (& không có ngôi sao nào trước hoặc sau các que)? (c) Có bất kỳ mối quan hệ nào giữa những câu hỏi này & những câu hỏi của Prob. P7.2.1 không?

Problem 69 ([Sha22], P7.2.3, p. 241). *Let $n \in \mathbb{N}^*$. What is the number of compositions of n (into any number of parts) s.t. every part is greater than 1?*

– Cho $n \in \mathbb{N}^*$. Số lượng các thành phần của n (thành bất kỳ số phần nào) là bao nhiêu nếu mỗi phần đều lớn hơn 1?

3.2.2 An asymptotic bound for $p_k(n)$

Since straightforward formulas are not available for partition numbers, we may want to find good approximations.

Proposition 1 ([Sha22], Prop. 7.21, p. 241). *Let $n, k \in \mathbb{N}^*$, $k \leq n$. If $p_k(n)$ is the number of partitions of n into k parts, then*

$$\frac{1}{k!} \binom{n-1}{k-1} \leq p_k(n) \leq \frac{1}{k!} \binom{n + \frac{(k+1)(k-2)}{2}}{k-1},$$

& for a fixed k ,

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{p_k(n)}{\frac{n^{k-1}}{k!(k-1)!}} = 1.$$

Problem 70 ([Sha22], P7.2.4, p. 242). You hear the following claim: calculating $p_3(8)$ amounts to finding all the ways that you can write 8 as a sum of 3 positive integers, & so the answer should be the same as the number of positive integer solutions to $x_1 + x_2 + x_3 = 8$. (a) Explain why this is not correct. (b) Let s be the number of positive integer solutions to $x_1 + x_2 + x_3 = 8$. Find s . Does s give an over-count or an under-count for $p_4(8)$? (c) 1 partition of 8 into 3 parts is $(4, 3, 1)$. This 1 partition gives rise to how many different solutions to $x_1 + x_2 + x_3 = 8$? Answer the same question for each of the partitions of 8 into 3 parts. (d) Which is bigger, $p_4(8)$ or $\frac{s}{6}$? Give an argument that doesn't rely on finding the actual numbers.

– Bạn nghe thấy tuyên bố sau: tính $p_3(8)$ tương đương với việc tìm tất cả các cách bạn có thể viết 8 thành tổng của 3 số nguyên dương, & vì vậy câu trả lời phải giống với số nghiệm nguyên dương của $x_1 + x_2 + x_3 = 8$. (a) Giải thích tại sao điều này không đúng. (b) Giả sử s là số nghiệm nguyên dương của $x_1 + x_2 + x_3 = 8$. Tìm s . s có đưa ra số đếm vượt quá hay số đếm dưới cho $p_4(8)$ không? (c) 1 phân hoạch của 8 thành 3 phần là $(4, 3, 1)$. Phân hoạch 1 này tạo ra bao nhiêu nghiệm khác nhau của $x_1 + x_2 + x_3 = 8$? Trả lời cùng 1 câu hỏi cho mỗi phân hoạch của 8 thành 3 phần. (d) Cái nào lớn hơn, $p_4(8)$ hay $\frac{s}{6}$? Đưa ra lập luận không dựa vào việc tìm số thực tế.

Problem 71 ([Sha22], P7.2.5, p. 242). Let $n, k \in \mathbb{N}^*$, $k \leq n$. Let s be the number of positive integer solutions to $\sum_{i=1}^k x_i = n$. Prove that $k!p_k(n) \geq s$. Conclude that

$$p_k(n) \geq \left(\binom{k}{n-k} \right).$$

– Cho $n, k \in \mathbb{N}^*$, $k \leq n$. Cho s là số nghiệm nguyên dương của $\sum_{i=1}^k x_i = n$. Chứng minh rằng $k!p_k(n) \geq s$. Kết luận rằng

$$p_k(n) \geq \left(\binom{k}{n-k} \right).$$

Problem 72 ([Sha22], P7.2.6, p. 242). (a) Write down – as in Prob. P7.2.4 – all 5 partitions of 8 into 3 parts. For each partition $(\lambda_1, \lambda_2, \lambda_3)$ of 8, consider $(\lambda_1+2, \lambda_2+1, \lambda_3+0)$. These are partitions of which number? (b) Each of the (new) partitions constructed in the previous part gives rise to how many positive integer solutions to $x_1 + x_2 + x_3 = 11$? Do we get all the positive integer solutions of this equation in this way? (c) Which is bigger, $6p_3(8)$ or the number of positive integer solutions to $x_1 + x_2 + x_3 = 11$? Answer the question without finding the answers, but then do check the actual numbers.

– (a) Viết ra – như trong Bài toán P7.2.4 – tất cả 5 phân hoạch của 8 thành 3 phần. Đối với mỗi phân hoạch $(\lambda_1, \lambda_2, \lambda_3)$ của 8, xét $(\lambda_1+2, \lambda_2+1, \lambda_3+0)$. Đây là các phân hoạch của số nào? (b) Mỗi phân hoạch (mới) được xây dựng trong phần trước tạo ra bao nhiêu nghiệm nguyên dương của $x_1 + x_2 + x_3 = 11$? Chúng ta có thu được tất cả các nghiệm nguyên dương của phương trình này theo cách này không? (c) Số nào lớn hơn, $6p_3(8)$ hay số nghiệm nguyên dương của $x_1 + x_2 + x_3 = 11$? Trả lời câu hỏi mà không tìm câu trả lời, nhưng sau đó hãy kiểm tra các con số thực tế.

Problem 73 ([Sha22], P7.2.7, pp. 242–243). Let $n, k \in \mathbb{N}^*$, $k \leq n$. Let $\lambda = (\lambda_1, \dots, \lambda_k)$ be a partition of n into k parts. Let $\mu = (\lambda_1 + (k-1), \dots, \lambda_{k-2} + 2, \lambda_{k-1} + 1, \lambda_k + 0) \vdash m$. (a) Find m . (b) Does μ always have distinct parts? (c) By permuting the parts of μ , how many positive integer solutions to $\sum_{i=1}^k x_i = m$ can we find? (d) Which is bigger, $k!p_k(n)$ or the number of positive integer solutions to $\sum_{i=1}^k x_i = m$? (e) Prove that

$$p_k(n) \leq \frac{1}{k!} \left(\binom{k}{m-k} \right).$$

(f) Conclude that

$$p_k(n) \leq \frac{1}{k!} \binom{m-1}{k-1} = \frac{1}{k!} \binom{n + \frac{(k+1)(k-2)}{2}}{k-1}.$$

– Cho $n, k \in \mathbb{N}^*$, $k \leq n$. Cho $\lambda = (\lambda_1, \dots, \lambda_k)$ là 1 phân hoạch của n thành k phần. Cho $\mu = (\lambda_1 + (k-1), \dots, \lambda_{k-2} + 2, \lambda_{k-1} + 1, \lambda_k + 0) \vdash m$. (a) Tìm m . (b) μ luôn có các phần phân biệt không? (c) Bằng cách hoán vị các phần của μ , chúng ta có thể tìm được bao nhiêu nghiệm nguyên dương của $\sum_{i=1}^k x_i = m$? (d) Cái nào lớn hơn, $k!p_k(n)$ hay số nghiệm nguyên dương của $\sum_{i=1}^k x_i = m$? (e) Chứng minh rằng

$$p_k(n) \leq \frac{1}{k!} \left(\binom{k}{m-k} \right).$$

(f) Kết luận rằng

$$p_k(n) \leq \frac{1}{k!} \binom{m-1}{k-1} = \frac{1}{k!} \binom{n + \frac{(k+1)(k-2)}{2}}{k-1}.$$

Problem 74 ([Sha22], P7.2.8, p. 243). Let $k \in \mathbb{N}^*$ be fixed, & for $n \in \mathbb{N}^*$, let $A(n) = \frac{1}{k!} \binom{n-1}{k-1}$ & $B(n) = \frac{1}{k!} \binom{n + \frac{(k+1)(k-2)}{2}}{k-1}$ be the lower & upper bounds for $p_k(n)$ in Prop. 7.21. Finally, let $C(n) = \frac{n^{k-1}}{k!(k-1)!}$. (A) For a fixed integer a , what is $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{(n+a)_k}{n^k}$,

where $(n+a)_k$ is, as usual, a falling factorial? (b) For a fixed integer a , what is $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{\binom{n+a}{k-1}}{n^{k-1}}$? (c) Show that $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{A(n)}{C(n)} = \frac{1}{(k-1)!}$

$1 = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{B(n)}{C(n)}$. (d) Assuming that $A(n) \leq p_k(n) \leq B(n)$, prove that $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{p_k(n)}{C(n)} = 1$.

– Cho $k \in \mathbb{N}^*$ cố định, $\mathcal{E}$, với $n \in \mathbb{N}^*$, cho $A(n) = \frac{1}{k!} \binom{n-1}{k-1}$ & $B(n) = \frac{1}{k!} \binom{n+\frac{(k+1)(k-2)}{2}}{k-1}$ là giới hạn dưới $\mathcal{E}$ trên của $p_k(n)$ trong Prop. 7.21. Cuối cùng, cho $C(n) = \frac{n^{k-1}}{k!(k-1)!}$. (A) Với số nguyên a cố định, thì $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{(n+a)_k}{n^k}$ là gì, trong đó $(n+a)_k$, như

thường lệ, là 1 giai thừa giảm dần? (b) Với 1 số nguyên a cố định, thì $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{\binom{n+a}{k-1}}{n^{k-1}}$ bằng bao nhiêu? (c) Chứng minh rằng

$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{A(n)}{C(n)} = 1 = \lim_{n \rightarrow \infty} \frac{B(n)}{C(n)}$. (d) Giả sử rằng $A(n) \leq p_k(n) \leq B(n)$, chứng minh rằng $\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{p_k(n)}{C(n)} = 1$.

Problem 75 ([Sha22], P7.2.9, p. 243). After doing Probs. P7.2.4–P7.2.8, write a concise outline for the proof of Prop. 7.21.

3.2.3 Euler’s pentagonal number theorem – Định lý số ngũ giác của Euler

Let $n \in \mathbb{N}^*$. Let $\mathcal{O}(n)$ be the set of partitions of n into an odd number of distinct parts. Likewise, let $\mathcal{E}(n)$ be the set of partitions of n into an even number of distinct parts. We want to compare $|\mathcal{E}(n)|$ with $|\mathcal{O}(n)|$. Admittedly, this is a strange question, but the lure is both the proof of the result in this section, & its application for finding an amazing recurrence relation for partition numbers.

– Cho $n \in \mathbb{N}^*$. Cho $\mathcal{O}(n)$ là tập hợp các phân hoạch của n thành 1 số lẻ các phần riêng biệt. Tương tự, cho $\mathcal{E}(n)$ là tập hợp các phân hoạch của n thành 1 số chẵn các phần riêng biệt. Chúng ta muốn so sánh $|\mathcal{E}(n)|$ với $|\mathcal{O}(n)|$. Phải thừa nhận rằng, đây là 1 câu hỏi kỳ lạ, nhưng sự hấp dẫn nằm ở cả chứng minh của kết quả trong phần này, & ứng dụng của nó để tìm 1 mối quan hệ đệ quy tuyệt vời cho các số phân hoạch.

Example 21 ([Sha22], Example 7.22, p. 243). When $n = 7$. The partitions $(7), (4, 2, 1)$ are the only partitions of 7 into an odd number of distinct parts, so $|\mathcal{O}(7)| = 2$, while $(6, 1), (5, 2), (4, 3)$ are the only partitions of 7 into an even number of distinct parts, so $|\mathcal{E}(7)| = 3$. Thus, in this case $|\mathcal{E}(7)| = |\mathcal{O}(7)| + 1$.

– Khi $n = 7$. Các phân hoạch $(7), (4, 2, 1)$ là các phân hoạch duy nhất của 7 thành 1 số lẻ các phần riêng biệt, do đó $|\mathcal{O}(7)| = 2$, trong khi $(6, 1), (5, 2), (4, 3)$ là các phân hoạch duy nhất của 7 thành 1 số chẵn các phần riêng biệt, do đó $|\mathcal{E}(7)| = 3$. Do đó, trong trường hợp này $|\mathcal{E}(7)| = |\mathcal{O}(7)| + 1$.

When $n = 9$. Partitions $(9), (6, 2, 1), (5, 3, 1), (4, 3, 2)$ are the partitions of 9 into an odd number of distinct parts, so $|\mathcal{O}(9)| = 4$, while $(8, 1), (7, 2), (6, 3), (5, 4)$ are the partitions of 9 into an even number of distinct parts, so $|\mathcal{E}(9)| = 4$. In this case $|\mathcal{E}(9)| = |\mathcal{O}(9)| = 4$.

– Khi $n = 9$. Phân vùng $(9), (6, 2, 1), (5, 3, 1), (4, 3, 2)$ là các phân hoạch của 9 thành 1 số lẻ các phần riêng biệt, do đó $|\mathcal{O}(9)| = 4$, trong khi $(8, 1), (7, 2), (6, 3), (5, 4)$ là các phân hoạch của 9 thành 1 số chẵn các phần riêng biệt, do đó $|\mathcal{E}(9)| = 4$. Trong trường hợp này $|\mathcal{E}(9)| = |\mathcal{O}(9)| = 4$.

When $n = 12$. Partitions $(12), (9, 2, 1), (8, 3, 1), (7, 4, 1), (7, 3, 2), (6, 5, 1), (6, 4, 2), (5, 4, 3)$ are the partitions of 12 into an odd number of distinct parts, so $|\mathcal{O}(12)| = 8$, & $(11, 1), (10, 2), (9, 3), (8, 4), (7, 5), (6, 3, 2, 1), (5, 4, 2, 1)$ are the only partitions of 12 into an even number of distinct parts, so $|\mathcal{E}(12)| = 7$. In this case $|\mathcal{E}| = |\mathcal{O}| - 1$.

– Khi $n = 12$. Các phân hoạch $(12), (9, 2, 1), (8, 3, 1), (7, 4, 1), (7, 3, 2), (6, 5, 1), (6, 4, 2), (5, 4, 3)$ là các phân hoạch của 12 thành 1 số lẻ các phần riêng biệt, do đó $|\mathcal{O}(12)| = 8$, & $(11, 1), (10, 2), (9, 3), (8, 4), (7, 5), (6, 3, 2, 1), (5, 4, 2, 1)$ là các phân hoạch duy nhất của 12 thành 1 số chẵn các phần riêng biệt, do đó $|\mathcal{E}(12)| = 7$. Trong trường hợp này $|\mathcal{E}| = |\mathcal{O}| - 1$.

These examples only suggest that the 2 counts – namely $|\mathcal{E}(n)|, |\mathcal{O}(n)|$ – are going to be close to each other, $\forall n \in \mathbb{N}^*$.

– Những ví dụ này chỉ gợi ý rằng 2 số đếm – cụ thể là $|\mathcal{E}(n)|, |\mathcal{O}(n)|$ – sẽ gần nhau, $\forall n \in \mathbb{N}^*$.

Definition 15 (Generalized pentagonal numbers, [Sha22], Def. 7.23, p. 244). The sequence of integers $1, 5, 12, 22, 35, \dots, \frac{k(3k-1)}{2}, \dots$ are called the pentagonal numbers. If we allow 0 & negative integer values for k , then we get the generalized pentagonal numbers. I.e., a generalized pentagonal number is any integer of the form $\frac{k(3k-1)}{2}$ for $k = 0, \pm 1, \pm 2, \dots$. The sequence of the generalized pentagonal numbers begins as $0, 1, 2, 5, 7, 12, 15, 22, 26, 35, 40, 51, 57, 70, 77, 92, 100, \dots$

Định nghĩa 16 (Số ngũ giác tổng quát). Dãy số nguyên $1, 5, 12, 22, 35, \dots, \frac{k(3k-1)}{2}, \dots$ được gọi là số ngũ giác. Nếu chúng ta cho phép 0 & các giá trị số nguyên âm cho k , thì chúng ta sẽ có số ngũ giác tổng quát. Tức là, 1 số ngũ giác tổng quát là bất kỳ số nguyên nào có dạng $\frac{k(3k-1)}{2}$ với $k = 0, \pm 1, \pm 2, \dots$. Dãy số ngũ giác tổng quát bắt đầu là $0, 1, 2, 5, 7, 12, 15, 22, 26, 35, 40, 51, 57, 70, 77, 92, 100, \dots$

The relationship between $|\mathcal{E}|, |\mathcal{O}|$ depends on whether n is a generalized pentagonal number or not.

– Mỗi quan hệ giữa $|\mathcal{E}|, |\mathcal{O}|$ phụ thuộc vào việc n có phải là số ngũ giác tổng quát hay không.

Proposition 2 (Euler’s pentagonal number theorem, [Sha22], Prop. 7.24, p. 244). *Let $n \in \mathbb{N}^*$. Let $\mathcal{O}$ be the set of partitions of n into an odd number of distinct parts. Likewise, let $\mathcal{E}$ be the set of partitions of n into an even number of distinct parts. Then*

$$|\mathcal{E}| = \begin{cases} |\mathcal{O}| + (-1)^k & \text{if } n = \frac{k(3k-1)}{2} \text{ for some } k \in \mathbb{Z}^*, \\ |\mathcal{O}| & \text{otherwise.} \end{cases}$$

Theorem 21 (Euler’s pentagonal number theorem, [Sha22], Thm. 9.54, p. 334). *Let $n \in \mathbb{N}, n \geq 2$. Then*

$$\prod_{i=1}^{\infty} (1 - x^i) = 1 - x - x^2 + x^5 + x^7 - x^{12} - x^{15} + \dots,$$

$$p(n) = p(n-1) + p(n-2) - p(n-5) - p(n-7) + p(n-12) + p(n-15) + \dots,$$

where, in both identities, the sequence $1, 2, 5, 7, 12, 15, \dots$ is the sequence of nonzero generalized pentagonal numbers.

Định lý 7 (Định lý số ngũ giác của Euler). *Cho $n \in \mathbb{N}, n \geq 2$. Khi đó*

$$\prod_{i=1}^{\infty} (1 - x^i) = 1 - x - x^2 + x^5 + x^7 - x^{12} - x^{15} + \dots,$$

$$p(n) = p(n-1) + p(n-2) - p(n-5) - p(n-7) + p(n-12) + p(n-15) + \dots,$$

trong đó, trong cả hai phép đồng nhất, dãy số $1, 2, 5, 7, 12, 15, \dots$ là dãy số ngũ giác tổng quát khác 0.

The unusual recurrence relation for $p(n)$ does not provide a reasonably efficient method for calculating $p(n)$ for small values of n .

– Mỗi quan hệ tái phát bất thường đối với $p(n)$ không cung cấp phương pháp hiệu quả hợp lý để tính toán $p(n)$ cho các giá trị nhỏ của n .

Definition 16 ([Sha22], Def. 7.25, p. 245). *Let $n \in \mathbb{N}^*$ & let λ be a partition of n . In the Ferrers diagram of λ , we let $s(\lambda)$ to be the set of dots in the bottom row of the diagram. Furthermore, starting with the top row of the Ferrers diagram, consider the set of rows whose sizes are consecutive integers, & s.t. the last row in the set is not equal in size to the next row in the diagram. The set of dots at the ends of these rows will be denoted by $l(\lambda)$.*

Định nghĩa 17. *Cho $n \in \mathbb{N}^*$ & cho λ là 1 phân hoạch của n . Trong sơ đồ Ferrers của λ , chúng ta cho $s(\lambda)$ là tập các chấm ở hàng dưới cùng của sơ đồ. Hơn nữa, bắt đầu từ hàng trên cùng của sơ đồ Ferrers, hãy xét tập các hàng có kích thước là các số nguyên liên tiếp, & s.t. hàng cuối cùng trong tập không có kích thước bằng hàng tiếp theo trong sơ đồ. Tập các chấm ở cuối các hàng này sẽ được ký hiệu là $l(\lambda)$.*

Example 22 ([Sha22], Example 7.26, p. 245). *Let $n = 21, \lambda = (6, 5, 4, 2, 2, 2)$ be a partition of 21. Then $|s(\lambda)| = 2, |l(\lambda)| = 3$.*

Problem 76 ([Sha22], P.7.2.10, p. 245). (a) Consider the pentagonal figures in Fig. 7.7: The pentagonal numbers $1, 5, 12, 22$. Show that, if we continue this sequence, the k th figure will have exactly $\frac{k(3k-1)}{2}$ dots. (b) Multiply the sequence of the pentagonal numbers by 3. Are these numbers related to the triangular numbers $\frac{n(n+1)}{2}$? How? (c) Consider the integers that are of the form $\frac{k(3k\pm 1)}{2}$ for some $k \in \mathbb{N}$. How are these numbers related to the generalized pentagonal numbers?

– (a) Xét các hình ngũ giác trong Hình 7.7: Các số ngũ giác $1, 5, 12, 22$. Chứng minh rằng, nếu chúng ta tiếp tục chuỗi này, hình k th sẽ có đúng $\frac{k(3k-1)}{2}$ chấm. (b) Nhân chuỗi các số ngũ giác với 3. Các số này có liên quan đến các số tam giác $\frac{n(n+1)}{2}$ không? Như thế nào? (c) Xét các số nguyên có dạng $\frac{k(3k\pm 1)}{2}$ với 1 số $k \in \mathbb{N}$. Các số này liên quan đến các số ngũ giác tổng quát như thế nào?

Problem 77 ([Sha22], P.7.2.11, pp. 245–246). *Let $n \in \mathbb{N}^*, \lambda \vdash n$. In the Ferrers diagram for λ , take the dots in $s(\lambda)$ &, starting from the top row, add 1 of these dots to each row until you run out. Call the resulting partition $U(\lambda)$. For each of the following partitions decide whether λ &/or $U(\lambda)$ is in $\mathcal{E}, \mathcal{O}$, or neither. (a) $\lambda = (9, 8, 7, 5, 4, 3)$. (b) $\lambda = (11, 10, 8, 6)$. (c) $\lambda = (11, 10, 9, 8, 7, 6)$. (d) $\lambda = (9, 8, 7, 5, 3)$. (e) $\lambda = (9, 8, 7, 6, 5)$.*

Let λ be a partition with $|l(\lambda)| \geq |s(\lambda)|$. Is it true that if $\lambda \in \mathcal{E}$, then $U(\lambda) \in \mathcal{O}$, & if $\lambda \in \mathcal{O}$, then $U(\lambda) \in \mathcal{E}$? If not, give an additional condition on λ to make this true.

– Cho $n \in \mathbb{N}^*, \lambda \vdash n$. Trong sơ đồ Ferrers cho λ , lấy các chấm trong $s(\lambda)$ &, bắt đầu từ hàng trên cùng, thêm 1 trong các chấm này vào mỗi hàng cho đến khi hết. Gọi phân hoạch kết quả là $U(\lambda)$. Đối với mỗi phân hoạch sau, hãy quyết định xem λ &/hoặc $U(\lambda)$ có nằm trong $\mathcal{E}, \mathcal{O}$ hay không. (a) $\lambda = (9, 8, 7, 5, 4, 3)$. (b) $\lambda = (11, 10, 8, 6)$. (c) $\lambda = (11, 10, 9, 8, 7, 6)$. (d) $\lambda = (9, 8, 7, 5, 3)$. (e) $\lambda = (9, 8, 7, 6, 5)$.

Cho λ là 1 phân hoạch với $|l(\lambda)| \geq |s(\lambda)|$. Có đúng là nếu $\lambda \in \mathcal{E}$, thì $U(\lambda) \in \mathcal{O}$, & nếu $\lambda \in \mathcal{O}$, thì $U(\lambda) \in \mathcal{E}$ không? Nếu không, hãy đưa ra 1 điều kiện bổ sung cho λ để làm cho điều này đúng.

Problem 78 ([Sha22], P.7.2.12, p. 246). Let $n \in \mathbb{N}^*$, $\lambda \vdash n$. In the Ferrers diagram for λ , take the dots in $l(\lambda)$ & create a new row (appropriately placed) with them. Call the resulting partition $D(\lambda)$. For each of the following partitions, decide whether λ &/or $D(\lambda)$ is in $\mathcal{E}$, $\mathcal{O}$, or neither. (a) $\lambda = (9, 8, 7, 5, 4)$. (b) $\lambda = (11, 10, 8, 2)$. (c) $\lambda = (10, 9, 8, 7, 6)$. (d) $\lambda = (9, 8, 7, 6, 4, 3)$. (e) $\lambda = (8, 7, 6, 5)$.

Let λ be a partition with $|l(\lambda)| < |s(\lambda)|$. Is it true that if $\lambda \in \mathcal{E}$, then $D(\lambda) \in \mathcal{O}$, & if $\lambda \in \mathcal{O}$, then $D(\lambda) \in \mathcal{E}$? If not, give an additional condition on λ to make this true.

– Cho $n \in \mathbb{N}^*$, $\lambda \vdash n$. Trong sơ đồ Ferrers cho λ , hãy lấy các chấm trong $l(\lambda)$ & tạo 1 hàng mới (được đặt 1 cách thích hợp) với chúng. Gọi phân hoạch kết quả là $D(\lambda)$. Đối với mỗi phân hoạch sau, hãy quyết định xem λ &/hoặc $D(\lambda)$ có nằm trong $\mathcal{E}$, $\mathcal{O}$ hay không. (a) $\lambda = (9, 8, 7, 5, 4)$. (b) $\lambda = (11, 10, 8, 2)$. (c) $\lambda = (10, 9, 8, 7, 6)$. (d) $\lambda = (9, 8, 7, 6, 4, 3)$. (e) $\lambda = (8, 7, 6, 5)$.

Cho λ là 1 phân hoạch với $|l(\lambda)| < |s(\lambda)|$. Có đúng là nếu $\lambda \in \mathcal{E}$, thì $D(\lambda) \in \mathcal{O}$, & nếu $\lambda \in \mathcal{O}$, thì $D(\lambda) \in \mathcal{E}$ không? Nếu không, hãy đưa ra điều kiện bổ sung cho λ để biến điều này thành sự thật.

Problem 79 ([Sha22], P.7.2.13, p. 246). The maps U, D are defined as in Probs. P7.2.11–P7.2.12. Let $k \in \mathbb{N}$, $k \geq 2$, & consider the partition $\lambda = (2k-1, 2k-2, \dots, k)$ of $n = (2k-1) + \dots + k = \frac{k(3k-1)}{2}$. Does there exist a partition $\mu \vdash n$ with distinct parts s.t. $U(\mu) = \lambda$? What about $D(\mu) = \lambda$?

– Các bản đồ U, D được định nghĩa như trong Probs. P7.2.11–P7.2.12. Cho $k \in \mathbb{N}$, $k \geq 2$, & xét phân hoạch $\lambda = (2k-1, 2k-2, \dots, k)$ của $n = (2k-1) + \dots + k = \frac{k(3k-1)}{2}$. Có tồn tại phân hoạch $\mu \vdash n$ với các phần phân biệt s.t. $U(\mu) = \lambda$ không? Còn $D(\mu) = \lambda$ thì sao?

Problem 80 ([Sha22], P.7.2.14, p. 246). Let $n \in \mathbb{N}^*$, & let the map U be defined as in Prob. P7.2.11. We call a partition $\lambda \vdash n$ problematic if $|s(\lambda)| \leq |l(\lambda)|$, & either $\lambda \in \mathcal{E}$ & $U(\lambda) \notin \mathcal{O}$ or $\lambda \in \mathcal{O}$ & $U(\lambda) \notin \mathcal{E}$. (a) Show that a problematic $\lambda \in \mathcal{E}$ exists iff n is a pentagonal number $\frac{k(3k-1)}{2}$ with k even. (b) Show that a problematic $\lambda \in \mathcal{O}$ exists iff n is a pentagonal number $\frac{k(3k-1)}{2}$ with k odd. Moreover, in either case, the problematic λ is unique.

– Cho $n \in \mathbb{N}^*$, & cho bản đồ U được định nghĩa như trong Prob. P7.2.11. Chúng ta gọi 1 phân hoạch $\lambda \vdash n$ có vấn đề nếu $|s(\lambda)| \leq |l(\lambda)|$, & hoặc $\lambda \in \mathcal{E}$ & $U(\lambda) \notin \mathcal{O}$ hoặc $\lambda \in \mathcal{O}$ & $U(\lambda) \notin \mathcal{E}$. (a) Chứng minh rằng tồn tại $\lambda \in \mathcal{E}$ có vấn đề khi & chỉ khi n là số ngũ giác $\frac{k(3k-1)}{2}$ với k chẵn. (b) Chứng minh rằng tồn tại $\lambda \in \mathcal{O}$ có vấn đề khi & chỉ khi n là số ngũ giác $\frac{k(3k-1)}{2}$ với k lẻ. Hơn nữa, trong cả hai trường hợp, λ có vấn đề là duy nhất.

Problem 81 ([Sha22], P.7.2.15, p. 246). Find results similar to those in Prob. P7.2.14, for the operator D of Prob. P7.2.12.

Problem 82 ([Sha22], P.7.2.16, p. 246). Let $n \in \mathbb{N}^*$ & assume that n is not a generalized pentagonal number. Define the function f on partitions $\lambda \vdash n$ as follows:

$$f(\lambda) = \begin{cases} U(\lambda) & \text{if } |s(\lambda)| \leq |l(\lambda)|, \\ D(\lambda) & \text{if } |s(\lambda)| > |l(\lambda)|. \end{cases}$$

Show that $f: \mathcal{E} \rightarrow \mathcal{O}$ as well as $f: \mathcal{O} \rightarrow \mathcal{E}$. Also show that applying f twice in succession gives the identity map on $\mathcal{E}$ & on $\mathcal{O}$. Conclude that $f: \mathcal{E} \rightarrow \mathcal{O}$ is a bijection.

– Giả sử $n \in \mathbb{N}^*$ & giả sử n không phải là số ngũ giác tổng quát. Định nghĩa hàm f trên các phân hoạch $\lambda \vdash n$ như sau:

$$f(\lambda) = \begin{cases} U(\lambda) & \text{if } |s(\lambda)| \leq |l(\lambda)|, \\ D(\lambda) & \text{if } |s(\lambda)| > |l(\lambda)|. \end{cases}$$

Chứng minh rằng $f: \mathcal{E} \rightarrow \mathcal{O}$ cũng như $f: \mathcal{O} \rightarrow \mathcal{E}$. Cũng chứng minh rằng áp dụng f hai lần liên tiếp sẽ cho phép ánh xạ đồng nhất trên $\mathcal{E}$ & trên $\mathcal{O}$. Kết luận rằng $f: \mathcal{E} \rightarrow \mathcal{O}$ là song ánh.

Problem 83 ([Sha22], P.7.2.17, p. 246). Let n be a nonzero generalized pentagonal number. Assume $n = \frac{n(3k \pm 1)}{2}$. (a) If k is even, show that $|\mathcal{E}| = |\mathcal{O}| + 1$. (b) If k is odd, show that $|\mathcal{O}| = |\mathcal{E}| + 1$.

– Cho n là 1 số ngũ giác tổng quát khác không. Giả sử $n = \frac{n(3k \pm 1)}{2}$. (a) Nếu k chẵn, hãy chứng minh rằng $|\mathcal{E}| = |\mathcal{O}| + 1$. (b) Nếu k lẻ, hãy chứng minh rằng $|\mathcal{O}| = |\mathcal{E}| + 1$.

Problem 84 ([Sha22], P.7.2.18, p. 246). After doing Probs. P7.2.10–P7.2.17, write a concise outline of the proof of Prop. 7.24.

3.3 Open Problems & Conjectures on Integer Partitions – Các Vấn Đề Mở & Giả Thuyết về Phân Hoạch Số Nguyên

The theory of integer partitions is vast & has deep connections to other areas of mathematics including analysis, number theory, & representation theory.

– Lý thuyết phân hoạch số nguyên rất rộng lớn & có mối liên hệ sâu sắc với các lĩnh vực khác của toán học bao gồm giải tích, lý thuyết số, & lý thuyết biểu diễn.

Recall that $p(n) = \sum_{i=1}^n p_i(n)$ is the total number of partitions of $n \in \mathbb{N}^*$. Let x be a large positive integer. There are heuristic arguments that suggest that about half of the values of $p(n)$, for $1 \leq n \leq x$, should be even & about half should be odd. While billions & billions of values of $p(n)$ have been calculated, the following remain open problems:

Problem 85 ([Sha22], Prob. 7.27, p. 247). (a) When is $p(n)$ even & when is $p(n)$ odd? Give a reasonably straightforward condition on n that determines the parity of $p(n)$. (b) Is

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{|\{n; 1 \leq n \leq x, p(n) : 2\}|}{x} = \frac{1}{2}?$$

(c) When is $p(n)$ a prime number? Is it a prime infinitely often?

– (a) Khi nào $p(n)$ là số chẵn & khi nào $p(n)$ là số lẻ? Đưa ra 1 điều kiện khá đơn giản trên n để xác định tính chẵn lẻ của $p(n)$. (b) Có phải

$$\lim_{x \rightarrow \infty} \frac{|\{n; 1 \leq n \leq x, p(n) : 2\}|}{x} = \frac{1}{2}?$$

(c) Khi nào $p(n)$ là số nguyên tố? Có phải nó là số nguyên tố vô hạn không?

An exciting result is a theorem of KEN ORO from 1995. He proved, using the advanced machinery of modular forms, that in every arithmetic progression there are an infinite number of terms n with $p(n)$ even, &, in any arithmetic progression, if there is at least 1 n with $p(n)$ odd, then there are infinitely many such n .

– 1 kết quả thú vị là định lý của KEN ORO từ năm 1995. Ông đã chứng minh, bằng cách sử dụng công cụ tiên tiến của các dạng mô-đun, rằng trong mọi cấp số cộng có vô số số hạng n với $p(n)$ chẵn, &, trong bất kỳ cấp số cộng nào, nếu có ít nhất 1 n với $p(n)$ lẻ, thì có vô số n như vậy.

Many combinatorial results about partitions compare 1 set of partitions with another. There are many open problems & conjectures of this type.

– Nhiều kết quả kết hợp về phân hoạch so sánh 1 tập phân hoạch với 1 tập khác. Có nhiều bài toán mở & phỏng đoán thuộc loại này.

Conjecture 1 (Berkovich & Uncu 2019, [Sha22], Conjecture 7.28, p. 247). Let $n, s, L \in \mathbb{N}^*$, $L \geq 3$. Let $\mathcal{A}$ be the set of those partitions of n with smallest part greater than s & largest part no more than $s + L$. Let $\mathcal{B}$ be the set of those partitions of n with smallest part equal to s , largest part no more than $s + L$, & no part equal to $s + L - 1$. Then, for large enough n , $|\mathcal{A}| \leq |\mathcal{B}|$.

– Cho $n, s, L \in \mathbb{N}^*$, $L \geq 3$. Cho $\mathcal{A}$ là tập hợp các phân hoạch của n có phần nhỏ nhất lớn hơn s & phần lớn nhất không quá $s + L$. Cho $\mathcal{B}$ là tập hợp các phân hoạch của n có phần nhỏ nhất bằng s , phần lớn nhất không quá $s + L$, & không có phần nào bằng $s + L - 1$. Khi đó, với n đủ lớn, $|\mathcal{A}| \leq |\mathcal{B}|$.

Berkovich & Uncu (2019) prove the cases when $s = 1, s = 2$, but pose the more general situation as a conjecture.

– Berkovich & Uncu (2019) chứng minh các trường hợp khi $s = 1, s = 2$, nhưng đưa ra tình huống tổng quát hơn dưới dạng phỏng đoán.

Chương 4

Generating Functions – Hàm Sinh

Contents

4.1	Basic Generating Functions – Các Hàm Sinh Cơ Bản	75
4.2	Types of generating functions – Các loại hàm sinh	77
4.2.1	Ordinary generating function (OGF) – Hàm sinh thường	77
4.2.2	Exponential generating function (EGF)	80
4.2.3	Poisson generating function – Hàm sinh Poisson	80
4.2.4	Lambert series	80
4.2.5	Bell series	81
4.2.6	Dirichlet series generating functions (DGFs)	81
4.2.7	Polynomial sequence generating functions	81
4.2.8	Other generating functions	81
4.3	Problem: Generating functions	82

4.1 Basic Generating Functions – Các Hàm Sinh Cơ Bản

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/generating function](#).
2. MathScope. *Chuyên đề Tổ Hợp*.
  - HOÀNG MINH QUÂN. *Phương Pháp Hàm Sinh*.
  - LÊ HỮU PHƯỚC, TRẦN NGUYỄN QUỐC CƯỜNG. *Phương Pháp Hàm Sinh*.
3. [Sha22]. SHAHRIAR SHAHRIARI. *An Invitation To Combinatorics*. Chap. 9: Generating Functions.
4. [Vin+25]. LÊ ANH VINH, LÊ PHÚC LŨ, NGUYỄN HUY TÙNG, TRẦN ĐĂNG PHÚC, VŨ VĂN LUÂN, PHẠM VĂN THẮNG, LÊ QUANG QUÂN, NGUYỄN VĂN THẾ, NGUYỄN TUẤN HẢI ĐĂNG, HÀ HỮU CAO TRÌNH, PHẠM VIỆT HÙNG. *Định Hướng Bồi Dưỡng Học Sinh Năng Khiếu Toán. Tập 4: Tổ Hợp*. Chap. 13: Hàm sinh & ứng dụng.

In this chapter, we turn to the powerful technique of generating functions for solving combinatorial problems. In combinatorics, we are often investigating a sequence of numbers $\{h_n\}_{n \in \mathbb{N}} = h_0, h_1, \dots, h_n, \dots$. We may be looking for a formula for h_n , & sometimes we may have a recurrence relation or other partial information about h_n . To the untrained eye, it may seem unlikely that by considering the power series $\sum_{n=0}^{\infty} h_n x^n = h_0 + h_1 x + \dots + h_n x^n + \dots$ – i.e., constructed using every number in that sequence – we can glean any new information about our sequence of numbers. After all, if we already know what h_n is, then what use is this power series, & if we don't know what h_n is, then how are we going to deal with the more complicated power series?

– Trong chương này, chúng ta sẽ chuyển sang kỹ thuật mạnh mẽ là tạo ra các hàm để giải các bài toán tổ hợp. Trong tổ hợp, chúng ta thường nghiên cứu 1 dãy số $\{h_n\}_{n \in \mathbb{N}} = h_0, h_1, \dots, h_n, \dots$. Chúng ta có thể đang tìm kiếm 1 công thức cho h_n , & đôi khi chúng ta có thể có 1 mối quan hệ đệ quy hoặc thông tin 1 phần khác về h_n . Đối với người chưa qua đào tạo, có vẻ không chắc rằng khi xem xét chuỗi lũy thừa $\sum_{n=0}^{\infty} h_n x^n = h_0 + h_1 x + \dots + h_n x^n + \dots$ – tức là được xây dựng bằng cách sử dụng mọi số trong dãy đó – chúng ta có thể thu thập bất kỳ thông tin mới nào về dãy số của mình. Rốt cuộc, nếu chúng ta đã biết h_n là

gì, thì chuỗi lũy thừa này có tác dụng gì, & nếu chúng ta không biết h_n là gì, thì chúng ta sẽ xử lý chuỗi lũy thừa phức tạp hơn như thế nào?

The basic idea is that we can use power series to encode a sequence of integers. Manipulating the underlying function may then provide an avenue for extracting additional information about the sequence.

– Ý tưởng cơ bản là chúng ta có thể sử dụng chuỗi lũy thừa để mã hóa 1 chuỗi số nguyên. Việc thao tác hàm cơ bản sau đó có thể cung cấp 1 con đường để trích xuất thông tin bổ sung về chuỗi.

In mathematics, a *generating function* is a representation of an **infinite sequence** of numbers as the **coefficients** of the **formal power series**. Generating functions are often expressed in **closed form** (rather than as a series), by some expression involving operations on the formal series.

– Trong toán học, hàm sinh là biểu diễn của 1 chuỗi số vô hạn dưới dạng hệ số của 1 chuỗi lũy thừa chính thức. Các hàm sinh thường được biểu diễn ở dạng đóng (thay vì dạng chuỗi), bằng 1 số biểu thức liên quan đến các phép toán trên chuỗi chính thức.

There are various types of generating functions, including *ordinary generating functions*, *exponential generating functions*, *Lambert series*, *Bell series*, & *Dirichlet series*. Every sequence in principle has a generating function of each type (except that Lambert & Dirichlet series require indices to start at 1 rather than 0), but the ease with which they can be handled may differ considerably. The particular generating function, if any, that is most useful in a given context will depend upon the nature of the sequence & the details of the problem being addressed.

– Có nhiều loại hàm sinh, bao gồm hàm sinh thông thường, hàm sinh mũ, chuỗi Lambert, chuỗi Bell & chuỗi Dirichlet. Về nguyên tắc, mỗi chuỗi đều có 1 hàm sinh của từng loại (trừ chuỗi Lambert & chuỗi Dirichlet yêu cầu chỉ số bắt đầu từ 1 thay vì 0), nhưng mức độ dễ dàng xử lý chúng có thể khác nhau đáng kể. Hàm sinh cụ thể, nếu có, hữu ích nhất trong 1 bối cảnh nhất định sẽ phụ thuộc vào bản chất của chuỗi & các chi tiết của vấn đề đang được giải quyết.

Generating functions are sometimes called *generating series*, in that a series of terms can be said to be the *generator* of its sequence of term coefficients.

– Các hàm sinh đôi khi được gọi là *tạo chuỗi*, theo đó 1 chuỗi các số hạng có thể được coi là *tạo chuỗi* của chuỗi các hệ số số hạng của nó.

Problem 86 ([Sha22], p. 292). *You want to arrange 17 books on the shelf of a bookstore. The shelf is dedicated to the 3 Toni Morrison novels published between 1977 & 1987: Song of Solomon, Tar baby, & Beloved. You have many copies of each, but on the shelf you want an even number of Song of Solomon, at least 3 copies of Tar Baby, & at most 4 copies of Beloved. How many different arrangements are possible? (Copies of the same book do not have to be next to each other.)*

– Bạn muốn sắp xếp 17 cuốn sách trên kệ của 1 hiệu sách. Kệ sách dành riêng cho 3 tiểu thuyết Toni Morrison được xuất bản từ năm 1977 & 1987: Song of Solomon, Tar baby, & Beloved. Bạn có nhiều bản sao của mỗi cuốn, nhưng trên kệ bạn muốn có 1 số chẵn Song of Solomon, ít nhất 3 bản sao Tar Baby, & nhiều nhất 4 bản sao Beloved. Có bao nhiêu cách sắp xếp khác nhau có thể thực hiện? (Các bản sao của cùng 1 cuốn sách không nhất thiết phải nằm cạnh nhau.)

History of generating function. Generating functions were 1st introduced by **ABRAHAM DE MOIVRE** in 1730, in order to solve the general linear recurrence problem.

“The name “generating function” is due to LAPLACE. Yet, without giving it a name, EULER used the device of generating functions long before LAPLACE [...]. He applied this mathematical tool to several problems in Combinatory Analysis & the Theory of Numbers.” – **GEORGE PÓLYA**, *Mathematics & Plausible Reasoning* (1954)

“A generating function is a device somewhat similar to a bag. Instead of carrying many little objects detachedly, which could be embarrassing, we put them all in a bag, & then we have only 1 object to carry, the bag.” – **GEORGE PÓLYA**, *Mathematics & Plausible Reasoning* (1954)

“A generating function is a clothesline on which we hang up a sequence of numbers for display.” – **HERBERT WILF**, *Generatingfunctionology* (1994)

Convergence. Unlike an ordinary series, the *formal power series* is not required to **converge**: in fact, the generating function is not actually regarded as a function, & the “variable” remains an **indeterminate**. One can generalize to formal power series in > 1 indeterminate, to encode information about infinite multi-dimensional arrays of numbers. Thus generating functions are not functions in the formal sense of a mapping from a **domain** to a **codomain**.

– Không giống như 1 chuỗi thông thường, chuỗi lũy thừa chính thức không bắt buộc phải hội tụ: trên thực tế, hàm sinh không thực sự được coi là 1 hàm, & “biến” vẫn là 1 hàm bất định. Người ta có thể khái quát hóa thành chuỗi lũy thừa chính thức trong nhiều hơn 1 hàm bất định, để mã hóa thông tin về các mảng số đa chiều vô hạn. Do đó, các hàm sinh không phải là các hàm theo nghĩa chính thức của phép ánh xạ từ 1 miền tới 1 miền đồng dạng.

These expressions in terms of the indeterminate x may involve arithmetic operations, differentiation w.r.t. x & composition with (i.e., substitution into) other generating functions; since these operations are also defined for functions, the result looks like a function of x . Indeed, the closed form expression can often be interpreted as a function that can be evaluated at (sufficiently small) concrete values of x , & which has the formal series as its **series expansion**; this explains the designation “generating

functions”. However such interpretation is not required to be possible, because formal series are not required to give a **convergent series** when a nonzero numeric value is substituted for x .

– Những biểu thức này theo x bất định có thể bao gồm các phép toán số học, phép tính vi phân đối với x & phép hợp với (tức là phép thế vào) các hàm sinh khác; vì các phép toán này cũng được định nghĩa cho các hàm, nên kết quả trông giống như 1 hàm của x . Thật vậy, biểu thức dạng đóng thường có thể được diễn giải như 1 hàm có thể được đánh giá tại các giá trị cụ thể (đủ nhỏ) của x , & có chuỗi chính thức là phép khai triển chuỗi của nó; điều này giải thích cho tên gọi “hàm sinh”. Tuy nhiên, không nhất thiết phải có cách diễn giải như vậy, vì chuỗi chính thức không bắt buộc phải đưa ra 1 chuỗi hội tụ khi 1 giá trị số khác không được thay thế cho x .

Limitations of generating function. Not all expressions that are meaningful as functions of x are meaningful as expressions designating formal series, e.g., negative & fractional powers of x are examples of functions that do not have a corresponding formal power series.

– *Hạn chế của hàm sinh.* Không phải tất cả các biểu thức có ý nghĩa như hàm của x đều có ý nghĩa như các biểu thức chỉ định chuỗi chính thức, ví dụ, lũy thừa phân số & âm của x là ví dụ về các hàm không có chuỗi lũy thừa chính thức tương ứng.

Idea of generating functions. If we want to find a formula for some function $f(n)$ with $n \in \mathbb{N}$, then we can form the generating function of $f(n)$:

$$F(x) := \sum_{n \geq 0} f(n)x^n = f(0) + f(1)x + f(2)x^2 + \cdots + f(n)x^n + \cdots, \quad (\text{genf})$$

so that a_n is the coefficient of x^n in the Taylor series expansion of $F(x)$ defined by (genf).

Here we are concerned with formal power series, & questions of convergence do not come up (at least for elementary applications). Sometimes this power series has a nice closed form & then we can manipulate this function & get information about $f(n)$, $\forall n \in \mathbb{N}$.

– Ở đây chúng ta quan tâm đến chuỗi lũy thừa chính thức, & các câu hỏi về sự hội tụ không xuất hiện (ít nhất là đối với các ứng dụng cơ bản). Đôi khi chuỗi lũy thừa này có dạng đóng đẹp & sau đó chúng ta có thể thao tác hàm này & lấy thông tin về $f(n)$, $\forall n \in \mathbb{N}$.

4.2 Types of generating functions – Các loại hàm sinh

4.2.1 Ordinary generating function (OGF) – Hàm sinh thường

When the term *generating function* is used without quantification, it is usually taken to mean an ordinary generating function.

– Khi thuật ngữ *hàm sinh* được sử dụng mà không định lượng, nó thường được hiểu là 1 hàm sinh thường.

Problem 87 ([Sha22], Warm-Up 9.1, p. 292). Consider the function $f(x) = \frac{1}{1+x^2}$ & the polynomial $g(x) = a_0 + a_1x + a_2x^2 + a_3x^3$. Determine values for a_0, a_1, a_2, a_3 s.t. $f(0) = g(0), f'(0) = g'(0), f''(0) = g''(0), f'''(0) = g'''(0)$. Do you remember a name associated with such a polynomial $g(x)$?

– Xét hàm $f(x) = \frac{1}{1+x^2}$ & đa thức $g(x) = a_0 + a_1x + a_2x^2 + a_3x^3$. Xác định giá trị cho a_0, a_1, a_2, a_3 s.t. $f(0) = g(0), f'(0) = g'(0), f''(0) = g''(0), f'''(0) = g'''(0)$. Bạn có nhớ tên nào liên quan đến đa thức $g(x)$ như vậy không?

Definition 17 (Ordinary generating function (OGF)). The ordinary generating function of a sequence $\{a_n\}_{n=0}^\infty \subset \mathbb{C}$ of complex numbers is defined by

$$G(\{a_n\}_{n=0}^\infty; x) := \sum_{n=0}^\infty a_n x^n.$$

If a_n is the **probability mass function** of a **discrete random variable**, then its ordinary generating function is called a **probability-generating function**.

Definition 18 (Ordinary generating functions/ordinary power series, [Sha22], Def. 9.2, p. 293). Let $\{h_n\}_{n=0}^\infty = h_0, h_1, \dots, h_n, \dots$ be an infinite sequence of numbers. The (ordinary) generating function (or ordinary power series) of this sequence is $g(x) = \sum_{i=0}^\infty h_i x^i = h_0 + h_1x + h_2x^2 + \cdots + h_nx^n + \cdots$ & we write $g \xleftrightarrow{\text{ops}} \{h_n\}_{n=0}^\infty$. (“ops” stands for ordinary power series). Given a finite sequence $a_0, \dots, a_k$ of numbers, we think of it as an infinite sequence by appending an infinite string of 0’s to the end of it. The generating function of this finite sequence will then be a polynomial $f(x) = \sum_{i=0}^k a_i x^i = a_0 + a_1x + \cdots + a_kx^k$, & we write $f \xleftrightarrow{\text{ops}} \{a_n\}_{n=0}^\infty$.

Định nghĩa 18 (Hàm sinh thường). Cho $\{h_n\}_{n=0}^\infty = h_0, h_1, \dots, h_n, \dots$ là 1 dãy số vô hạn. (ordinary) generate function (hay regular power series) của dãy số này là $g(x) = \sum_{i=0}^\infty h_i x^i = h_0 + h_1x + h_2x^2 + \cdots + h_nx^n + \cdots$ & ta viết $g \xleftrightarrow{\text{ops}} \{h_n\}_{n=0}^\infty$. (“ops” là viết tắt của regular power series). Cho 1 dãy số hữu hạn $a_0, \dots, a_k$, ta coi nó như 1 dãy vô hạn bằng cách thêm 1 chuỗi vô hạn các số 0 vào cuối dãy. Hàm sinh của dãy hữu hạn này khi đó sẽ là 1 đa thức $f(x) = \sum_{i=0}^k a_i x^i = a_0 + a_1x + \cdots + a_kx^k$, & chúng ta viết $f \xleftrightarrow{\text{ops}} \{a_n\}_{n=0}^\infty$.

Remark 17 ([Sha22], Rmk. 9.3, p. 293). Recall from calculus that a power series is an infinite series of the form $\sum_{i=0}^{\infty} a_i x^i$ where $a_i \in \mathbb{R}$, $\forall i \in \mathbb{N}$.

– Nhớ lại từ phép tính rằng chuỗi lũy thừa là chuỗi vô hạn có dạng $\sum_{i=0}^{\infty} a_i x^i$ trong đó $a_i \in \mathbb{R}$, $\forall i \in \mathbb{N}$.

In combinatorics we consider $\sum_{i=0}^{\infty} a_i x^i$ mostly as a formal power series. I.e., most often $\mathcal{E}$ especially at the more elementary level, we do not think of the power series as a function $\mathcal{E}$ we do not plug in values for x . Rather we manipulate the series formally $\mathcal{E}$ are mostly interested in what happens to the coefficients. As such, at the elementary level, we are interested in algebraic properties of power series more than analytic properties of such series. If we were to plug in values for x , $\mathcal{E}$ sometimes we may do that, we should note that – depending on the power series – 1 of 3 things could happen: the series could converge only for $x = 0$; it could converge for all values of x (this could happen, e.g., in the case of polynomials where only a finite number of the coefficients are nonzero; or it could converge for all x with $|x| < R$, where $R \in (0, \infty)$ called the radius of convergence (in this last case, the series may or may not converge for $x = \pm R$).

– Trong tổ hợp, chúng ta coi $\sum_{i=0}^{\infty} a_i x^i$ chủ yếu là 1 chuỗi lũy thừa chính thức. Tức là, thường xuyên nhất $\mathcal{E}$ đặc biệt là ở cấp độ sơ cấp hơn, chúng ta không nghĩ về chuỗi lũy thừa như 1 hàm $\mathcal{E}$ chúng ta không thay các giá trị cho x . Thay vào đó, chúng ta thao tác chuỗi 1 cách chính thức $\mathcal{E}$ chủ yếu quan tâm đến những gì xảy ra với các hệ số. Do đó, ở cấp độ sơ cấp, chúng ta quan tâm đến các tính chất đại số của chuỗi lũy thừa hơn là các tính chất giải tích của chuỗi đó. Nếu chúng ta thay các giá trị cho x , $\mathcal{E}$ đôi khi chúng ta có thể làm như vậy, chúng ta nên lưu ý rằng – tùy thuộc vào chuỗi lũy thừa – 1 trong 3 điều có thể xảy ra: chuỗi chỉ có thể hội tụ khi $x = 0$; nó có thể hội tụ với mọi giá trị của x (điều này có thể xảy ra, ví dụ, trong trường hợp đa thức mà chỉ có 1 số hữu hạn các hệ số khác không; hoặc nó có thể hội tụ với mọi x với $|x| < R$, trong đó $R \in (0, \infty)$ được gọi là bán kính hội tụ (trong trường hợp cuối cùng này, chuỗi có thể hoặc không thể hội tụ với $x = \pm R$).

Some power series have a closed form. I.e., the Taylor series (at $x = 0$) of a known function generates the same power series. If f is a real-valued function that is defined & is infinitely differentiable at & around $x = 0$ (more precisely, $f : A \rightarrow \mathbb{R}$ is infinitely differentiable, where A is an open set containing 0), then its Taylor series at $x = 0$ is the power series

$$\sum_{i=0}^{\infty} \frac{f^{(i)}(0)}{i!} x^i = f(0) + f'(0)x + \frac{f''(0)}{2!} x^2 + \cdots + \frac{f^{(i)}(0)}{i!} x^i + \cdots \quad (4.1)$$

If we plug in $r \in \mathbb{R}$ for x in (4.1), the resulting series may or may not converge. Even if the series converges, what it converges to may not be equal to $f(r)$. On the other hand, if the function f is equal (in an open interval that includes 0) as a function to some power series, then that power series must be the Taylor series given in (4.1). These are issues that are addressed in detail in courses in Mathematical Analysis. But, for us, the power series of (4.1) is the power series for $f(x)$ regardless of convergence issues. The function $f(x)$ carries – in a compact form – all the coefficients of the power series of (4.1), & that is all we want. If you want the coefficient of x^i , you just find $\frac{f^{(i)}(0)}{i!}$, & you can do this even if the Taylor series converges just for $x = 0$ (which

it always does). With considerable abuse of notation, we will sometimes write $f(x) = f(0) + f'(0)x + \cdots + \frac{f^{(i)}(0)}{i!} x^i + \cdots$, without specifying the radius of convergence. The advantage is that we can find the Taylor series (at $x = 0$) of other functions by manipulating this “equation”. You can multiply both sides by a power of x , take derivatives & antiderivatives, & even replace x by a power of x . This formal manipulation of Taylor series allows us to efficiently store many infinite sequences of numbers using a function. Instead of writing that $f(x)$ is equal to $f(0) + f'(0)x + \cdots + \frac{f^{(i)}(0)}{i!} x^i + \cdots$ – which, if we are thinking of these as functions, could be incorrect – the more precise notation would be $f(x) \xleftrightarrow{\text{ops}} \left\{ \frac{f^{(n)}(0)}{n!} \right\}_{n=0}^{\infty}$.

– 1 số chuỗi lũy thừa có dạng đóng. Ví dụ, chuỗi Taylor (tại $x = 0$) của 1 hàm đã biết tạo ra cùng 1 chuỗi lũy thừa. Nếu f là 1 hàm giá trị thực được định nghĩa & có khả vi vô hạn tại & quanh $x = 0$ (chính xác hơn, $f : A \rightarrow \mathbb{R}$ có khả vi vô hạn, trong đó A là 1 tập mở chứa 0), thì chuỗi Taylor của nó tại $x = 0$ là chuỗi lũy thừa

$$\sum_{i=0}^{\infty} \frac{f^{(i)}(0)}{i!} x^i = f(0) + f'(0)x + \frac{f''(0)}{2!} x^2 + \cdots + \frac{f^{(i)}(0)}{i!} x^i + \cdots$$

Nếu chúng ta thay $r \in \mathbb{R}$ cho x trong (4.1), chuỗi kết quả có thể hoặc không thể hội tụ. Ngay cả khi chuỗi hội tụ, thì giá trị mà nó hội tụ đến có thể không bằng $f(r)$. Mặt khác, nếu hàm f bằng (trong 1 khoảng mở bao gồm 0) dưới dạng hàm với 1 số chuỗi lũy thừa, thì chuỗi lũy thừa đó phải là chuỗi Taylor được đưa ra trong (4.1). Đây là những vấn đề được giải quyết chi tiết trong các khóa học về Giải tích Toán học. Nhưng đối với chúng ta, chuỗi lũy thừa của (4.1) là chuỗi lũy thừa của $f(x)$ bất kể các vấn đề hội tụ. Hàm $f(x)$ mang – ở dạng thu gọn – tất cả các hệ số của chuỗi lũy thừa của (4.1), & đó là tất cả những gì chúng ta muốn.

Nếu bạn muốn hệ số của x^i , bạn chỉ cần tìm $\frac{f^{(i)}(0)}{i!}$, & bạn có thể làm điều này ngay cả khi chuỗi Taylor hội tụ chỉ với $x = 0$

(điều này luôn xảy ra). Với việc lạm dụng ký hiệu đáng kể, đôi khi chúng ta sẽ viết $f(x) = f(0) + f'(0)x + \cdots + \frac{f^{(i)}(0)}{i!} x^i + \cdots$, mà không chỉ định bán kính hội tụ. Ưu điểm là chúng ta có thể tìm chuỗi Taylor (tại $x = 0$) của các hàm khác bằng cách thao

tác “phương trình” này. Bạn có thể nhân cả hai vế với lũy thừa của x , lấy đạo hàm & nguyên hàm, & thậm chí thay x bằng lũy thừa của x . Thao tác chính thức này của chuỗi Taylor cho phép chúng ta lưu trữ hiệu quả nhiều chuỗi số vô hạn bằng cách sử dụng 1 hàm. Thay vì viết $f(x)$ bằng $f(0) + f'(0)x + \dots + \frac{f^{(i)}(0)}{i!}x^i + \dots$ – điều này có thể không chính xác nếu chúng ta coi đây là các hàm – ký hiệu chính xác hơn sẽ là $f(x) \xleftrightarrow{\text{ops}} \left\{ \frac{f^{(n)}(0)}{n!} \right\}_{n=0}^{\infty}$.

Example 23 (A few important power series from calculus, [Sha22], Example 9.4, p. 294). *The equal sign here does not mean that the function $\mathcal{E}$ the power series are the same function. It only signifies that this power series is the Taylor series at $x = 0$ for this function.*

– Dấu bằng ở đây không có nghĩa là hàm $\mathcal{E}$ chuỗi lũy thừa là cùng 1 hàm. Nó chỉ biểu thị rằng chuỗi lũy thừa này là chuỗi Taylor tại $x = 0$ cho hàm này.

$$\begin{aligned}\frac{1}{1-x} &= \sum_{i=0}^{\infty} x^i = 1 + x + x^2 + x^3 + \dots, \\ e^x &= \sum_{i=0}^{\infty} \frac{1}{i!} x^i = 1 + x + \frac{x^2}{2!} + \frac{x^3}{3!} + \dots, \\ \ln(1+x) &= \sum_{i=0}^{\infty} \frac{(-1)^{i+1} x^i}{i} = x - \frac{x^2}{2} + \frac{x^3}{3} - \dots.\end{aligned}$$

In analysis, we often start with a function, ask for its power series, & investigate the convergence properties of the series. In combinatorics, we often start with a sequence of numbers, create the generating function for the sequence, & ask for a closed form.

– Trong phân tích, chúng ta thường bắt đầu với 1 hàm, yêu cầu chuỗi lũy thừa của nó, & nghiên cứu các tính chất hội tụ của chuỗi. Trong tổ hợp, chúng ta thường bắt đầu với 1 chuỗi số, tạo hàm sinh cho chuỗi, & yêu cầu dạng đóng.

Example 24 ([Sha22], Example 9.5, p. 294). *The ordinary generating function for the sequence $\{1\}_{n=0}^{\infty} = 1, 1, 1, \dots$ is $1 + x + x^2 + \dots$ $\mathcal{E}$ has the closed form $\frac{1}{1-x}$. Hence, we can write $\frac{1}{1-x} \xleftrightarrow{\text{ops}} \{1\}_{n=0}^{\infty}$. As functions, $\frac{1}{1-x} = \sum_{n=0}^{\infty} x^n$ only for $|x| < 1$ (i.e., the radius of convergence of the series $\sum_{n=0}^{\infty} x^n$ is $R = 1$).*

– Hàm sinh thông thường cho dãy $\{1\}_{n=0}^{\infty} = 1, 1, 1, \dots$ là $1 + x + x^2 + \dots$ $\mathcal{E}$ có dạng đóng $\frac{1}{1-x}$. Do đó, ta có thể viết $\frac{1}{1-x} \xleftrightarrow{\text{ops}} \{1\}_{n=0}^{\infty}$. Là các hàm, $\frac{1}{1-x} = \sum_{n=0}^{\infty} x^n$ chỉ với $|x| < 1$ (i.e., bán kính hội tụ của chuỗi $\sum_{n=0}^{\infty} x^n$ là $R = 1$).

Example 25 ([Sha22], Example 9.6, pp. 294–295). *The ordinary generating function for the sequence $\underbrace{1, 1, \dots, 1}_k, 0, 0, \dots$ is $s(x) = \sum_{n=0}^{k-1} x^n = 1 + x + x^2 + \dots + x^{k-1}$. This is a partial sum of a geometric series, $\mathcal{E}$ its closed form is found by noticing that $s(x) - xs(x) = 1 - x^k$, $\mathcal{E}$ hence, for $x \neq 1$, $s(x) = \frac{1-x^k}{1-x}$. Hence, we can write $\frac{1-x^k}{1-x} \xleftrightarrow{\text{ops}} \{1\}_{n=0}^{k-1}$.*

– Hàm sinh thông thường cho dãy số $\underbrace{1, 1, \dots, 1}_k, 0, 0, \dots$ là $s(x) = \sum_{n=0}^{k-1} x^n = 1 + x + x^2 + \dots + x^{k-1}$. Đây là tổng 1 phần của cấp số nhân, $\mathcal{E}$ dạng đóng của nó được tìm thấy bằng cách lưu ý rằng $s(x) - xs(x) = 1 - x^k$, $\mathcal{E}$ do đó, đối với $x \neq 1$, $s(x) = \frac{1-x^k}{1-x}$. Do đó, chúng ta có thể viết $\frac{1-x^k}{1-x} \xleftrightarrow{\text{ops}} \{1\}_{n=0}^{k-1}$.

Example 26 ([Sha22], Example 9.7, p. 295). *The ordinary generating function for the sequence $\frac{1}{0!}, \frac{1}{1!}, \frac{1}{2!}, \frac{1}{3!}, \dots$ is $1 + x + \frac{x^2}{2!} + \frac{x^3}{3!} + \dots$ $\mathcal{E}$ has the closed form e^x . So, we write $e^x \xleftrightarrow{\text{ops}} \left\{ \frac{1}{n!} \right\}_{n=0}^{\infty}$.*

– Hàm sinh thông thường cho dãy số $\frac{1}{0!}, \frac{1}{1!}, \frac{1}{2!}, \frac{1}{3!}, \dots$ là $1 + x + \frac{x^2}{2!} + \frac{x^3}{3!} + \dots$ $\mathcal{E}$ có dạng đóng e^x . Vì vậy, chúng ta viết $e^x \xleftrightarrow{\text{ops}} \left\{ \frac{1}{n!} \right\}_{n=0}^{\infty}$.

Bài toán 45 (Probability-generating function). *Make clear the concept of probability-generating function – Làm rõ khái niệm hàm sinh xác suất.*

Định lý 8 (Some basic properties of generating function – Vài tính chất cơ bản của hàm sinh). *Cho $G(a, x), G(b, x)$ là hàm sinh tương ứng của 2 dãy số $a = \{a_n\}_{n=0}^{\infty}, b = \{b_n\}_{n=0}^{\infty}$.*

(i) Nếu tồn tại $k \in \mathbb{N}$ mà $a_i = 0, \forall i \in \mathbb{N}, i < k$, $\mathcal{E} b_n = a_{n+k}, \forall n \in \mathbb{N}$, thì $G(a, x) = x^k G(b, x)$.

(ii) Nếu $b_n = \sum_{i=0}^n a_i, n \in \mathbb{N}$, thì $G(b, x) = \frac{G(a, x)}{1-x}$.

Định nghĩa 19 (Generalized binomial coefficient – Hệ số nhị thức mở rộng). Với $x \in \mathbb{R}, k \in \mathbb{N}$, hệ số nhị thức mở rộng $\binom{x}{k}$ được định nghĩa bởi

$$\binom{x}{k} := \begin{cases} \frac{x(x-1) \cdots (x-k+1)}{k!} & \text{if } k \in \mathbb{N}^*, \\ 1 & \text{if } k = 0. \end{cases}$$

4.2.2 Exponential generating function (EGF)

Definition 19 (Exponential generating function (EGF)). The exponential generating function of a sequence $\{a_n\}_{n=0}^\infty \subset \mathbb{C}$ of complex numbers is defined by

$$\text{EG}(\{a_n\}_{n=0}^\infty; x) = \sum_{n=0}^\infty a_n \frac{x^n}{n!}.$$

Advantages of EGFs vs. OGFs. Exponential generating functions are generally more convenient than ordinary generating functions for **combinatorial enumeration** problems that involve labeled objects.

– Các hàm sinh mũ thường thuận tiện hơn các hàm sinh thông thường đối với các bài toán liệt kê tổ hợp liên quan đến các đối tượng có nhãn.

Another benefit of exponential generating functions is that they are useful in transferring linear **recurrence relations** to the realm of **differential equations**.

a functionality of EFGs : linear recurrence relations $\mapsto$ differential equations.

Example 27. Take the **Fibonacci sequence** $\{F_n\}_{n=0}^\infty$ satisfying the linear recurrence relation $F_{n+2} = F_{n+1} + F_n$. The corresponding exponential generating function has the form

$$\text{EG}_{\text{Fibonacci}}(x) := \text{EG}(\{F_n\}_{n=0}^\infty; x) = \sum_{n=0}^\infty \frac{F_n}{n!} x^n,$$

$\mathcal{E}$ its derivatives can readily be shown to satisfy the differential equation

$$\text{EG}_{\text{Fibonacci}}''(x) = \text{EG}_{\text{Fibonacci}}'(x) + \text{EG}_{\text{Fibonacci}}(x)$$

as a direct analogue with the recurrence relation above. In this view, the factorial term $n!$ is merely a counter-term to normalize the derivative operator acting on x^n .

Bài toán 46 (Exponential generating functions of Fibonacci sequence). Chứng minh $\text{EG}_{\text{Fibonacci}}''(x) = \text{EG}_{\text{Fibonacci}}'(x) + \text{EG}_{\text{Fibonacci}}(x)$.

4.2.3 Poisson generating function – Hàm sinh Poisson

Definition 20 (Poisson generating function). The Poisson generating function of a sequence $\{a_n\}_{n=0}^\infty \subset \mathbb{C}$ of complex numbers is defined by

$$\text{PG}(\{a_n\}_{n=0}^\infty; x) = \sum_{n=0}^\infty a_n e^{-x} \frac{x^n}{n!} = e^{-x} \text{EG}(\{a_n\}_{n=0}^\infty; x). \quad (4.2)$$

4.2.4 Lambert series

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/Lambert series](#).

Definition 21 (Lambert series). The Lambert series of a sequence $\{a_n\}_{n=0}^\infty \subset \mathbb{C}$ of complex numbers is defined by

$$\text{LG}(\{a_n\}_{n=0}^\infty; x) = \sum_{n=1}^\infty a_n \frac{x^n}{1-x^n}. \quad (4.3)$$

Note that in a Lambert series the index n starts at 1, not at 0, as the 1st term would otherwise be undefined. The Lambert series coefficients in the power series expansions

$$b_n := [x^n] \text{LG}(\{a_n\}_{n=0}^{\infty}; x), \quad \forall n \in \mathbb{N}^*,$$

are related by the **divisor sum**

$$b_n = \sum_{d|n} a_d.$$

Theorem 22. For $x \in \mathbb{R}$, $|x| < 1$, $|xq| < 1$,

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{q^n x^n}{1 - x^n} = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{q^n x^{n^2}}{1 - qx^n} + \sum_{n=1}^{\infty} \frac{q^n x^{n(n+1)}}{1 - x^n}.$$

where we have the special case identity for the generating function for the **divisor function**,

$$\sum_{n=1}^{\infty} \frac{x^n}{1 - x^n} = \sum_{n=1}^{\infty} \frac{x^{n^2} (1 + x^n)}{1 - x^n}.$$

4.2.5 Bell series

Definition 22. The **Bell series** of a sequence $\{a_n\}_{n=1}^{\infty} \subset \mathbb{C}$ is an expression in terms of both an intermediate x & a prime p & is given by

$$\text{BG}_p(\{a_n\}_{n=1}^{\infty}; x) = \sum_{n=0}^{\infty} a_{p^n} x^n.$$

4.2.6 Dirichlet series generating functions (DGFs)

Formal Dirichlet series are often classified as generating functions, although they are not strictly formal power series.

Definition 23 (Dirichlet series generating functions (DGFs)). The Dirichlet series generating functions (DGFs) of a sequence $\{a_n\}_{n=0}^{\infty} \subset \mathbb{C}$ is

$$\text{DG}(\{a_n\}_{n=0}^{\infty}; x) := \sum_{n=1}^{\infty} \frac{a_n}{n^s}.$$

The Dirichlet series generating function is especially useful when a_n is a **multiplicative function**, in which case it has an **Euler product** expression in terms of the function's Bell series:

$$\text{DG}(\{a_n\}_{n=0}^{\infty}; x) = \prod_p \text{BG}_p(\{a_n\}_{n=0}^{\infty}; p^{-s}).$$

4.2.7 Polynomial sequence generating functions

The idea of generating functions can be extended to sequences of other objects, e.g., polynomials:

Definition 24 (Polynomial sequence generating functions). Polynomial sequences of **binomial type** are generated by

$$e^{xf(t)} = \sum_{n=0}^{\infty} \frac{p_n(x)}{n!} t^n,$$

where $\{p_n(x)\}_{n=0}^{\infty}$ is a sequence of polynomials & $f(t)$ is a function of a certain form.

Sheffer sequences are generated in a similar way. For more information, see, e.g., [Wikipedia/generalized Appell polynomials](#).

Example 28. Examples of **polynomial sequences** generated by more complex generating function include: **Appell polynomials**, **Chebyshev polynomials**, **difference polynomials**, **generalized Appel polynomials**, **q-difference polynomials**.

4.2.8 Other generating functions

Other sequences generated by more complex generating functions include:

- Double exponential generating functions, e.g., the **Bell numbers**
- Hadamard products of generating functions & diagonal generating functions, & their corresponding **integral transformations**.

4.3 Problem: Generating functions

Problem 88 ([Sha22], p. 4). Let $\{a_n\}_{n=0}^\infty$ be a sequence defined by

$$a_0 = 1, \quad \sum_{i=0}^n a_i a_{n-i} = 1, \quad \forall n \in \mathbb{N}^*.$$

(a) Let $F(x) := \sum_{i=0}^\infty a_i x^i = a_0 + a_1 x + a_2 x^2 + \dots$ be the generating function of $\{a_n\}_{n=0}^\infty$. Prove: $F(x)F(x) = \frac{1}{1-x}$, thus $F(x) = \frac{1}{\sqrt{1-x}}$. (b) Prove: $a_n = \frac{(2n-1)!!}{2^n n!} = \frac{1 \cdot 3 \cdot 5 \cdot (2n-1)}{2^n n!}$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$.

Bài toán 47. (a) Đếm số cách chọn ra 15 \$ từ 20 người nếu 19 người đầu, mỗi người có thể đưa ra nhiều nhất 1 \$, người thứ 20 có thể đưa ra 1 \$, 5 \$, hoặc không \$ nào. (b) Đếm số cách chọn ra $m \in \mathbb{N}^*$ \$ từ $n \in \mathbb{N}^*$ người nếu $k \in \mathbb{N}$ người đầu, mỗi người có thể đưa ra nhiều nhất a \$, $n-k \in \mathbb{N}$ người sau có thể đưa ra $b_1, b_2, \dots$, hoặc b_l \$ với $b_i \in \mathbb{N}$, $\forall i \in [l]$, $b_i \neq b_j$, $\forall i, j \in [l]$, $i \neq j$.

Bài toán 48. Dùng hàm sinh, giải phương trình nghiệm nguyên

$$\sum_{i=1}^m x_i = n \text{ s.t. } m_i \leq x_i \leq M_i \text{ where } m_i, M_i \in \mathbb{Z}, m_i \leq M_i, \forall i \in [m].$$

Chương 5

Inclusion–Exclusion Principle – Nguyên Lý Bao Hàm–Loại Trừ

Contents

5.1	Some Variants of Inclusion–Exclusion Principle – Vài Biến Thể của Nguyên Lý Bao Hàm–Loại Trừ	83
5.2	Problems on inclusion–exclusion principle	87
5.3	Derangement – Sự rối loạn/Số hoán vị sai vị trí	87
5.3.1	Counting derangements – Đếm số hoán vị sai vị trí	88
5.3.2	Derivation of derangements by inclusion–exclusion principle – Sự suy ra derangement bằng nguyên lý bao gồm–loại trừ	89
5.3.3	Growth of number of derangements as n approaches ∞	90
5.3.4	Asymptotic expansion in terms of Bell numbers – Mở rộng tiệm cận theo số Bell	90
5.3.5	Generalizations of derangements – Các tổng quát hóa của hoán vị sai vị trí	90
5.3.6	Computational complexity of derangement computations	91
5.3.7	Problems: Derangement – Bài tập: Hoán vị sai vị trí	91

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/inclusion–exclusion principle](#).

[Sha22]. SHAHRIAR SHAHRIARI. *An Invitation To Combinatorics*. Chap. 8: The Inclusion–Exclusion Principle.

5.1 Some Variants of Inclusion–Exclusion Principle – Vài Biến Thể của Nguyên Lý Bao Hàm–Loại Trừ

In combinatorics, the *inclusion–exclusion principle* is a counting technique which generalizes the familiar method of obtaining the number of elements in the **union** of 2 **finite sets**; symbolically expressed as $|A \cup B| = |A| + |B| - |A \cap B|$ where A, B : 2 finite sets & $|S|$ indicates the **cardinality** of a set S (which may be considered as the number of elements of the set, if the set is finite). The formula expresses the fact that the sum of the sizes of the 2 sets may be too large since some elements may be counted twice. The double-counted elements are those in the **intersection** of the 2 sets & the count is corrected by subtracting the size of the intersection.

The inclusion–exclusion principle, being a generalization of the 2-set case, is perhaps more clearly seen in the case of 3 sets, which for the sets A, B, C is given by $|A \cup B \cup C| = |A| + |B| + |C| - |A \cap B| - |B \cap C| - |C \cap A| + |A \cap B \cap C|$. This formula can be verified by counting how many times each region in the **Venn diagram** figure is included in RHS of the formula. In this case, when removing the contributions of over-counted elements, the number of elements in the mutual intersection of 3 sets has been subtracted too often, so must be added back in to get the corrected total.

Generalizing the results of these examples gives the principle of inclusion–exclusion. To find the cardinality of the union of n sets:

1. Include the cardinalities of the sets.
2. Exclude the cardinalities of pairwise intersections.
3. Include the cardinalities of the triple-wise intersections.

4. Exclude the cardinalities of the quadruple-wise intersections.
5. Include the cardinalities of quintuple-wise intersections.
6. Continue, until the cardinality of the n -tuple-wise intersection is included (if n is odd) or excluded (if n is even).

The name comes from the idea that the principle is based on over-generous *inclusion*, followed by compensating *exclusion*. The principle can be viewed as an example of the **sieve method** extensively used in **number theory** & is sometimes referred to as the *sieve formula*.

As finite probabilities are computed as counts relative to the cardinality of the **probability space**, the formulas for the principle of inclusion–exclusion remain valid when the cardinalities of the sets are replaced by finite probabilities. More generally, both versions of the principle can be put under the common umbrella of **measure theory**.

In a very abstract setting, the principle of inclusion–exclusion can be expressed as the calculation of the inverse of a certain matrix. This inverse has a special structure, making the principle an extremely valuable technique in combinatorics & related areas of mathematics.

“1 of the most useful principles of enumeration is discrete probability & combinatorial theory is the celebrated principle of inclusion–exclusion. When skillfully applied, this principle has yielded the solution to many a combinatorial problem.” – **GIAN-CARLO ROTA**

For more details, see, e.g., **Wikipedia/inclusion–exclusion principle**.

The inclusion–exclusion principle is a counting method that generalizes familiar ideas. The addition principle told us that, if a set was partitioned into subsets, we could count the number of elements in the set by adding the number of elements in each part. In a partition, the subsets cover the original set – i.e., the union of the subsets is the original set – & the pairwise intersection of the subsets is the empty set. The inclusion–exclusion principle extends the addition principle to the case when we have a collection of subsets that cover the original set but – unlike a partition – may have nontrivial intersections.

– Nguyên lý bao gồm-loại trừ là 1 phương pháp đếm khái quát hóa các ý tưởng quen thuộc. Nguyên lý cộng cho chúng ta biết rằng, nếu 1 tập hợp được phân hoạch thành các tập con, chúng ta có thể đếm số phần tử trong tập hợp bằng cách cộng số phần tử trong mỗi phần. Trong 1 phân hoạch, các tập con bao phủ tập hợp ban đầu – tức là, hợp của các tập con là tập hợp ban đầu – & giao từng cặp của các tập con là tập rỗng. Nguyên lý bao gồm-loại trừ mở rộng nguyên lý cộng sang trường hợp khi chúng ta có 1 tập hợp các tập con bao phủ tập hợp ban đầu nhưng – không giống như 1 phân hoạch – có thể có các giao điểm không tầm thường.

Remark 18 ([Sha22], Rmk. 8.2, p. 261). *The inclusion–exclusion principle is also an example of a sieve method. In a sieve method you start with a set larger than what you are interested in & systematically throw out extraneous elements. Historically, an early use of a sieve method was by ERATOSTHENES. For the sieve of Eratosthenes, you start with the integers from 2 to n & 1 by 1, cross out the multiples of the 1st integer that has not been crossed out (you don’t cross out that integer itself & you stop when you get to $\sqrt{n}$). At the end of the process, you are left with all the primes up to n .*

– Nguyên lý bao gồm-loại trừ cũng là 1 ví dụ về phương pháp sieve. Trong phương pháp sieve, bạn bắt đầu với 1 tập hợp lớn hơn tập hợp bạn quan tâm & loại bỏ 1 cách có hệ thống các phần tử không liên quan. Theo truyền thống, 1 ứng dụng sớm của phương pháp sieve là của ERATOSTHENES. Đối với sieve của Eratosthenes, bạn bắt đầu với các số nguyên từ 2 đến n & 1 x 1, gạch bỏ các bội số của số nguyên đầu tiên chưa bị gạch bỏ (bạn không gạch bỏ chính số nguyên đó & bạn dừng lại khi bạn đến $\sqrt{n}$). Khi kết thúc quá trình, bạn còn lại tất cả các số nguyên tố lên đến n .

Definition 25 (Complement, [Sha22], Def. 8.3, p. 261). *Let S be a set & $A \subset S$. Then the complement of A in S , written A_S^c , is defined by $A_S^c = S - A = \{x \in S; x \notin A\}$.*

Định lý 9 (Nguyên lý bao hàm–loại trừ).

- (i) Với 2 tập hợp hữu hạn A, B bất kỳ, $|A \cup B| = |A| + |B| - |A \cap B|$, $|A \setminus B| = |A| - |A \cap B|$.
- (ii) Với 3 tập hợp hữu hạn A, B, C bất kỳ, $|A \cup B \cup C| = |A| + |B| + |C| - |A \cap B| - |B \cap C| - |C \cap A| + |A \cap B \cap C|$.
- (iii) Với 4 tập hợp hữu hạn A, B, C, D bất kỳ, $|A \cap B \cap C \cap D| = |A| + |B| + |C| + |D| - |A \cap B| - |A \cap C| - |A \cap D| - |B \cap C| - |B \cap D| - |C \cap D| + |A \cap B \cap C| + |A \cap B \cap D| + |A \cap C \cap D| + |B \cap C \cap D| - |A \cap B \cap C \cap D|$.
- (iv) Với $n \in \mathbb{N}^*$, A_i , $i = 1, \dots, n$, là n tập hợp hữu hạn bất kỳ:

$$\left| \bigcup_{i=1}^n A_i \right| = \sum_{T \subseteq \{1, \dots, n\}, T \neq \emptyset} (-1)^{|T|+1} \left| \bigcap_{i \in T} A_i \right|.$$

(v)

$$\left| \bigcup_{i=1}^n A_i \right| \geq \sum_{i=1}^n |A_i| - \sum_{1 \leq i < j \leq n} |A_i \cap A_j|.$$

Prove that if you take into account only the 1st $m < n$ sums on the right (in the general form of the principle), then you will get an overestimate if m is odd & an underestimate if m is even.

– Chứng minh rằng nếu bạn chỉ tính tổng $m < n$ đầu tiên ở bên phải (theo dạng tổng quát của nguyên lý), thì bạn sẽ nhận được 1 ước tính cao hơn nếu m là số lẻ & 1 ước tính thấp hơn nếu m là số chẵn.

Chứng minh. Vẽ biểu đồ Venn (Venn diagram) để tiện lập luận.

(i) Các phần tử x của tập hợp A gồm 2 loại:

- $x \in A$ nhưng $x \notin B$, i.e., $x \in A \setminus B$: có đúng $|A \setminus B|$ phần tử x như vậy.
- $x \in A$ & $x \in B$, i.e., $x \in A \cap B$: có đúng $|A \cap B|$ phần tử như vậy.

Suy ra tổng số phần tử của tập A bằng $|A \setminus B| + |A \cap B|$, i.e., $|A| = |A \setminus B| + |A \cap B|$, hay $|A \setminus B| = |A| - |A \cap B|$. Chứng minh tương tự cho tập hợp B được: $|B| = |B \setminus A| + |B \cap A|$, hay $|B \setminus A| = |B| - |A \cap B|$. Áp dụng 2 kết quả này được: $|A \cup B| = |A \setminus B| + |A \cap B| + |B \setminus A| = |A| - |A \cap B| + |A \cap B| + |B| - |A \cap B| = |A| + |B| - |A \cap B|$.

(ii) Áp dụng kết quả ý (i) cho $(A, B) = (A, B \cup C)$ được:

$$\begin{aligned} |A \cup B \cup C| &= |A \cup (B \cup C)| = |A| + |B \cup C| - |A \cap (B \cup C)| = |A| + |B| + |C| - |B \cap C| - |(A \cap B) \cup (A \cap C)| \\ &= |A| + |B| + |C| - |B \cap C| - (|A \cap B| + |A \cap C| - |(A \cap B) \cap (A \cap C)|) \\ &= |A| + |B| + |C| - |B \cap C| - |C \cap A| - |A \cap B| + |A \cap B \cap C|. \end{aligned}$$

(iv) [PVT's] Chứng minh bằng phương pháp quy nạp Toán học. Trường hợp $n = 1$ hiển nhiên, $n = 2, 3, 4$ đã chứng minh lần lượt ở (i)–(iii). Giả sử đẳng thức đúng đến $n = N$, i.e.:

$$\left| \bigcup_{i=1}^N A_i \right| = \sum_{\emptyset \neq T \subseteq [N]} (-1)^{|T|+1} \left| \bigcap_{i \in T} A_i \right|.$$

Cần chứng minh đẳng thức cũng đúng với $n = N + 1$, i.e., cần chứng minh:

$$\left| \bigcup_{i=1}^{N+1} A_i \right| = \sum_{\emptyset \neq T \subseteq [N+1]} (-1)^{|T|+1} \left| \bigcap_{i \in T} A_i \right|.$$

Áp dụng (i) với $A = \bigcup_{i=1}^N A_i$, $B = A_{N+1}$ & giả thiết quy nạp, được:

$$\left| \bigcup_{i=1}^{N+1} A_i \right| = \left| \bigcup_{i=1}^N A_i \right| + |A_{N+1}| - \left| A_{N+1} \cap \left(\bigcup_{i=1}^N A_i \right) \right| = \sum_{\emptyset \neq T \subseteq [N]} (-1)^{|T|+1} \left| \bigcap_{i \in T} A_i \right| + |A_{N+1}| - \left| \bigcup_{i=1}^N A_{N+1} \cap A_i \right|.$$

Nhận xét: Tập con khác rỗng của $[N + 1]$ gồm 2 loại:

- các tập con của $[N]$, ký hiệu $S_1, \dots, S_m$ (không có phần tử thứ $N + 1$)
- tập $\{N + 1\}$ & các tập $\{N + 1\} \cup S_i$ (có phần tử thứ $N + 1$).

Suy ra

$$\sum_{\emptyset \neq T \subseteq [N+1]} (-1)^{|T|+1} \left| \bigcap_{i \in T} A_i \right| = \sum_{\emptyset \neq T \subseteq [N]} (-1)^{|T|+1} \left| \bigcap_{i \in T} A_i \right| + |A_{N+1}| + \sum_{\emptyset \neq T \subseteq \{N+1\} \cup S_i} (-1)^{|T|+1} \left| \bigcap_{i \in T} A_i \right|.$$

Như vậy ta chỉ cần chứng minh

$$\left| \bigcup_{i=1}^N A_{N+1} \cap A_i \right| = - \sum_{\emptyset \neq T \subseteq \{N+1\} \cup S_i} (-1)^{|T|+1} \left| \bigcap_{i \in T} A_i \right|.$$

Thật vậy, áp dụng giả thiết quy nạp cho VT được

$$\begin{aligned} \left| \bigcup_{i=1}^N A_{N+1} \cap A_i \right| &= \sum_{\emptyset \neq T \subseteq [N]} (-1)^{|T|+1} \left| \bigcap_{i \in T} A_{N+1} \cap A_i \right| \\ &= - \sum_{\emptyset \neq T \subseteq [N]} (-1)^{|T|+2} \left| \left(\bigcap_{i \in T} A_i \right) \cap A_{N+1} \right| = - \sum_{\emptyset \neq T' \subseteq \{N+1\} \cup S_i} (-1)^{|T'|+1} \left| \bigcap_{i \in T'} A_i \right|. \end{aligned}$$

Như vậy đẳng thức cũng đúng với $n = N + 1$. Theo nguyên lý quy nạp toán học, ta có điều phải chứng minh.

(v) Đặt $P(n, k) : (-1)^{k+1} \sum_{1 \leq i_1 < \dots < i_k \leq n} \left| \bigcap_{j=1}^k A_{i_j} \right|$, đẳng thức vừa chứng minh ở (iv) có thể được viết lại thành

$$\left| \bigcup_{i=1}^n A_i \right| = \sum_{k=1}^n (-1)^{k+1} \sum_{1 \leq i_1 < \dots < i_k \leq n} \left| \bigcap_{j=1}^k A_{i_j} \right| = \sum_{k=1}^n P(n, k).$$

Cần chứng minh:

$$\left| \bigcup_{i=1}^n A_i \right| \begin{cases} \leq \sum_{k=1}^m P(n, k), \quad \forall m \in [n-1], m \not\equiv 2, \\ \geq \sum_{k=1}^m P(n, k), \quad \forall m \in [n-1], m \equiv 2, \end{cases}$$

bằng phương pháp quy nạp Toán học. □

2nd chứng minh. (i) (Sử dụng phương pháp liệt kê, [Phu10, VD2, p. 16]) Xuất phát từ phần giao của 2 tập hợp A, B : Giả sử $A \cap B = \{c_1, \dots, c_p\}$, $A = \{a_1, \dots, a_m, c_1, \dots, c_p\}$, $B = \{b_1, \dots, b_n, c_1, \dots, c_p\}$, thì $A \cup B = \{a_1, \dots, a_m, b_1, \dots, b_n, c_1, \dots, c_p\}$, nên $|A| = m + p$, $|B| = n + p$, $|A \cup B| = m + n + p$, suy ra $|A \cup B| = |A| + |B| - |A \cap B|$. (ii) Có thể sử dụng (i) 2 lần liên tiếp như 1st chứng minh hoặc sử dụng phương pháp liệt kê tương tự như (i) của 2nd chứng minh. □

Theorem 23 (Inclusion–exclusion principle). *For any $n \in \mathbb{N}^*$, $\mathcal{E}$ any finite sets $A_1, \dots, A_n$, one has the identity*

$$\left| \bigcup_{i=1}^n A_i \right| = \sum_{i=1}^n |A_i| - \sum_{1 \leq i < j \leq n} |A_i \cap A_j| + \sum_{1 \leq i < j < k \leq n} |A_i \cap A_j \cap A_k| - \dots + (-1)^{n+1} |A_1 \cap \dots \cap A_n|,$$

which can be compactly written as

$$\left| \bigcup_{i=1}^n A_i \right| = \sum_{k=1}^n (-1)^{k+1} \sum_{1 \leq i_1 < \dots < i_k \leq n} |A_{i_1} \cap \dots \cap A_{i_k}|,$$

or

$$\left| \bigcup_{i=1}^n A_i \right| = \sum_{\emptyset \neq J \subset \{1, \dots, n\}} (-1)^{|J|+1} \left| \bigcap_{j \in J} A_j \right|.$$

In words, to count the number of elements in a finite union of finite sets, 1st sum the cardinalities of the individual sets, then subtract the number of elements that appear in at least 2 sets, then add back the number of elements that appear in at least 3 sets, then subtract the number of elements that appear in at least 4 sets, & so on. This process always ends since there can be no elements that appear in more than the number of sets in the union.

In applications, it is common to see the principle expressed in its complementary form:

Theorem 24 (Complementary form of inclusion–exclusion principle). *Let S be a finite universal set containing all of the A_i & letting $\overline{A_i}$ denote the complement of A_i in S , by De Morgan's laws, one has*

$$\left| \bigcap_{i=1}^n \overline{A_i} \right| = \left| S \setminus \bigcup_{i=1}^n A_i \right| = |S| - \sum_{i=1}^n |A_i| + \sum_{1 \leq i < j \leq n} |A_i \cap A_j| - \dots + (-1)^n |A_1 \cap \dots \cap A_n|.$$

As another variant due to **J. J. SYLVESTER** of the statement, let $P_1, \dots, P_n$ be a list of properties that elements of a set S may or may not have, then the principle of inclusion–exclusion provides a way to calculate the number of elements of S that have none of the properties. Just let A_i be the subset of elements of S which have the property P_i & use the principle in its complementary form.

Theorem 25 (Inclusion–exclusion principle in probability). *For any $n \in \mathbb{N}^*$, $\mathcal{E}$ for any events $A_1, \dots, A_n$ in a probability space $(\Omega, \mathcal{F}, \mathbb{P})$:*

(i) For $n = 2$, $\mathbb{P}(A_1 \cup A_2) = \mathbb{P}(A_1) + \mathbb{P}(A_2) - \mathbb{P}(A_1 \cap A_2)$.

(ii) For $n = 3$, $\mathbb{P}(A_1 \cup A_2 \cup A_3) = \mathbb{P}(A_1) + \mathbb{P}(A_2) + \mathbb{P}(A_3) - \mathbb{P}(A_1 \cap A_2) - \mathbb{P}(A_2 \cap A_3) - \mathbb{P}(A_3 \cap A_1) + \mathbb{P}(A_1 \cap A_2 \cap A_3)$.

(iii) In general

$$\mathbb{P} \left(\bigcup_{i=1}^n A_i \right) = \sum_{i=1}^n \mathbb{P}(A_i) - \sum_{1 \leq i < j \leq n} \mathbb{P}(A_i \cap A_j) + \sum_{1 \leq i < j < k \leq n} \mathbb{P}(A_i \cap A_j \cap A_k) - \dots + (-1)^{n-1} \mathbb{P} \left(\bigcap_{i=1}^n A_i \right), \quad (5.1)$$

which can be written in closed form as

$$\mathbb{P}\left(\bigcup_{i=1}^n A_i\right) = \sum_{i=1}^n (-1)^{i-1} \sum_{I \subset [n], |I|=i} \mathbb{P}(A_I), \quad (5.2)$$

where the last sum runs over all subsets I of the indices $1, \dots, n$ which contain exactly i elements, & $A_I := \bigcap_{i \in I} A_i$ denotes the intersection of all those A_i with index in I .

In particular, if the probability of the intersection A_I only depends on the cardinality of I , i.e., for every $k \in [n]$, there is an a_k s.t. $a_k = \mathbb{P}(A_I)$ for every $I \in [n]$ with $|I| = k$, then (5.2) simplifies to

$$\mathbb{P}\left(\bigcup_{i=1}^n A_i\right) = \sum_{k=1}^n (-1)^{k-1} \binom{n}{k} a_k.$$

In addition, if the events A_i are **independent & identically distributed** (i.i.d.), then $\mathbb{P}(A_i) = p$, $\forall i$, & $a_k = p^k$, hence

$$\mathbb{P}\left(\bigcup_{i=1}^n A_i\right) = 1 - (1 - p)^n.$$

Problem 89. Prove this theorem (the last result can also be derived more simply by considering the intersection of the complements of the events A_i .)

According to the **Bonferroni inequalities**, the sum of the 1st terms in the formula is alternately an upper bound & a lower bound for the LHS. This can be used in cases where the full formula is too cumbersome.

For a general **measure space** (S, Σ, μ) & **measurable** subsets $A_1, \dots, A_n$ of **finite measure**, the above identities also hold when the probability measure $\mathbb{P}$ is replaced by the measure μ .

Theorem 26 (General form).

$$g(A) = \sum_{S \subset A} f(S) \Rightarrow f(A) = \sum_{S \subset A} (-1)^{|A|-|S|} g(S).$$

The combinatorial- Thm. 23 & the probabilistic versions Thm. 25 of the inclusion-exclusion principle are instances of 26.

5.2 Problems on inclusion–exclusion principle

Problem 90. A coffee company spent $m = 10$ cents per person to question patrons about their coffee preferences. Of the persons interviewed, $a = 250$ liked latte, $b = 200$ liked cappuccino, $c = 80$ liked both, & $d = 100$ did not like either choice. What was the total amount of money the company had to pay?

– 1 công ty cà phê đã chi $m = 10$ xu cho mỗi người để hỏi khách hàng về sở thích cà phê của họ. Trong số những người được phỏng vấn, $a = 250$ thích latte, $b = 200$ thích cappuccino, $c = 80$ thích cả 2, & $d = 100$ không thích bất kỳ lựa chọn nào. Tổng số tiền mà công ty phải trả là bao nhiêu?

Solution. Let A be the set of people who like latte, $|A| = a = 250$, B be the set of people who like cappuccino, $|B| = b = 200$. We have $|A \cap B| = c = 80$ (the number of people who like both latte & cappuccino), $\overline{A \cup B}$ is the set of people who like neither, $|\overline{A \cup B}| = d = 100$. Using the inclusion–exclusion principle: $|A \cup B| = |A| + |B| - |A \cap B| = a + b - c = 250 + 200 - 80 = 370$. The total number of people interviewed is $|A \cup B| + |\overline{A \cup B}| = a + b - c + d = 370 + 100 = 470$, so the total cost is $m(a + b - c + d) = 10 \cdot 470 = 4700$ cents = \$47. $\square$

5.3 Derangement – Sự rối loạn/Số hoán vị sai vị trí

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/derangement](#).

In combinatorial mathematics, a *derangement* is a permutation of the elements of a set in which no element appears in its original position. I.e., a derangement is a permutation that has no **fixed points**.

– Trong toán học tổ hợp, 1 *derangement* là 1 hoán vị của các phần tử của 1 tập hợp trong đó không có phần tử nào xuất hiện ở vị trí ban đầu của nó. Nghĩa là, 1 derangement là 1 hoán vị không có điểm cố định.

The number of derangements of a set of size $n \in \mathbb{N}^*$ is known as the *subfactorial* of n or the *nth derangement number* or *nth de Montmort number* (after **PIERRE REMOND DE MONTMORT**). Notations for subfactorials in common use include $!n, D_n, d_n$, or n_i .

– Số lượng các biến đổi của 1 tập hợp có kích thước $n \in \mathbb{N}^*$ được gọi là *subfactorial* của n hoặc *derangement number* thứ n hoặc *de Montmort number* thứ n (theo PIERRE REMOND DE MONTMORT). Các ký hiệu cho các biến đổi thường dùng bao gồm $!n, D_n, d_n$ hoặc n_i .

For $n > 0$, the subfactorial $!n$ equals too the nearest integer to $\frac{n!}{e}$, where $n!$ denotes the factorial of n & e is Euler's number.

The problem of counting derangements was 1st considered by PIERRE RAYMOND DE MONTMORT in his *Essay d'analyse sur les jeux de hazard* in 1708; he solved it in 1713, as did NICHOLAS BERNOULLI at about the same time.

Problem 91 (Counting derangements – đếm số quân bài đánh tráo). Suppose there is a deck of n cards numbered from 1 to n . Suppose a card numbered m is in the correct position if it is the m th card in the deck. How many ways, W , can the cards be shuffled with at least 1 card being in the correct position?

– Giả sử có 1 bộ bài n lá bài được đánh số từ 1 đến n . Giả sử 1 lá bài được đánh số m ở đúng vị trí nếu nó là lá bài thứ m trong bộ bài. Có bao nhiêu cách, W , có thể xáo trộn các lá bài sao cho ít nhất 1 lá bài ở đúng vị trí?

Example 29. Suppose that a professor gave a test to 4 students – A, B, C , & D – & wants to let them grade each other's tests. Of course, no student should grade their own test. How many ways could the professor hand the tests back to the students for grading, s.t. no student receives their own test back? Out of 24 possible permutations $4!$ for handing back the tests, $ABCD, ABDC, ACBD, ACDB, AD BC, ADCB, BACD, BADC, BCAD, BCDA, BDAC, BDCA, CABD, CADB, CBAD, CBDA, CDAB, CDBA, DABC, DACB, DBAC, DBCA, DCAB, DCBA$. there are only 9 derangements $BADC, BCDA, BDAC, CADB, CDAB, CDBA, DABC, DCAB, DCBA$. In every other permutation of this 4-member set, at least 1 student gets their own test back.

– Giả sử 1 giáo sư giao bài kiểm tra cho 4 sinh viên – A, B, C , & D – & muốn để họ chấm bài kiểm tra của nhau. Tất nhiên, không có sinh viên nào được chấm bài kiểm tra của chính mình. Có bao nhiêu cách giáo sư có thể trả bài kiểm tra lại cho sinh viên để chấm, tức là không có sinh viên nào nhận lại bài kiểm tra của chính mình? Trong số 24 cách hoán vị có thể có $4!$ để trả bài kiểm tra, $ABCD, ABDC, ACBD, ACDB, AD BC, ADCB, BACD, BADC, BCAD, BCDA, BDAC, BDCA, CABD, CADB, CBAD, CBDA, CDAB, CDBA, DABC, DACB, DBAC, DBCA, DCAB, DCBA$. chỉ có 9 cách sắp xếp $BADC, BCDA, BDAC, CADB, CDAB, CDBA, DABC, DCAB, DCBA$. Trong mỗi hoán vị khác của tập 4 phần tử này, có ít nhất 1 sinh viên nhận lại bài kiểm tra của chính mình.

Another version of the problem arises when we ask for the number of ways n letters, each addressed to a different person, can be placed in n pre-addressed envelopes so that no letter appears in the correctly addressed envelope.

– 1 phiên bản khác của bài toán này nảy sinh khi chúng ta yêu cầu tìm số cách để bỏ n lá thư, mỗi lá thư được gửi đến 1 người khác nhau, vào n phong bì có ghi sẵn địa chỉ sao cho không có lá thư nào xuất hiện trong phong bì có ghi đúng địa chỉ.

5.3.1 Counting derangements – Đếm số hoán vị sai vị trí

Counting derangements of a set amounts to the *hat-check problem*, in which one considers the number of ways in which n hats (call them h_1 through h_n) can be returned to n people (P_1 through P_n) s.t. no hat makes it back to its owner.

– Đếm các sự xáo trộn của 1 tập hợp tương đương với bài toán kiểm tra mũ, trong đó người ta xem xét số cách mà n chiếc mũ (gọi là h_1 đến h_n) có thể được trả lại cho n người (P_1 đến P_n) nghĩa là không có chiếc mũ nào được trả lại cho chủ nhân của nó.

Each person may receive any of the $n - 1$ hats that is not their own. Call the hat which the person P_1 receives h_i & consider h_i 's owner: P_i receives either P_1 's hat, h_1 , or some other. Accordingly, the problem splits into 2 possible cases:

1. P_i receives a hat other than h_1 . This case is equivalent to solving the problem with $n - 1$ people & $n - 1$ hats because for each of the $n - 1$ people besides P_1 there is exactly 1 hat from among the remaining $n - 1$ hats that they may not receive (for any P_j besides P_i , the unreceivable hat is h_j , while for P_i it is h_1). Another way to see this is to rename h_1 to h_i , where the derangement is more explicit: for any j from 2 to n , P_j cannot receive h_j .
2. P_i receives h_1 . In this case the problem reduces to $n - 2$ people & $n - 2$ hats, because P_1 received h_i 's hat & P_i received h_1 's hat, effectively putting both out of further consideration.

For each of the $n - 1$ hats that P_1 may receive, the number of ways that $P_2, \dots, P_n$ may all receive hats is the sum of the counts for the 2 cases. This gives us the solution to the hat-check problem: Stated algebraically, the number $!n$ of derangements of an n -element set is

$$!0 = 1, !1 = 0, !n = (n - 1)(!(n - 1) + !(n - 2)), \forall n \in \mathbb{N}, n \geq 2.$$

– Mỗi người có thể nhận được bất kỳ chiếc mũ nào trong số $n - 1$ chiếc mũ không phải của mình. Gọi chiếc mũ mà người P_1 nhận được là h_i & xét đến chủ sở hữu của h_i : P_i nhận được mũ của P_1 , h_1 hoặc 1 chiếc mũ khác. Theo đó, bài toán chia thành 2 trường hợp có thể xảy ra:

1. P_i nhận được 1 chiếc mũ khác với h_1 . Trường hợp này tương đương với việc giải bài toán với $n - 1$ người & $n - 1$ chiếc mũ vì đối với mỗi $n - 1$ người ngoài P_1 thì có đúng 1 chiếc mũ trong số $n - 1$ chiếc mũ còn lại mà họ không được nhận (đối với bất kỳ P_j nào ngoài P_i , chiếc mũ không được nhận là h_j , trong khi đối với P_i thì là h_1). 1 cách khác để thấy điều này là đổi tên h_1 thành h_i , trong đó sự sắp xếp rõ ràng hơn: đối với bất kỳ j nào từ 2 đến n , P_j không thể nhận được h_j .

2. P_i nhận được h_1 . Trong trường hợp này, bài toán được rút gọn thành $n - 2$ người & $n - 2$ mũ, vì P_1 nhận được mũ của h_i & P_i nhận được mũ của h_1 , về cơ bản là loại cả hai ra khỏi việc xem xét thêm.

Đối với mỗi $n - 1$ mũ mà P_1 có thể nhận được, số cách mà $P_2, \dots, P_n$ có thể nhận được mũ là tổng số đếm của 2 trường hợp. Điều này cung cấp cho chúng ta giải pháp cho bài toán kiểm tra mũ: Nói theo đại số, số $!n$ các phép sắp xếp của 1 tập hợp n phần tử là

$$!0 = 1, !1 = 0, !n = (n - 1)!(n - 1) + (n - 2), \quad \forall n \in \mathbb{N}, n \geq 2.$$

The number of derangements of small lengths, (sequence [A000166](#) in the OEIS), is given as follows. $!0 = 1, !1 = 1, !2 = 1, !3 = 2, !4 = 9, !5 = 44, !6 = 265, !7 = 1,854, !8 = 14,833, !9 = 133,496, !10 = 1,334,961, !11 = 14,684,570, !12 = 176,214,841, !13 = 2,290,792,932, !14 = 32,071,101,049, !15 = 481,066,515,734, !16 = 7,697,064,251,745, !17 = 130,850,092,279,664, !18 = 2,355,301,661,033,953, !19 = 44,750,731,559,645,106, !20 = 895,014,631,192,902,121, !21 = 18,795,307,255,050,944, !22 = 413,496,759,611,120,779,881, !23 = 9,510,425,471,055,777,937,262, !24 = 228,250,211,305,338,670,494,289, !25 = 5,706,255,282,614,836,267, !26 = 135,821,287,825,127,400,579,120,840,693,667, !27 = 4,005,791,208,408,693,667,174,771,274, !28 = 112,162,153,835,443,422,680,893,595,3,252,702,461,227,859,257,745,914,274,516, !30 = 97,581,073,836,835,777,732,377,428,235,481, \dots$

There are various other expressions for $!n$, equivalent to the formula given above.

Theorem 27. *The number of derangements of an n -element set can be given by the following formulas:*

$$!n = n! \sum_{i=0}^n \frac{(-1)^i}{i!}, \quad \forall n \in \mathbb{N},$$

$$!n = \left\lfloor \frac{n!}{e} \right\rfloor = \left\lfloor \frac{n!}{e} + \frac{1}{2} \right\rfloor, \quad \forall n \in \mathbb{N}^*,$$

where $[x]$ is the *nearest integer function* & $\lfloor x \rfloor$ is the *floor function*, or

$$!n = \left\lfloor \frac{n! + 1}{e} \right\rfloor, \quad \forall n \in \mathbb{N}^*,$$

$$!n = \left\lfloor \left(e + \frac{1}{e} \right) n! \right\rfloor - \lfloor en! \rfloor, \quad \forall n \in \mathbb{N}, n \geq 2,$$

$$!n = n! - \sum_{i=1}^n \binom{n}{i} \cdot (n - i), \quad \forall n \in \mathbb{N}^*,$$

$$!n = n! \sum_{i=0}^n \frac{(-1)^i}{i!}.$$

The following recurrence also holds:

$$!n = \begin{cases} 1 & \text{if } n = 0, \\ n(!n - 1) + (-1)^n & \text{if } n \in \mathbb{N}^*. \end{cases}$$

5.3.2 Derivation of derangements by inclusion–exclusion principle – Sự suy ra derangement bằng nguyên lý bao gồm–loại trừ

Theorem 28. *The following formulas hold*

$$!n = n! \sum_{i=0}^n \frac{(-1)^i}{i!}, \quad \forall n \in \mathbb{N},$$

$$n! = \sum_{i=0}^n \binom{n}{i} !i, \quad \forall n \in \mathbb{N}.$$

One may derive a non-recursive formula for the number of derangements of an n -set as well. For $1 \leq k \leq n$ we define S_k to be the set of permutations of n objects that fix the k th object. Any intersection of a collection of i of these sets fixes a particular set of i objects & therefore contains $(n - i)!$ permutations. There are $\binom{n}{i}$ such collections, so the inclusion-exclusion principle yields

$$\begin{aligned} |S_1 \cup \dots \cup S_n| &= \sum_i |S_i| - \sum_{i < j} |S_i \cap S_j| + \sum_{i < j < k} |S_i \cap S_j \cap S_k| + \dots + (-1)^{n+1} |S_1 \cap \dots \cap S_n| \\ &= \binom{n}{1} (n - 1)! - \binom{n}{2} (n - 2)! + \binom{n}{3} (n - 3)! - \dots + (-1)^{n+1} \binom{n}{n} 0! = \sum_{i=1}^n (-1)^{i+1} \binom{n}{i} (n - i)! = n! \sum_{i=1}^n \frac{(-1)^{i+1}}{i!}, \end{aligned}$$

& since a derangement is a permutation that leaves none of the n objects fixed, this implies

$$!n = n! - |S_1 \cup \dots \cup S_n| = n! \sum_{i=0}^n \frac{(-1)^i}{i!}.$$

On the other hand, $n! = \sum_{i=0}^n \binom{n}{i} !i$ since we can choose $n - i$ elements to be in their own place & derange the other i elements in just $!i$ ways, by definition.

– Người ta cũng có thể suy ra 1 công thức không đệ quy cho số lần sắp xếp của 1 tập n . Với $1 \leq k \leq n$, chúng ta định nghĩa S_k là tập hợp các hoán vị của n đối tượng cố định đối tượng thứ k . Bất kỳ giao điểm nào của 1 tập hợp i trong số các tập hợp này đều cố định 1 tập hợp cụ thể gồm i đối tượng & do đó chứa $(n - i)!$ hoán vị. Có $\binom{n}{i}$ các tập hợp như vậy, vì vậy nguyên lý bao gồm-loại trừ tạo ra

$$\begin{aligned} |S_1 \cup \dots \cup S_n| &= \sum_i |S_i| - \sum_{i < j} |S_i \cap S_j| + \sum_{i < j < k} |S_i \cap S_j \cap S_k| + \dots + (-1)^{n+1} |S_1 \cap \dots \cap S_n| \\ &= \binom{n}{1} (n-1)! - \binom{n}{2} (n-2)! + \binom{n}{3} (n-3)! - \dots + (-1)^{n+1} \binom{n}{n} 0! = \sum_{i=1}^n (-1)^{i+1} \binom{n}{i} (n-i)! = n! \sum_{i=1}^n \frac{(-1)^{i+1}}{i!}, \end{aligned}$$

& vì 1 sự sắp xếp là 1 hoán vị không để lại bất kỳ đối tượng nào trong số n đối tượng cố định, điều này ngụ ý

$$!n = n! - |S_1 \cup \dots \cup S_n| = n! \sum_{i=0}^n \frac{(-1)^i}{i!}.$$

Mặt khác, $n! = \sum_{i=0}^n \binom{n}{i} !i$ vì chúng ta có thể chọn $n - i$ phần tử ở đúng vị trí của chúng & sắp xếp lại các phần tử i khác theo đúng $!i$ cách, theo định nghĩa.

5.3.3 Growth of number of derangements as n approaches ∞

From $!n = n! \sum_{i=0}^n \frac{(-1)^i}{i!}$ & $e^x = \sum_{i=0}^{\infty} \frac{x^i}{i!}$ by substituting $x = -1$ one immediately obtains that

$$\lim_{n \rightarrow \infty} \frac{!n}{n!} = \lim_{n \rightarrow \infty} \sum_{i=0}^n \frac{(-1)^i}{i!} = \frac{1}{e} \approx 0.36787944117144233 \dots$$

This is the limit of the probability that a randomly selected permutation of a large number of objects is a derangement. The probability converges to this limit extremely quickly as n increases, which is why $!n$ is the nearest integer to $\frac{n!}{e}$. The above **semi-log** graph shows that the derangement graph lags the permutation graph by an almost constant value. More information about this calculation & the above limit may be found in the article on the **statistics of random permutations**.

– Đây là giới hạn của xác suất mà 1 hoán vị được chọn ngẫu nhiên của 1 số lượng lớn các đối tượng là 1 sự sắp xếp. Xác suất hội tụ đến giới hạn này cực kỳ nhanh khi n tăng, đó là lý do tại sao $!n$ là số nguyên gần nhất với $\frac{n!}{e}$. Đồ thị bán logarit ở trên cho thấy đồ thị sắp xếp chậm hơn đồ thị hoán vị 1 giá trị gần như hằng số. Có thể tìm hiểu thêm thông tin về phép tính này & giới hạn trên trong bài viết về thống kê hoán vị ngẫu nhiên.

5.3.4 Asymptotic expansion in terms of Bell numbers – Mở rộng tiệm cận theo số Bell

Theorem 29 (Asymptotic expansion for the number of derangements in terms of Bell numbers). *An asymptotic expansion for the number of derangements in terms of Bell numbers is as follows:*

$$!n = \frac{n!}{e} + \sum_{i=1}^m (-1)^{n+i-1} \frac{B_i}{n^i} + O\left(\frac{1}{n^{m+1}}\right),$$

where $m \in \mathbb{N}^*$ is any fixed positive integer, & B_i denotes the i th Bell number. Moreover, the constant implied by the big O -term does not exceed B_{m+1} .

5.3.5 Generalizations of derangements – Các tổng quát hóa của hoán vị sai vị trí

The **problème des rencontres** asks how many permutations of a size- n set have exactly k fixed points. Derangements are an example of the wider field of constrained permutations. E.g., the **ménage problem** asks if $n \in \mathbb{N}^*$ opposite-sex couples are seated

man-woman-man-woman-... around a table, how many ways can they be seated so that nobody is seated next to his or her partner?

– Bài toán về sự gặp gỡ hỏi có bao nhiêu hoán vị của 1 tập hợp có kích thước n có đúng k điểm cố định. Sự sắp xếp là 1 ví dụ về lĩnh vực rộng hơn của các hoán vị bị ràng buộc. E.g., bài toán ménage hỏi nếu $n \in \mathbb{N}^*$ cặp đôi khác giới ngồi theo kiểu nam-nữ-nam-nữ-... quanh 1 chiếc bàn, có bao nhiêu cách sắp xếp chỗ ngồi cho họ sao cho không ai ngồi cạnh bạn đời của mình?

More formally, given sets A, S , & some sets U, V of **surjections** $A \rightarrow S$, we often wish to know the number of pairs of functions (f, g) s.t. $f \in U, g \in V$, & $\forall a \in A, f(a) \neq g(a)$; i.e., where for each f, g , there exists a derangement φ of S s.t. $f(a) = \varphi(g(a))$.

– Chính thức hơn, cho các tập A, S , & 1 số tập U, V các phép toàn ánh $A \rightarrow S$, chúng ta thường muốn biết số cặp hàm (f, g) s.t. $f \in U, g \in V$, & $\forall a \in A, f(a) \neq g(a)$; tức là, với mỗi f, g , tồn tại 1 phép biến đổi φ của S s.t. $f(a) = \varphi(g(a))$.

Another generalization:

Problem 92. *How many anagrams with no fixed letters of a given word are there?*

– Có bao nhiêu từ đảo chữ không có chữ cái cố định của 1 từ nhất định?

E.g., for a word made of only 2 different letters, say $n \in \mathbb{N}^*$ letters A & $m \in \mathbb{N}^*$ letters B , the answer is, of course, 1 or 0 according to whether $n = m$ or not, for the only way to form an anagram without fixed letters is to exchange all the A with B , which is possible iff $n = m$. In general case, for a word with n_i letters $X_i, \forall i \in [r]$, it turns out (after a proper use of the inclusion–exclusion formula) that the answer has the form

$$\int_0^\infty \prod_{i=1}^r P_{n_i}(x) e^{-x} dx = \int_0^\infty P_{n_1}(x) P_{n_2}(x) \cdots P_{n_r}(x) e^{-x} dx$$

for a certain sequence of polynomials $\{P_n\}_{n=1}^\infty$, where $\deg P_n = n$. But the above answer for the case $r = 2$ gives an orthogonality relation, whence the P_n 's are the **Laguerre polynomials** up to a sign that is easily decided.

– E.g., đối với 1 từ chỉ được tạo thành từ 2 chữ cái khác nhau, chẳng hạn $n \in \mathbb{N}^*$ chữ cái A & $m \in \mathbb{N}^*$ chữ cái B , thì câu trả lời tất nhiên là 1 hoặc 0 tùy thuộc vào việc $n = m$ hay không, vì cách duy nhất để tạo thành 1 từ đảo chữ mà không có chữ cái cố định là hoán đổi tất cả A bằng B , điều này có thể thực hiện được khi & chỉ khi $n = m$. Trong trường hợp chung, đối với 1 từ có n_i chữ cái $X_i, \forall i \in [r]$, thì (sau khi sử dụng đúng công thức bao gồm-loại trừ) câu trả lời có dạng

$$\int_0^\infty \prod_{i=1}^r P_{n_i}(x) e^{-x} dx = \int_0^\infty P_{n_1}(x) P_{n_2}(x) \cdots P_{n_r}(x) e^{-x} dx$$

đối với 1 dãy đa thức nhất định $\{P_n\}_{n=1}^\infty$, trong đó $\deg P_n = n$. Nhưng câu trả lời trên cho trường hợp $r = 2$ đưa ra 1 quan hệ trực giao, do đó P_n là **Đa thức Laguerre** cho đến 1 dấu có thể dễ dàng quyết định.

In particular, for the classical derangements:

Theorem 30. *One has*

$$!n = \frac{\Gamma(n+1, -1)}{e} = \int_0^\infty (x-1)^n e^{-x} dx,$$

where $\Gamma(s, x)$ is the **upper incomplete gamma function**.

5.3.6 Computational complexity of derangement computations

It is **NP-complete** to determine whether a given **permutation group** (described by a given set of permutations that generate it) contains any derangements.

– Việc xác định xem 1 nhóm hoán vị nhất định (được mô tả bởi 1 tập hợp các hoán vị tạo ra nó) có chứa bất kỳ sự xáo trộn nào hay không là NP-đầy đủ.

5.3.7 Problems: Derangement – Bài tập: Hoán vị sai vị trí

Problem 93 ([Sha22], p. 261). *You compose $n = 10$ different emails, each to a different friend. The prank-ware on your email server permutes the recipients' email addresses & randomly sends each of the messages to 1 of the individuals on your list. What is the probability that none of your fiends receives the email intended for them? Would this probability go up or down if instead of 10 emails, you had written 10000 emails?*

– Bạn soạn 10 email khác nhau, mỗi email gửi cho 1 người bạn khác nhau. Phần mềm chơi khăm trên máy chủ email của bạn sẽ hoán đổi địa chỉ email của người nhận & gửi ngẫu nhiên từng tin nhắn đến 1 trong những cá nhân trong danh sách của bạn. Xác suất không có ai trong số những người bạn của bạn nhận được email dành cho họ là bao nhiêu? Xác suất này sẽ tăng hay giảm nếu thay vì 10 email, bạn đã viết 10000 email?

Chứng minh. VNTA’s proof: Tổng quát, ta thay 10 bởi $n \in \mathbb{N}$. Tổng số cách gửi email $n!$, tổng số cách sao cho không ai nhận đúng email của mình: $!n = n! \sum_{i=0}^n \frac{(-1)^i}{i!}$, nên xác suất không có ai trong n người nhận được email dành cho họ bằng $P(n) = \frac{!n}{n!} = \sum_{i=0}^n \frac{(-1)^i}{i!}$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. In particular, $P(10) = \sum_{i=0}^{10} \frac{(-1)^i}{i!} \approx 0.3678794642857144$. Xét khai triển Taylor $e^x = \sum_{i=0}^{\infty} \frac{x^i}{i!}$, $\forall x \in \mathbb{R}$. Thay $x = -1$ được $\frac{1}{e} = e^{-1} = \sum_{i=0}^{\infty} \frac{(-1)^i}{i!}$, nên $\lim_{n \rightarrow \infty} P(n) = \lim_{n \rightarrow \infty} \sum_{i=0}^n \frac{(-1)^i}{i!} = \frac{1}{e}$, i.e., khi n càng lớn, e.g., $n = 10^4$, thì $P(n)$ càng tiến đến $\frac{1}{e} \approx 0.36787944117144233$.

Ta chứng minh $P(10) > P(10000)$ bằng cách chứng minh kết quả tổng quát hơn: $P(2n) < P(2n-2)$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. Thật vậy

$$P(2n) = \sum_{i=0}^{2n} \frac{(-1)^i}{i!} = \sum_{i=0}^{2n-2} \frac{(-1)^i}{i!} - \frac{1}{(2n-1)!} + \frac{1}{(2n)!} = P(2n-2) - \frac{2n-1}{(2n)!} = P(2n-2) - \frac{1}{2n(2n-2)!} < P(2n-2), \forall n \in \mathbb{N}^*,$$

nên $1 = P(0) > P(2) > P(4) > \dots > P(2n) > \dots$, nói riêng $P(10) > P(12) > \dots > P(10000)$, nên xác suất sẽ giảm nếu thay vì gửi 10 email, viết 10000 email. $\square$

Remark 19. Ta cũng có: $P(2n+1) > P(2n-1)$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. Thật vậy, $\forall n \in \mathbb{N}^*$,

$$P(2n+1) = \sum_{i=0}^{2n+1} \frac{(-1)^i}{i!} = \sum_{i=0}^{2n-1} \frac{(-1)^i}{i!} + \frac{1}{(2n)!} - \frac{1}{(2n+1)!} = P(2n-1) + \frac{2n}{(2n+1)!} = P(2n-1) + \frac{1}{(2n+1)(2n-1)!} > P(2n-1),$$

nên $P(1) > P(3) > P(5) > \dots > P(2n+1) > \dots$.

Python:

1. NQBH’s derangement: https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/Python/NQBH_derangement.py.

```
1 n = int(input())
2 P = 0 # probability of derangement P(n) = !n / n! = \sum_{i=0}^n (-1)^i / i!
3 factorial = 1 # store i!
4 for i in range(2, n + 1):
5     factorial *= i # i!
6     P += (-1) ** (i % 2) / factorial
7 print(P)
```

Problem 94 ([Sha22], p. 3). Assume $n \in \mathbb{N}$, $n \geq 2$, people given their n hats to a hat-check person. Let $f(n)$ be the number of ways that the hats can be returned, so that everyone has 1 hat, but no one has their own hat. Prove: (a) $f(n) = n! \sum_{i=0}^n \frac{(-1)^i}{i!}$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. (b) $f(n)$ is the nearest integer to $\frac{n!}{e}$.

– Giả sử $n \in \mathbb{N}$, $n \geq 2$, mọi người đưa n mũ của họ cho 1 người giữ mũ. Giả sử $f(n)$ là số cách trả lại mũ, sao cho mỗi người đều có 1 mũ, nhưng không ai có mũ riêng. Chứng minh: (a) $f(n) = n! \sum_{i=0}^n \frac{(-1)^i}{i!}$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$. (b) $f(n)$ là số nguyên gần nhất với $\frac{n!}{e}$.

Proof. Sử dụng nguyên lý bao hàm–loại trừ. $\square$

Problem 95 (CSES Problem Set/Christmas party). There are $n \in \mathbb{N}^*$ children at a Christmas party, & each of them has brought a gift. The idea is that everybody will get a gift brought by someone else. In how many ways can be gifts be distributed?

Input. The only input line has an integer $n \in \mathbb{N}^*$: the number of children.

Output. Print the number of ways module $10^9 + 7$.

Constraints. $n \in [10^6]$.

Sample.

Christmas_party.inp	Christmas_party.out
4	9

C++:

1. VNTA's C++: Christmas party:

```

1  #include<bits/stdc++.h>
2  using namespace std;
3
4  const int MOD = 1e9 + 7;
5
6  int main() {
7      ios_base::sync_with_stdio(false);
8      cin.tie(0); cout.tie(0);
9      int n;
10     cin >> n;
11     vector<int>dp(n + 1);
12     dp[0] = 1; dp[1] = 0; dp[2] = 1;
13     for (int i = 3; i <= n; ++i) dp[i] = ((i - 1LL) * (dp[i - 1] + dp[i - 2])) % MOD;
14     cout << dp[n];
15 }

```

2. NHH's C++: Christmas party:

```

1  #include <iostream>
2  using namespace std;
3
4  static const long long MOD = 1000000007;
5
6  int main() {
7      int n; cin >> n;
8      // base cases: !0 = 1, !1 = 0
9      if (n == 0) {
10         cout << 1 << "\n";
11         return 0;
12     }
13     if (n == 1) {
14         cout << 0 << "\n";
15         return 0;
16     }
17
18     long long prev2 = 1; // !(0) = 1
19     long long prev1 = 0; // !(1) = 0
20
21     for (int i = 2; i <= n; ++i) {
22         long long current = ( (long long)(i - 1) * ((prev1 + prev2) % MOD) ) % MOD;
23         prev2 = prev1;
24         prev1 = current;
25     }
26
27     cout << prev1 << "\n";
28     return 0;
29 }

```

3. NLDK's C++: Christmas party:

```

1  #include<bits/stdc++.h>
2  #pragma GCC optimize ("O3")
3  #pragma GCC optimize ("unroll-loops")
4  #define Sanic_speed ios_base::sync_with_stdio(false);cin.tie(NULL);cout.tie(NULL);
5  #define Ret return 0;
6  #define ret return;
7  #define all(x) x.begin(), x.end()
8  #define el "\n";

```

```

9  #define elif else if
10 #define ll long long
11 #define fi first
12 #define se second
13 #define pb push_back
14 #define pops pop_back
15 #define cYES cout << "YES" << "\n";
16 #define cNO cout << "NO" << "\n";
17 #define cYes cout << "Yes" << "\n";
18 #define cNo cout << "No" << "\n";
19 #define frs(i, a, b) for(int i = a; i < b; ++i)
20 #define fre(i, a, b) for(int i = a; i <= b; ++i)
21 #define wh(t) while (t--)
22 #define SORAI int main()
23 using namespace std;
24 typedef unsigned long long ull;
25
26 const int M = 1e9 + 7;
27
28 void solve() {
29     int n;
30     cin >> n;
31     int dp[1000001];
32     dp[0] = dp[1] = 0;
33     dp[2] = 1;
34     dp[3] = 2;
35     fre(i, 4, n) {
36         dp[i] = (1LL * (i - 1) * (dp[i - 1] + dp[i - 2]) % M);
37     }
38     cout << dp[n];
39 }
40
41 SORAI {
42     Sanic_speed
43     int t = 1; //cin >> t;
44     wh(t) {solve();}
45 }

```

4. PGL's C++: Christmas party:

```

1  #include <iostream>
2  #include <algorithm>
3  #define ll long long
4  #define mod 1000000007
5  using namespace std;
6  ll fac[1000001];
7  ll pow(ll a, ll b) {
8      ll res = 1;
9      while (b > 0) {
10         if (b & 1) res = (res * a) % mod;
11         a = (a * a) % mod;
12         b >>= 1;
13     }
14     return res;
15 }
16 ll inv(ll x) {
17     return pow(x, mod - 2);
18 }
19 ll ncr(ll a, ll b) {
20     return fac[a] * inv(fac[b] * fac[a - b] % mod) % mod;

```

```

21 }
22 int main() {
23     fac[0] = 1;
24     for (int i = 1; i <= 1000000; ++i) {
25         fac[i] = fac[i - 1] * i % mod;
26     }
27     ll n; cin >> n;
28     ll add;
29     ll count = 0;
30     for (int i = 1; i <= n; ++i) {
31         add = ncr(n, i) * fac[n - i] % mod;
32         if (i % 2 == 0) add = -add;
33         count += add;
34     }
35     ll ans = ((fac[n] - count) % mod + mod) % mod;
36     cout << ans << "\n";
37 }

```

5. NHT's C++: Christmas party:

```

1  #include <bits/stdc++.h>
2  #define ll long long
3  using namespace std;
4
5  const int mod = 1e9 + 7;
6  int n;
7  ll dp[1000005];
8
9  int main() {
10     ios::sync_with_stdio(false);
11     cin.tie(nullptr);
12
13     cin >> n;
14     dp[2] = 1;
15     for (int i = 3; i <= n; ++i)
16         dp[i] = (dp[i - 1] + dp[i - 2]) % mod * (i - 1) % mod;
17     cout << dp[n] << '\n';
18     return 0;
19 }

```

6. PDHT's C++: Christmas party:

```

1  #include <bits/stdc++.h>
2  #define ll long long
3  #define MOD 1000000007
4  #define MAX 1000005
5  using namespace std;
6  ll der[MAX];
7  int main() {
8     int n;
9     cin >> n;
10     der[1] = 0;
11     if (n >= 2)
12         der[2] = 1;
13     for (int i = 3; i <= n; ++i)
14         der[i] = (1ll * (i - 1) * (der[i - 1] + der[i - 2])) % MOD;
15     cout << der[n] << '\n';
16     return 0;
17 }

```

Phần II

Graph Theory – Lý Thuyết Đồ Thị

Contents

5.1	Some Variants of Inclusion–Exclusion Principle – Vài Biến Thể của Nguyên Lý Bao Hàm–Loại Trừ	83
5.2	Problems on inclusion–exclusion principle	87
5.3	Derangement – Sự rối loạn/Số hoán vị sai vị trí	87
5.3.1	Counting derangements – Đếm số hoán vị sai vị trí	88
5.3.2	Derivation of derangements by inclusion–exclusion principle – Sự suy ra derangement bằng nguyên lý bao gồm-loại trừ	89
5.3.3	Growth of number of derangements as n approaches ∞	90
5.3.4	Asymptotic expansion in terms of Bell numbers – Mở rộng tiệm cận theo số Bell	90
5.3.5	Generalizations of derangements – Các tổng quát hóa của hoán vị sai vị trí	90
5.3.6	Computational complexity of derangement computations	91
5.3.7	Problems: Derangement – Bài tập: Hoán vị sai vị trí	91

Chương 6

Basic Graph Theory – Lý Thuyết Đồ Thị Cơ Bản

Contents

6.1	Trees & graphs: Some basic concepts – Cây & đồ thị: Vài khái niệm cơ bản	99
6.1.1	Walks, trails, paths, cycles, & complete graphs	102
6.1.2	Undirected graphs – Đồ thị vô hướng	102
6.1.3	Labeled graphs – Đồ thị có nhãn	107
6.1.4	Ordered graphs – Đồ thị có thứ tự	107
6.1.5	Trees – Cây	107
6.1.6	Ordered trees – Cây có thứ tự	109
6.1.7	Problem: Basic graphs – Bài tập: Đồ thị cơ bản	110
6.1.8	Graphic sequences	112
6.1.9	Miscellaneous: Graph theory	116
6.2	Basic Data Structures – Cấu Trúc Dữ Liệu Cơ Bản	117
6.2.1	Arrays – Mảng	118
6.2.2	Matrices – Ma trận	118
6.2.3	Lists – Danh sách	118
6.2.4	Stacks – Ngăn xếp	119
6.2.5	Queues – Hàng đợi	119
6.2.6	Priority queues – Hàng đợi ưu tiên	119
6.2.7	Sets – Tập hợp	120
6.2.8	Dictionaries – Từ điển	120
6.3	Representation of Trees & Graphs – Biểu Diễn Cây & Đồ Thị	120
6.3.1	Representation of graphs – Biểu diễn đồ thị	121
6.3.2	Representation of trees – Biểu diễn cây	127

Resources – Tài nguyên.

- [AD10]. TITU ANDREESCU, GABRIEL DOSPINESCU. *Problems From the Book*. Chap. 6: *Some Classical Problems in Extremal Graph Theory* – Vài Bài Toán Cổ Điển trong Lý Thuyết Đồ Thị Cực Trị, pp. 119–136.
- [Sha22]. SHAHRIAR SHAHRIARI. *An Invitation To Combinatorics*. Chap. 10: Graph Theory.
- [Val02; Val21]. GABRIEL VALIENTE. *Algorithms on Trees & Graphs With Python Code*. 2e.

“In mathematics & computer science, *graph theory* is the study of **graphs**, which are **mathematical structures** used to model pairwise relations between objects. A graph in this context is made up of **vertices** (also called *nodes* or *points*) which are connected by **edges** (also called *arcs*, *links* or *lines*). A distinction is made between *undirected graphs*, where edges link 2 vertices symmetrically, & *directed graphs*, where edges link 2 vertices asymmetrically. Graphs are 1 of the principal objects of study in **discrete mathematics**.” – Wikipedia/graph theory.

Graphs are such a good way of organizing certain kinds of information & formulating problems in discrete mathematics in general & combinatorics & related fields of mathematics in particular. Intuitively, a graph is a set of dots – called *vertices* – where some of the dots are connected to some of the other dots. The connections are called *edges*. Each edge of a graph connects just 2 vertices & so it can be represented as a pair of vertices.

– Đồ thị là 1 cách rất hay để sắp xếp 1 số loại thông tin & xây dựng các bài toán trong toán học rời rạc nói chung & tổ hợp & các lĩnh vực toán học liên quan nói riêng. Theo trực giác, đồ thị là 1 tập hợp các chấm – được gọi là các *đỉnh* – trong đó 1 số

chấm được kết nối với 1 số chấm khác. Các kết nối được gọi là các *cạnh*. Mỗi cạnh của đồ thị chỉ kết nối 2 đỉnh & do đó nó có thể được biểu diễn dưới dạng 1 cặp đỉnh.

“Đồ thị là 1 mô hình toán học diễn tả 1 cách rất tường minh những mối quan hệ 2 ngôi (1 chiều cũng như 2 chiều) giữa các đối tượng cần được xem xét. Chính vì vậy, đồ thị được sử dụng rộng rãi trong rất nhiều lĩnh vực khác nhau; e.g., khoa học, kỹ thuật, kinh tế, xã hội, etc.” – [Thà13, Sect. 0.1.5, p. 13]

6.1 Trees & graphs: Some basic concepts – Cây & đồ thị: Vài khái niệm cơ bản

Problem 96 ([Sha22], Warm-Up 2.12, p. 52). *Some people $\{P_i\}_{i=1}^n$ are on the same social media platform. Some of them are friends with some of the others. For each we have a list of their friends. If 2 people are friends, we say that their distance is 1. If 2 people are not friends, but have a friend in common, we say that their distance is 2, & so on. We are interested in questions e.g. “What is the distance between P_i & P_j for some $i, j \in [n], i \neq j$?” & “What is the largest distance between any 2 individuals?”*

$$\max_{i,j \in [n], i \neq j} \text{dist}(P_i, P_j).$$

Suggest a visual way to present the data that makes answering such questions easier.

– 1 số người $\{P_i\}_{i=1}^n$ có cùng nền tảng mạng xã hội. 1 số người là bạn của 1 số người khác. Đối với mỗi người, chúng ta có 1 danh sách bạn bè của họ. Nếu 2 người là bạn, chúng ta nói rằng khoảng cách của họ là 1. Nếu 2 người không phải là bạn, nhưng có 1 người bạn chung, chúng ta nói rằng khoảng cách của họ là 2, & v.v. Chúng ta quan tâm đến các câu hỏi ví dụ như “Khoảng cách giữa P_i & P_j là bao nhiêu đối với 1 số $i, j \in [n], i \neq j$?” & “Khoảng cách lớn nhất giữa bất kỳ 2 cá nhân nào là bao nhiêu?”

$$\max_{i,j \in [n], i \neq j} \text{dist}(P_i, P_j).$$

Đề xuất 1 cách trực quan để trình bày dữ liệu giúp trả lời các câu hỏi như vậy dễ dàng hơn.

Answer. Use a graph $G = (V, E)$ with $V = \{P_i\}_{i=1}^n$, $E = \{e_{ij}; P_i, P_j \text{ are friends}\}$. The distance $\text{dist}(P_i, P_j)$ is then defined as the length of the shortest path between 2 vertices P_i, P_j . The problem of finding the longest distance between 2 vertices can be reformulated as: Find the maximal shortest path(s) between 2 vertices P_i, P_j . $\square$

Graph are such a good way of organizing certain kinds of information & formulating problems. Definitions in graph theory vary. For a comprehensive list of concepts in graph theory, see, e.g., [Wikipedia/glossary of graph theory](#). A graph consists of a set of vertices & a set of edges. Intuitively (& visually), an edge is a direct connection between 2 vertices. More formally, an edge is a set consisting of a pair of vertices.

– Đồ thị là 1 cách rất hay để sắp xếp 1 số loại thông tin & xây dựng bài toán. Định nghĩa trong lý thuyết đồ thị rất đa dạng. Để biết danh sách đầy đủ các khái niệm trong lý thuyết đồ thị, hãy xem, ví dụ, [Wikipedia/glossary of graph theory](#). Đồ thị bao gồm 1 tập hợp các đỉnh & 1 tập hợp các cạnh. Theo trực giác (& trực quan), 1 cạnh là 1 kết nối trực tiếp giữa 2 đỉnh. Theo nghĩa chính thức hơn, 1 cạnh là 1 tập hợp bao gồm 1 cặp đỉnh.

The notion of graph which is most useful in computer science is that of a directed graph or just a graph. A graph is a combinatorial structure consisting of a finite nonempty set of objects, called vertices, together with a finite (possibly empty) set of ordered pairs of vertices, called directed edges or arcs.

– Khái niệm đồ thị hữu ích nhất trong khoa học máy tính là đồ thị có hướng hoặc chỉ là đồ thị. Đồ thị là 1 cấu trúc tổ hợp bao gồm 1 tập hợp hữu hạn không rỗng các đối tượng, được gọi là các đỉnh, cùng với 1 tập hợp hữu hạn (có thể rỗng) các cặp đỉnh có thứ tự, được gọi là các cạnh có hướng hoặc cung.

Definition 26 (Graphs & subgraphs, [Sha22], Def. 2.17, p. 54). *A simple graph (or just a graph) G is a pair of sets (V, E) where V is a nonempty set called the set of vertices of G , & E is a (possibly empty) set of unordered pairs of distinct elements of V . The set E is called the set of edges of G . If the number of vertices of G is finite, then G is a finite graph (or a finite simple graph).*

If $G = (V, E)$ & $H = (V', E')$ are both graphs, then H is a subgraph of G if $V' \subseteq V$ & $E' \subseteq E$.

Định nghĩa 20 (Đồ thị & đồ thị con). 1 đồ thị đơn (hoặc chỉ là đồ thị) G là 1 cặp tập hợp (V, E) trong đó V là 1 tập hợp không rỗng được gọi là tập hợp đỉnh của G , & E là 1 tập hợp (có thể rỗng) gồm các cặp phần tử phân biệt không có thứ tự của V . Tập hợp E được gọi là tập hợp cạnh của G . Nếu số đỉnh của G là hữu hạn, thì G là 1 đồ thị hữu hạn (hoặc 1 đồ thị đơn hữu hạn).

Nếu $G = (V, E)$ & $H = (V', E')$ đều là đồ thị, thì H là 1 đồ thị con của G nếu $V' \subseteq V$ & $E' \subseteq E$.

Problem 97. *Find different visualizations of the Peterson graph $G_{\text{Peterson}} = (V, E)$ & describe V, E in details. Find a subgraph of the Peterson graph.*

– Tìm cách vẽ khác nhau của đồ thị Peterson $G_{\text{Peterson}} = (V, E)$ & mô tả cụ thể V, E . Tìm 1 đồ thị con của đồ thị Peterson.

Solution. See, e.g., [Sha22, Example 2.19, p. 54]. For different visualizations, see, e.g., [Wikipedia/Peterson graph](#). Mathematically, Peterson graph $G = (V, E)$ with 10 vertices & 15 edges:

$$V = [n], E = \{\{1, 2\}, \{2, 3\}, \{3, 4\}, \{4, 5\}, \{1, 5\}, \{1, 6\}, \{2, 7\}, \{3, 8\}, \{4, 9\}, \{5, 10\}, \{6, 8\}, \{7, 9\}, \{8, 10\}, \{6, 9\}, \{7, 10\}\}.$$

To construct a subgraph of this graph, we take some of the vertices & some of the edges, but we have to make sure that we have included all the vertices of the edges that we chose. So, e.g., if $V' = \{1, 3, 6, 7, 8\}$, $E' = \{\{1, 6\}, \{3, 8\}\}$, then $H = (V', E')$ is a subgraph of G . The graph H consists of 2 disjoint edges, their vertices, & 1 other isolated vertex. $\square$

Remark 20. We can draw the picture of a graph $G = (V, E)$ with V, E given in many ways. All that matters is what the vertices are & which vertices are connected to which vertices.

– Chúng ta có thể vẽ hình ảnh của đồ thị $G = (V, E)$ với V, E được đưa ra theo nhiều cách. Tất cả những gì quan trọng là các đỉnh là gì & đỉnh nào được kết nối với đỉnh nào.

Remark 21. To construct a subgraph of a graph given, we take some of the vertices & some of the edges, but we have to make sure that we have included all the vertices of the edges that we chose.

– Để xây dựng 1 đồ thị con của 1 đồ thị cho trước, chúng ta lấy 1 số đỉnh & 1 số cạnh, nhưng chúng ta phải đảm bảo rằng chúng ta đã bao gồm tất cả các đỉnh của các cạnh mà chúng ta đã chọn.

Definition 27 (Multigraphs, general graphs, [Sha22], Def. 2.20, p. 54). In the definition of a graph, if we allow E to be a multiset – i.e., allow repeated edges – then G is called a multigraph or a graph with repeated edges. If we also allow pairs of non-distinct elements in E – i.e., allow loops – then G is called a general graph or a graph with repeated edges & loops.

Định nghĩa 21 (Đa đồ thị, đồ thị tổng quát). Trong định nghĩa của đồ thị, nếu chúng ta cho phép E là 1 đa tập – tức là cho phép các cạnh lặp lại – thì G được gọi là đa đồ thị hoặc đồ thị có các cạnh lặp lại. Nếu chúng ta cũng cho phép các cặp phần tử không phân biệt trong E – tức là cho phép các vòng lặp – thì G được gọi là đồ thị tổng quát hoặc đồ thị có các cạnh lặp lại & vòng lặp.

If a graph G does not have any double edges or loops then G is a simple graph. If a graph G has repeated edges but no loops, then G is a multigraph. If G has both repeated edges & repeated loops, then G would be a general graph.

– Nếu đồ thị G không có bất kỳ cạnh kép hoặc vòng lặp nào thì G là đồ thị đơn. Nếu đồ thị G có các cạnh lặp lại nhưng không có vòng lặp, thì G là đồ thị đa. Nếu G có cả cạnh lặp lại & vòng lặp lặp lại, thì G sẽ là đồ thị tổng quát.

Remark 22 ([Sha22], Rmk. 2.22, p. 55). If $G = (V, E)$ is a general graph & $e \in E$ is an edge of G , then, unlike in the case of simple graphs, we cannot necessarily identify e by its vertices. I.e., it will be inadequate to say $e = \{v, w\}$, where $v, w \in V$. This is because there may be multiple edges connecting v & w . Hence, to be formally correct, we should say that a general graph consists of 2 sets V & E & an incidence map that gives 2 vertices for each $e \in E$. I.e., every edge will have its own name in addition to being associated with its 2 vertices. To avoid unnecessary clutter, in what follows we will continue to identify edges of general graphs as pairs of vertices unless there is a need to be more formal.

– Nếu $G = (V, E)$ là 1 đồ thị tổng quát & $e \in E$ là 1 cạnh của G , thì, không giống như trong trường hợp của đồ thị đơn giản, chúng ta không nhất thiết phải xác định e theo các đỉnh của nó. Tức là, sẽ không đủ nếu nói $e = \{v, w\}$, trong đó $v, w \in V$. Điều này là do có thể có nhiều cạnh kết nối v & w . Do đó, để chính xác về mặt hình thức, chúng ta phải nói rằng 1 đồ thị tổng quát bao gồm 2 tập hợp V & E & 1 bản đồ tới cung cấp 2 đỉnh cho mỗi $e \in E$. Tức là, mỗi cạnh sẽ có tên riêng của nó ngoài việc được liên kết với 2 đỉnh của nó. Để tránh sự lộn xộn không cần thiết, trong phần sau, chúng ta sẽ tiếp tục xác định các cạnh của đồ thị tổng quát là các cặp đỉnh trừ khi cần phải chính thức hơn.

Definition 28 (Order, adjacency, incidence, [Sha22], Def. 2.23, p. 55). Let $G = (V, E)$ be a general graph. Then $|V|$, the number of vertices, is called the order of G . If $\alpha = \{x, y\} \in E$ – i.e., α is an edge connecting the vertices x, y – then we say that x & y are vertices or ends of α , that α joints x & y , that x & y are adjacent, & that x & α are incident.

Định nghĩa 22. Cho $G = (V, E)$ là 1 đồ thị tổng quát. Khi đó $|V|$, số đỉnh, được gọi là cấp của G . Nếu $\alpha = \{x, y\} \in E$ – tức là α là 1 cạnh nối các đỉnh x, y – thì ta nói rằng x & y là đỉnh hoặc đầu của α , rằng α khớp x & y , rằng x & y là kề, & rằng x & α là sự cố.

Definition 29 (Degree of a vertex, [Sha22], Def. 2.24, p. 55). If x is a vertex of a graph G , then the number of edges incident with x is called the degree (or the valence) of x . In the case of general graphs, a loop at a vertex x contributes 2 to the degree of x .

Định nghĩa 23. Nếu x là 1 đỉnh của đồ thị G , thì số cạnh liên quan đến x được gọi là bậc (hoặc hóa trị) của x . Trong trường hợp đồ thị tổng quát, 1 vòng lặp tại 1 đỉnh x đóng góp 2 vào bậc của x .

Example 30. Every vertex of the Peterson graph has degree 3.

$$\deg v = 3, \forall v \in V(G_{\text{Peterson}}).$$

The degree of a vertex is the number of edges incident with it & note that, in a general graph, a loop contributes 2 to the degree of its vertex. One usually records the degrees of each vertices of a graph in a table.

– Bậc của 1 đỉnh là số cạnh liên quan đến nó & lưu ý rằng, trong 1 đồ thị tổng quát, 1 vòng lặp đóng góp 2 vào bậc của đỉnh của nó. Người ta thường ghi lại bậc của mỗi đỉnh của đồ thị trong 1 bảng.

Definition 30 (Directed graph, [Val21], Def. 1.1, p. 3). A graph $G = (V, E)$ consists of a finite nonempty set V of vertices & a finite set $E \subseteq V \times V$ of edges. The order of a graph $G = (V, E)$, denoted by n , is the number of vertices, $n = |V|$ & the size, denoted by m , is the number of edges, $m = |E|$. An edge $e = (v, w)$ is said to be incident with vertices v & w , where v is the source & w the target of edge e , & vertices v, w are said to be adjacent. Edges $(u, v), (v, w)$ are said to be adjacent, as are edges $(u, v), (w, v)$, & also edges $(v, u), (v, w)$.

Định nghĩa 24 (Đồ thị có hướng). 1 đồ thị $G = (V, E)$ bao gồm 1 tập hữu hạn không rỗng V các đỉnh & 1 tập hữu hạn $E \subseteq V \times V$ các cạnh. Bậc của 1 đồ thị $G = (V, E)$, ký hiệu là n , là số đỉnh, $n = |V|$ & size, ký hiệu là m , là số cạnh, $m = |E|$. 1 cạnh $e = (v, w)$ được gọi là incident với các đỉnh v & w , trong đó v là source & w target của cạnh e , & các đỉnh v, w được gọi là kề. Các cạnh $(u, v), (v, w)$ được gọi là kề, cũng như các cạnh $(u, v), (w, v)$, & cũng vậy các cạnh $(v, u), (v, w)$.

Question 5 (Size/complexity of finite simple graphs). How to measure the size or the complexity of a simple graph?

– Làm thế nào để đo kích thước hoặc độ phức tạp của 1 đồ thị đơn?

Có thể định nghĩa vài độ đo thích hợp để đo kích thước hoặc độ phức tạp của 1 đồ thị đơn G , e.g.,

$$m(G) = |V(G)| + |E(G)|.$$

Graphs are often drawn as a set of points in the plane & a set of arrows, each of which joins 2 (not necessarily different) points. In a drawing of a graph $G = (V, E)$, each vertex $v \in V$ is drawn as a point or a small circle & each edge $(v, w) \in E$ is drawn as an arrow from point or circle of vertex v to the point or circle corresponding to vertex w .

– Đồ thị thường được vẽ như 1 tập hợp các điểm trên mặt phẳng & 1 tập hợp các mũi tên, mỗi mũi tên nối 2 điểm (không nhất thiết phải khác nhau). Trong bản vẽ đồ thị $G = (V, E)$, mỗi đỉnh $v \in V$ được vẽ như 1 điểm hoặc 1 đường tròn nhỏ & mỗi cạnh $(v, w) \in E$ được vẽ như 1 mũi tên từ điểm hoặc đường tròn của đỉnh v đến điểm hoặc đường tròn tương ứng với đỉnh w .

A vertex has 2 degrees in a graph, one given by the number of edges coming into the vertex & the other given by the number of edges in the graph going out of the vertex.

– Mỗi đỉnh có 2 bậc trong đồ thị, 1 bậc được xác định bởi số cạnh đi vào đỉnh & bậc còn lại được xác định bởi số cạnh trong đồ thị đi ra khỏi đỉnh.

Definition 31 ([Val21], Def. 1.2, p. 4). The indegree of a vertex v in a graph $G = (V, E)$ is the number of edges in G whose target is v , i.e., $\text{indeg}(v) = |\{(u, v) | (u, v) \in E\}|$. The outdegree of a vertex v in a graph $G = (V, E)$ is the number of edges in G whose source is v , i.e., $\text{outdeg}(v) = |\{(v, w) | (v, w) \in E\}|$. The degree of a vertex v in a graph $G = (V, E)$ is the sum of the indegree & the outdegree of the vertex, i.e., $\text{deg}(v) = \text{indeg}(v) + \text{outdeg}(v)$.

A basic relationship between the size of a graph & the degree of its vertices, which will prove to be very useful in analyzing the computational complexity of algorithms on graphs:

– Mối quan hệ cơ bản giữa kích thước của đồ thị & bậc của các đỉnh, sẽ rất hữu ích trong việc phân tích độ phức tạp tính toán của các thuật toán trên đồ thị:

Theorem 31 ([Val21], Thm. 1.1, p. 4). Let $G = (V, E)$ be a graph with n vertices & m edges, & let $V = \{v_1, \dots, v_n\}$. Then

$$\sum_{i=1}^n \text{indeg}(v_i) = \sum_{i=1}^n \text{outdeg}(v_i) = m.$$

Proof. Let $G = (V, E)$ be a graph. Every edge $(v_i, v_j) \in E$ contributes 1 to $\text{indeg}(v_j)$ & 1 to $\text{outdeg}(v_i)$. □

A few oft-used terms to graph vocabularies.

Definition 32 (Isolated vertex, leaf, [Sha22], Def. 10.2, p. 362). Let G be a graph. A vertex with degree 0 is called an isolated vertex, while a vertex with degree 1 is called a leaf.

Definition 33 (Regular graph, [Sha22], Def. 10.3, p. 362). A graph is called regular of degree d or d -regular if each vertex has degree equal to d .

In mathematical notation:

$$G = (V, E) \text{ is a } d\text{-regular} \Leftrightarrow \text{deg } v = d, \forall v \in V.$$

Definition 34 (Cubic graph, [Sha22], Def. 10.4, p. 362). A graph is called cubic if it is regular of degree 3 (i.e., if each vertex has degree equal to 3).

6.1.1 Walks, trails, paths, cycles, & complete graphs

Walks, trails, & paths in a graph are alternating sequences of vertices & edges in the graph s.t. each edge in the sequence is preceded by its source vertex & followed by its target vertex. Trails are walks having no repeated edges, & paths are trails having no repeated vertices.

– Đường đi bộ, đường mòn, & đường đi trong đồ thị là chuỗi xen kẽ các đỉnh & cạnh trong đồ thị, tức là mỗi cạnh trong chuỗi được đi trước bởi đỉnh nguồn & theo sau bởi đỉnh đích. Đường mòn là đường đi không có cạnh lặp lại, & đường đi là đường mòn không có đỉnh lặp lại.

Definition 35 (Walk, trail, path, [Val21], Def. 1.3). *A walk from vertex v_i to vertex v_j in a graph is an alternating sequence $[v_i, e_{i+1}, v_{i+1}, e_{i+2}, \dots, v_{j-1}, e_j, v_j]$ of vertices & edges in the graph, s.t. $e_k = (v_{k-1}, v_k)$ for $k = i+1, \dots, j$. A trail is a walk with no repeated edges, & a path is a trail with no repeated vertices (except, possibly, the initial & final vertices). The length of a walk, trail, or path is the number of edges in the sequence.*

Định nghĩa 25 (Đường đi dạo, đường mòn, đường đi). *1 đường đi dạo từ đỉnh v_i đến đỉnh v_j trong 1 đồ thị là 1 chuỗi xen kẽ $[v_i, e_{i+1}, v_{i+1}, e_{i+2}, \dots, v_{j-1}, e_j, v_j]$ các đỉnh & cạnh trong đồ thị, s.t. $e_k = (v_{k-1}, v_k)$ với $k = i+1, \dots, j$. 1 đường mòn là 1 cuộc đi bộ không có cạnh nào lặp lại, & 1 đường đi là 1 cuộc đi bộ không có đỉnh nào lặp lại (ngoại trừ, có thể là, các đỉnh đầu & cuối). Độ dài của 1 cuộc đi bộ, trail hoặc path là số cạnh trong chuỗi.*

Since an edge in a graph is uniquely determined by its source & target vertices, a walk, trail, or path can be abbreviated by just enumerating either the vertices $[v_i, v_{i+1}, \dots, v_{j-1}, v_j]$ or the edges $[e_{i+1}, e_{i+2}, \dots, e_j]$ in the alternating sequence $[v_i, e_{i+1}, v_{i+1}, e_{i+2}, \dots, v_{j-1}, e_j, v_j]$ of vertices & edges.

– Vì 1 cạnh trong đồ thị được xác định duy nhất bởi các đỉnh nguồn & đích của nó, nên 1 đường đi, đường mòn hoặc đường dẫn có thể được rút gọn chỉ bằng cách liệt kê các đỉnh $[v_i, v_{i+1}, \dots, v_{j-1}, v_j]$ hoặc các cạnh $[e_{i+1}, e_{i+2}, \dots, e_j]$ trong chuỗi xen kẽ $[v_i, e_{i+1}, v_{i+1}, e_{i+2}, \dots, v_{j-1}, e_j, v_j]$ các đỉnh & cạnh.

Walks are closed if their initial & final vertices coincide. – Đường đi sẽ khép lại nếu đỉnh đầu & đỉnh cuối trùng nhau.

Definition 36 (Cycle, [Val21], Def. 1.4). *A walk, trail, or path $[v_i, e_{i+1}, v_{i+1}, e_{i+2}, \dots, v_{j-1}, e_j, v_j]$ is said to be closed if $v_i = v_j$. A cycle is a closed path of length at least 1.*

The combinatorial structure of a graph encompasses 2 notions of the substructure. A subgraph of a graph is just a graph whose vertex & edge sets are contained in the vertex & edge sets of the given graph, resp. The subgraph of a graph induced by a subset of its vertices has as edges the set of edges in the given graph whose source & target belong to the subset of vertices.

– Cấu trúc tổ hợp của 1 đồ thị bao gồm 2 khái niệm về cấu trúc con. 1 đồ thị con của 1 đồ thị chỉ là 1 đồ thị có tập đỉnh & cạnh được chứa trong tập đỉnh & cạnh của đồ thị đã cho, tương ứng. Đồ thị con của 1 đồ thị được tạo ra bởi 1 tập con các đỉnh của nó có các cạnh là tập các cạnh trong đồ thị đã cho có nguồn & đích thuộc về tập con các đỉnh.

Definition 37 (Subgraph, [Val21], Def. 1.5, p. 6). *Let $G = (V, E)$ be a graph, & let $W \subseteq V$. A graph (W, S) is a subgraph of G if $S \subseteq E$. The subgraph of G induced by W is the graph $(W, E \cap W \times W)$.*

Định nghĩa 26 (Đồ thị con). *Cho $G = (V, E)$ là 1 đồ thị, & cho $W \subseteq V$. 1 đồ thị (W, S) là 1 đồ thị con của G nếu $S \subseteq E$. Đồ thị con của G được tạo ra bởi W là đồ thị $(W, E \cap W \times W)$.*

6.1.2 Undirected graphs – Đồ thị vô hướng

The notion of graph which is most often found in mathematics is that of an undirected graph. Unlike the directed edges or edges of a graph, edges of an undirected graph have no direction association with them & therefore, no distinction is made between the source & target vertices of an edge. In a mathematical sense, an undirected graph consists of a set of vertices & a finite set of undirected edges, where each edge has a set of 1 or 2 vertices associated with it. In the computer science view of undirected graphs, though, an undirected graph is the particular case of a directed graph in which for every edge (v, w) of the graph, the reversed edge (w, v) also belongs to the graph. Undirected graphs are also called *bidirected*.

– Khái niệm đồ thị thường thấy nhất trong toán học là đồ thị vô hướng. Không giống như các cạnh hoặc cạnh có hướng của đồ thị, các cạnh của đồ thị vô hướng không có liên kết hướng nào với chúng & do đó, không có sự phân biệt nào được tạo ra giữa các đỉnh nguồn & đích của 1 cạnh. Theo nghĩa toán học, đồ thị vô hướng bao gồm 1 tập hợp các đỉnh & 1 tập hợp hữu hạn các cạnh vô hướng, trong đó mỗi cạnh có 1 tập hợp gồm 1 hoặc 2 đỉnh được liên kết với nó. Tuy nhiên, theo quan điểm khoa học máy tính về đồ thị vô hướng, đồ thị vô hướng là trường hợp cụ thể của đồ thị có hướng trong đó đối với mọi cạnh (v, w) của đồ thị, cạnh đảo ngược (w, v) cũng thuộc về đồ thị. Đồ thị vô hướng cũng được gọi là *song hướng*.

Definition 38 (Undirected graph, [Val21], Def. 1.6, p. 6). *A graph $G = (V, E)$ is undirected if $(v, w) \in E \Rightarrow (w, v) \in E$, $\forall v, w \in V$.*

Định nghĩa 27 (Đồ thị vô hướng). *Đồ thị $G = (V, E)$ là vô hướng nếu $(v, w) \in E \Rightarrow (w, v) \in E$, $\forall v, w \in V$.*

Undirected graphs are often drawn as a set of points in the plane & a set of line segments, each of which joins 2 (not necessarily different) points. In a drawing of an undirected graph $G = (V, E)$, each vertex $v \in V$ is drawn as a point or a small circle & each pair of counter-parallel edges $(v, w), (w, v) \in E$ is drawn as a line segment between the points or circles corresponding to vertices v & w .

– Đồ thị vô hướng thường được vẽ như 1 tập hợp các điểm trên mặt phẳng & 1 tập hợp các đoạn thẳng, mỗi đoạn thẳng nối 2 điểm (không nhất thiết phải khác nhau). Trong bản vẽ đồ thị vô hướng $G = (V, E)$, mỗi đỉnh $v \in V$ được vẽ như 1 điểm hoặc 1 đường tròn nhỏ & mỗi cặp cạnh đối song song $(v, w), (w, v) \in E$ được vẽ như 1 đoạn thẳng giữa các điểm hoặc đường tròn tương ứng với các đỉnh v & w .

The terminology of directed graphs carries over to undirected graphs, although a few differences deserve mention. 1st of all, since an edge in an undirected graph is understood as a pair of counter-parallel edges in the corresponding bidirected graph, the number of edges coming into a given vertex & the number of edges going out of the vertex coincide & therefore, no distinction is made between the indegree & the outdegree of a vertex. I.e., the *degree* of a vertex in an undirected graph is equal to the indegree & the outdegree of the vertex in the corresponding bidirected graph. For the same reason, the size of an undirected graph is half the size of the corresponding bidirected graph.

– Thuật ngữ đồ thị có hướng được áp dụng cho đồ thị vô hướng, mặc dù có 1 số điểm khác biệt đáng được đề cập. Trước hết, vì 1 cạnh trong đồ thị vô hướng được hiểu là 1 cặp cạnh đối song song trong đồ thị hai hướng tương ứng, nên số cạnh đi vào 1 đỉnh nhất định & số cạnh đi ra khỏi đỉnh trùng nhau & do đó, không có sự phân biệt nào giữa bậc vào & bậc ra của 1 đỉnh. Tức là, *bậc* của 1 đỉnh trong đồ thị vô hướng bằng với bậc vào & bậc ra của đỉnh trong đồ thị hai hướng tương ứng. Vì lý do tương tự, kích thước của đồ thị vô hướng bằng 1 nửa kích thước của đồ thị hai hướng tương ứng.

Definition 39 (Degree, degree sequence, [Val21], Def. 1.7, p. 7). *The degree of a vertex v in an undirected graph $G = (V, E)$ is the number of edges in G that are incident with v . The degree sequence of G is the sequence of n nonnegative integers obtained by arranging the vertex degrees in nondecreasing order.*

Định nghĩa 28 (Bậc, dãy bậc của đồ thị). *Bậc của đỉnh v trong đồ thị vô hướng $G = (V, E)$ là số cạnh trong G liên quan đến v . Dây bậc của G là dãy n số nguyên không âm thu được bằng cách sắp xếp các bậc đỉnh theo thứ tự không giảm.*

A walk, trail, or path in an undirected graph is a walk, trail, or path, respectively, in the corresponding bidirected graph. Another important graph-theoretical notion is that of connected & disconnected graphs. An undirected graph is *connected* if every pair of its vertices is joined by some walk, & an undirected graph that is not connected is said to be *disconnected*. On the other hand, a directed graph is connected if for all vertices v, w in the graph, there is a walk from v to w , & it is *strongly connected* if there are walks from v to w & from w back to v , for all vertices v, w in the graph.

– 1 walk, trail hoặc path trong 1 đồ thị vô hướng lần lượt là 1 walk, trail hoặc path trong đồ thị hai hướng tương ứng. Một khái niệm quan trọng khác về lý thuyết đồ thị là đồ thị liên thông & không liên thông. Một đồ thị vô hướng là *liên thông* nếu mọi cặp đỉnh của nó được nối bằng 1 walk nào đó, & 1 đồ thị vô hướng không liên thông được gọi là *không liên thông*. Mặt khác, 1 đồ thị có hướng là liên thông nếu với mọi đỉnh v, w trong đồ thị, có 1 walk từ v đến w , & nó là *liên thông mạnh* nếu có các walk từ v đến w & từ w trở lại v , với mọi đỉnh v, w trong đồ thị.

Definition 40 (Connected undirected graph, connected directed graph, strongly connected directed graph, [Val21], Def. 1.8, p. 8). *An undirected graph $G = (V, E)$ is connected if for every pair of vertices $v, w \in E$, there is a walk between v, w . A directed graph is connected if the underlying undirected graph is connected. Graph G is strongly connected if for every pair of vertices $v, w \in E$, there are walks from v to w & from w to v .*

Định nghĩa 29 (Đồ thị vô hướng liên thông, đồ thị có hướng liên thông, đồ thị có hướng liên thông mạnh). *1 đồ thị vô hướng $G = (V, E)$ là liên thông nếu với mọi cặp đỉnh $v, w \in E$, có 1 đường đi giữa v, w . Một đồ thị có hướng là liên thông nếu đồ thị vô hướng cơ sở là liên thông. Đồ thị G là liên thông mạnh nếu với mọi cặp đỉnh $v, w \in E$, có các đường đi từ v đến w & từ w đến v .*

Connectivity is an equivalence relation on the vertex set of a graph, which induces a partition of the graph into subgraphs induced by connected vertices, called *connected components* or just *components*.

– Kết nối/liên thông là 1 quan hệ tương đương trên tập đỉnh của 1 đồ thị, tạo ra sự phân hoạch của đồ thị thành các đồ thị con được tạo ra bởi các đỉnh được kết nối, được gọi là *thành phần được kết nối* hoặc chỉ là *thành phần*.

Definition 41 (Component of undirected graphs, strong component of directed graphs, [Val21], Def. 1.9, p. 8). *A component of an undirected graph G is a connected subgraph of G which is not properly contained in any other connected subgraph of G . A strong component of a directed graph G is a strongly connected subgraph of G which is not properly contained in any other strongly connected subgraph of G .*

Định nghĩa 30 (Thành phần của đồ thị vô hướng, thành phần mạnh của đồ thị có hướng). *1 thành phần của 1 đồ thị vô hướng G là 1 đồ thị con liên thông của G không được chứa đúng trong bất kỳ đồ thị con liên thông nào khác của G . Một thành phần mạnh của 1 đồ thị có hướng G là 1 đồ thị con liên thông mạnh của G không được chứa đúng trong bất kỳ đồ thị con liên thông mạnh nào khác của G .*

Some common families of undirected graphs are the trees, the complete graphs, the path graphs, the cycle graphs, the wheel graphs, the bipartite graphs, & the regular graphs. A *tree* is a connected graph having no cycles.

– 1 số họ phổ biến của đồ thị vô hướng là cây, đồ thị đầy đủ, đồ thị đường đi, đồ thị chu trình, đồ thị bánh xe, đồ thị hai đỉnh, & đồ thị đều. Một *tree* là đồ thị liên thông không có chu trình.

Definition 42 (Undirected tree of undirected graph, [Val21], Def. 1.10, p. 8). *An undirected graph $G = (V, E)$ is said to be an undirected tree if it is connected & has no cycles.*

Định nghĩa 31 (Cây vô hướng của đồ thị vô hướng). *1 đồ thị vô hướng $G = (V, E)$ được gọi là cây vô hướng nếu nó liên thông & không có chu trình.*

See [Val21, Fig. 1.8: The 1st 14 undirected trees – 14 cây vô hướng đầu tiên].

In a *complete* graph, every pair of distinct vertices is joined by an edge.

– Trong 1 đồ thị *hoàn chỉnh*, mỗi cặp đỉnh riêng biệt được nối với nhau bằng 1 cạnh.

Definition 43 (Complete graph, [Val21], Def. 1.11, p. 9). *An undirected graph $G = (V, E)$ is said to be a complete graph if $(v, w) \in E, \forall v, w \in V$ with $v \neq w$. The complete graph on $n \in \mathbb{N}^*$ vertices is denoted by K_n .*

See [Val21, & Fig. 1.9: The 1st 6 complete graphs – 6 đồ thị đầy đủ đầu tiên].

Định nghĩa 32 (Đồ thị đầy đủ). *1 đồ thị vô hướng $G = (V, E)$ được gọi là đồ thị đầy đủ nếu $(v, w) \in E, \forall v, w \in V$ với $v \neq w$. Đồ thị đầy đủ trên $n \in \mathbb{N}^*$ đỉnh được ký hiệu là K_n .*

A *path* graph can be drawn s.t. all vertices lie on a straight line.

– 1 đồ thị *path* có thể được vẽ sao cho tất cả các đỉnh đều nằm trên 1 đường thẳng.

Definition 44 (Path graph, [Val21], Def. 1.12, p. 9). *A connected undirected graph $G = (V, E)$ with $|V| = |E| + 1$ is said to be a path graph if it can be drawn s.t. all vertices lie on a straight line. The path graph on n vertices is denoted by P_n .*

Định nghĩa 33 (Đồ thị đường đi). *1 đồ thị vô hướng liên thông $G = (V, E)$ với $|V| = |E| + 1$ được gọi là path graph nếu nó có thể được vẽ sao cho tất cả các đỉnh nằm trên 1 đường thẳng. Đồ thị đường đi trên n đỉnh được ký hiệu là P_n .*

See [Val21, Fig. 1.10: The 1st 6 path graphs – 6 đồ thị đường đi đầu tiên].

A *cycle* graph can be drawn s.t. all vertices lie on a circle.

– 1 đồ thị *cycle* có thể được vẽ bằng cách tất cả các đỉnh nằm trên 1 đường tròn.

Definition 45 (Cycle graph, [Val21], Def. 1.13, p. 10). *A connected undirected graph $G = (V, E)$ with $|V| = |E|$ is said to be a cycle graph if it can be drawn s.t. all vertices lie on a circle. The cycle graph on $n \in \mathbb{N}^*$ vertices is denoted by C_n .*

Định nghĩa 34 (Đồ thị chu trình). *1 đồ thị vô hướng liên thông $G = (V, E)$ với $|V| = |E|$ được gọi là đồ thị chu trình nếu nó có thể được vẽ sao cho mọi đỉnh đều nằm trên 1 đường tròn. Đồ thị chu trình trên $n \in \mathbb{N}^*$ đỉnh được ký hiệu là C_n .*

See [Val21, Fig. 1.11: The 1st 6 cycle graphs – 6 đồ thị chu kỳ đầu tiên].

A *wheel* graph has a distinguished (inner) vertex that is connected to all other (outer) vertices, & it can be drawn s.t. all outer vertices lie on a circle centered at the inner vertex.

– Đồ thị *wheel* có 1 đỉnh (bên trong) riêng biệt được kết nối với tất cả các đỉnh (bên ngoài) khác & có thể vẽ nó sao cho tất cả các đỉnh bên ngoài nằm trên 1 đường tròn có tâm tại đỉnh bên trong.

Definition 46 (Wheel graph, [Val21], Def. 1.14, p. 10). *A connected undirected graph $G = (V, E)$ is said to be a wheel graph if it can be drawn s.t. all but a single vertex lie on a circle centered at the single vertex, which is connected to all other vertices. The wheel graph with $n \in \mathbb{N}^*$ outer vertices is denoted by W_{n+1} .*

Định nghĩa 35 (Đồ thị bánh xe). *1 đồ thị vô hướng liên thông $G = (V, E)$ được gọi là wheel graph nếu nó có thể được vẽ sao cho tất cả trừ 1 đỉnh nằm trên 1 đường tròn có tâm tại đỉnh duy nhất, được kết nối với tất cả các đỉnh khác. Đồ thị bánh xe có $n \in \mathbb{N}^*$ đỉnh ngoài được ký hiệu là W_{n+1} .*

See [Val21, Fig. 1.12: The 1st 6 wheel graphs – 6 đồ thị bánh xe đầu tiên].

Another common family of undirected graphs is the *bipartite* graphs. The vertex set of a bipartite graph can be partitioned into 2 subsets in such a way that every edge of the graph joins a vertex of 1 subset with a vertex of the other subset. In a *complete bipartite* graph, every vertex of 1 subset is joined by some edge with every vertex of the other subset.

– 1 họ phổ biến khác của đồ thị vô hướng là đồ thị *bipartite*. Tập đỉnh của đồ thị bipartite có thể được phân chia thành 2 tập con theo cách mà mọi cạnh của đồ thị nối 1 đỉnh của 1 tập con với 1 đỉnh của tập con khác. Trong đồ thị *full bipartite*, mọi đỉnh của 1 tập con được nối bằng 1 cạnh với mọi đỉnh của tập con khác.

Definition 47 (Bipartite graph, complete bipartite graph, [Val21], Def. 1.15, p. 11). An undirected graph $G = (V, E)$ is said to be a bipartite graph if V can be partitioned into 2 disjoint subsets X, Y s.t. $\forall (x, y) \in E$, either $x \in X$ & $y \in Y$, or $x \in Y$ & $y \in X$, & it is said to be a complete bipartite graph if, furthermore, $(x, y), (y, x) \in E, \forall x \in X, \forall y \in Y$. The complete bipartite graph on $p + q$ vertices, where subset X has p vertices & subset Y has q vertices, is denoted by $K_{p,q}$.

Định nghĩa 36 (Đồ thị 2 phía, đồ thị 2 phía đầy đủ). 1 đồ thị vô hướng $G = (V, E)$ được gọi là đồ thị hai phía nếu V có thể phân hoạch thành 2 tập con rời rạc X, Y s.t. $\forall (x, y) \in E$, hoặc $x \in X$ & $y \in Y$, hoặc $x \in Y$ & $y \in X$, & nó được gọi là đồ thị hai phía đầy đủ nếu, hơn nữa, $(x, y), (y, x) \in E, \forall x \in X, \forall y \in Y$. Đồ thị hai phía đầy đủ trên $p + q$ đỉnh, trong đó tập con X có p đỉnh & tập con Y có q đỉnh, được ký hiệu là $K_{p,q}$.

See [Val21, Fig. 1.13: The 1st 12 complete bipartite graphs – 12 đồ thị 2 phía đầy đủ đầu tiên].

Definition 48 (Matching, maximal matching, & maximum matching, perfect matching of bipartite graphs, [Val21], Def. 1.16, p. 12). Let $G = (X \cup Y, E)$ be a bipartite graph with $E \subseteq X \times Y$ & $X \cap Y = \emptyset$. A matching in G is a set of edges $M \subseteq E$ s.t. $x_1 \neq x_2, y_1 \neq y_2$ for all distinct edges $(x_1, y_1), (x_2, y_2) \in M$. A matching M in a bipartite graph G is maximal if there is no matching M' in G s.t. $M \subsetneq M'$, & it is maximum if there is no matching in G with more edges than M . Further, a matching M in a bipartite graph G is perfect if $|M| = \min(|X|, |Y|)$.

Định nghĩa 37 (Ghép cặp, ghép cặp cực đại, ghép cặp lớn nhất của đồ thị 2 phía). Cho $G = (X \cup Y, E)$ là 1 đồ thị hai phía với $E \subseteq X \times Y$ & $X \cap Y = \emptyset$. Một ghép trong G là 1 tập các cạnh $M \subseteq E$ s.t. $x_1 \neq x_2, y_1 \neq y_2$ với mọi cạnh phân biệt $(x_1, y_1), (x_2, y_2) \in M$. Một M ghép trong 1 đồ thị hai phía G là cực đại nếu không có M' ghép trong G s.t. $M \subsetneq M'$, & nó là cực đại nếu không có phép ghép nào trong G có nhiều cạnh hơn M . Hơn nữa, 1 M ghép trong 1 đồ thị hai phía G là hoàn hảo nếu $|M| = \min(|X|, |Y|)$.

See [Val21, Fig. 1.14: Maximal & maximum matching in a bipartite graph – Ghép cặp cực đại & tối đa trong đồ thị hai phần & Fig. 1.15: Maximum cardinality & maximum weight matching in a bipartite graph with weighted edges – Số lượng tối đa & khớp trọng số tối đa trong đồ thị hai phần với các cạnh có trọng số].

A maximum matching in a bipartite graph is also called a *maximum cardinality bipartite matching*, in order to distinguish it from a *maximum weight bipartite matching* in a bipartite graph with weighted edges, where the weight of a matching is the total weight of the edges in the matching.

– 1 phép ghép tối đa trong đồ thị hai phần cũng được gọi là *phép ghép hai phần có số lượng cực đại*, để phân biệt với *phép ghép hai phần có trọng số cực đại* trong đồ thị hai phần có các cạnh có trọng số, trong đó trọng số của phép ghép là tổng trọng số của các cạnh trong phép ghép đó.

A natural generalization of bipartite graphs is the *k-partite* graphs. The vertex set of a *k-partite* graph can be partitioned into k subsets in such a way that every edge of the graph joins a vertex of 1 subset with a vertex of another subset.

– 1 tổng quát hóa tự nhiên của đồ thị hai phần là đồ thị *k-partite*. Tập đỉnh của đồ thị *k-partite* có thể được phân hoạch thành k tập con theo cách mà mỗi cạnh của đồ thị nối 1 đỉnh của 1 tập con với 1 đỉnh của 1 tập con khác.

Definition 49 (*k-partite* graph, [Val21], Def. 1.17, p. 13). An undirected graph $G = (V, E)$ is said to be a *k-partite* graph if V can be partitioned into $k \geq 2$ subsets $V_1, V_2, \dots, V_k$ s.t. $\forall (v, w) \in E$ with $v \in V_i, w \in V_j$, it holds that $i \neq j$.

Định nghĩa 38 (Đồ thị ghép k thành phần). Đồ thị vô hướng $G = (V, E)$ được gọi là đồ thị *k-partite* nếu V có thể phân hoạch thành $k \geq 2$ tập con $V_1, V_2, \dots, V_k$ s.t. $\forall (v, w) \in E$ với $v \in V_i, w \in V_j$, ta có $i \neq j$.

Complete graphs & cycle graphs are trivial examples of *regular* graphs. In a regular graph, all vertices have the same degree.

– Đồ thị hoàn chỉnh & đồ thị chu trình là những ví dụ đơn giản về đồ thị *chính quy*. Trong đồ thị chính quy, tất cả các đỉnh đều có cùng bậc.

Definition 50 (Regular graph, [Val21], Def. 1.18, p. 13). An undirected graph $G = (V, E)$ is said to be a regular graph if $\deg v = \deg w, \forall v, w \in V$.

Định nghĩa 39 (Đồ thị chính quy). Đồ thị vô hướng $G = (V, E)$ được gọi là đồ thị chính quy nếu $\deg v = \deg w, \forall v, w \in V$.

Any regular graph G will have its degree sequence as $[k, k, \dots, k]$ (n times) with $\deg v = k, \forall v \in V(G)$.

– Bất kỳ đồ thị chính quy G nào cũng sẽ có chuỗi bậc của nó là $[k, k, \dots, k]$ (n lần) với $\deg v = k, \forall v \in V(G)$.

Example 31 (Paths or Chains, [Sha22], Example 2.25, p. 55). Let $n \in \mathbb{N}^*$ & let $V = [n]$, & let $E = \{\{1, 2\}, \{2, 3\}, \dots, \{n-1, n\}\}$ be the set of consecutive pairs of elements of $[n]$. A path (or a chain) of length $n-1$, denoted often by P_{n-1} , is the graph that has V as its vertices & E as its edges. The graph P_{n-1} has order n (i.e., it has n vertices, $|V(P_{n-1})| = n$) & $n-1$ edges, i.e., $|E(P_{n-1})| = n-1$. Note that the subscript in P_k refers to the length of the path, which is the same as the number of edges in the path. This is 1 less than the number of vertices in the graph. (When appropriate, we make a distinction between the length & the size of an object. In graph theory, length refers to the number of edges. While this is very common, it is not universal. There are authors who use the length of a path to mean the number of vertices. In addition, many authors use the notation P_n to mean a path with n vertices (as opposed to n edges).)

– Cho $n \in \mathbb{N}^*$ & cho $V = [n]$, & cho $E = \{\{1, 2\}, \{2, 3\}, \dots, \{n-1, n\}\}$ là tập hợp các cặp phần tử liên tiếp của $[n]$. Một path (hoặc 1 chain) có độ dài $n-1$, thường được ký hiệu là P_{n-1} , là đồ thị có V là các đỉnh & E là các cạnh. Đồ thị P_{n-1} có cấp n (tức là nó có n đỉnh, $|V(P_{n-1})| = n$) & $n-1$ cạnh, tức là $|E(P_{n-1})| = n-1$. Lưu ý rằng chỉ số dưới trong P_k đề cập đến độ dài của đường đi, giống như số cạnh trong đường đi. Chỉ số này ít hơn 1 so với số đỉnh trong đồ thị. (Khi thích hợp, chúng ta phân biệt giữa độ dài & kích thước của 1 đối tượng. Trong lý thuyết đồ thị, độ dài đề cập đến số cạnh. Mặc dù điều này rất phổ biến, nhưng không phải là phổ biến. Có những tác giả sử dụng độ dài của đường đi để chỉ số đỉnh. Ngoài ra, nhiều tác giả sử dụng ký hiệu P_n để chỉ đường đi có n đỉnh (khác với n cạnh).)

Example 32 (Cycles, [Sha22], Example 2.26, p. 56). Let $n \in \mathbb{N}$, $n \geq 3$. A cycle of length n is a connected simple graph with n vertices & n edges s.t. each vertex has degree 2. We denote a cycle of length n by C_n . The graph C_n has n vertices & n edges: $|V(C_n)| = |E(C_n)| = n$. (Distinguish the notation C_n for a cycle of length n with the n th Catalan number.)

– Cho $n \in \mathbb{N}$, $n \geq 3$. 1 chu trình có độ dài n là 1 đồ thị đơn liên thông với n đỉnh & n cạnh s.t. mỗi đỉnh có bậc 2. Ta ký hiệu 1 chu trình có độ dài n là C_n . Đồ thị C_n có n đỉnh & n cạnh: $|V(C_n)| = |E(C_n)| = n$. (Phân biệt ký hiệu C_n cho 1 chu trình có độ dài n với số Catalan thứ n .)

Example 33 (Complete graphs, [Sha22], Example 2.27, pp. 56–57). Let K_n denote the simple graph with $n \in \mathbb{N}^*$ vertices & all possible edges (no loops or repeated edges). Then K_n is called the complete graph of order n . The number of vertices & edges of K_n are $|V(K_n)| = n$, $|E(K_n)| = C_n^2 = \binom{n}{2} = \frac{n(n-1)}{2}$. Indeed, the 1st vertex is adjacent to $n-1$ other vertices, & this accounts for $n-1$ edges. The 2nd vertex is also adjacent to $n-1$ vertices but we had already counted 1 of them (the edge between the 1st & the 2nd vertex). So we have $n-2$ new edges. Continuing in this way, we get that the number of edges of K_n is $(n-1) + (n-2) + \dots + 1 = \frac{n(n-1)}{2}$. Alternatively, we could have said that every vertex in K_n has degree $n-1$ & there are n vertices. This sounds like $n(n-1)$ edges, but each edge was counted twice – once for each of its 2 vertices – & so $|E(K_n)| = \frac{n(n-1)}{2}$. Alternatively, the number of edges of K_n is the number of pairs of distinct vertices, so there are $C_n^2 = \binom{n}{2} = \frac{n(n-1)}{2}$ edges.

– Giả sử K_n biểu thị đồ thị đơn giản với $n \in \mathbb{N}^*$ đỉnh & tất cả các cạnh có thể (không có vòng lặp hoặc cạnh lặp lại). Khi đó K_n được gọi là đồ thị đầy đủ cấp n . Số đỉnh & cạnh của K_n là $|V(K_n)| = n$, $|E(K_n)| = C_n^2 = \binom{n}{2} = \frac{n(n-1)}{2}$. Thật vậy, đỉnh thứ nhất kề với $n-1$ đỉnh khác, & điều này chiếm $n-1$ cạnh. Đỉnh thứ 2 cũng kề với $n-1$ đỉnh nhưng chúng ta đã đếm 1 trong số chúng (cạnh nằm giữa đỉnh thứ 1 & đỉnh thứ 2). Vì vậy, chúng ta có $n-2$ cạnh mới. Tiếp tục theo cách này, ta có số cạnh của K_n là $(n-1) + (n-2) + \dots + 1 = \frac{n(n-1)}{2}$. Hoặc là, ta có thể nói rằng mọi đỉnh trong K_n có bậc $n-1$ & có n đỉnh. Nghe có vẻ giống như $n(n-1)$ cạnh, nhưng mỗi cạnh được đếm hai lần – 1 lần cho mỗi 2 đỉnh của nó – & do đó $|E(K_n)| = \frac{n(n-1)}{2}$. Hoặc là, số cạnh của K_n là số cặp đỉnh phân biệt, do đó có $C_n^2 = \binom{n}{2} = \frac{n(n-1)}{2}$ cạnh.

Example 34 (Complete bipartite graphs, [Sha22], Example 2.28, p. 57). Let $m, n \in \mathbb{N}^*$, & let L be a set of m vertices & R be a set of n vertices. Connect every vertex in L to every vertex in R . The resulting graph is called the complete bipartite graph on m & n vertices, & is denoted by $K_{m,n}$. Note that there are no edges between the vertices in R , & no edges between the vertices in L . The graph $K_{m,n}$ has $m+n$ vertices, & since each of the m vertices in L is connected to each of the n vertices in R , $K_{m,n}$ has mn edges. More generally, a bipartite graph is a graph whose vertices can be partitioned into 2 sets X, Y in such a way that all the edges have 1 end in X & another end in Y . I.e., a bipartite graph is a $K_{m,n}$ after you possibly delete some of the edges.

– Cho $m, n \in \mathbb{N}^*$, & cho L là tập hợp m đỉnh & R là tập hợp n đỉnh. Nối mọi đỉnh trong L với mọi đỉnh trong R . Đồ thị kết quả được gọi là đồ thị hai phần hoàn chỉnh trên m & n đỉnh, & được ký hiệu là $K_{m,n}$. Lưu ý rằng không có cạnh nào giữa các đỉnh trong R , & không có cạnh nào giữa các đỉnh trong L . Đồ thị $K_{m,n}$ có $m+n$ đỉnh, & vì mỗi m đỉnh trong L được nối với mỗi n đỉnh trong R , $K_{m,n}$ có mn cạnh. Tổng quát hơn, 1 bipartite graph là 1 đồ thị có các đỉnh có thể được phân chia thành 2 tập X, Y theo cách mà tất cả các cạnh đều có 1 đầu trong X & 1 đầu khác trong Y . Tức là, 1 đồ thị bipartite là $K_{m,n}$ sau khi bạn có thể xóa 1 số cạnh.

In summary:

Theorem 32 (Number of vertices & edges of some special finite simple graphs). One has:

- (i) (Paths or chains) $|V(P_{n-1})| = n$, $|E(P_{n-1})| = n-1$, $\forall n \in \mathbb{N}^*$, $\deg v_1 = \deg v_n = 1$, $\deg v_i = 2$, $\forall i \in \overline{2, n-1}$.
- (ii) (Cycles) $|V(C_n)| = |E(C_n)| = n$, $\deg v = 2$, $\forall v \in V(C_n)$, $\forall n \in \mathbb{N}$, $n \geq 3$.
- (iii) (Complete graphs) $|V(K_n)| = n$, $|E(K_n)| = C_n^2 = \binom{n}{2} = \frac{n(n-1)}{2}$, $\deg v = n$, $\forall v \in V(K_n)$.
- (iv) (Complete bipartite graphs) $|V(K_{m,n})| = m+n$, $|E(K_{m,n})| = mn$, $\deg v_i = n$, $\forall i \in [m]$, $\deg v_i = m$, $\forall i \in \overline{m+1, m+n}$, $\forall m, n \in \mathbb{N}^*$.

Roughly speaking, in graph theory, we are not concerned with the labels of the vertices. So, if we keep the vertices & edges intact, but rearrange the names of the vertices, we get a new graph that is basically the same graph as G . We say that these 2 graphs are *isomorphic*.

– Nói 1 cách đại khái, trong lý thuyết đồ thị, chúng ta không quan tâm đến nhãn của các đỉnh. Vì vậy, nếu chúng ta giữ nguyên các đỉnh & cạnh, nhưng sắp xếp lại tên của các đỉnh, chúng ta sẽ có 1 đồ thị mới về cơ bản là cùng 1 đồ thị với G . Chúng ta nói rằng 2 đồ thị này là *đẳng cấu*.

More technically, in combinatorial graph theory – as opposed to topological graph theory – we are not concerned with how a graph is drawn. The drawing is just a representation that helps us “see” the vertices & the edges. All that matters is the number of vertices & their adjacencies. Hence, we consider 2 graphs the same if, after we appropriately relabel the vertices of 1 of the graphs, the set of edges of the 2 graphs become the same. 2 such graphs are called isomorphic.

– Về mặt kỹ thuật, trong lý thuyết đồ thị tổ hợp – trái ngược với lý thuyết đồ thị tôpô – chúng ta không quan tâm đến cách vẽ đồ thị. Bản vẽ chỉ là 1 biểu diễn giúp chúng ta “nhìn thấy” các đỉnh & các cạnh. Tất cả những gì quan trọng là số lượng các đỉnh & các cạnh kề của chúng. Do đó, chúng ta coi 2 đồ thị là giống nhau nếu sau khi chúng ta dán nhãn lại các đỉnh của 1 trong các đồ thị 1 cách thích hợp, tập hợp các cạnh của 2 đồ thị trở nên giống nhau. 2 đồ thị như vậy được gọi là đẳng cấu.

Definition 51 (Graph isomorphism). *Let G, H be graphs. The graph G is isomorphic to the graph H if there exists a 1-1, onto map $f : V(G) \rightarrow V(H)$ s.t. $\{x, y\}$ is an edge of G iff $\{f(x), f(y)\}$ is an edge of H . Such a map f is called an isomorphism between G & H .*

Định nghĩa 40 (Đồng cấu đồ thị). *Cho G, H là đồ thị. Đồ thị G là đẳng cấu với đồ thị H nếu tồn tại 1-1, trên ánh xạ $f : V(G) \rightarrow V(H)$ s.t. $\{x, y\}$ là 1 cạnh của G khi & chỉ khi $\{f(x), f(y)\}$ là 1 cạnh của H . Một ánh xạ f như vậy được gọi là đẳng cấu giữa G & H .*

6.1.3 Labeled graphs – Đồ thị có nhãn

Most applications of graphs in computer science involve *labeled* graphs, where vertices & edges have additional attributes e.g. color or weight. For a labeled graph $G = (V, E)$, the label of a vertex $v \in V$ is denoted by $\text{label}[v]$, & the label of an edge $(v, w) = e \in E$ is denoted by $\text{label}[e]$ or just by $\text{label}[v, w]$.

– Hầu hết các ứng dụng của đồ thị trong khoa học máy tính đều liên quan đến đồ thị *có nhãn*, trong đó các đỉnh & cạnh có các thuộc tính bổ sung, ví dụ như màu sắc hoặc trọng số. Đối với đồ thị có nhãn $G = (V, E)$, nhãn của đỉnh $v \in V$ được ký hiệu là $\text{label}[v]$, & nhãn của cạnh $(v, w) = e \in E$ được ký hiệu là $\text{label}[e]$ hoặc chỉ là $\text{label}[v, w]$.

Example 35 ([Val21], Example 1.18, p. 13). *An undirected graph of the geographical adjacencies between some of the 1st European states to adopt the European currency is shown in Fig. 1.17: A labeled undirected graph of geographical adjacencies between some European states. Vertices represent European states & are labeled with a standard abbreviation for the name of the state. There is an edge between 2 vertices if the corresponding states share a border. Edges are labeled with the distance in kilometers between the capital cities of the states they join.*

– 1 đồ thị vô hướng về các vùng lân cận địa lý giữa 1 số quốc gia châu Âu đầu tiên áp dụng đồng tiền chung châu Âu được thể hiện trong Hình 1.17: Đồ thị vô hướng có nhãn về các vùng lân cận địa lý giữa 1 số quốc gia châu Âu. Các đỉnh biểu diễn các quốc gia châu Âu & được gắn nhãn bằng chữ viết tắt chuẩn cho tên của quốc gia đó. Có 1 cạnh giữa 2 đỉnh nếu các quốc gia tương ứng có chung đường biên giới. Các cạnh được gắn nhãn bằng khoảng cách tính bằng kilômét giữa các thủ đô của các quốc gia mà chúng tham gia.

6.1.4 Ordered graphs – Đồ thị có thứ tự

An ordered graph is a graph in which the relative order of the adjacent vertices is fixed for each vertex. Ordered graphs arise when a graph is drawn or *embedded* on a certain surface, e.g., in the Euclidean plane.

– Đồ thị có thứ tự là đồ thị trong đó thứ tự tương đối của các đỉnh liền kề được cố định cho mỗi đỉnh. Đồ thị có thứ tự phát sinh khi đồ thị được vẽ hoặc *nhúng* trên 1 bề mặt nhất định, ví dụ, trên mặt phẳng Euclid.

See [Val21], Fig. 1.18: An ordered undirected graph. The relative order of the vertices adjacent with a given vertex reflects the counter-clockwise ordering of the outgoing edges of the vertex in the drawing].

6.1.5 Trees – Cây

The families of undirected graphs introduced above have a directed graph counterpart. In particular, while the notion of tree most often found in discrete mathematics is that of an undirected tree, the notion of the tree which is most useful in computer science is that of the rooted directed tree or just tree. A tree is the particular case of a graph in which there is a distinguished vertex, called the *root* of the tree, s.t. there is a unique walk from the root to any vertex of the tree. The vertices of a tree are called *nodes*.

– Các họ đồ thị vô hướng được giới thiệu ở trên có 1 đồ thị có hướng tương ứng. Đặc biệt, trong khi khái niệm cây thường được tìm thấy nhất trong toán học rời rạc là khái niệm cây vô hướng, thì khái niệm cây hữu ích nhất trong khoa học máy tính là khái niệm cây có hướng có gốc hoặc chỉ là cây. Cây là trường hợp cụ thể của đồ thị trong đó có 1 đỉnh phân biệt, được gọi là *root* của cây, tức là có 1 đường đi duy nhất từ gốc đến bất kỳ đỉnh nào của cây. Các đỉnh của cây được gọi là các *nút*.

Definition 52 (Tree, [Val21], Def. 1.19, p. 15). *A connected graph $G = (V, E)$ is said to be a tree if the underlying undirected graph has no cycles & there is a distinguished node $r \in V$, called the root of the tree & denoted by $\text{root}[T]$ s.t. for all nodes $v \in V$, there is a path in G from the root r to node v .*

Định nghĩa 41 (Cây). 1 đồ thị liên thông $G = (V, E)$ được gọi là 1 cây nếu đồ thị vô hướng cơ sở không có chu trình & có 1 nút phân biệt $r \in V$, được gọi là gốc của cây & được ký hiệu là $\text{gc}[T]$. t. đối với mọi nút $v \in V$, có 1 đường đi trong G từ gốc r đến nút v .

The existence of a unique path in a tree from the root to any other node imposes a hierarchical structure in the tree. The root lies at the top, & nodes can be partitioned in hierarchical levels according to their distance from the root of the tree.

– Sự tồn tại của 1 đường dẫn duy nhất trong 1 cây từ gốc đến bất kỳ nút nào khác áp đặt 1 cấu trúc phân cấp trong cây. Gốc nằm ở trên cùng, & các nút có thể được phân hoạch theo các cấp phân cấp theo khoảng cách của chúng từ gốc của cây.

Definition 53 (Depth of node in a tree, [Val21], Def. 1.20, p. 15). Let $T = (V, E)$ be a tree. The depth of node $v \in V$, denoted by $\text{depth}[v]$, is the length of the unique path from the root node $\text{root}[T]$ to node v , for all nodes $v \in V$. The depth of T is the maximum among the depth of all node $v \in V$.

Định nghĩa 42 (Độ sâu của nút trong cây). Cho $T = (V, E)$ là 1 cây. depth của nút $v \in V$, được biểu thị bằng $\text{depth}[v]$, là độ dài của đường dẫn duy nhất từ nút gốc $\text{root}[T]$ đến nút v , đối với mọi nút $v \in V$. Độ sâu của T là độ sâu lớn nhất trong số các độ sâu của mọi nút $v \in V$.

The hierarchical structure embodied in a tree leads to further distinguishing among the nodes of the tree: *parent* nodes are joined by edges to their *children* nodes, nodes sharing the same parent are called *sibling*, & nodes having no children are called *leaves*.

– Cấu trúc phân cấp thể hiện trong cây dẫn đến sự phân biệt sâu hơn giữa các nút của cây: các nút cha được nối với các nút con bằng các cạnh, các nút chia sẻ cùng 1 nút cha được gọi là anh em, & các nút không có con được gọi là lá.

Definition 54 (Parent, child, children, sibling, binary tree, complete binary tree, [Val21], Def. 1.21, p. 15). Let $T = (V, E)$ be a tree. Node $v \in V$ is said to be the parent of node $w \in V$, denoted by $\text{parent}[w]$, if $(v, w) \in E$ & in such a case, node w is said to be a child of node v . The children of node $v \in V$ are the set of nodes $W \subseteq V$ s.t. $(v, w) \in E, \forall w \in W$. A node having no children is said to be a leaf node. Non-root nodes $v, w \in V$ are said to be sibling nodes if $\text{parent}[v] = \text{parent}[w]$. The number of children of node $v \in V$ is denoted by $\text{children}[v]$. The tree is said to be a binary tree if $|\text{children}[v]| \leq 2$ for every node $v \in V$, & a complete binary tree if, furthermore, it has $\lfloor \frac{n}{2} \rfloor$ non-leaf nodes, where $n = |V|$, & at most 1 node $v \in V$ with $|\text{children}[v]| = 1$, whose only child is a leaf node.

Định nghĩa 43 (Cha mẹ, con cái, con cái, anh chị em ruột, cây nhị phân, cây nhị phân hoàn chỉnh). Cho $T = (V, E)$ là 1 cây. Nút $v \in V$ được gọi là cha của nút $w \in V$, ký hiệu là $\text{cha}[w]$, nếu $(v, w) \in E$ & trong trường hợp như vậy, nút w được gọi là con của nút v . con của nút $v \in V$ là tập các nút $W \subseteq V$ sao cho $(v, w) \in E, \forall w \in W$. Một nút không có con nào được gọi là nút lá. Các nút không phải gốc $v, w \in V$ được gọi là nút anh chị em nếu $\text{cha}[v] = \text{cha}[w]$. Số lượng con của nút $v \in V$ được ký hiệu là $\text{children}[v]$. Cây được gọi là cây nhị phân nếu $|\text{children}[v]| \leq 2$ với mọi nút $v \in V$, & 1 cây nhị phân hoàn chỉnh nếu, ngoài ra, nó có $\lfloor \frac{n}{2} \rfloor$ các nút không phải lá, trong đó $n = |V|$, & nhiều nhất là 1 nút $v \in V$ với $|\text{children}[v]| = 1$, mà con duy nhất của nó là 1 nút lá.

One can prefer to consider the hierarchical structure of a tree the other way around. The leaves constitute the 1st level of height zero, their parents form the 2nd level of height 1, & so on. I.e., nodes can be partitioned in levels according to their height.

– Người ta có thể thích xem xét cấu trúc phân cấp của cây theo cách ngược lại. Các lá tạo thành cấp độ thứ nhất có chiều cao bằng không, các cha mẹ của chúng tạo thành cấp độ thứ hai có chiều cao bằng 1, & v.v. Tức là, các nút có thể được phân hoạch thành các cấp độ theo chiều cao của chúng.

Definition 55 (Height of nodes in trees, [Val21], Def. 1.22, p. 16). Let $T = (V, E)$ be a tree. The height of node $v \in V$, denoted by $\text{height}[v]$, is the length of a longest path from node v to any node in the subtree of T rooted at node v , for all nodes $v \in V$. The height of T is the maximum among the height of all nodes $v \in V$.

Định nghĩa 44 (Chiều cao của nút trong cây). Cho $T = (V, E)$ là 1 cây. height của nút $v \in V$, được ký hiệu là $\text{height}[v]$, là độ dài của đường đi dài nhất từ nút v đến bất kỳ nút nào trong cây con của T có gốc tại nút v , đối với mọi nút $v \in V$. Chiều cao của T là chiều cao lớn nhất trong số các nút $v \in V$.

In a tree $T = (V, E)$, $\text{depth}[v] \geq 0, \forall v \in V$, & $\text{depth}[v] = 0$ iff $v = \text{root}[T]$. Further, $\text{height}[v] \geq 0, \forall v \in V$, & $\text{height}[v] = 0$ iff v is a leaf node.

– Trong 1 cây $T = (V, E)$, $\text{depth}[v] \geq 0, \forall v \in V$, & $\text{depth}[v] = 0$ nếu & chỉ nếu $v = \text{root}[T]$. Hơn nữa, $\text{height}[v] \geq 0, \forall v \in V$, & $\text{height}[v] = 0$ nếu & chỉ nếu v là 1 nút lá.

Trees are, indeed, the least connected graphs. The number of edges in a tree is 1 less than the number of nodes in the tree.

– Cây thực sự là đồ thị ít kết nối nhất. Số cạnh trong cây ít hơn 1 so với số nút trong cây.

Theorem 33 ([Val21], Thm. 1.2, p. 16). Let $T = (V, E)$ be a tree. Then $|E| = |V| - 1$.

Proof. By induction on the number of nodes n in the tree. For $n = 1$, a tree with 1 node has no edges, i.e., $|E| = 0$. Assume, then, that every tree with $n = |V| \geq 1$ nodes has $n - 1$ edges. Let $T = (V, E)$ be a tree with $n + 1$ nodes, & let $v \in V$ be any leaf node of T . The subgraph of T induced by $V \setminus \{v\}$ is a tree with n nodes & has, by induction hypothesis, $n - 1$ edges. Now, since there is only 1 edge $(v, w) \in E$ (namely, with w the parent in T of node v), it follows that the subgraph of T induced by $V \setminus \{v\}$ has 1 edge less than T . Therefore, T has $n + 1$ nodes & n edges.

– Bằng quy nạp theo số nút n trong cây. Với $n = 1$, 1 cây có 1 nút không có cạnh nào, tức là $|E| = 0$. Khi đó, giả sử rằng mọi cây có $n = |V| \geq 1$ nút đều có $n - 1$ cạnh. Cho $T = (V, E)$ là 1 cây có $n + 1$ nút, & cho $v \in V$ bởi bất kỳ nút lá nào của T . Đồ thị con của T sinh ra bởi $V \setminus \{v\}$ là 1 cây có n nút & có, theo giả thuyết quy nạp, $n - 1$ cạnh. Bây giờ, vì chỉ có 1 cạnh $(v, w) \in E$ (cụ thể là, với w là cạnh cha trong T của nút v), nên suy ra đồ thị con của T sinh ra bởi $V \setminus \{v\}$ có 1 cạnh nhỏ hơn T . Do đó, T có $n + 1$ nút & n cạnh. $\square$

As with graphs, there is also a basic relationship between the number of nodes in a tree & the number of children of the nodes of the tree, which will prove to be very useful in analyzing the computational complexity of algorithms on trees.

– Tương tự như đồ thị, cũng có 1 mối quan hệ cơ bản giữa số lượng nút trong 1 cây & số lượng nút con của các nút đó trên cây, điều này sẽ rất hữu ích trong việc phân tích độ phức tạp tính toán của các thuật toán trên cây.

Lemma 3. Let $T = (V, E)$ be a tree on $n \in \mathbb{N}^*$ nodes, & let $V = \{v_1, \dots, v_n\}$. Then,

$$\sum_{i=1}^n \text{children}[v_i] = n - 1.$$

Proof. Let $T = (V, E)$ be a tree. Since every non-root node $w \in V$ is the target of a different edge $(v, w) \in E$, it holds $\sum_{i=1}^n \text{children}[v_i] = \sum_{i=1}^n \text{outdeg}(v_i) = m$ & then, by Thm. 33, $\sum_{i=1}^n \text{children}[v_i] = n - 1$.

– Cho $T = (V, E)$ là 1 cây. Vì mọi nút không phải gốc $w \in V$ là mục tiêu của 1 cạnh khác $(v, w) \in E$, nên nó giữ $\sum_{i=1}^n \text{children}[v_i] = \sum_{i=1}^n \text{outdeg}(v_i) = m$ & sau đó, theo Thm. ??, $\sum_{i=1}^n \text{children}[v_i] = n - 1$. $\square$

Given that trees are a particular case of graphs, it is natural to consider trees as subgraphs of a given graph & those trees that span all the vertices of a graph arise in several graph algorithms. A *spanning tree* of a graph is a subgraph that contains all the vertices of the graph & is a tree.

– Vì cây là 1 trường hợp cụ thể của đồ thị, nên việc coi cây là đồ thị con của 1 đồ thị nhất định & là điều tự nhiên, những cây trải dài tất cả các đỉnh của đồ thị sẽ xuất hiện trong 1 số thuật toán đồ thị. Một *cây trải dài* của đồ thị là đồ thị con chứa tất cả các đỉnh của đồ thị & là 1 cây.

Definition 56 (Spanning tree of graph, [Val21], Def. 1.23, p. 17). Let $G = (V, E)$ be a graph. A subgraph (W, S) of G is a spanning tree of graph G if $W = V$ & (W, S) is a tree.

Định nghĩa 45 (Cây khung của đồ thị). Cho $G = (V, E)$ là 1 đồ thị. Một đồ thị con (W, S) của G là 1 cây khung của đồ thị G nếu $W = V$ & (W, S) là 1 cây.

Example 36 (Generalization of [Val21], Example 1.23, p. 17). A graph $G = (V, E)$ has $n = |V|$ vertices & $m = |E|$ edges, & thus $\binom{m}{n-1}$ subgraphs $G' = (V, E')$ with n vertices & $n - 1$ edges, $|E'| = n - 1$. But only some of these $\binom{m}{n-1}$ subgraphs are trees, which are exactly the number of spanning trees of G .

– 1 đồ thị $G = (V, E)$ có $n = |V|$ đỉnh & $m = |E|$ cạnh, & do đó $\binom{m}{n-1}$ đồ thị con $G' = (V, E')$ với n đỉnh & $n - 1$ cạnh, $|E'| = n - 1$. Nhưng chỉ 1 số trong những đồ thị con $\binom{m}{n-1}$ này là cây, chính xác là số cây khung của G .

Not every graph has a spanning tree, though, but every graph has a *spanning forest*, i.e., an ordered set of pairwise-disjoint subgraphs that are trees & which, together, span all the vertices of the graph.

– Tuy nhiên, không phải mọi đồ thị đều có cây khung, nhưng mọi đồ thị đều có 1 *spanning forest*, tức là 1 tập hợp có thứ tự các đồ thị con rời rạc từng cặp là các cây & cùng nhau trải dài tất cả các đỉnh của đồ thị.

Definition 57 (Spanning forest, [Val21], Def. 1.24, p. 18). Let $G = (V, E)$ be a graph. A sequence $[(W_1, S_1), \dots, (W_k, S_k)]$ of $k \in \mathbb{N}^*$ subgraphs of G is a spanning forest of graph G if $W_1 \cup \dots \cup W_k = V$, $W_i \cap W_j = \emptyset$, $\forall i, j \in [k]$, $i \neq j$, & (W_i, S_i) is a tree, $\forall i \in [k]$.

6.1.6 Ordered trees – Cây có thứ tự

An ordered tree is a tree in which the relative order of the children is fixed for each node. As a particular case of ordered graphs, ordered trees arise when a tree is drawn or *embedded* in the Euclidean plane.

– Cây có thứ tự là cây trong đó thứ tự tương đối của các con được cố định cho mỗi nút. Là 1 trường hợp cụ thể của đồ thị có thứ tự, cây có thứ tự phát sinh khi 1 cây được vẽ hoặc *nhúng* trong mặt phẳng Euclid.

The relative order of children nodes leads to further distinguishing among the nodes of an ordered tree: children nodes are ordered from the *1st* up to the *last*, non-1st children nodes have a *previous sibling*, & non-last children nodes have a *next sibling*. For sibling nodes v, w , let $v < w$ denote that v precedes w in the ordered tree.

– Thứ tự tương đối của các nút con dẫn đến sự phân biệt sâu hơn giữa các nút của 1 cây có thứ tự: các nút con được sắp xếp từ *1st* đến *last*, các nút con không phải thứ nhất có *anh chị em trước*, & các nút con không phải cuối cùng có *anh chị em tiếp theo*. Đối với các nút anh chị em v, w , hãy để $v < w$ biểu thị rằng v đứng trước w trong cây có thứ tự.

Definition 58 (1st child, last child, next sibling, previous sibling, [Val21], Def. 1.25, p. 19). *Let $T = (V, E)$ be an ordered tree, & let $(v, w) \in E$. Node $w \in V$ is said to be the 1st child of node $v \in V$, denoted by $\text{first}[v]$, if there is no node $z \in V$ s.t. $(v, z) \in E, z < w$. Node $w \in V$ is said to be the last child of node $v \in V$, denoted by $\text{last}[v]$, if there is no node $z \in V$ s.t. $(v, z) \in E$ & $w < z$. Node $z \in V$ is said to be the next sibling of node $w \in V$, denoted by $\text{next}[w]$, if $(v, z) \in E, w < z$, & there is no node $x \in V$ s.t. $(v, x) \in E$ & $w < x < z$. Node $w \in V$ is said to be the previous sibling of node $z \in V$, denoted by $\text{previous}[z]$, if $\text{next}[w] = z$.*

Định nghĩa 46 (Con thứ nhất, con út, anh chị em tiếp theo, anh chị em trước). Cho $T = (V, E)$ là 1 cây có thứ tự, & cho $(v, w) \in E$. Nút $w \in V$ được gọi là 1st child của nút $v \in V$, ký hiệu là $\text{first}[v]$, nếu không có nút $z \in V$ s.t. $(v, z) \in E, z < w$. Nút $w \in V$ được gọi là last child của nút $v \in V$, ký hiệu là $\text{last}[v]$, nếu không có nút $z \in V$ s.t. $(v, z) \in E$ & $w < z$. Nút $z \in V$ được gọi là anh chị em tiếp theo của nút $w \in V$, ký hiệu là $\text{next}[w]$, nếu $(v, z) \in E, w < z$, & không có nút $x \in V$ s.t. $(v, x) \in E$ & $w < x < z$. Nút $w \in V$ được gọi là anh chị em trước của nút $z \in V$, ký hiệu là $\text{previous}[z]$, nếu $\text{next}[w] = z$.

6.1.7 Problem: Basic graphs – Bài tập: Đồ thị cơ bản

Example 37 ([Sha22], Example 2.30, p. 57). Consider C_4 , a cycle of length 4, & label its vertices around the cycle has 1, 2, 3, 4. Now, vertices 1, 3 are not adjacent, but each is adjacent to both 2, 4. As such C_4 is isomorphic to the bipartite graph $K_{2,2}$.

Problem 98 ([Sha22], P2.2.1, p. 58). In the early 1970s, the National Football League consisted of 2 conferences of 13 teams each. The rules of the league specified that during the 14-week season, each team would play 11 games against teams in its own conference & 3 games against teams in the opposite conference. Prove that this is impossible.

– Vào đầu những năm 1970, Giải bóng bầu dục quốc gia bao gồm 2 hội nghị, mỗi hội nghị có 13 đội. Các quy tắc của giải đấu quy định rằng trong mùa giải kéo dài 14 tuần, mỗi đội sẽ chơi 11 trận với các đội trong hội nghị của mình & 3 trận với các đội trong hội nghị đối diện. Chứng minh rằng điều này là không thể.

Problem 99 ([Sha22], P2.2.2, p. 58). Is it possible, in a finite simple graph, for all the degrees of the vertices to be distinct? Either give an example where all the degrees are distinct or prove that in a finite simple graph, we can always find at least 2 vertices with the same degree.

– Trong 1 đồ thị đơn hữu hạn, liệu tất cả các bậc của các đỉnh có thể khác nhau không? Hãy đưa ra 1 ví dụ trong đó tất cả các bậc đều khác nhau hoặc chứng minh rằng trong 1 đồ thị đơn hữu hạn, chúng ta luôn có thể tìm thấy ít nhất 2 đỉnh có cùng bậc.

Problem 100 ([Sha22], P2.2.3, p. 58). You are given a simple graph with $n \in \mathbb{N}^*$ vertices. You also know that the graph is bipartite. What is the maximum possible number of edges in this graph?

– Bạn được cung cấp 1 đồ thị đơn giản với $n \in \mathbb{N}^*$ đỉnh. Bạn cũng biết rằng đồ thị là đồ thị hai phần. Số cạnh tối đa có thể có trong đồ thị này là bao nhiêu?

Problem 101 ([Sha22], P2.2.4, p. 58). I have a simple graph with 47 vertices. What is the maximum number of edges? What is the maximum number of edges if, in addition, I know that the graph is not connected (a graph is connected if you can go from any vertex to any other vertex by traversing the edges)?

– Tôi có 1 đồ thị đơn giản với 47 đỉnh. Số cạnh tối đa là bao nhiêu? Số cạnh tối đa là bao nhiêu nếu, ngoài ra, tôi biết rằng đồ thị không được kết nối (một đồ thị được gọi là kết nối nếu bạn có thể đi từ bất kỳ đỉnh nào đến bất kỳ đỉnh nào khác bằng cách đi qua các cạnh)?

Problem 102 ([Sha22], P2.2.5, p. 58). Repeat Problem P.2.2.4 but replace 47 with another integer > 1 . Do you see a pattern? Let the number of vertices of a simple graph be n . Let M_1 be the maximum number of edges that the graph could have, & let M_2 be the maximum possible number of edges if the graph was not connected. What is $M_1 - M_2$?

– Lập lại Bài toán P.2.2.4 nhưng thay 47 bằng 1 số nguyên khác > 1 . Bạn có thấy 1 mô hình không? Giả sử số đỉnh của 1 đồ thị đơn giản là n . Giả sử M_1 là số cạnh tối đa mà đồ thị có thể có, & giả sử M_2 là số cạnh tối đa có thể có nếu đồ thị không được kết nối. $M_1 - M_2$ là gì?

Problem 103 ([Sha22], P2.2.6, p. 58). Each of 9 users sends 3 friend requests on a social media platform. Is it possible that every user receives friend requests from precisely the 3 to whom she sent requests? What if the number of users was 8, or more generally $n \in \mathbb{N}^*$?

– Mỗi 9 người dùng có xu hướng 3 yêu cầu kết bạn trên 1 nền tảng truyền thông xã hội. Có khả năng là mọi người dùng đều nhận được yêu cầu kết bạn từ chính 3 người mà họ đã gửi yêu cầu không? Nếu số lượng người dùng là 8, hoặc nói chung là $n \in \mathbb{N}^*$ thì sao?

Problem 104 ([Sha22], P2.2.7, pp. 58–59). Let G be a graph whose 7 vertices are Mojdeh, Mehrdokht, Māmak, Marjān, Mehrnāz, Mahshid, & Marzieh. There is an edge between 2 of the vertices if the two are “friends” on the social media platform that they all belong to. The list of these connections is given on the table for Warm-Up 2.12. Make a drawing of a graph G & use it to answer the following questions. (a) Can you find a path of length 6 in G ? I.e., can you eliminate some vertices &/or some edges so that the remaining graph is a path of length 6? (If you eliminate a vertex, you have to eliminate all of the edges incident with it, & remember that the length of a path is the number of edges on the path.) (b) Can you find a cycle of length 6 in G ? Again, this means that you want a cycle of length 6 after possibly eliminating some vertices &/edges. (c) The distance between 2 vertices is the length of the shortest path between them. What is the distance between Māmak & Marzieh? (d) Which 2 vertices are the furthest apart? I.e., the distance between which 2 vertices is the largest possible? (e) What is the maximum degree of a vertex in G ? What is the minimum degree?

– Cho G là 1 đồ thị có 7 đỉnh là Mojdeh, Mehrdokht, Māmak, Marjān, Mehrnāz, Mahshid, & Marzieh. Có 1 cạnh giữa 2 đỉnh nếu cả hai là “bạn bè” trên nền tảng mạng xã hội mà tất cả họ đều tham gia. Danh sách các kết nối này được đưa ra trên bảng cho phần Khởi động 2.12. Vẽ 1 đồ thị G & sử dụng nó để trả lời các câu hỏi sau. (a) Bạn có thể tìm thấy 1 đường đi có độ dài 6 trong G không? Nghĩa là, bạn có thể loại bỏ 1 số đỉnh &/hoặc 1 số cạnh để đồ thị còn lại là 1 đường đi có độ dài 6 không? (Nếu bạn loại bỏ 1 đỉnh, bạn phải loại bỏ tất cả các cạnh liên hợp với đỉnh đó, & hãy nhớ rằng độ dài của 1 đường đi là số cạnh trên đường đi.) (b) Bạn có thể tìm thấy 1 chu trình có độ dài 6 trong G không? Một lần nữa, điều này có nghĩa là bạn muốn 1 chu trình có độ dài 6 sau khi có thể loại bỏ 1 số đỉnh &/cạnh. (c) Khoảng cách giữa 2 đỉnh là độ dài của đường đi ngắn nhất giữa chúng. Khoảng cách giữa Māmak & Marzieh là bao nhiêu? (d) 2 đỉnh nào cách xa nhau nhất? Tức là, khoảng cách giữa 2 đỉnh nào là lớn nhất có thể? (e) Bậc tối đa của 1 đỉnh trong G là bao nhiêu? Bậc tối thiểu là bao nhiêu?

Problem 105 ([Sha22], P2.2.8, p. 59). A queen wants to build 10 castles connected by ditches. She wants exactly 5 ditches in the form of straight lines, & she wants 4 castles on every ditch. Her advisors suggested a star-shaped configuration with castles at the points of intersections of the line (see Fig. 2.9: 10 castles at the pairwise intersection of 5 straight ditches.). She liked the idea of placing castles at the intersections of ditches, but decided to add a new condition. She wants 1 (or maybe even 2) of the castles to be surrounded by ditches, & thus not subject to direct assault from the outside. Can you submit a design? (Mathematical folklore abounds with different versions of this puzzle.)

– 1 nữ hoàng muốn xây 10 lâu đài được nối với nhau bằng các con mương. Bà muốn chính xác 5 con mương theo hình dạng các đường thẳng, & bà muốn 4 lâu đài trên mỗi con mương. Các cố vấn của bà đề xuất 1 cấu hình hình ngôi sao với các lâu đài tại các giao điểm của đường thẳng (xem Hình 2.9: 10 lâu đài tại giao điểm từng cặp của 5 con mương thẳng.). Bà thích ý tưởng đặt các lâu đài tại các giao điểm của các con mương, nhưng quyết định thêm 1 điều kiện mới. Bà muốn 1 (hoặc thậm chí có thể là 2) lâu đài được bao quanh bởi các con mương, & do đó không phải chịu sự tấn công trực tiếp từ bên ngoài. Bạn có thể gửi 1 thiết kế không? (Truyện dân gian toán học có rất nhiều phiên bản khác nhau của câu đố này.)

Problem 106 ([Sha22], P2.2.9, p. 59). By the time the queen of Problem P2.2.8 considered all the submitted design, an economic slowdown meant that building 10 castles was imprudent. Back to the drawing board. Since building ditches was a lot cheaper than building castles, the queen requested designs for 7 castles & 7 ditches. 6 of the ditches were to be straight lines & one was to be circular. There would be 3 castles on each ditch & each castle would be at the intersection of 3 ditches. 1 of the castles would be surrounded by ditches & not in immediate danger of a direct attack. Submit a design.

– Vào thời điểm nữ hoàng của Bài toán P2.2.8 xem xét tất cả các thiết kế đã nộp, 1 sự suy thoái kinh tế có nghĩa là việc xây dựng 10 lâu đài là không khôn ngoan. Quay lại bản vẽ rộng. Vì xây dựng mương rẻ hơn nhiều so với xây dựng lâu đài, nữ hoàng đã yêu cầu thiết kế cho 7 lâu đài & 7 mương. 6 trong số các mương phải là đường thẳng & 1 mương phải là đường tròn. Sẽ có 3 lâu đài trên mỗi mương & mỗi lâu đài sẽ nằm tại giao điểm của 3 mương. 1 trong số các lâu đài sẽ được bao quanh bởi mương & không ở trong nguy cơ bị tấn công trực tiếp ngay lập tức. Nộp 1 thiết kế.

Problem 107 ([Sha22], P2.2.10, p. 59). A college swim conference has 7 teams. During the season, each team hosts 1 “meet”, & the meets are scheduled every other weekend throughout the season. Each meet brings together some of the teams, & those teams participate in all of the events. Is it possible to design a schedule so that each pair of teams ends up in the same meet exactly once? I.e., team A will host 1 meet & will go to a few others & in the course of these should be in the same meet as each of the other teams exactly once. Submit a plan. Could you make sure that each meet has the same number of teams participating?

– 1 hội nghị bơi lội của trường đại học có 7 đội. Trong suốt mùa giải, mỗi đội tổ chức 1 “cuộc gặp gỡ”, & các cuộc gặp gỡ được lên lịch vào mỗi cuối tuần cách tuần trong suốt mùa giải. Mỗi cuộc gặp gỡ quy tụ 1 số đội, & các đội đó tham gia vào tất cả các sự kiện. Có thể thiết kế 1 lịch trình sao cho mỗi cặp đội kết thúc trong cùng 1 cuộc gặp gỡ đúng 1 lần không? Tức là, đội A sẽ tổ chức 1 cuộc gặp gỡ & sẽ tham gia 1 vài cuộc gặp gỡ khác & trong quá trình này phải tham gia cùng 1 cuộc gặp gỡ với mỗi đội khác đúng 1 lần. Nộp 1 kế hoạch. Bạn có thể đảm bảo rằng mỗi cuộc gặp gỡ có cùng số lượng đội tham gia không?

Problem 108 ([Sha22], P2.2.11, p. 60). The conference of Problem P2.2.10 has expanded & now has 13 teams. What should they do now? Could each team still host a meet once (therefore 13 meets), & each team compete against every other team in exactly 1 meet?

– Hội nghị của Bài toán P2.2.10 đã mở rộng & hiện có 13 đội. Họ nên làm gì bây giờ? Mỗi đội vẫn có thể tổ chức 1 cuộc gặp gỡ 1 lần (do đó 13 cuộc gặp gỡ), & mỗi đội thi đấu với mọi đội khác trong đúng 1 cuộc gặp gỡ?

Problem 109 ([Sha22], P2.2.12, p. 60). Consider the complete graph K_4 . This graph has 6 edges. Can you color 3 of the edges red & the other 3 blue in such a way that the graph consisting of the red edges is isomorphic to the graph consisting of the blue edges? Either show how or prove why it is not possible.

– Xét đồ thị hoàn chỉnh K_4 . Đồ thị này có 6 cạnh. Bạn có thể tô 3 cạnh màu đỏ & 3 cạnh còn lại màu xanh lam theo cách mà đồ thị bao gồm các cạnh màu đỏ đồng cấu với đồ thị bao gồm các cạnh màu xanh lam không? Hoặc là chỉ ra cách thực hiện hoặc chứng minh tại sao điều đó là không thể.

Problem 110 ([Sha22], P2.2.13, p. 60). Are the 2 graphs in Fig. 2.10 isomorphic? If so, label the vertices for the graphs on the right, in order to show which vertex corresponds to which.

– 2 đồ thị trong Hình 2.10 có đẳng cấu không? Nếu có, hãy dán nhãn các đỉnh cho đồ thị bên phải để chỉ ra đỉnh nào tương ứng với đỉnh nào.

Problem 111 ([Sha22], P2.2.14, p. 60). Repeat Problem P2.2.12 with K_5 . I.e., can you partition the edges of K_5 into 2 sets s.t. the 2 resulting (sub)graphs are isomorphic?

– Lập lại Bài toán P2.2.12 với K_5 . Tức là, bạn có thể phân hoạch các cạnh của K_5 thành 2 tập hợp sao cho 2 đồ thị (con) kết quả là đẳng cấu không?

Problem 112 ([Sha22], P2.2.15, p. 60). Which pairs of graphs in Fig. 2.11 are isomorphic?

Bài toán 49 ([Sha22], p. 361). A soccer ball is often tiled with 12 pentagons & 20 hexagons. Is there anything special about those numbers? If you tile a soccer ball with pentagons & hexagons, what are the possibilities for the number of pentagons & the number of hexagons?

– 1 quả bóng đá thường được lát bằng 12 hình ngũ giác & 20 hình lục giác. Có điều gì đặc biệt về những con số đó không? Nếu bạn lát 1 quả bóng đá bằng hình ngũ giác & hình lục giác, thì khả năng có bao nhiêu hình ngũ giác & số hình lục giác?

6.1.8 Graphic sequences

Problem 113 ([Sha22], Warm-Up 10.5, p. 363). Is there a simple graph with 4 vertices s.t. the degrees of the vertices are 3, 2, 1, 1. What if the degrees were 2, 2, 1, 1?

Chứng minh. □

Definition 59 (Degree sequence of a graph; graphic sequences, [Sha22], Def. 10.6, p. 363). The degree sequence of a graph is the list of the degrees of its vertices in non-increasing order.

A non-increasing sequence of nonnegative integers is called graphic if there exists a simple graph whose degree sequence is precisely that sequence.

Question 6. Given a non-increasing sequence of nonnegative integers, when is the sequence graphic?

– Với 1 dãy số nguyên không âm không tăng, khi nào thì dãy số này là dãy đồ họa?

Problem 114 ([Sha22], Ques. 10.8, p. 363). Which of the following sequences are graphic? (a) 7, 5, 5, 4, 3, 3, 3, 3, 2. (b) 1, 1, 1. (c) 5, 5, 4, 3, 3, 2, 2, 1. (d) 7, 5, 5, 4, 3, 2, 2, 0. (e) 6, 6, 6, 6, 4, 3, 3, 0. (f) 7, 6, 5, 5, 4, 4, 4, 2, 1.

Theorem 34 ([Sha22], Thm. 10.9, p. 363). Let $G = (V, E)$ be a general graph. Let $\{d_i\}_{i=1}^{|V|}$ be the degrees of the vertices. Then

$$\sum_{i=1}^{|V|} d_i = 2|E|.$$

In particular, the number of vertices of G with odd degree is even.

Theorem 35 (Havel–Hakimi algorithm). Consider the following 2 sequences of nonnegative integers. Assume the 1st sequence is in nonincreasing order & $t_s \geq 1$: (a) $s, t_1, \dots, t_s, d_1, \dots, d_n$. (b) $t_1 - 1, t_2 - 1, \dots, t_s - 1, d_1, \dots, d_n$. Sequence (a) is graphic iff sequence (b) is graphic (after possibly rearranging it to make it non-decreasing).

Because of this theorem, if you are given a sequence of nonnegative integers & want to know if it is graphic or not, you repeatedly use Thm. 35 to reduce your sequence to simpler sequences. If, at any point, the simpler sequence is graphic (or not graphic), then so is the original sequence.

– Vì định lý này, nếu bạn được cung cấp 1 chuỗi các số nguyên không âm & muốn biết nó có đồ họa hay không, bạn sử dụng Thm. 35 nhiều lần để rút gọn chuỗi của bạn thành các chuỗi đơn giản hơn. Nếu, tại bất kỳ thời điểm nào, chuỗi đơn giản hơn là đồ họa (hoặc không đồ họa), thì chuỗi ban đầu cũng vậy.

Problem 115 ([Sha22], P10.1.1., p. 367). A simple graph G has 9 edges & the degree of each vertex is at least 3. What are the possibilities for the number of vertices? Give an example, for each possibility.

Problem 116 ([Sha22], P10.1.2., p. 367). *Is 7, 7, 6, 5, 4, 4, 4, 3, 2 a graphic sequence?*

Problem 117 ([Sha22], P10.1.3., p. 367). *Is there a simple regular graph of degree 5 with 8 vertices? Why?*

Problem 118 ([Sha22], P10.1.4., p. 367). *Is there a simple graph on 8 vertices where half of the degrees are 5 & the other half are 3?*

Problem 119 ([Sha22], P10.1.5., p. 367). *The sequence 7, 5, 5, 4, 3, 3, 3, 3, 2 is graphic because it is the degree sequence of the simple graph of [Sha22, Fig. 10.1]. Apply the Havel–Hakimi algorithm Thm. 35 to construct a graph with this degree sequence. Is the resulting graph isomorphic to the graph of [Sha22, Fig. 10.1]?*

Problem 120 ([Sha22], P10.1.6., p. 367). *Assume that you applied the Havel–Hakimi algorithm to a given sequence, $\mathcal{S}$, at the end of the process, you arrived at a graphic sequence. You draw a simple graph corresponding to this final sequence, $\mathcal{S}$ work your way back to construct a simple graph with the original sequence as its degree sequence. As you work your way back, is it the case that, at every step, after adding a new vertex, you add edges between this new vertex & those existing vertices that have the highest degrees? Either prove that you do or provide an example where you don't.*

Problem 121 ([Sha22], P10.1.7., p. 367). *Assume that you have a sequence d_1, d_2, d_3, d_4 (with $d_1 \geq d_2 \geq d_3 \geq d_4 \geq 0$) that you know is not graphic. You consider the sequence $d_1, d_2, d_3, d_4 + 1, 1$. Can this sequence be graphic (after possible rearranging so that it is non-increasing order)? Either prove that it is never graphic or given an example where it becomes graphic.*

Problem 122 ([Sha22], P10.1.8., p. 367). *A sequence is graphic if it is the degree sequence of a simple graph. Is there a sequence that is not graphic, & yet is the degree sequence of a multigraph? Either prove that there are no such sequences or give a specific example.*

Problem 123 ([Sha22], P10.1.9., p. 367). *Can you find a sequence that is not the degree sequence of a multigraph, but is the degree sequence of a general graph?*

Problem 124 ([Sha22], P10.1.10., p. 367). *Let $d_1, \dots, d_n$ be a non-increasing sequence of n nonnegative integers. By Thm. 34, if this sequence is the degree sequence of a general graph, then the sum $\sum_{i=1}^n d_i$ is even. What about the converse?*

Problem 125 ([Sha22], P10.1.11., p. 367). *Find 2 non-isomorphic regular simple graphs of degree 3 & order 6.*

Problem 126 ([Sha22], P10.1.12., p. 368). *Apply the Havel–Hakimi algorithm of Thm. 35 to the sequence 5, 4, 4, 2, 2, 1. Is the sequence graphic? Can you use the Havel–Hakimi algorithm to find a general graph with this degree sequence that has exactly 1 loop?*

Problem 127 ([Sha22], P10.1.13., p. 368). *(a) Prove that a sequence $d_1, \dots, d_p$ is a graphic sequence iff the sequence $p - d_p - 1, \dots, p - d_1 - 1$ is graphic. (b) Is 9, 9, 9, 9, 9, 9, 9, 8, 8, 8 a graphic sequence?*

Problem 128 ([Sha22], P10.1.14., p. 368). *I have a simple graph with 6 vertices. The degrees of 5 of the vertices are 5, 4, 4, 2, 2. What are the possibilities for the degree of the 6th vertex?*

Problem 129 ([Sha22], P10.1.15., p. 368). *Can we have a simple graph where the degree sequence consists of all distinct integers? What about a multigraph?*

Problem 130 ([Sha22], P10.1.16., p. 368). *Let G be a simple graph with 94 vertices. Assume that all the degrees of the vertices are odd integers. Prove that there are at least 3 vertices with the same degree.*

Problem 131 ([Sha22], P10.1.17., p. 368). *Assume that $a_1 \geq a_2 \geq \dots \geq a_n$ is a graphic sequence. Prove that*

$$\sum_{i=1}^k a_i \leq k(k-1) + \sum_{i=k+1}^p \min\{k, a_i\}.$$

Remark 23. *The Erdős–Gallai theorem asserts that this necessary condition, together with the trivial condition that the sum of the degrees be even, gives a sufficient condition for identifying graphic sequences. This theorem can be proved (see [Choudrum1986]) by induction on the sum of the degrees. Given a degree sequence satisfying the condition, you subtract 1 from the smallest degree & 1 from 1 of the other degrees (the smallest index t with $a_t > a_{t-1}$ or, if all the degrees are equal, then from a_{n-1}). After (tediously) showing that this new sequence also satisfies the Erdős–Gallai condition, you use the inductive hypothesis, & finish the proof using the result in [Sha22, Prob. P10.1.18, p. 368].*

Problem 132 ([Sha22], P10.1.18., p. 368). *Let $p, t \in \mathbb{N}^*$ with $2 \leq t < p$. Assume $a_1 \geq a_2 \geq \dots \geq a_{t-1} > a_t \geq \dots \geq a_{p-1} > a_p$ is the degree sequence of a simple graph. Prove that $a_1 \geq a_2 \geq \dots \geq a_{t-1} \geq a_t + 1 \geq \dots \geq a_{p-1} \geq a_p + 1$ is also the degree sequence of a simple graph.*

Problem 133 ([Sha22], P10.1.19., pp. 368–369, Kapoor, Polimeni, Wall1977). *Does there exist a simple graph with 48 vertices where the set of the degrees of the vertices is $\{4, 7, 47\}$? I.e., we want all the degrees of the vertices to be either 4, or 7, or 47, & for there to be at least 1 vertex with each of these degrees. More generally, let $S = \{a_1, \dots, a_k\}$ be any nonempty set of k positive integers with $a_1 < a_2 < \dots < a_k$. Prove that there exists some simple graph G with $a_k + 1$ vertices, where the set of the degrees of the vertices is precisely S . (Note that we are not specifying the degree sequence of graph, just the set of numbers that occur as degrees.) You may find the following steps helpful:*

- Step 1: Assume $|S| = 1$, & $S = \{a_1\}$. Give an example of a simple graph where all the degrees are equal to a_1 .
- Step 2: Construct a simple graph G with $p + q$ vertices as follows. Start with a complete graph K_p & q isolated vertices. Now add an edge between every isolated vertex & every vertex of K_p . What is the set of degrees of G ?
- Step 3: Assume $|S| = 2$, & $S = \{a_1, a_2\}$ with $a_1 < a_2$. By a judicious choice of p, q in the previous step, given an example of a simple graph where the set of the degrees is precisely S .
- Step 4: Let $p, q, r, m \in \mathbb{N}^*$. Assume that H is a simple graph with r vertices, & that $S_1 = \{b_1, \dots, b_m\}$ is the set of the degrees of H . Construct a simple graph G with $p + q + r$ vertices as follows. Start with a K_p (complete graph of order p), a copy of H , & q isolated vertices. Add an edge between every vertex in K_p & each of the other vertices. What is the set of degrees of the vertices of G ?
- Step 5: To prove the general statement, induct on $|S|$. Using the inductive hypothesis, start with a graph H with degree set equal to $\{a_2 - a_1, a_3 - a_1, \dots, a_k - a_1\}$, & judiciously choose p, q in Step 4.

Goal 1 (Tính khả dĩ của dãy bậc của đồ thị). *Tìm vài dấu hiệu hoặc vài điều kiện cần & đủ để có thể quyết định liệu 1 dãy số nguyên dương $(a_i)_{i=1}^n \subset \mathbb{N}$ cho trước có thể thể là dãy bậc của đồ thị mà không phải vẽ biểu đồ.*

Định nghĩa 47 ([HT24], Def. 7.6, p. 249, Dãy bậc của đồ thị, chuỗi đồ thị). *Chuỗi bậc của đồ thị là dãy bậc của các đỉnh của nó theo thứ tự không tăng. 1 dãy số nguyên không âm không tăng được gọi là đồ thị nếu tồn tại 1 đồ thị có chuỗi bậc chính xác là dãy số nguyên không âm đó.*

Ví dụ 1 (Sequence $1, 1, \dots, 1$). $1, 1, 1$ không phải là 1 dãy đồ thị vì không thể xây dựng 1 đồ thị có 3 đỉnh sao cho tất cả 3 bậc là 1. Nhưng $1, 1$ & $1, 1, 1, 1$, hay nói chung các dãy chỉ toàn số 1 với độ dài là 1 số chẵn, i.e., $\{1\}_{i=1}^{2n}, \forall n \in \mathbb{N}^*$, là các dãy đồ thị, nhưng bất kỳ dãy chỉ toàn số 1 với độ dài là 1 số lẻ, i.e., $\{1\}_{i=1}^{2n+1}, \forall n \in \mathbb{N}^*$, thì không phải là 1 dãy đồ thị (why?)

Định lý 10 (Euler's, [HT24], Thm. 7.9, p. 250). *Cho $G = (V, E)$ là đồ thị tổng quát với $d_1, \dots, d_{|V|} \in \mathbb{N}$ là bậc của các đỉnh. Khi đó $\sum_{i=1}^{|V|} d_i = d_1 + d_2 + \dots + d_{|V|} = 2|E|$. Nói riêng, số đỉnh của G có bậc lẻ là số chẵn.*

Briefly:

$$d_1, \dots, d_{|V|} \text{ are degrees of vertices of a graph } G = (V, E) \Rightarrow \sum_{i=1}^{|V|} d_i = 2|E| \Rightarrow |\{i; d_i \not\equiv 2\}| : 2.$$

Chú ý chiều ngược lại chưa chắc đúng:

Ví dụ 2. Dãy số $7, 5, 5, 4, 3, 2, 2, 0$ không mâu thuẫn với Định lý 34 nhưng nó không phải là đồ thị (why?).

Question 7. Có thể suy ra được những hệ quả nào từ đẳng thức $\sum_{i=1}^{|V|} d_i = 2|E|$?

Bài toán 50. Cho $G = (V, E)$ là đồ thị tổng quát với $d_1, \dots, d_p \in \mathbb{N}$ là bậc của các đỉnh. Chứng minh: Bậc cao nhất $d_{\max} := \max_{1 \leq i \leq p} d_i$ thỏa $d_{\max} \geq \frac{2|E|}{|V|}$.

Bài toán 51. Viết chương trình C/C++, Python sử dụng định lý Euler 34 & thuật toán Havel–Hakimi 35 để kiểm tra 1 dãy số nguyên không âm được nhập có phải là 1 graphical sequence hay không.

Input. Dòng 1 chứa số bộ test $t \in \mathbb{N}^*$. Tiếp theo, mỗi bộ test gồm 2 dòng: Dòng 1 chứa $n := |V| \in \mathbb{N}^*$: số đỉnh của đồ thị $G = (V, E)$. Dòng 2 chứa dãy $d_1, \dots, d_n \in \mathbb{N}$.

Output. Xuất ra 1 nếu dãy đó là dãy graphical sequence, 0 nếu dãy đó không phải là dãy graphical sequence, nếu chưa quyết định được thì xuất ra dãy không thể giảm được nữa thu được từ thuật toán Havel–Hakimi 35.

Sample.

graphical_sequence.inp	graphical_sequence.out
3	
4	
3 2 1 1	
4	
2 2 1 1	
10	
7 7 6 6 6 5 5 4 3 1	
9	
7 7 6 5 4 4 4 3 2	
10	
7 5 5 4 3 3 3 3 2	

Chứng minh. • Input: https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/tree/main/combinatorics/input.

• Output: https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/tree/main/combinatorics/output.

• Python code:

- LDL's Havel–Hakimi algorithm Python code: https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/Python/LDL_Havel_Hakimi_alg.py.

```
def havel_hakimi(sequence):
    while True:
        sequence = [d for d in sequence if d != 0]

        if not sequence:
            return True

        # Sort in non-increasing order
        sequence.sort(reverse=True)
        d = sequence.pop(0)

        if d > len(sequence):
            return False

        # Subtract 1 from the next d elements
        for i in range(d):
            sequence[i] -= 1
            if sequence[i] < 0:
                return False

        print(f"After processing: {sequence}, removed: {d}")

def main():
    t = int(input("Enter number of test cases: "))
    for _ in range(t):
        n = int(input("Enter number of members: "))
        sequence = list(map(int, input(f"Enter {n} degree values: ").split()))
        if havel_hakimi(sequence):
            print("YES")
        else:
            print("NO")

if __name__ == "__main__":
    main()
```

• C++ code:

- VNTA's Havel–Hakimi algorithm Python code: https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/C++/VNTA_Havel_Hakimi_alg.cpp.

```

#include <bits/stdc++.h>
using namespace std;

void print(vector<int>&d) {
    for (int x : d) cout<<x<<' ';
    cout<<'\\n';
}

bool allZero(vector<int>&d) {
    for (int x : d)
        if (x!=0) return false;
    return true;
}

bool check(vector<int>&d) {
    long long sum=0;
    for(int x : d) sum+=x;
    if (sum%2!=0) return false;
    int cur = d[0];
    while (true) {
        sort(d.begin(), d.end(), greater<int>());
        print(d);
        cur = d[0];
        if (d[cur]==0) return false;
        d.erase(d.begin());
        if (cur > (int)d.size()) return false;
        for (int i=0; i<cur; ++i) d[i]--;
        if (allZero(d)) {
            print(d);
            return true;
        }
    }
}

int main() {
    ios_base::sync_with_stdio(0);
    cin.tie(0); cout.tie(0);
    int t; cin>>t;
    while (t--) {
        int n; cin>>n;
        vector<int>d(n);
        for(int i=0; i<n; ++i) cin>>d[i];
        cout<<"\\n-----\\n";
        if(check(d)) cout<<1<<'\\n';
        else cout<<0<<'\\n';
        cout<<"\\n-----\\n";
    }
}

```

□

6.1.9 Miscellaneous: Graph theory

Denote by $d(V)$, $C(V)$ the number, & the set of vertices adjacent to a vertex V , respectively. A graph is said to have a *complete k -subgraph* if there are k vertices any 2 of which are connected. A graph is said to be *k -free* if it does not contain a complete k -subgraph.

Lemma 4 ([AD10], Example 1, p. 121, Zarankiewicz's lemma). *If G is a k -free graph, then there exists a vertex having degree at most $\left\lfloor \frac{k-2}{k-1}n \right\rfloor$.*

Zarankiewicz's lemma is the main step in the proof of Turan's theorem – a famous classical result about k -free graphs.

Theorem 36 ([AD10], Example 2, p. 123, Turan's theorem). *The greatest number of edges of a k -free graph with n vertices is*

$$\frac{k-2}{k-1} \cdot \frac{n^2 - r^2}{2} + \binom{r}{2},$$

where r is the remainder left by n when divided to $k-1$.

Định nghĩa 48 ([HT24], Def. 7.2, p. 249, Đỉnh cô lập, lá). *Cho G là 1 đồ thị. Đỉnh có bậc 0 được gọi là đỉnh cô lập, đỉnh có bậc 1 được gọi là lá.*

Định nghĩa 49 ([HT24], Def. 7.3, p. 249, Đồ thị chính quy). *1 đồ thị được gọi là chính quy bậc d hoặc d -chính quy nếu mỗi đỉnh có bậc bằng $d \in \mathbb{N}$.*

Định nghĩa 50 ([HT24], Def. 7.3, p. 249, Đồ thị khối). *1 đồ thị được gọi là đồ thị bậc 3 nếu nó chính quy bậc 3, i.e., mỗi đỉnh đồ thị có bậc bằng 3.*

6.2 Basic Data Structures – Cấu Trúc Dữ Liệu Cơ Bản

Resources – Tài nguyên.

1. [Val21]. GABRIEL VALIENTE. *Algorithms on Trees & Graphs With Python Code*. 2e. Sect. 1.2: Basic Data Structures.

Some of the basic data structures needed for the description of algorithms on trees & graphs are illustrated below using a fragment of *pseudocode*. Pseudocode conventions follow modern programming guidelines, e.g. avoiding global side effects (with the only exception of object attributes, which are hidden behind dot-notation) & the unconditional transfer of control by way of `goto` or `gosub` statements.

– 1 số cấu trúc dữ liệu cơ bản cần thiết để mô tả các thuật toán trên cây & đồ thị được minh họa bên dưới bằng 1 đoạn mã giả. Các quy ước mã giả tuân theo các hướng dẫn lập trình hiện đại, ví dụ như tránh các tác động phụ toàn cục (trừ các thuộc tính đối tượng, được ẩn sau ký hiệu dấu chấm) & chuyển giao quyền điều khiển vô điều kiện thông qua các câu lệnh `goto` hoặc `gosub`.

- Assignment of value a to variable x is denoted by $x \leftarrow a$.
  - Việc gán giá trị a cho biến x được ký hiệu là $x \leftarrow a$.
- Comparison of equality between the values of 2 variables x, y is denoted by $x = y$; comparison of strict inequality is denoted by either $x \neq y$, $x < y$, or $x > y$, & comparison of non-strict inequality is denoted by either $x \leq y$ or $x \geq y$.
  - So sánh sự bằng nhau giữa các giá trị của 2 biến x, y được ký hiệu là $x = y$; so sánh bất đẳng thức chặt chẽ được ký hiệu là $x \neq y$, $x < y$ hoặc $x > y$, & so sánh bất đẳng thức không chặt chẽ được ký hiệu là $x \leq y$ hoặc $x \geq y$.
- Logical *true*, *false* are denoted by **true**, **false**, resp.
  - Logic *true*, *false* được biểu thị bằng **true**, **false**, tương ứng.
- Logical negation, conjunction, & disjunction are denoted by **not**, **and**, **or**, resp.
  - Phủ định logic, kết hợp & phân tách được biểu thị bằng **không**, **và**, **hoặc**, tương ứng.
- Non-existence is denoted by *nil*.
  - Sự không tồn tại được biểu thị bằng *nil*.
- Mathematical notation is preferred over programming notation. E.g., the cardinality of a set S is denoted by $|S|$, membership of an element x in a set S is denoted by $x \in S$, insertion of an element x into a set S is denoted by $S \leftarrow S \cup \{x\}$, & deletion of an element x from a set S is denoted by $S \leftarrow S \setminus \{x\}$.
  - Ký hiệu toán học được ưa chuộng hơn ký hiệu lập trình. Ví dụ, số lượng phần tử của 1 tập hợp S được ký hiệu là $|S|$, thành viên của 1 phần tử x trong 1 tập hợp S được ký hiệu là $x \in S$, việc chèn 1 phần tử x vào 1 tập hợp S được ký hiệu là $S \leftarrow S \cup \{x\}$, & việc xóa 1 phần tử x khỏi 1 tập hợp S được ký hiệu là $S \leftarrow S \setminus \{x\}$.
- Control structures use the following reserved words: **all**, **break**, **do**, **else**, **for**, **if**, **repeat**, **return**, **then**, **to**, **until**, **while**.
  - Cấu trúc điều khiển sử dụng các từ dành riêng sau: **all**, **break**, **do**, **else**, **for**, **if**, **repeat**, **return**, **then**, **to**, **until**, **while**.

- Blocks of statements are shown by means of indentation.

– Các khối câu lệnh được hiển thị bằng cách thụt lề.

```

1  if ... then
2      ...
3  else
4      ...
5
6  for all ... do
7      ...
8  return ...
9
10 while ... do
11     ...
12     if ... then
13         ...
14
15 repeat
16     ...
17 until ...

```

The collection of abstract operations on arrays, matrices, lists, stacks, queues, priority queues, sets, & dictionaries is presented next by way of examples.

6.2.1 Arrays – Mảng

An *array* is a 1D array indexed by nonnegative integers. The $[i]$ operation returns the i th element of the array, assuming there is such an element.

– Mảng là mảng 1 chiều được lập chỉ mục bằng số nguyên không âm. Phép toán $[i]$ trả về phần tử thứ i của mảng, giả sử có 1 phần tử như vậy.

```

1  let A[1..n] be a new array
2  for i = 1 to n do
3      A[i] <- false

```

6.2.2 Matrices – Ma trận

A *matrix* is a 2D array index by nonnegative integers. The $[i, j]$ operation returns the element in the i th row & the j th column of the matrix, assuming there is such an element.

– Ma trận là 1 chỉ số mảng 2 chiều theo số nguyên không âm. Hoạt động $[i, j]$ trả về phần tử trong hàng thứ i & cột thứ j của ma trận, giả sử có 1 phần tử như vậy.

```

1  let M[1..m][1..n] be a new matrix
2  for i = 1 to m do
3      for j = 1 to n do
4          A[i,j] <- 0

```

6.2.3 Lists – Danh sách

A *list* is just a sequence of elements. The **front** operation returns the 1st element & the **back** operation returns the last element in the list, assuming the list is not empty. The **prev** operation returns the element before a given element in the list, assuming the given element is not at the front of the list. The **next** operation returns the element after a given element in the list, assuming the given element is not at the back of the list. The **append** operation inserts an element at the rear of the list. The **concatenate** operation deletes the elements of another list & inserts them at the rear of the list.

– 1 *danh sách* chỉ là 1 chuỗi các phần tử. Hoạt động **front** trả về phần tử thứ nhất & hoạt động **back** trả về phần tử cuối cùng trong danh sách, giả sử danh sách không rỗng. Hoạt động **prev** trả về phần tử trước 1 phần tử nhất định trong danh sách, giả sử phần tử nhất định không nằm ở đầu danh sách. Hoạt động **next** trả về phần tử sau 1 phần tử nhất định trong danh sách, giả sử phần tử nhất định không nằm ở cuối danh sách. Hoạt động **append** chèn 1 phần tử vào phía sau danh sách. Hoạt động **concatenate** xóa các phần tử của 1 danh sách khác & chèn chúng vào phía sau danh sách.

```

1  let L be an empty list
2  append x to L // L.append(x)
3  let L' be an empty list
4  append x to L'
5  concatenate L' to L // L.concatenate(L')
6  let x be the element at the front of L // x <- L.front()
7  while x != nil do
8      output x
9      x <- L.next(x)
10 let x be the element at the back of L // x <- L.back()
11 while x != nil do
12     output x
13     x <- L.prev(x)

```

6.2.4 Stacks – Ngăn xếp

A *stack* is a sequence of elements that are inserted & deleted at the same end (the top) of the sequence. The **top** operation returns the top element in the stack, assuming the stack is not empty. The **pop** operation deletes & returns the top element in the stack, also assuming the stack is not empty. The **push** operation inserts an element at the top of the stack.

– 1 ngăn xếp là 1 chuỗi các phần tử được chèn & xóa ở cùng 1 đầu (phía trên cùng) của chuỗi. Hoạt động **top** trả về phần tử trên cùng ở phía sau, giả sử ngăn xếp không rỗng. Hoạt động **pop** xóa & trả về phần tử trên cùng trong ngăn xếp, cũng giả sử ngăn xếp không rỗng. Hoạt động **push** chèn 1 phần tử ở phía trên cùng của ngăn xếp.

```

1  let S be an empty stack
2  push x onto S // S.push(x)
3  let x be the element at the top of S // x <- S.top()
4  output x
5  while S is not empty do // not S.empty()
6      pop from S the top element x // x <- S.pop()
7      output x

```

6.2.5 Queues – Hàng đợi

A *queue* is a sequence of elements that are inserted at 1 end (the rear) & deleted at the other end (the front) of the sequence. The **front** operation returns the front element in the queue, assuming the queue is not empty. The **dequeue** operation deletes & returns the front element in the queue, assuming the queue is not empty. The **enqueue** operation inserts an element at the rear end of the queue.

– 1 hàng đợi là 1 chuỗi các phần tử được chèn vào đầu 1 (phía sau) & xóa ở đầu kia (phía trước) của chuỗi. Hoạt động **front** trả về phần tử phía trước trong hàng đợi, giả sử hàng đợi không rỗng. Hoạt động **dequeue** xóa & trả về phần tử phía trước trong hàng đợi, giả sử hàng đợi không rỗng. Hoạt động **enqueue** chèn 1 phần tử vào đầu cuối của hàng đợi.

```

1  let Q be an empty queue
2  enqueue x into Q // Q.enqueue(x)
3  let x be the element at the front of Q // x <- Q.front()
4  output x
5  repeat
6      dequeue from Q the front element x // x <- Q.dequeue()
7      output x
8  until Q is empty // Q.empty()

```

6.2.6 Priority queues – Hàng đợi ưu tiên

A *priority queue* is a queue of elements with both an information & a priority associated with each element, where there is a linear order defined on the priorities. The **front** operation returns an element with the minimum priority, assuming the priority queue is not empty. The **dequeue** operation deletes & returns an element with the minimum priority in the queue, assuming the priority queue is not empty. The **enqueue** operation inserts an element with a given priority in the priority queue.

– Hàng đợi ưu tiên là hàng đợi các phần tử có cả thông tin & mức ưu tiên liên kết với mỗi phần tử, trong đó có thứ tự tuyến tính được xác định trên các mức ưu tiên. Hoạt động **front** trả về 1 phần tử có mức ưu tiên tối thiểu, giả sử hàng đợi ưu tiên không trống. Hoạt động **dequeue** xóa & trả về 1 phần tử có mức ưu tiên tối thiểu trong hàng đợi, giả sử hàng đợi ưu tiên không trống. Hoạt động **enqueue** chèn 1 phần tử có mức ưu tiên nhất định vào hàng đợi ưu tiên.


```

1 let Q be an empty priority queue
2 enqueue (x, y) into Q // Q.enqueue(x, y)
3 let (x, y) be an element x
4   with the minimum priority y in Q // (x, y) <- Q.front()
5 output (x, y)
6 repeat
7   dequeue from Q an element x
8   with the minimum priority y // (x, y) <- Q.dequeue()
9   output (x, y)
10 until Q is empty // Q.empty()

```

6.2.7 Sets – Tập hợp

A *set* is just a set of elements. The **insert** operation inserts an element in the set. The **delete** operation deletes an element from the set. The **member** operation returns true if an element belongs to the set & false otherwise.

– 1 tập hợp chỉ là 1 tập hợp các phần tử. Thao tác **insert** chèn 1 phần tử vào tập hợp. Thao tác **delete** xóa 1 phần tử khỏi tập hợp. Thao tác **member** trả về true nếu 1 phần tử thuộc về tập hợp & false nếu không.

```

1 let S be an empty set
2 S = S cup {x} // S.insert(x)
3 for all x in S do
4   output x
5   delete x from S // S.delete(x)

```

6.2.8 Dictionaries – Từ điển

A *dictionary* is an associative container, consisting of a set of elements with both an information & a unique key associated with each element, where there is a linear order defined on the keys & the information associated with an element is retrieved on the basis of its key. The **member** operation returns true if there is an element with a given key in the dictionary, & false otherwise. The **lookup** operation returns the element with a given key in the dictionary, or **nil** if there is no such element. The **insert** operation inserts & returns an element with a given key & given information in the dictionary, replacing the element (if any) with the given key. The **delete** operation deletes the element with a given key from the dictionary if there is such an element.

– Từ điển là 1 bộ chứa liên kết, bao gồm 1 tập hợp các phần tử có cả thông tin & khóa duy nhất được liên kết với mỗi phần tử, trong đó có 1 thứ tự tuyến tính được xác định trên các khóa & thông tin được liên kết với 1 phần tử được truy xuất trên cơ sở khóa của phần tử đó. Hoạt động **member** trả về true nếu có 1 phần tử có khóa đã cho trong từ điển, & false nếu không. Hoạt động **lookup** trả về phần tử có khóa đã cho trong từ điển hoặc **nil** nếu không có phần tử nào như vậy. Hoạt động **insert** chèn & trả về 1 phần tử có khóa đã cho & thông tin đã cho trong từ điển, thay thế phần tử (nếu có) bằng khóa đã cho. Hoạt động **delete** xóa phần tử có khóa đã cho khỏi từ điển nếu có phần tử như vậy.

```

1 Let D an empty dictionary
2 D[x] <- x // D.insert(x, y)
3 for all x in D do // D.member(x)
4   y <- D[x]
5   output (x, y)
6   delete x from D // D.delete(x)

```

6.3 Representation of Trees & Graphs – Biểu Diễn Cây & Đồ Thị

Resources – Tài nguyên.

1. [Val21]. GABRIEL VALIENTE. *Algorithms on Trees & Graphs With Python Code*. 2e. Sect. 1.3: Representation of Trees & Graphs.

There are several different ways in which graphs &, in particular, trees can be represented in a computer, & the choice of a data structure often depends on the efficiency with which the operations that access & update the data need to be supported. As a matter of fact, there is often a tradeoff between the space complexity of a data structure & the time complexity of the operations.

– Có 1 số cách khác nhau để biểu diễn đồ thị &, đặc biệt là cây trong máy tính, & việc lựa chọn cấu trúc dữ liệu thường phụ thuộc vào hiệu quả mà các hoạt động truy cập & cập nhật dữ liệu cần được hỗ trợ. Trên thực tế, thường có sự đánh đổi giữa độ phức tạp về không gian của 1 cấu trúc dữ liệu & độ phức tạp về thời gian của các hoạt động.

6.3.1 Representation of graphs – Biểu diễn đồ thị

A graph representation consists of a collection of abstract operations, a concrete representation of graphs by appropriate data structures, & an implementation of the abstract operations using the concrete data structures.

– Biểu diễn đồ thị bao gồm 1 tập hợp các phép toán trừu tượng, 1 biểu diễn cụ thể của đồ thị bằng các cấu trúc dữ liệu thích hợp & 1 triển khai các phép toán trừu tượng bằng cách sử dụng các cấu trúc dữ liệu cụ thể.

The choice of abstract operations to be included in a graph representation depends on the particular application area. E.g., the representation of graphs in the LEDA library of efficient data structures & algorithms supports about 120 different operations, roughly half of which address the needs of computational geometry algorithms, & the representation of graphs in the BGL library of graph algorithms supports about 50 different operations. The following collection of 32 abstract operations, though, covers the needs of most of the algorithms on graphs presented in [Val21].

– Lựa chọn các phép toán trừu tượng để đưa vào biểu diễn đồ thị phụ thuộc vào lĩnh vực ứng dụng cụ thể. Ví dụ, biểu diễn đồ thị trong thư viện LEDA về các cấu trúc dữ liệu hiệu quả & thuật toán hỗ trợ khoảng 120 phép toán khác nhau, trong đó khoảng 1 nửa đáp ứng nhu cầu của các thuật toán hình học tính toán, & biểu diễn đồ thị trong thư viện BGL về các thuật toán đồ thị hỗ trợ khoảng 50 phép toán khác nhau. Tuy nhiên, bộ sưu tập 32 phép toán trừu tượng sau đây đáp ứng nhu cầu của hầu hết các thuật toán trên đồ thị được trình bày trong [Val21].

1. `G.vertices()`, `G.edges()` give, resp., a list of the vertices & a list of the edges of graph G in the order fixed by the representation of G .
  - `G.vertices()`, `G.edges()` cung cấp danh sách các đỉnh & danh sách các cạnh của đồ thị G theo thứ tự được xác định bởi biểu diễn của G .
2. `G.incoming(v)`, `G.outgoing(v)` give a list of the edges of graph G coming into & going out of vertex v , resp., in the order fixed by the representation of G .
  - `G.incoming(v)`, `G.outgoing(v)` cung cấp danh sách các cạnh của đồ thị G đi vào & đi ra khỏi đỉnh v , tương ứng, theo thứ tự được xác định bởi biểu diễn của G .
3. `G.number_of_vertices()`, `G.number_of_edges()` give, resp., the order n & the size m of graph G .
  - `G.number_of_vertices()`, `G.number_of_edges()` tương ứng đưa ra bậc n & kích thước m của đồ thị G .
4. `G.indeg(v)`, `G.outdeg(v)` give, resp., the number of edges coming into & going out of vertex v in graph G .
  - `G.indeg(v)`, `G.outdeg(v)` tương ứng cho số cạnh đi vào & đi ra khỏi đỉnh v trong đồ thị G .
5. `G.adjacent(v, w)` is true if there is an edge in graph G going out of vertex v & coming into vertex w , & false otherwise.
  - `G.adjacent(v, w)` là đúng nếu có 1 cạnh trong đồ thị G đi ra khỏi đỉnh v & đi vào đỉnh w , & false nếu không.
6. `G.source(e)`, `G.target(e)` give, resp., the source & the target vertex of edge e in graph G .
  - `G.source(e)`, `G.target(e)` tương ứng cung cấp đỉnh nguồn & đỉnh đích của cạnh e trong đồ thị G .
7. `G.opposite(v, e)` gives `G.target(e)` if vertex v is the source of edge e in graph G , & `G.source(e)` otherwise.
  - `G.opposite(v, e)` cung cấp `G.target(e)` nếu đỉnh v là nguồn của cạnh e trong đồ thị G , & `G.source(e)` nếu không.
8. `G.first_vertex()`, `G.last_vertex()` give, resp., the 1st & the last edge in the representation of graph G . Further, `G.pred_edge(e)`, `G.succ_edge(e)` give, resp., the predecessor & the successor of edge e in the representation of graph G . These operations support iteration over the edges of the graph.
  - `G.first_vertex()`, `G.last_vertex()` cung cấp, tương ứng, cạnh thứ nhất & cạnh cuối cùng trong biểu diễn của đồ thị G . Hơn nữa, `G.pred_edge(e)`, `G.succ_edge(e)` cung cấp, tương ứng, cạnh tiền nhiệm & cạnh kế nhiệm của cạnh e trong biểu diễn của đồ thị G . Các hoạt động này hỗ trợ lặp lại trên các cạnh của đồ thị.
9. `G.first_in_edge(v)`, `G.last_in_edge(v)` give, resp., the 1st & the last edge in the representation of graph G coming into vertex v . Further, `G.in_pred(e)`, `G.in_succ(e)` give, resp., the previous & the next edge after e in the representation of graph G coming into vertex `G.target(e)`. These operations support iteration over the vertices of the graph adjacent with a given vertex.
  - `G.first_in_edge(v)`, `G.last_in_edge(v)` cung cấp, tương ứng, cạnh thứ nhất & cạnh cuối cùng trong biểu diễn của đồ thị G đi vào đỉnh v . Hơn nữa, `G.in_pred(e)`, `G.in_succ(e)` cung cấp, tương ứng, cạnh trước & cạnh tiếp theo sau e trong biểu diễn của đồ thị G đi vào đỉnh `G.target(e)`. Các phép toán này hỗ trợ lặp lại trên các đỉnh của đồ thị liền kề với 1 đỉnh đã cho.

10. `G.first_adj_edge(v)`, `G.last_adj_edge(v)` give, resp., the 1st & the last edge in the representation of graph G going out of vertex v . Further, `G.adj_pred(e)`, `G.adj_succ(e)` give, resp., the previous & the next edge after e in the representation of graph G going out of vertex `G.source(e)`. These operations also support iteration over the vertices of the graph adjacent with a given vertex.
- `G.first_adj_edge(v)`, `G.last_adj_edge(v)` cung cấp, tương ứng, cạnh thứ nhất & cạnh cuối cùng trong biểu diễn của đồ thị G đi ra khỏi đỉnh v . Hơn nữa, `G.adj_pred(e)`, `G.adj_succ(e)` cung cấp, tương ứng, cạnh trước & cạnh tiếp theo sau e trong biểu diễn của đồ thị G đi ra khỏi đỉnh `G.source(e)`. Các phép toán này cũng hỗ trợ lặp lại trên các đỉnh của đồ thị liên kề với 1 đỉnh đã cho.
11. `G.new_vertex()` inserts a new vertex in graph G , & `G.new_edge(v, w)` inserts a new edge in graph G going out of vertex v & coming into vertex w . Further, `G.del_vertex(v)` deletes vertex v from graph G , together with all those edges going out of or coming into vertex v , & `G.del_edge(e)` deletes edge e from graph G . These operations support dynamic graphs.
- `G.new_vertex()` chèn 1 đỉnh mới vào đồ thị G , & `G.new_edge(v, w)` chèn 1 cạnh mới vào đồ thị G đi ra khỏi đỉnh v & đi vào đỉnh w . Hơn nữa, `G.del_vertex(v)` xóa đỉnh v khỏi đồ thị G , cùng với tất cả các cạnh đi ra khỏi hoặc đi vào đỉnh v , & `G.del_edge(e)` xóa cạnh e khỏi đồ thị G . Các phép toán này hỗ trợ đồ thị động.

Some of these operations are actually defined in terms of a smaller set of 10 abstract operations on graphs::

`G.vertices()`, `G.edges()`, `G.incoming(v)`, `G.outgoing(v)`, `G.source(e)`, `G.target(e)`, `G.new_vertex()`, `G.new_edge(v, w)` using the abstract operations on basic data structures presented as follows:

1. `G_number_of_vertices()` is given by `G.vertices().size()`.
2. `G_number_of_edges()` is given by `G.edges().size()`.
3. `G.indeg(v)` is given by `G.incoming(v).size()`.
4. `G.outdeg(v)` is given by `G.outcoming(v).size()`.
5. `G.adjacent(v, w)` is true if there is an edge $e \in G.outgoing(v)$ s.t. $G.target(e) = w$, & it is false otherwise.
6. `G.opposite(v, e)` is given by `G.target(e)` if `G.source(e) = v`, & it is given by `G.source(e)` otherwise, i.e., if `G.target(e) = v`.
7. `G.first_vertex()` is given by `G.vertices().front()`.
8. `G.last_vertex()` is given by `G.vertices().back()`.
9. `G.pred_vertex(v)` is given by `G.vertices().prev(v)`.
10. `G.succ_vertex(v)` is given by `G.vertices().next(v)`.
11. `G.first_edge()` is given by `G.edges().front()`.
12. `G.last_edge()` is given by `G.edges().back()`.
13. `G.pred_edge(e)` is given by `G.edges().prev(e)`.
14. `G.succ_edge(e)` is given by `G.edges().next(e)`.
15. `G.first_in_edge(v)` is given by `G.incoming(v).front()`.
16. `G.last_in_edge(v)` is given by `G.incoming(v).back()`.
17. `G.in_pred(e)` is given by `G.incoming(v).prev(e)`.
18. `G.in_succ(e)` is given by `G.incoming(v).next(e)`.
19. `G.first_adj_edge(v)` is given by `G.outgoing(v).front()`.
20. `G.last_adj_edge(v)` is given by `G.outgoing(v).back()`.
21. `G.adj_pred(e)` is given by `G.outgoing(v).prev(e)`.
22. `G.adj_succ(e)` is given by `G.outgoing(v).next(e)`.

Together with the abstract operations on the underlying basic data structures, these operations support iteration over the vertices & edges of a graph. E.g., in the following procedure, variable v is assigned each of the vertices of graph G in turn,

```
for all vertices v of G do // v in G.vertices()
    ...
```

& in the following procedure, all those vertices of graph G which are adjacent with vertex v are assigned in turn to variable w .

```
for all vertices w adjacent with vertex v in G do // e in G.outgoing(v)
    ... // w = G.target(e)
```

Together, they provide for a simple traversal of a graph, in which vertices & edges are visited in the order fixed by the representation of the graph.

```
for all vertices v of G do // v in G.vertices()
    for all vertices w adjacent with vertex v in G do // e in G.outgoing(v)
        ... // w = G.target(e)
```

– Cùng với các phép toán trừu tượng trên các cấu trúc dữ liệu cơ bản bên dưới, các phép toán này hỗ trợ phép lặp qua các đỉnh & cạnh của đồ thị. Ví dụ, trong quy trình sau, biến v được gán lần lượt cho từng đỉnh của đồ thị G ,

```
for all vertices v of G do // v in G.vertices()
    ...
```

& trong quy trình sau, tất cả các đỉnh của đồ thị G kề với đỉnh v thì lần lượt được gán cho biến w .

```
for all vertices w adjacent with vertex v in G do // e in G.outgoing(v)
    ... // w = G.target(e)
```

Cùng nhau, chúng cung cấp 1 phép duyệt đơn giản trên đồ thị, trong đó các đỉnh & cạnh được truy cập theo thứ tự cố định theo biểu diễn của đồ thị.

```
for all vertices v of G do // v in G.vertices()
    for all vertices w adjacent with vertex v in G do // e in G.outgoing(v)
        ... // w = G.target(e)
```

6.3.1.1 Adjacency matrix – Ma trận kề

The data structures most often used for representing graphs are adjacency matrices & adjacency lists. The adjacency matrix representation of a graph is a Boolean matrix, with an entry for each ordered pair of vertices in the graph, where the entry corresponding to vertices v, w has the value **true** if there is an edge in the graph going out of vertex v & coming into vertex w , & it has the value **false** otherwise.

– Cấu trúc dữ liệu thường được sử dụng nhất để biểu diễn đồ thị là ma trận kề & danh sách kề. Biểu diễn ma trận kề của đồ thị là ma trận Boolean, với 1 mục nhập cho mỗi cặp đỉnh có thứ tự trong đồ thị, trong đó mục nhập tương ứng với các đỉnh v, w có giá trị **true** nếu có 1 cạnh trong đồ thị đi ra khỏi đỉnh v & đi vào đỉnh w , & có giá trị **false** nếu không.

Definition 60 (Adjacency matrix, [Val21], Def. 1.26, p. 26). *Let $G = (V, E)$ be a graph with $n \in \mathbb{N}^*$ vertices. The adjacency matrix representation of G is an $n \times n$ Boolean matrix with an entry for each ordered pair of vertices of G , where the entry corresponding to vertices v, w is equal to **true** if $(v, w) \in E$ & is equal to **false** otherwise, for all vertices $v, w \in V$.*

Định nghĩa 51 (Ma trận kề). *Cho $G = (V, E)$ là 1 đồ thị có $n \in \mathbb{N}^*$ đỉnh. Biểu diễn adjacency matrix của G là 1 ma trận Boolean $n \times n$ với 1 mục nhập cho mỗi cặp đỉnh có thứ tự của G , trong đó mục nhập tương ứng với các đỉnh v, w bằng **true** nếu $(v, w) \in E$ & bằng **false** nếu không, đối với mọi đỉnh $v, w \in V$.*

With most data structures used for representing graphs, there is an order on the vertices fixed by the representation. In the case of the adjacency matrix representation A of a graph $G = (V, E)$, vertex v precedes vertex w iff the row of A corresponding to v lies above the row of A corresponding to w or, in an equivalent formulation, the column of A corresponding to v lies to the left of the column of A corresponding to w , for all vertices $v, w \in V$.

– Với hầu hết các cấu trúc dữ liệu được sử dụng để biểu diễn đồ thị, có 1 thứ tự trên các đỉnh được cố định bởi biểu diễn. Trong trường hợp biểu diễn ma trận kề A của đồ thị $G = (V, E)$, đỉnh v đứng trước đỉnh w nếu/nếu hàng của A tương ứng với v nằm phía trên hàng của A tương ứng với w hoặc, theo 1 công thức tương đương, cột của A tương ứng với v nằm bên trái cột A tương ứng với w , đối với mọi đỉnh $v, w \in V$.

Since the edges are implicit in the adjacency matrix representation of a graph, those operations having an edge as argument or giving an edge as result cannot be implemented using an adjacency matrix representation. These operations are: `G.edges()`, `G.incoming(v)`, `G.outgoing(v)`, `G.source(e)`, `G.target(e)`, & `G.del_edge(e)`. Furthermore, `G.new_vertex()`, `G.del_vertex()`

cannot be implemented unless the adjacency matrix can be dynamically resized, & `G.new_edge(v, w)` can be implemented by setting to `true` the entry of A at the row corresponding to vertex v & the column corresponding to vertex w , & takes $O(1)$ time, but the operation cannot give the new edge as result.

– Vì các cạnh được ngầm định trong biểu diễn ma trận kề của đồ thị, nên các phép toán có cạnh làm đối số hoặc đưa ra cạnh làm kết quả không thể được triển khai bằng cách sử dụng biểu diễn ma trận kề. Các phép toán này là: `G.edges()`, `G.incoming(v)`, `G.outgoing(v)`, `G.source(e)`, `G.target(e)`, & `G.del_edge(e)`. Hơn nữa, `G.new_vertex()`, `G.del_vertex()` không thể được triển khai trừ khi ma trận kề có thể được thay đổi kích thước động, & `G.new_edge(v, w)` có thể được triển khai bằng cách đặt thành `true` mục nhập của A tại hàng tương ứng với đỉnh v & cột tương ứng với đỉnh w , & mất $O(1)$ thời gian, nhưng phép toán không thể đưa ra cạnh mới làm kết quả.

Let $G = (V, E)$ be a graph with $n \in \mathbb{N}^*$ vertices, assume the vertices are numbered $1, 2, \dots, n$ in some arbitrary manner & their number is stored in the attribute *index*, & let A be the adjacency matrix representation of G . The only remaining operation, `G.vertices()`, is just the sequence of all vertices $v \in V$ ordered by the *index* attribute.

– Giả sử $G = (V, E)$ là 1 đồ thị có $n \in \mathbb{N}^*$ đỉnh, giả sử các đỉnh được đánh số $1, 2, \dots, n$ theo 1 cách tùy ý & số của chúng được lưu trữ trong thuộc tính *index*, & giả sử A là biểu diễn ma trận kề của G . Phép toán duy nhất còn lại, `G.vertices()`, chỉ là chuỗi của tất cả các đỉnh $v \in V$ được sắp xếp theo thuộc tính *index*.

The adjacency matrix representation of a graph $G = (V, E)$ with $n \in \mathbb{N}^*$ vertices takes $\Theta(n^2)$ space. Therefore, no graph algorithm can be implemented using an adjacency matrix representation to run in $O(n)$ time. The main advantage of the adjacency matrix representation is the support of the adjacency test in $O(1)$ time.

– Biểu diễn ma trận kề của đồ thị $G = (V, E)$ với $n \in \mathbb{N}^*$ đỉnh chiếm không gian $\Theta(n^2)$. Do đó, không có thuật toán đồ thị nào có thể được triển khai bằng cách sử dụng biểu diễn ma trận kề để chạy trong thời gian $O(n)$. Ưu điểm chính của biểu diễn ma trận kề là hỗ trợ kiểm tra kề trong thời gian $O(1)$.

6.3.1.2 Adjacency list – Danh sách kề

The adjacency list representation of a graph, on the other hand, is an array of lists, 1 for each vertex in the graph, where the list corresponding to vertex v contains the target vertices of the edges coming out of vertex v .

– Mặt khác, biểu diễn danh sách kề của đồ thị là 1 mảng các danh sách, 1 cho mỗi đỉnh trong đồ thị, trong đó danh sách tương ứng với đỉnh v chứa các đỉnh mục tiêu của các cạnh đi ra từ đỉnh v .

Definition 61 (Adjacency list, [Val21], Def. 1.27, p. 28). *Let $G = (V, E)$ be a graph with $n \in \mathbb{N}^*$ vertices & $m \in \mathbb{N}^*$ edges. The adjacency list representation of G consists of a list of n elements (the vertices of the graph) & a list of n lists with a total of m elements (the target vertices for the edges of the graph). The list corresponding to vertex v contains all vertices $w \in V$ with $(v, w) \in E$, for all vertices $v \in V$.*

Định nghĩa 52 (Danh sách kề). *Cho $G = (V, E)$ là 1 đồ thị có $n \in \mathbb{N}^*$ đỉnh & $m \in \mathbb{N}^*$ cạnh. Biểu diễn adjacency list của G bao gồm 1 danh sách n phần tử (các đỉnh của đồ thị) & 1 danh sách n danh sách với tổng cộng m phần tử (các đỉnh mục tiêu cho các cạnh của đồ thị). Danh sách tương ứng với đỉnh v chứa tất cả các đỉnh $w \in V$ với $(v, w) \in E$, đối với mọi đỉnh $v \in V$.*

Adjacency lists are not necessarily arranged in any particular order although there is, as a matter of fact, an order on the vertices & edges fixed by the adjacency list representation of the graph. Given the adjacency list representation of a graph $G = (V, E)$, vertex precedence is given by the order of the corresponding entries in the list of lists, & edge (v, w) precedes edge (v, z) iff vertex w precedes vertex z in the list corresponding to vertex v , for all edges $(v, w), (v, z) \in E$.

– Danh sách kề không nhất thiết được sắp xếp theo bất kỳ thứ tự cụ thể nào mặc dù trên thực tế, có 1 thứ tự trên các đỉnh & cạnh được cố định bởi biểu diễn danh sách kề của đồ thị. Với biểu diễn danh sách kề của đồ thị $G = (V, E)$, thứ tự ưu tiên của đỉnh được đưa ra theo thứ tự của các mục tương ứng trong danh sách các danh sách, & cạnh (v, w) đi trước cạnh (v, z) khi & chỉ khi đỉnh w đi trước đỉnh z trong danh sách tương ứng với đỉnh v , đối với mọi cạnh $(v, w), (v, z) \in E$.

As in the case of adjacency matrices, edges are implicit in the adjacency list representation of a graph, & those operations having an edge as argument for giving an edge as result cannot be implemented using an adjacency list representation. These operations are `G.edges()`, `G.incoming(v)`, `G.outgoing(v)`, `G.source(e)`, `G.target(e)`, & `G.del_edge(e)`. Furthermore, `G.new_vertex()`, `G.del_vertex()` cannot be implemented unless the list of lists can be dynamically resized, & `G.new_edge(v, w)` can be implemented by appending vertex w to the list corresponding to vertex v , & takes $O(1)$ time, but the operation cannot give the new edge as result. The only remaining operation, `G.adjacent(v, w)`, can be implemented by scanning the list corresponding to vertex v & takes $O(\text{outdeg}(v))$ time.

– Giống như trong trường hợp của ma trận kề, các cạnh được ngầm định trong biểu diễn danh sách kề của đồ thị, & các phép toán có cạnh làm đối số để đưa ra cạnh làm kết quả không thể được triển khai bằng cách sử dụng biểu diễn danh sách kề. Các phép toán này là `G.edges()`, `G.incoming(v)`, `G.outgoing(v)`, `G.source(e)`, `G.target(e)`, & `G.del_edge(e)`. Hơn nữa, `G.new_vertex()`, `G.del_vertex()` không thể được triển khai trừ khi danh sách các danh sách có thể được thay đổi kích thước động, & `G.new_edge(v, w)` có thể được triển khai bằng cách thêm đỉnh w vào danh sách tương ứng với đỉnh v , & mất $O(1)$ thời gian, nhưng phép toán không thể đưa ra cạnh mới làm kết quả. Hoạt động duy nhất còn lại, `G.adjacent(v, w)`, có thể được thực hiện bằng cách quét danh sách tương ứng với đỉnh v & mất $O(\text{outdeg}(v))$ thời gian.

6.3.1.3 Extended adjacency list – Danh sách kề mở rộng

The adjacency list representation can be extended by making edges explicit. The extended adjacency list representation of a graph consists of a list of vertices & a list of edges. Associated with each vertex are 2 lists of incoming & outgoing edges. Associated with each edge are its source & target vertices.

– Biểu diễn danh sách kề có thể được mở rộng bằng cách làm cho các cạnh trở nên rõ ràng. Biểu diễn danh sách kề mở rộng của đồ thị bao gồm 1 danh sách các đỉnh & 1 danh sách các cạnh. Liên kết với mỗi đỉnh là 2 danh sách các cạnh đến & đi. Liên kết với mỗi cạnh là các đỉnh nguồn & đích của nó.

Definition 62 (Extended adjacency list, [Val21], Def. 1.28, pp. 29–30). *Let $G = (V, E)$ be a graph with $n \in \mathbb{N}^*$ vertices & $m \in \mathbb{N}$ edges. The extended adjacency list representation of G consists of a list of n elements (the vertices of the graph), a list of m elements (the edges of the graph), & 2 lists of n lists of a total of m elements (the edges of the graph). The incoming list corresponding to vertex v contains all edges $(u, v) \in E$ coming into vertex v , for all vertices $v \in V$. The outgoing list corresponding to vertex v contains all edges $(v, w) \in E$ going out of vertex v , for all vertices $v \in V$. The source vertex v & the target vertex w are associated with each edge $(v, w) \in E$.*

Định nghĩa 53 (Danh sách kề mở rộng). Cho $G = (V, E)$ là 1 đồ thị có $n \in \mathbb{N}^*$ đỉnh & $m \in \mathbb{N}$ cạnh. Biểu diễn danh sách kề mở rộng của G bao gồm 1 danh sách n phần tử (các đỉnh của đồ thị), 1 danh sách m phần tử (các cạnh của đồ thị), & 2 danh sách gồm n danh sách có tổng cộng m phần tử (các cạnh của đồ thị). Danh sách đến tương ứng với đỉnh v chứa tất cả các cạnh $(u, v) \in E$ đi vào đỉnh v , với mọi đỉnh $v \in V$. Danh sách đi tương ứng với đỉnh v chứa tất cả các cạnh $(v, w) \in E$ đi ra khỏi đỉnh v , với mọi đỉnh $v \in V$. Đỉnh nguồn v & đỉnh đích w được liên kết với mỗi cạnh $(v, w) \in E$.

Edges are explicit in the extended adjacency list graph representation. Therefore, all of the previous operations can be implemented using the extended adjacency list representation & take $O(1)$ time, with the exception of $G.\text{del\_model}(v)$, which takes $O(\deg v)$ time. The operations can be implemented as follows:

1. $G.\text{vertices}()$, $G.\text{edges}()$ are, resp., the list of vertices & the list of edges of graph G .
– $G.\text{vertices}()$, $G.\text{edges}()$ tương ứng là danh sách các đỉnh & danh sách các cạnh của đồ thị G .
2. $G.\text{incoming}(v)$, $G.\text{outgoing}(v)$ are, resp., the list of edges coming into vertex v & the list of edges going out of vertex v .
– $G.\text{incoming}(v)$, $G.\text{outgoing}(v)$ tương ứng là danh sách các cạnh đi vào đỉnh v & danh sách các cạnh đi ra khỏi đỉnh v .
3. $G.\text{source}(e)$, $G.\text{target}(e)$ are, resp., the source & the target vertex associated with edge e .
– $G.\text{source}(e)$, $G.\text{target}(e)$ tương ứng là đỉnh nguồn & đỉnh đích được liên kết với cạnh e .
4. $G.\text{new\_vertex}()$ is implemented by appending a new vertex v to the list of vertices of graph G & returning vertex v .
– $G.\text{new\_vertex}()$ được thực hiện bằng cách thêm 1 đỉnh mới v vào danh sách các đỉnh của đồ thị G & trả về đỉnh v .
5. $G.\text{new\_edge}(v, w)$ is implemented by appending a new edge e to the list of edges of graph G , setting to v the source vertex associated with edge e , setting to w the target vertex associated with edge e , appending e to the list of edges going out of vertex v & to the list of edges coming into vertex w , & returning edge e .
– $G.\text{new\_edge}(v, w)$ được triển khai bằng cách thêm 1 cạnh mới e vào danh sách các cạnh của đồ thị G , đặt v là đỉnh nguồn được liên kết với cạnh e , đặt w là đỉnh đích được liên kết với cạnh e , thêm e vào danh sách các cạnh đi ra khỏi đỉnh v & vào danh sách các cạnh đi vào đỉnh w , & trả về cạnh e .
6. $G.\text{del\_vertex}()$ is implemented by performing $G.\text{del\_edge}(e)$ for each edge e in the list of edges coming into vertex v & for each edge e in the list of edges going out of vertex v & then deleting vertex v from the list of vertices of graph G .
– $G.\text{del\_vertex}()$ được thực hiện bằng cách thực hiện $G.\text{del\_edge}(e)$ cho mỗi cạnh e trong danh sách các cạnh đi vào đỉnh v & cho mỗi cạnh e trong danh sách các cạnh đi ra khỏi đỉnh v & sau đó xóa đỉnh v khỏi danh sách các đỉnh của đồ thị G .
7. $G.\text{del\_edge}(e)$ is implemented by deleting edge e from the list of edges of graph G , from the list of edges coming into vertex $G.\text{target}(e)$, & from the list of edges going out of vertex $G.\text{source}(e)$.
– $G.\text{del\_edge}(e)$ được thực hiện bằng cách xóa cạnh e khỏi danh sách các cạnh của đồ thị G , khỏi danh sách các cạnh đi vào đỉnh $G.\text{target}(e)$, & khỏi danh sách các cạnh đi ra khỏi đỉnh $G.\text{source}(e)$.

The extended adjacency list representation of a graph $G = (V, E)$ with n vertices & m edges takes $\Theta(m + n)$ space.

6.3.1.4 Adjacency map – Bản đồ kề

The adjacency list representation can also be extended by making edges explicit in a different way. The lists of incoming & outgoing edges can be replaced with dictionaries of source vertices to incoming edges & target vertices to outgoing edges. This allows for a more efficient adjacency test, although adding a logarithmic factor to the cost to all of the operations (when dictionaries are implemented using balanced trees) or turning the worst-case cost for all of the operations into the expected cost (when dictionaries are implemented using hashing).

– Biểu diễn danh sách kề cũng có thể được mở rộng bằng cách làm cho các cạnh rõ ràng theo 1 cách khác. Danh sách các cạnh đến & đi có thể được thay thế bằng các từ điển của các đỉnh nguồn đến các cạnh đến & các đỉnh đích đến các cạnh đi. Điều này cho phép kiểm tra kề hiệu quả hơn, mặc dù thêm 1 hệ số logarit vào chi phí cho tất cả các hoạt động (khi các từ điển được triển khai bằng cách sử dụng cây cân bằng) hoặc biến chi phí trường hợp xấu nhất cho tất cả các hoạt động thành chi phí dự kiến (khi các từ điển được triển khai bằng cách sử dụng băm).

The adjacency map representation of a graph consists of a dictionary D of vertices to a pair of dictionaries of vertices to edges: a 1st dictionary I of source vertices to incoming edges, & a 2nd dictionary O target vertices to outgoing edges.

– Biểu diễn danh sách kề cũng có thể được mở rộng bằng cách làm cho các cạnh rõ ràng theo 1 cách khác. Danh sách các cạnh đến & đi có thể được thay thế bằng các từ điển của các đỉnh nguồn đến các cạnh đến & các đỉnh đích đến các cạnh đi. Điều này cho phép kiểm tra kề hiệu quả hơn, mặc dù thêm 1 hệ số logarit vào chi phí cho tất cả các hoạt động (khi các từ điển được triển khai bằng cách sử dụng cây cân bằng) hoặc biến chi phí trường hợp xấu nhất cho tất cả các hoạt động thành chi phí dự kiến (khi các từ điển được triển khai bằng cách sử dụng băm).

Definition 63 (Adjacency map, [Val21], Def. 1.29, p. 31). *Let $G = (V, E)$ be a graph with $n \in \mathbb{N}^*$ & $m \in \mathbb{N}$ edges. The adjacency map representation of G consists of a dictionary of n elements (the vertices of the graph) to a pair of dictionaries of m elements (the source & target vertices for the edges of the graph, resp.). The incoming dictionary corresponding to vertex v contains the mappings $(u, (u, v))$ for all edges $(u, v) \in E$ coming into vertex v , for all vertex $v \in V$. The outgoing dictionary corresponding to vertex v contains the mappings $(v, (v, w))$ for all edges $(v, w) \in E$ going out of vertex v , for all vertices $v \in V$.*

Định nghĩa 54 (Bản đồ kề). *Cho $G = (V, E)$ là 1 đồ thị có $n \in \mathbb{N}^*$ & $m \in \mathbb{N}$ cạnh. Biểu diễn adjacency map của G bao gồm 1 từ điển gồm n phần tử (các đỉnh của đồ thị) tới 1 cặp từ điển gồm m phần tử (các đỉnh nguồn & đích cho các cạnh của đồ thị, tương ứng). Từ điển incoming tương ứng với đỉnh v chứa các ánh xạ $(u, (u, v))$ cho mọi cạnh $(u, v) \in E$ đi vào đỉnh v , cho mọi đỉnh $v \in V$. Từ điển outgoing tương ứng với đỉnh v chứa các ánh xạ $(v, (v, w))$ cho mọi cạnh $(v, w) \in E$ đi ra khỏi đỉnh v , cho mọi đỉnh $v \in V$.*

Both vertices & edges are explicit in the adjacency map representation of a graph. The vertices are the keys of the dictionary. The edges are the values in the dictionary of outgoing edges, & also the values in the dictionary of incoming edges, for all vertices of the graph. Therefore, all of the previous abstract operations can be implemented using the adjacency map representation & take expected $O(1)$ time, with the exception of `G.del_vertex()`, which takes $O(\deg v)$ expected time. The operations can be implemented as follows:

– Cả hai đỉnh & cạnh đều được nêu rõ trong biểu diễn bản đồ kề của đồ thị. Các đỉnh là các khóa của từ điển. Các cạnh là các giá trị trong từ điển của các cạnh đi ra, & cũng là các giá trị trong từ điển của các cạnh đến, cho mọi đỉnh của đồ thị. Do đó, tất cả các phép toán trừu tượng trước đó có thể được triển khai bằng cách sử dụng biểu diễn bản đồ kề & mất thời gian dự kiến là $O(1)$, ngoại trừ `G.del_vertex()`, mất thời gian dự kiến là $O(\deg v)$. Các phép toán có thể được triển khai như sau:

1. `G.vertices()` are the keys in dictionary D .
– `G.vertices()` là các khóa trong từ điển D .
2. `G.edges()` are the values $D[v].O[w]$ for all keys v in dictionary D & for all keys w in dictionary $D[v].O$.
– `G.edges()` là các giá trị $D[v].O[w]$ cho tất cả các khóa v trong từ điển D & cho tất cả các khóa w trong từ điển $D[v].O$.
3. `G.incoming(v)` are the values $D[v].I[u]$ for all keys u in dictionary $D[v].I$.
– `G.incoming(v)` là các giá trị $D[v].I[u]$ cho tất cả các khóa u trong từ điển $D[v].I$.
4. `G.outgoing(v)` are the values $D[v].O[w]$ for all keys w in dictionary $D[v].O$.
– `G.outgoing(v)` là các giá trị $D[v].O[w]$ cho tất cả các khóa w trong từ điển $D[v].O$.
5. `G.source(e)`, `G.target(e)` are, resp., the source & the target vertex associated with edge e .
– `G.source(e)`, `G.target(e)` tương ứng là đỉnh nguồn & đỉnh đích được liên kết với cạnh e .
6. `G.new_vertex()` is implemented by inserting an entry in dictionary D , with key a new vertex v & value a pair of empty dictionaries $D[v].I, D[v].O$, & returning vertex v .
– `G.new_vertex()` được thực hiện bằng cách chèn 1 mục vào từ điển D , với khóa là 1 đỉnh mới v & giá trị là 1 cặp từ điển rỗng $D[v].I, D[v].O$, & trả về đỉnh v .

7. **G.new_edge(v, w)** is implemented by setting to v the source vertex associated with a new edge e , setting to w the target vertex associated with edge e , inserting an entry in dictionary $D[v].O$ with key w & value e , inserting an entry in dictionary $D[w].I$ with key v & value e , & returning edge e .
  - **G.new_edge(v, w)** được triển khai bằng cách đặt v là đỉnh nguồn được liên kết với cạnh mới e , đặt w là đỉnh đích được liên kết với cạnh e , chèn 1 mục vào từ điển $D[v].O$ với khóa w & giá trị e , chèn 1 mục vào từ điển $D[w].I$ với khóa v & giá trị e , & trả về cạnh e .
8. **G.del_vertex(v)** is implemented by performing **G.del_edge(e)** for each entry with key u & value e in dictionary $D[v].I$ & for each entry with key w & value e in dictionary $D[v].O$ & then deleting the entry with key v from dictionary D .
  - **G.del_vertex(v)** được thực hiện bằng cách thực hiện **G.del_edge(e)** cho mỗi mục có khóa u & giá trị e trong từ điển $D[v].I$ & cho mỗi mục có khóa w & giá trị e trong từ điển $D[v].O$ & sau đó xóa mục có khóa v khỏi từ điển D .
9. **G.del_edge(e)** is implemented by deleting the entry with key w from dictionary $D[w].I$, where $v = G.source(e), w = G.target(e)$.
  - **G.del_edge(e)** được thực hiện bằng cách xóa mục có khóa w khỏi từ điển $D[w].I$, trong đó $v = G.source(e), w = G.target(e)$.

The adjacency test **G.adjacent(v, w)** can be defined in terms of the small set of abstract operations on graphs, using the abstract operations on basic data structures, by scanning the list of outgoing edges $G.outgoing(v)$ for an edge e s.t. $G.target(e) = w$. Now, besides the low space requirement, the main advantage of the adjacency map representation is the support of adjacency test in expected $O(1)$ time, when dictionaries are implemented using hashing, as follows:

- Kiểm tra kề **G.adjacent(v, w)** có thể được định nghĩa theo tập hợp nhỏ các phép toán trừu tượng trên đồ thị, sử dụng các phép toán trừu tượng trên các cấu trúc dữ liệu cơ bản, bằng cách quét danh sách các cạnh đi ra $G.outgoing(v)$ cho 1 cạnh e s.t. $G.target(e) = w$. Bây giờ, bên cạnh yêu cầu không gian thấp, lợi thế chính của biểu diễn bản đồ kề là hỗ trợ kiểm tra kề trong thời gian $O(1)$ dự kiến, khi các từ điển được triển khai bằng cách sử dụng băm, như sau:
- $G.adjacent(v, w)$ is true if $(w, e) \in D[v].O$ (where $e = D[v].O[w]$), & false otherwise.
  - $G.adjacent(v, w)$ là đúng nếu $(w, e) \in D[v].O$ (với $e = D[v].O[w]$), & false nếu không.

The adjacency map representation of a graph $G = (V, E)$ with n vertices & m edges takes $\Theta(m + n)$ space.

- Biểu diễn bản đồ kề của đồ thị $G = (V, E)$ với n đỉnh & m cạnh chiếm không gian $\Theta(m + n)$.

6.3.2 Representation of trees – Biểu diễn cây

As in the case of graphs, a tree representation consists of a collection of abstract operations, a concrete representation of trees by appropriate data structures, & implementation of the abstract operations using the concrete data structures.

- Giống như trong trường hợp đồ thị, biểu diễn cây bao gồm 1 tập hợp các phép toán trừu tượng, 1 biểu diễn cụ thể của cây theo các cấu trúc dữ liệu thích hợp & triển khai các phép toán trừu tượng bằng cách sử dụng các cấu trúc dữ liệu cụ thể.

The following collection of 13 abstract operations covers the needs of most of the algorithms on trees presented in [Val21].

- Bộ sưu tập 13 phép toán trừu tượng sau đây đáp ứng nhu cầu của hầu hết các thuật toán trên cây được trình bày trong [Val21].

1. **T.number_of_nodes()** gives the number of nodes $|V|$ of tree $T = (V, E)$.
  - **T.number_of_nodes()** cho biết số nút $|V|$ của cây $T = (V, E)$.
2. **T.root()** gives **root[T]**.
3. **T.is_root(v)** is true if node $v = \text{root}[T]$, & false otherwise.
4. **T.number_of_children(v)** gives **children[v]**, i.e., the number of nodes $w \in V$ s.t. $(v, w) \in E$.
5. **T.parent(v)** gives **parent[v]**, i.e., the parent in T of node v .
6. **T.children(v)** gives a list of the children of node v in T .
7. **T.is_leaf(v)** is true if node v is a leaf of T , & false otherwise.
8. **T.first_child(v)**, **T.last_child(v)** give, resp., the 1st & the last of the children of node v , according to the order on the children of v fixed by the representation of T , or *nil* if v is a leaf node of T .
  - **T.first_child(v)**, **T.last_child(v)** trả về, tương ứng, con thứ nhất & con cuối cùng của nút v , theo thứ tự các con của v được xác định bởi biểu diễn của T , hoặc *nil* nếu v là nút lá của T .

9. $T.previous\_sibling(v)$, $T.next\_sibling(v)$ give, resp., the previous child of $T.parent(v)$ before vertex v & the next child of $T.parent(v)$ after vertex v , according to the order on the children of $T.parent(v)$ fixed by the representation of T , or nil if v is a 1st child or a last child, resp.

– $T.previous\_sibling(v)$, $T.next\_sibling(v)$ trả về, tương ứng, con trước của $T.parent(v)$ trước đỉnh v & con tiếp theo của $T.parent(v)$ sau đỉnh v , theo thứ tự các con của $T.parent(v)$ được cố định bởi biểu diễn của T , hoặc nil nếu v là con đầu tiên hoặc con cuối cùng, tương ứng.

10. $T.is\_first\_child(v)$, $T.is\_last\_child(v)$ are true if node v is, resp., the 1st & the last of the children of node $T.parent(v)$, according to the order on the children of $T.parent(v)$ fixed by the representation of T , & false otherwise.

– $T.is\_first\_child(v)$, $T.is\_last\_child(v)$ là đúng nếu nút v là nút con thứ nhất & là nút con cuối cùng của nút $T.parent(v)$, theo thứ tự các nút con của $T.parent(v)$ được xác định bởi biểu diễn của T , & false nếu không.

The previous operations support iteration over the children of a node in a tree, much in the same way that the graph operations support iteration over the vertices & edges of a graph. In the following procedure, the children of node v in tree T are assigned in turn to variable w .

– Các hoạt động trước đó hỗ trợ lặp lại trên các con của 1 nút trong cây, tương tự như cách các hoạt động đồ thị hỗ trợ lặp lại trên các đỉnh & cạnh của đồ thị. Trong quy trình sau, các con của nút v trong cây T lần lượt được gán cho biến w .

```

1  let w be the 1st child of node v in T // w = T.first_child(v)
2  while w != nil do
3      process node w
4      let w be the next sibling of node w in T // w = T.next_sibling(w)

```

The following procedure is an alternative form of iteration over the children w of a node v in a tree T .

```

1  if v is not a leaf node of T then // not T.is_leaf(v)
2      let w be the 1st child of node v in T // w = T.first_child(v)
3      process node w
4      while w is not the last child of node v in T do // w != T.last_child(v)
5          let w be the next sibling of node w in T // w = T.next_sibling(w)
6          process node w

```

The following procedure is still another, more compact form of iteration over the children w of a node v in a tree T .

```

for all children w of node v in T do // w in T.children(v)
    process node w

```

6.3.2.1 Array of parents – Mảng cha mẹ

The data structures most often used for representing trees are the array-of-parents representation & the 1st-child, next-sibling representation. The array-of-parents representation of a tree is an array of nodes, with an entry for each node in the tree, where the entry corresponding to node v has the value $parent[v]$ if v is not the root of the tree, & it has the value nil otherwise.

– Cấu trúc dữ liệu thường được sử dụng nhất để biểu diễn cây là biểu diễn mảng cha mẹ & biểu diễn con thứ nhất, anh chị em kế tiếp. Biểu diễn mảng cha mẹ của cây là 1 mảng các nút, với 1 mục nhập cho mỗi nút trong cây, trong đó mục nhập tương ứng với nút v có giá trị $parent[v]$ nếu v không phải là gốc của cây, & nó có giá trị nil nếu không.

Definition 64 (Array-of-parents representation of trees, [Val21], Def. 1.30, p. 34). *Let $T = (V, E)$ be a tree with n nodes. The array-of-parents representation of T is an array P of n nodes, indexed by the nodes of the tree, where $P[v] = parent[v]$ if $v \neq root[T]$, & $P[v] = nil$ otherwise, for all nodes $v \in V$.*

Định nghĩa 55 (Biểu diễn mảng cha mẹ của cây). *Cho $T = (V, E)$ là 1 cây có n nút. Biểu diễn array-of-parents của T là 1 mảng P gồm n nút, được lập chỉ mục theo các nút của cây, trong đó $P[v] = parent[v]$ nếu $v \neq root[T]$, & $P[v] = nil$ nếu không, đối với tất cả các nút $v \in V$.*

The array of parent nodes is not necessarily arranged in any particular order although there is, as a matter of fact, an order on the nodes fixed by the representation. Given the array-of-parents representation of a tree, node precedence is given by the order of the nodes as array indices, & precedence between sibling nodes is also given by the order of array indices.

– Mảng các nút cha không nhất thiết phải được sắp xếp theo bất kỳ thứ tự cụ thể nào mặc dù trên thực tế, có 1 thứ tự trên các nút được cố định bởi biểu diễn. Với biểu diễn mảng cha của 1 cây, thứ tự ưu tiên của nút được đưa ra theo thứ tự của các nút dưới dạng chỉ số mảng, & thứ tự ưu tiên giữa các nút anh chị em cũng được đưa ra theo thứ tự của chỉ số mảng.

Let $T = (V, E)$ be a tree with n nodes, & let P be the array-of-parents representation of T . Operations

`T.root()`, `T.number_of_children(v)`, `T.children(v)`, `T.is_leaf(v)`, `T.first_child(v)`, `T.last_child(v)`, `T.previous_sibling(v)`, `T.next_sibling(v)`, `T.is_first_child(v)`, `T.is_last_child(v)`

require scanning the whole array & thus take $O(n)$ time. The remaining operations can be implemented to take $O(1)$ time as follows:

- `T.number_of_nodes()` is the size of array P .
- `T.is_root(v)` is true if $P[v] = \text{nil}$, & false otherwise.
- `T.parent(v)` is equal to $P[v]$.

– Cho $T = (V, E)$ là 1 cây có n nút, & cho P là biểu diễn mảng cha mẹ của T . Các phép toán

`T.root()`, `T.number_of_children(v)`, `T.children(v)`, `T.is_leaf(v)`, `T.first_child(v)`, `T.last_child(v)`, `T.previous_sibling(v)`, `T.next_sibling(v)`, `T.is_first_child(v)`, `T.is_last_child(v)`

yêu cầu quét toàn bộ mảng & do đó mất $O(n)$ thời gian. Các phép toán còn lại có thể được triển khai để mất $O(1)$ thời gian như sau:

- `T.number_of_nodes()` là kích thước của mảng P .
- `T.is_root(v)` là đúng nếu $P[v] = \text{nil}$, & false nếu không.
- `T.parent(v)` bằng $P[v]$.

6.3.2.2 1st-child, next-sibling – Con thứ nhất, anh chị em ruột tiếp theo

The 1st-child, next-sibling representation, on the other hand, consists of 2 arrays of nodes, each of them with an entry for each node in the tree, where the entries corresponding to node v have, resp., the value $\text{first}[v]$, or nil if v is a leaf node, & $\text{next}[v]$, or nil if v is a last sibling.

– Mặt khác, biểu diễn con thứ nhất, anh chị em kế cận bao gồm 2 mảng các nút, mỗi mảng có 1 mục cho mỗi nút trong cây, trong đó các mục tương ứng với nút v có giá trị tương ứng là $\text{first}[v]$ hoặc nil nếu v là nút lá, & $\text{next}[v]$ hoặc nil nếu v là anh chị em cuối cùng.

Definition 65 (1st-child next-sibling representation of trees, [Val21], Def. 1.31, p. 35). *Let $T = (V, E)$ be a tree with n nodes. The 1st-child next-sibling representation of T is a pair (F, N) of arrays of n nodes, indexed by the nodes of the tree, where $F[v] = \text{first}[v]$ if v is not a leaf node, $F[v] = \text{nil}$ otherwise, $N[v] = \text{next}[v]$ if v is not a last child node, & $N[v] = \text{nil}$ otherwise, for all nodes $v \in V$.*

Định nghĩa 56 (Biểu diễn cây của con thứ nhất & anh chị em tiếp theo). *Cho $T = (V, E)$ là 1 cây có n nút. Biểu diễn 1st-child next-sibling của T là 1 cặp (F, N) mảng của n nút, được lập chỉ mục theo các nút của cây, trong đó $F[v] = \text{first}[v]$ nếu v không phải là nút lá, $F[v] = \text{nil}$ nếu không, $N[v] = \text{next}[v]$ nếu v không phải là nút con cuối cùng, & $N[v] = \text{nil}$ nếu không, đối với mọi nút $v \in V$.*

As with the array-of-parents representation, the arrays of 1st children & next siblings are not necessarily arranged in any particular order, as long as they are arranged in the same order. Anyway, there is an order on the nodes fixed by the representation. Given the 1st-child, next-sibling representation of a tree, node precedence is given by the order to the nodes as array indices, & precedence between sibling nodes is also given by the order of array indices.

– Giống như biểu diễn mảng cha mẹ, các mảng con thứ nhất & anh chị em tiếp theo không nhất thiết phải được sắp xếp theo bất kỳ thứ tự cụ thể nào, miễn là chúng được sắp xếp theo cùng thứ tự. Dù sao thì, có 1 thứ tự trên các nút được cố định bởi biểu diễn. Với biểu diễn con thứ nhất, anh chị em tiếp theo của 1 cây, thứ tự ưu tiên của nút được đưa ra theo thứ tự cho các nút như các chỉ số mảng, & thứ tự ưu tiên giữa các nút anh chị em cũng được đưa ra theo thứ tự của các chỉ số mảng.

Let $T = (V, E)$ be a tree with n nodes, & let (F, N) be the 1st-child, next-sibling representation of T . Operations `T.root()`, `T.is_root(v)` require scanning both of arrays F, N , & `T.previous_sibling(v)`, `T.is_first_child(v)` require scanning array N , & thus take $O(n)$ time. Further, `T.number_of_children(v)`, `T.last_child(v)` require following up to $\text{children}[v]$ next-sibling links, where the former also requires following a 1st-child link, & take $O(\text{children}[v])$ time. The remaining operations can be implemented to take $O(1)$ time as follows:

1. `T.number_of_nodes()` is the size of array F , or the size of array N .
2. `T.is_leaf(v)` is true if $F[v] = \text{nil}$, & false otherwise.
3. `T.first_child(v)` is given by $F[v]$.
4. `T.next_sibling(v)` is given by $N[v]$.

5. $T.is\_last\_child(v)$ is true if $N[v] = nil$, & false otherwise.

– Cho $T = (V, E)$ là 1 cây có n nút, & cho (F, N) là biểu diễn con thứ nhất, anh chị em kế cận của T . Các thao tác $T.root()$, $T.is\_root(v)$, $T.parent(v)$, $T.children(v)$ yêu cầu quét cả hai mảng F, N , & $T.previous\_sibling(v)$, $T.is\_first\_child(v)$ yêu cầu quét mảng N , & do đó mất $O(n)$ thời gian. Hơn nữa, $T.number\_of\_children(v)$, $T.last\_child(v)$ yêu cầu theo dõi tới $children[v]$ liên kết anh chị em kế cận, trong khi thao tác trước cũng yêu cầu theo dõi 1 liên kết con thứ nhất, & mất $O(children[v])$ thời gian. Các phép toán còn lại có thể được triển khai để mất $O(1)$ thời gian như sau:

1. $T.number\_of\_nodes()$ là kích thước của mảng F hoặc kích thước của mảng N .

2. $T.is\_leaf(v)$ là true nếu $F[v] = nil$, & false nếu không.

3. $T.first\_child(v)$ được chỉ định bởi $F[v]$.

4. $T.next\_sibling(v)$ được chỉ định bởi $N[v]$.

5. $T.is\_last\_child(v)$ là true nếu $N[v] = nil$, & false nếu không.

6.3.2.3 Graph-based representation of trees

Trees can also be represented using the small set of abstract operations on graphs, which can be implemented using either the extended adjacency list representation or the adjacency map representation. The following operations are defined in terms of the graph representation, using the abstract operations on basic data structures presented as follows:

1. $T.number\_of\_nodes()$ is given by $T.vertices().size()$.

2. $T.root()$ requires following the path of parent nodes starting off with any node of the tree & then storing the root of the tree in the attribute *root*.

$T.root()$ yêu cầu phải theo đường dẫn của các nút cha bắt đầu bằng bất kỳ nút nào của cây & sau đó lưu trữ gốc của cây trong thuộc tính *root*.

```

1  function root(T)
2      if T.root != nil then
3          return T.root
4      if T is empty then
5          return nil
6      v <- T.vertices().front()
7      while T.incoming(v) is not empty do
8          v <- T.parent(v)
9      T.root <- v
10     return v

```

3. $T.is\_root(v)$ is given by $T.incoming(v).empty()$.

4. $T.number\_of\_children(v)$ is given by $T.outgoing(v).size()$.

5. $T.parent(v)$ is given by $T.incoming(v).front().source()$.

6. $T.children(v)$ is given by the list $[T.target(e) : e \in T.outgoing(v)]$.

7. $T.is\_leaf(v)$ is given by $T.outgoing(v).empty()$.

8. $T.first\_child(v)$ is given by $T.outgoing(v).front(v).target()$.

9. $T.last\_child(v)$ is given by $T.outgoing(v).back(v).target()$.

10. $T.previous\_sibling(v)$ requires accessing the previous edge in the list of edges coming out of $parent[v]$.

```

1  function previous_sibling(T, v)
2      if T.is_root(v) then
3          return nil
4      e <- T.incoming(v).front(v)
5      u <- T.source(e)
6      if T.outgoing(u).prev(e) = nil then
7          return nil
8      else
9          return T.outgoing(u).prev(e).target()

```

11. `T.next_sibling(v)` requires accessing the next edge in the list of edges coming out of `parent[v]`.

```

1  function previous_sibling(T, v)
2      if T.is_root(v) then
3          return nil
4      e <- T.incoming(v).front()
5      u <- T.source(e)
6      if T.outgoing(u).next(e) = nil then
7          return nil
8      else
9          return T.outgoing(u).next(e).target()

```

12. `T.is_first_child(v)` is true if `T.previous_sibling(v)` is equal to `nil`, & false otherwise.

13. `T.is_last_child(v)` is true if `T.next_sibling(v)` is equal to `nil`, & false otherwise.

All of the operations take $O(1)$ time with the only exception of `T.root()`, which takes time linear in depth or height of the tree. These are worst-case time bounds when using extended adjacency lists, & expected time bounds when using adjacency maps. The representation uses $O(n)$ space.

– Tất cả các hoạt động đều mất $O(1)$ thời gian ngoại trừ `T.root()`, mất thời gian tuyến tính theo chiều sâu hoặc chiều cao của cây. Đây là giới hạn thời gian trường hợp xấu nhất khi sử dụng danh sách kề mở rộng, & giới hạn thời gian dự kiến khi sử dụng bản đồ kề. Biểu diễn sử dụng không gian $O(n)$.

Note 2. *Ordered or embedded graphs are the subject of topological graph theory. Adjacency matrices are most often used in combinatorics & graph theory. Adjacency lists are the preferred graph representation in computer science, though, because a large number of graph algorithms can be implemented to run in time linear in the number of vertices & edges in the graph using an adjacency list representation, while no graph algorithm can be implemented to run in linear time using an adjacency matrix representation. The adjacency map representation was adopted in the NetworkX package for complex network analysis in Python. Implicit representations of static trees include the Prüfer sequences, which are used for counting & generating trees.*

– Đồ thị có thứ tự hoặc nhúng là chủ đề của lý thuyết đồ thị tô pô. Ma trận kề thường được sử dụng nhất trong tổ hợp & lý thuyết đồ thị. Tuy nhiên, danh sách kề là biểu diễn đồ thị được ưa chuộng trong khoa học máy tính, vì có thể triển khai nhiều thuật toán đồ thị để chạy tuyến tính theo thời gian theo số đỉnh & cạnh trong đồ thị bằng cách sử dụng biểu diễn danh sách kề, trong khi không có thuật toán đồ thị nào có thể được triển khai để chạy tuyến tính theo thời gian bằng cách sử dụng biểu diễn ma trận kề. Biểu diễn bản đồ kề được áp dụng trong gói NetworkX để phân tích mạng phức tạp trong Python. Các biểu diễn ngầm định của cây tĩnh bao gồm chuỗi Prüfer, được sử dụng để đếm & tạo cây.

Problem 134 ([Val21], 1.1., p. 39). Determine the size of the complete graph K_n on n vertices & the complete bipartite graph $K_{p,q}$ on $p + q$ vertices.

– Xác định kích thước của đồ thị đầy đủ K_n trên n đỉnh & đồ thị hai phần đầy đủ $K_{p,q}$ trên $p + q$ đỉnh.

Problem 135 ([Val21], 1.2., p. 39). Determine the values of n for which the circle graph C_n on n vertices is bipartite, & also the values of n for which the complete graph K_n is bipartite.

– Xác định các giá trị của n để đồ thị tròn C_n trên n đỉnh là 2 phần, & các giá trị của n để đồ thị hoàn chỉnh K_n là 2 phần.

Problem 136 ([Val21], 1.3., p. 39). Give all the spanning trees of the graph in Fig. 1.30, & also the number of spanning trees of the underlying undirected graph.

– Cung cấp tất cả các cây khung của đồ thị trong Fig. 1.30, & số lượng cây khung của đồ thị vô hướng cơ bản.

Problem 137 ([Val21], 1.4., p. 39). Extended the adjacency matrix graph representation by replacing those operations having an edge as argument or giving an edge or a list of edges as result, by corresponding operations having as argument or giving as result the source & target vertices of the edge or edges: `G.del_edge(v, w)`, `G.edges()`, `G.incoming(v)`, `G.outgoing(v)`, `G.source(v, w)`, `G.target(v, w)`.

– Mở rộng biểu diễn đồ thị ma trận kề bằng cách thay thế các phép toán có 1 cạnh làm đối số hoặc đưa ra 1 cạnh hoặc danh sách các cạnh làm kết quả bằng các phép toán tương ứng có đối số hoặc đưa ra kết quả là các đỉnh nguồn & đích của cạnh hoặc các cạnh: `G.del_edge(v, w)`, `G.edges()`, `G.incoming(v)`, `G.outgoing(v)`, `G.source(v, w)`, `G.target(v, w)`.

Problem 138 ([Val21], 1.5., p. 39). Extended the 1st-child, next-sibling tree representation, in order to support the collection of basic operations but `T.root()`, `T.number_of_children(v)`, `T.children(v)` in $O(1)$ time.

– Mở rộng biểu diễn cây con thứ nhất, anh chị em tiếp theo, nhằm hỗ trợ việc thu thập các phép toán cơ bản nhưng `T.root()`, `T.number_of_children(v)`, `T.children(v)` trong thời gian $O(1)$.

Problem 139 ([Val21], 1.6., p. 39). Show how to double check that the graph-based representation of a tree is indeed a tree, in time linear in the size of the tree.

– Hiển thị cách kiểm tra lại xem biểu diễn dựa trên đồ thị của 1 cây có thực sự là 1 cây hay không, theo thời gian tuyến tính với kích thước của cây.

Chương 7

Algorithms on Graphs – Các Thuật Toán Trên Đồ Thị

Contents

7.1	Preliminaries	132
7.1.1	Search problems – Bài toán tìm kiếm	132
7.1.2	Search algorithms – Các thuật toán tìm kiếm	133
7.2	Algorithmic Techniques – Các Kỹ Thuật Thuật Toán	135
7.2.1	Tree edit distance problem – Bài toán khoảng cách chỉnh sửa cây	136
7.3	Backtracking – Quay lui	142
7.4	Branch-&-Bound – Phân Nhánh & Giới hạn	144
7.5	Basic Graph Theory: Coding & Programming Aspects – Lý Thuyết Đồ Thị Cơ Bản: Các Khía Cạnh Mã Hóa & Lập Trình	145
7.5.1	Graph representation – Biểu diễn đồ thị	145
7.6	Breadth-first Search (BFS) – Tìm Kiếm Theo Chiều Rộng	149
7.6.1	Pseudocode of BFS	150
7.6.2	Analysis of BFS – Phân tích BFS	151
7.6.3	BFS ordering – Thứ tự BFS	151
7.6.4	Some applications of BFS – Vài ứng dụng của BFS	152
7.7	Depth-first Search (DFS) – Tìm Kiếm Theo Chiều Sâu	152
7.7.1	Some properties of DFS – Vài tính chất của DFS	152
7.7.2	Output of a DFS – Kết quả đầu ra của DFS	153
7.7.3	Applications of DFS	155
7.7.4	Complexity of DFS	156
7.8	Shortest path problem – Bài toán tìm đường đi ngắn nhất	156
7.8.1	Algorithms	157
7.9	Dijkstra’s algorithm – Thuật toán Dijkstra	157

7.1 Preliminaries

Phần này nêu sơ lược 1 số khái niệm cơ bản & bài toán cơ bản trong lý thuyết đồ thị.

7.1.1 Search problems – Bài toán tìm kiếm

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/search problem](#).

In **computational complexity theory** & **computability theory**, a *search problem* is a **computational problem** of finding an *admissible* answer for a given input value, provided that such an answer exists. In fact, a search problem is specified by a **binary relation** R where xRy iff “ y is an admissible answer given x ”. Search problems frequently occur in graph theory & **combinatorial optimization**, e.g. searching for **matchings**, optional **cliques**, & **stable sets** in a given undirected graph.

– Trong lý thuyết độ phức tạp tính toán & lý thuyết khả năng tính toán, 1 bài toán tìm kiếm là 1 bài toán tính toán tìm 1 câu trả lời có thể chấp nhận được cho 1 giá trị đầu vào nhất định, với điều kiện là câu trả lời như vậy tồn tại. Trên thực tế, 1 bài toán tìm kiếm được chỉ định bởi 1 quan hệ nhị phân R trong đó xRy nếu & chỉ nếu “ y là 1 câu trả lời có thể chấp nhận được cho x ”. Các bài toán tìm kiếm thường xảy ra trong lý thuyết đồ thị & tối ưu hóa tổ hợp, ví dụ như tìm kiếm các phép khớp, các nhóm tùy chọn & các tập ổn định trong 1 đồ thị vô hướng nhất định.

An algorithm is said to solve a search problem if, for every input value x , it returns an admissible answer y for x when such an answer exists; otherwise, it returns any appropriate output, e.g., “not found” for x with no such answer.

Definition 66 (Search problem). *If R is a binary relation s.t. $\text{field}(R) \subseteq \Gamma^+$ & T is a **Turing machine**, then T calculates f if:*

- *if x is s.t. there is some y s.t. $R(x, y)$ then T accepts x with output z s.t. $R(x, z)$ (there may be multiple y , & T need only find 1 of them).*
- *If x is s.t. there is no y s.t. $R(x, y)$ then T rejects x .*

The graph of a **partial function** is a binary relation, & if T calculates a partial function then there is at most 1 possible output.

A R can be viewed as a *search problem*, & a Turing machine which calculates R is also said to solve it. Every search problem has a corresponding **decision problem**, namely $L(R) = \{x; \exists y, R(x, y)\}$. This definition can be generalized to n -ary relations by any suitable encoding which allows multiple strings to be compressed into 1 string (e.g., by listing them consecutively with a **delimiter**).

7.1.2 Search algorithms – Các thuật toán tìm kiếm

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/search algorithm](#).

In CS, a *search algorithm* is an algorithm designed to solve a **search problem**. Search algorithms work to retrieve information stored within particular **data structure**, or calculated in the **search space/feasible region** of a problem domain, with **either discrete or continuous values**.

– Trong khoa học máy tính, thuật toán tìm kiếm là thuật toán được thiết kế để giải quyết vấn đề tìm kiếm. Thuật toán tìm kiếm hoạt động để truy xuất thông tin được lưu trữ trong cấu trúc dữ liệu cụ thể hoặc được tính toán trong không gian tìm kiếm của miền vấn đề, với các giá trị rời rạc hoặc liên tục.

Although **search engines** use search algorithms, they belong to the study of **information retrieval**, not algorithmics.

– Mặc dù công cụ tìm kiếm sử dụng thuật toán tìm kiếm nhưng chúng thuộc về lĩnh vực nghiên cứu về truy xuất thông tin chứ không phải thuật toán.

The appropriate search algorithm to use often depends on the data structure being searched, & may also include prior knowledge about the data. Search algorithms can be made faster or more efficient by specially constructed database structures, e.g. **search trees**, **hash maps**, & **database indexes**.

– Thuật toán tìm kiếm phù hợp để sử dụng thường phụ thuộc vào cấu trúc dữ liệu đang được tìm kiếm & cũng có thể bao gồm kiến thức trước đó về dữ liệu. Thuật toán tìm kiếm có thể được thực hiện nhanh hơn hoặc hiệu quả hơn bằng các cấu trúc cơ sở dữ liệu được xây dựng đặc biệt, chẳng hạn như cây tìm kiếm, bản đồ băm & chỉ mục cơ sở dữ liệu.

Search algorithms can be classified based on their mechanism of searching into 3 types of algorithms: linear, binary, & hashing. **Linear search** algorithms check every record for the one associated with a target key in a linear fashion. **Binary, or half-interval, searches** repeatedly target the center of the search structure & divide the search space in half. Comparison search algorithms improve on linear searching by successively eliminating records based on comparisons of the keys until the target record is found, & can be applied on data structures with a defined order. Digital search algorithms work based on the properties of digits in data structures by using numerical keys. Finally, **hashing** directly maps keys to records based on a **hash function**.

– Thuật toán tìm kiếm có thể được phân loại dựa trên cơ chế tìm kiếm của chúng thành ba loại thuật toán: tuyến tính, nhị phân, & băm. Thuật toán tìm kiếm tuyến tính kiểm tra mọi bản ghi để tìm bản ghi được liên kết với khóa mục tiêu theo cách tuyến tính. Tìm kiếm nhị phân hoặc nửa khoảng, liên tục nhắm mục tiêu vào tâm của cấu trúc tìm kiếm & chia đôi không gian tìm kiếm. Thuật toán tìm kiếm so sánh cải thiện tìm kiếm tuyến tính bằng cách loại bỏ liên tiếp các bản ghi dựa trên các phép so sánh khóa cho đến khi tìm thấy bản ghi mục tiêu & có thể được áp dụng trên các cấu trúc dữ liệu có thứ tự được xác định. Thuật toán tìm kiếm kỹ thuật số hoạt động dựa trên các thuộc tính của chữ số trong cấu trúc dữ liệu bằng cách sử dụng các khóa số. Cuối cùng, băm trực tiếp ánh xạ khóa thành các bản ghi dựa trên hàm băm.

Algorithms are often evaluated by their **computational complexity**, or maximum theoretical run time. Binary search functions, e.g., have a maximum complexity of $O(\log n)$, or logarithmic time. In simple terms, the maximum number of operations needed to find the search target is a logarithmic function of the size of the search space.

– Thuật toán thường được đánh giá theo độ phức tạp tính toán hoặc thời gian chạy lý thuyết tối đa. E.g., hàm tìm kiếm nhị phân có độ phức tạp tối đa là $O(\log n)$ hoặc thời gian logarit. Nói 1 cách đơn giản, số lượng thao tác tối đa cần thiết để tìm mục tiêu tìm kiếm là hàm logarit của kích thước không gian tìm kiếm.

7.1.2.1 Applications of search algorithms – Ứng dụng của thuật toán tìm kiếm

Specific applications of search algorithms include:

- Problems in **combinatorial optimization**, e.g.:
  - The **vehicle routing problem**, a form of **shortest path problem**
  - The **knapsack problem**: Given a set of items, each with a weight & a value, determine the number of each item to include in a collection so that the total weight is $\leq$ a given limit & the total value is as large as possible.
  - The **nurse scheduling problem**
- Problems in **constraint satisfaction**, e.g.:
  - The **map coloring problem**
  - Filling in a **sudoku** or **crossword puzzle**
- In **game theory** & especially **combinatorial game theory**, choosing the best move to make next (e.g. with the **minimax** algorithm)
- Finding a combination or password from the whole set of possibilities
- **Factoring** an integer (an important problem in **cryptography**)
- Search engine optimization (SEO) & content optimization for web crawlers
- Optimizing an industrial process, e.g. a **chemical reaction**, by changing the parameters of the process (like temperature, pressure, & pH)
- Retrieving a record from a **database**
- Finding the maximum or minimum value in a **list** or **array**
- Checking to see if a given value is present in a set of values

7.1.2.2 Classes of search algorithms

1. **For virtual search spaces.** Algorithms for searching virtual spaces are used in the **constraint satisfaction problem**, where the goal is to find a set of value assignments to certain varieties that will satisfy specific mathematical equations & inequations/equalities. They are also used when the goal is to find a variable assignment that will **maximize or minimize** a certain function of those variables. Algorithms for these problems include the basic **brute-force search** (also called “naïve” or “uninformed” search), & a variety of **heuristics** that try to exploit partial knowledge about the structure of this space, e.g. linear relaxation, constraint generation, & **constraint propagation**.

– Các thuật toán tìm kiếm không gian ảo được sử dụng trong bài toán thỏa mãn ràng buộc, trong đó mục tiêu là tìm 1 tập hợp các phép gán giá trị cho các biến nhất định sẽ thỏa mãn các phương trình & bất phương trình toán học/bằng nhau cụ thể. Chúng cũng được sử dụng khi mục tiêu là tìm 1 phép gán biến sẽ tối đa hóa hoặc tối thiểu hóa 1 hàm nhất định của các biến đó. Các thuật toán cho các bài toán này bao gồm tìm kiếm brute-force cơ bản (còn gọi là tìm kiếm “ngây thơ” hoặc “không có thông tin”), & nhiều phương pháp tìm kiếm khác nhau cố gắng khai thác kiến thức 1 phần về cấu trúc của không gian này, chẳng hạn như thư giãn tuyến tính, tạo ràng buộc & truyền ràng buộc.

An important subclass are the **local search** methods, that view the elements of the search space as the vertices of a graph, with edges defined by a set of heuristics applicable to the case; & scan the space by moving from item to item along the edges, e.g. according to the **steepest descent** or **best 1st** criterion, or in a **stochastic search**. This category includes a great variety of general **metaheuristic** methods, e.g. **simulated annealing**, **tabu search**, A-teams, & **general programming**, that combine arbitrary heuristics in specific ways. The opposite of local search would be global search methods. This method is applicable when the search space is not limited & all aspects of the given network are available to the entity running the search algorithm.

– 1 phân lớp quan trọng là các phương pháp tìm kiếm cục bộ, xem các phần tử của không gian tìm kiếm như các đỉnh của 1 đồ thị, với các cạnh được xác định bởi 1 tập hợp các phương pháp tìm kiếm áp dụng cho trường hợp này; & quét không gian bằng cách di chuyển từ mục này sang mục khác dọc theo các cạnh, ví dụ theo tiêu chí dốc nhất hoặc tiêu chí tốt nhất đầu tiên, hoặc trong tìm kiếm ngẫu nhiên. Thể loại này bao gồm nhiều phương pháp siêu tìm kiếm chung, chẳng hạn như ủ mô phỏng, tìm kiếm tabu, nhóm A & lập trình di truyền, kết hợp các phương pháp tìm kiếm tùy ý theo những cách cụ thể. Ngược lại với tìm kiếm cục bộ sẽ là các phương pháp tìm kiếm toàn cục. Phương pháp này có thể áp dụng khi không gian tìm kiếm không bị giới hạn & tất cả các khía cạnh của mạng đã cho đều khả dụng đối với thực thể chạy thuật toán tìm kiếm.

This class also includes various **tree search algorithms**, that view the elements as vertices of a **tree**, & traverse that tree in some special order. Examples of the latter include the exhaustive methods e.g. **depth-1st search** & **breadth-1st search**, as well

as various heuristic-based **search tree pruning** methods e.g. **backtracking** & **branch & bound**. Unlike general metaheuristics, which at best work only in a probabilistic scene, many of these tree-search methods are guaranteed to find the exact or optimal solution, if given enough time. This is called “**completeness**”.

– Lớp này cũng bao gồm nhiều thuật toán tìm kiếm cây khác nhau, xem các phần tử như các đỉnh của 1 cây & duyệt cây đó theo 1 thứ tự đặc biệt nào đó. Ví dụ về thứ tự sau bao gồm các phương pháp đầy đủ như tìm kiếm theo chiều sâu & tìm kiếm theo chiều rộng, cũng như nhiều phương pháp cắt tỉa cây tìm kiếm dựa trên phương pháp heuristic như quay lui & rẽ nhánh & giới hạn. Không giống như các siêu phương pháp heuristic chung, tốt nhất chỉ hoạt động theo nghĩa xác suất, nhiều phương pháp tìm kiếm cây này được đảm bảo tìm ra giải pháp chính xác hoặc tối ưu, nếu có đủ thời gian. Điều này được gọi là “hoàn chỉnh”.

Another important subclass consists of algorithms for exploring the **game tree** of multiple-player games, e.g. chess or **backgammon**, whose nodes consist of all possible game situations that could result from the current situation. The goal in these problems is to find the move that provides the best chance of a win, taking into account all possible moves of the opponent(s). Similar problems occur when humans or machines have to make successive decisions whose outcomes are not entirely under one’s control, e.g. in robot guidance or in marketing, financial, or military strategy planning. This kind of problem – **combinatorial search** – has been extensively studied in the context of AI. Examples of algorithms for this class are the **minimax algorithm**, **alpha-beta pruning**, & the **A* algorithm** & its variants.

– 1 phân lớp quan trọng khác bao gồm các thuật toán để khám phá cây trò chơi của các trò chơi nhiều người chơi, chẳng hạn như cờ vua hoặc cờ cá ngựa, có các nút bao gồm tất cả các tình huống trò chơi có thể xảy ra do tình huống hiện tại. Mục tiêu của các bài toán này là tìm ra nước đi mang lại cơ hội chiến thắng cao nhất, có tính đến tất cả các nước đi có thể có của đối thủ. Các bài toán tương tự xảy ra khi con người hoặc máy móc phải đưa ra các quyết định liên tiếp mà kết quả không hoàn toàn nằm trong tầm kiểm soát của mình, chẳng hạn như trong hướng dẫn rô-bốt hoặc trong lập kế hoạch chiến lược tiếp thị, tài chính hoặc quân sự. Loại bài toán này – tìm kiếm kết hợp – đã được nghiên cứu rộng rãi trong bối cảnh trí tuệ nhân tạo. Các ví dụ về thuật toán cho lớp này là thuật toán minimax, cắt tỉa alpha-beta & thuật toán A* cùng các biến thể của nó.

2. **For sub-structures of a given structure.** An important & extensively studied subclass are the **graph algorithms**, in particular **graph traversal** algorithms, for finding specific sub-structures in a given graph – e.g. **subgraphs**, paths, circuits, etc. Examples include **Dijkstra’s algorithm**, **Kruskal’s algorithm**, the **nearest neighbor algorithm**, & **Prim’s algorithm**.

– *Đối với các cấu trúc con của 1 cấu trúc nhất định.* 1 phân lớp quan trọng & được nghiên cứu rộng rãi là các thuật toán đồ thị, đặc biệt là các thuật toán duyệt đồ thị, để tìm các cấu trúc con cụ thể trong 1 đồ thị nhất định — chẳng hạn như các đồ thị con, đường dẫn, mạch, etc. Các ví dụ bao gồm thuật toán Dijkstra, thuật toán Kruskal, thuật toán hàng xóm gần nhất & thuật toán Prim.

Another important subclass of this category are the **string searching algorithms**, that search for patterns within strings. 2 famous examples are the **Boyer–Moore** & **Knuth–Morris–Pratt algorithms**, & several algorithms based on the **suffix tree** data structure.

– 1 phân lớp quan trọng khác của thể loại này là các thuật toán tìm kiếm chuỗi, tìm kiếm các mẫu trong chuỗi. Hai ví dụ nổi tiếng là các thuật toán Boyer–Moore & Knuth–Morris–Pratt, & 1 số thuật toán dựa trên cấu trúc dữ liệu cây hậu tố.

3. **Search for the maximum of a function.** In 1953, American statistician **JACK KIEFER** devised **Fibonacci search** which can be used to find the maximum of a unimodal function & has many other applications in CS.

– *Tìm kiếm giá trị lớn nhất của 1 hàm số.* Vào năm 1953, nhà thống kê người Mỹ Jack Kiefer đã phát minh ra thuật toán tìm kiếm Fibonacci có thể được sử dụng để tìm giá trị lớn nhất của 1 hàm số đơn thức & có nhiều ứng dụng khác trong khoa học máy tính.

4. **For quantum computers.** There are also search methods designed for **quantum computers**, like **Grover’s algorithm**, that are theoretically faster than linear or brute-force search even without the help of data structures or heuristics. While the ideas & applications behind quantum computers are still entirely theoretical, studies have been conducted with algorithms like Grover’s that accurately replicate the hypothetical physical versions of quantum computing systems.

– *Đối với máy tính lượng tử.* Cũng có những phương pháp tìm kiếm được thiết kế cho máy tính lượng tử, như thuật toán Grover, về mặt lý thuyết nhanh hơn tìm kiếm tuyến tính hoặc tìm kiếm bằng vũ lực ngay cả khi không có sự trợ giúp của cấu trúc dữ liệu hoặc phương pháp tìm kiếm. Trong khi các ý tưởng & ứng dụng đằng sau máy tính lượng tử vẫn hoàn toàn là lý thuyết, các nghiên cứu đã được tiến hành với các thuật toán như thuật toán Grover sao chép chính xác các phiên bản vật lý giả định của hệ thống máy tính lượng tử.

7.2 Algorithmic Techniques – Các Kỹ Thuật Thuật Toán

Resources – Tài nguyên.

1. [Val02; Val21]. GABRIEL VALIENTE. *Algorithms on Trees & Graphs With Python Code*. 2e. Chap. 2: Algorithmic Techniques.

7.2.1 Tree edit distance problem – Bài toán khoảng cách chỉnh sửa cây

The problem of transforming or *editing* trees is a primary means of tree comparison, with practical applications in combinatorial pattern matching, pattern recognition, chemical structure search, computational molecular biology, & other areas of engineering & life sciences. In the most general sense, trees can be transformed by the application of elementary edit operations, which have a certain cost or weight associated with them, & the edit distance between 2 trees is the cost of a least-cost sequence of elementary edit operations, or the length of the shortest sequence of elementary edit operations, that allows to transform 1 of the trees into the other.

– Vấn đề biến đổi hoặc chỉnh sửa cây là phương tiện chính để so sánh cây, với các ứng dụng thực tế trong việc khớp mẫu tổ hợp, nhận dạng mẫu, tìm kiếm cấu trúc hóa học, sinh học phân tử tính toán, & các lĩnh vực kỹ thuật khác & khoa học sự sống. Theo nghĩa chung nhất, cây có thể được biến đổi bằng cách áp dụng các thao tác chỉnh sửa cơ bản, có 1 chi phí hoặc trọng số nhất định liên quan đến chúng, & khoảng cách chỉnh sửa giữa 2 cây là chi phí của chuỗi thao tác chỉnh sửa cơ bản có chi phí thấp nhất hoặc độ dài của chuỗi thao tác chỉnh sửa cơ bản ngắn nhất, cho phép biến đổi 1 trong các cây thành cây kia.

Rooted ordered trees are considered in [Val21, Chap. 2], with the following elementary edit operations: deletion of a leaf node from a tree, insertion of a new leaf node into a tree, & substitution or replacement of a node in a tree with a node in another tree.

– Cây có thứ tự có gốc được xem xét trong [Val21, Chap. 2], với các hoạt động chỉnh sửa cơ bản sau: xóa 1 nút lá khỏi cây, chèn 1 nút lá mới vào cây, & thay thế hoặc thay thế 1 nút trong cây bằng 1 nút trong cây khác.

Definition 67 (Elementary edit operation: deletion, substitution, insertion, [Val21], Def. 2.1, p. 45). *Let $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$ be ordered trees. An elementary edit operation on T_1, T_2 is either the deletion from T_1 of a leaf node $v \in V_1$, denoted by $v \mapsto \lambda$ or (v, λ) ; the substitution or replacement of a node $v \in V_1$ with a node $w \in V_2$, denoted by $v \mapsto w$ or (v, w) ; or the insertion into T_2 of a node $w \notin V_2$ as a new leaf, denoted by $\lambda \mapsto w$ or (λ, w) . Deletion of a non-root node $v \in V_1$ implies the deletion of the edge $(\text{parent}[v], v) \in E_1$, & insertion of a non-root node $w \notin V_2$ as a child of a leaf node $\text{parent}[w] \in V_2$ implies insertion of an edge $(\text{parent}[w], w \notin E_2)$.*

Định nghĩa 57 (Thao tác chỉnh sửa cơ bản: xóa, thay thế, chèn). *Cho $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$ là các cây có thứ tự. Một thao tác chỉnh sửa cơ bản trên T_1, T_2 là xóa khỏi T_1 1 nút lá $v \in V_1$, ký hiệu là $v \mapsto \lambda$ hoặc (v, λ) ; thay thế hoặc thay thế 1 nút $v \in V_1$ bằng 1 nút $w \in V_2$, ký hiệu là $v \mapsto w$ hoặc (v, w) ; hoặc chèn vào T_2 của 1 nút $w \notin V_2$ như 1 nút lá mới, ký hiệu là $\lambda \mapsto w$ hoặc (λ, w) . Việc xóa 1 nút không phải gốc $v \in V_1$ ngụ ý việc xóa cạnh $(\text{parent}[v], v) \in E_1$, & việc chèn 1 nút không phải gốc $w \notin V_2$ làm nút con của 1 nút lá $\text{parent}[w] \in V_2$ ngụ ý việc chèn 1 cạnh $(\text{parent}[w], w \notin E_2)$.*

Deletion & insertion operations are thus made on leaves only. The deletion of a non-leaf node requires 1st the deletion of the whole subtree rooted at the node, & the same applies to the insertion of non-leaves.

– Do đó, các thao tác xóa & chèn chỉ được thực hiện trên các lá. Việc xóa 1 nút không phải lá trước tiên yêu cầu xóa toàn bộ cây con có gốc tại nút, & tương tự cũng áp dụng cho việc chèn các nút không phải lá.

Now, a tree can be transformed into another tree by application of a sequence of elementary edit operations. Recall that a relation $R \subseteq A \times B$ is a set of ordered pairs $\{(a, b); a \in A, b \in B\}$. An *ordered relation* $R \subseteq A \times B$ is an ordered set, or sequence, of ordered pairs $[(a, b); a \in A, b \in B]$.

– Bây giờ, 1 cây có thể được chuyển đổi thành 1 cây khác bằng cách áp dụng 1 chuỗi các phép chỉnh sửa cơ bản. Nhớ lại rằng 1 quan hệ $R \subseteq A \times B$ là 1 tập hợp các cặp có thứ tự $\{(a, b); a \in A, b \in B\}$. Một *quan hệ có thứ tự* $R \subseteq A \times B$ là 1 tập hợp có thứ tự, hoặc chuỗi, các cặp có thứ tự $[(a, b); a \in A, b \in B]$.

Definition 68 (Transformation of trees, [Val21], Def. 2.2, p. 46). *Let $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$ be ordered trees. A transformation of T_1 into T_2 is an ordered relation $E \subseteq (V_1 \cup \{\lambda\}) \times (V_2 \cup \{\lambda\})$ s.t.*

- $\{v \in V_1; (v, w) \in E, w \in V_2 \cup \{\lambda\}\} = V_1$.
- $\{v \in V_2; (v, w) \in E, w \in V_1 \cup \{\lambda\}\} = V_2$.
- $(v_1, w), (v_2, w) \in E \Leftrightarrow v_1 = v_2$, for all nodes $v_1, v_2 \in V_1 \cup \{\lambda\}$ & $w \in V_2$.
- $(v, w_1), (v, w_2) \in E \Rightarrow w_1 = w_2$, for all nodes $v \in V_1$ & $w_1, w_2 \in V_2 \cup \{\lambda\}$.

Định nghĩa 58 (Phép biến đổi của cây). *Cho $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$ là các cây có thứ tự. Một phép biến đổi của T_1 thành T_2 là 1 quan hệ có thứ tự $E \subseteq (V_1 \cup \{\lambda\}) \times (V_2 \cup \{\lambda\})$ s.t.*

- $\{v \in V_1; (v, w) \in E, w \in V_2 \cup \{\lambda\}\} = V_1$.
- $\{v \in V_2; (v, w) \in E, w \in V_1 \cup \{\lambda\}\} = V_2$.
- $(v_1, w), (v_2, w) \in E \Leftrightarrow v_1 = v_2$, cho tất cả các nút $v_1, v_2 \in V_1 \cup \{\lambda\}$ & $w \in V_2$.
- $(v, w_1), (v, w_2) \in E \Rightarrow w_1 = w_2$, cho tất cả các nút $v \in V_1$ & $w_1, w_2 \in V_2 \cup \{\lambda\}$.

Remark 24 ([Val21], Rmk. 2.1, p. 46). *In a transformation $E \subset (V_1 \cup \{\lambda\}) \times (V_2 \cup \{\lambda\})$ of an ordered tree $T_1 = (V_1, E_1)$ into an ordered tree $T_2 = (V_2, E_2)$, the relation $E \cap V_1 \times V_2$ is a bijection. In fact, condition $(v_1, w), (v_2, w) \in E \Leftarrow v_1 = v_2$ establishes injectivity, $\mathcal{E}(v, w_1), (v, w_2) \in E$ implies $w_1 = w_2$ establishes the surjectivity of $E \cap V_1 \times V_2$.*

– Trong phép biến đổi $E \subset (V_1 \cup \{\lambda\}) \times (V_2 \cup \{\lambda\})$ của 1 cây có thứ tự $T_1 = (V_1, E_1)$ thành 1 cây có thứ tự $T_2 = (V_2, E_2)$, quan hệ $E \cap V_1 \times V_2$ là 1 song ánh. Trên thực tế, điều kiện $(v_1, w), (v_2, w) \in E \Leftarrow v_1 = v_2$ thiết lập tính đơn ánh, $\mathcal{E}(v, w_1), (v, w_2) \in E$ ngụ ý $w_1 = w_2$ thiết lập tính toàn ánh của $E \cap V_1 \times V_2$.

Not every sequence of elementary edit operations corresponds to a valid transformation between 2 ordered trees, though. On the 1 hand, deletions & insertions must appear in a bottom-up order – e.g., according to a postorder traversal of the trees – in order to ensure that deletions & insertions are indeed made on leaves. In the postorder traversal of an ordered tree, which will be introduced in Sect. 3.2, a postorder traversal of the subtree rooted in turn at each of the children of the root is performed 1st, & the root of the tree is visited last, where the subtree rooted at the 1st child is traversed 1st, followed by the subtree rooted at the next sibling, etc.

– Tuy nhiên, không phải mọi trình tự của các thao tác chỉnh sửa cơ bản đều tương ứng với 1 phép biến đổi hợp lệ giữa 2 cây có thứ tự. Mặt khác, các phép xóa & chèn phải xuất hiện theo thứ tự từ dưới lên – ví dụ, theo phép duyệt hậu thứ tự các cây – để đảm bảo rằng các phép xóa & chèn thực sự được thực hiện trên các lá. Trong phép duyệt hậu thứ tự của 1 cây có thứ tự, sẽ được giới thiệu trong Mục 3.2, phép duyệt hậu thứ tự của cây con có gốc lần lượt tại mỗi con của gốc được thực hiện trước, & gốc của cây được truy cập cuối cùng, trong đó cây con có gốc tại con thứ nhất được duyệt trước, tiếp theo là cây con có gốc tại anh chị em tiếp theo, v.v.

On the other hand, for a tree transformation to be valid, both parent & sibling order must be preserved by the transformation, in order to ensure that the result of the transformation is indeed an ordered tree. I.e., in a valid transformation of an ordered tree T_1 into another ordered tree T_2 , the parent of a non-root node of T_1 which is substituted or replaced with a non-root node of T_2 must be substituted or replaced with the parent of the node of T_2 . Further, whenever sibling nodes of T_1 are substituted or replaced with sibling nodes of T_2 , the substitution must preserve their relative order.

– Mặt khác, để 1 phép biến đổi cây có hiệu lực, cả thứ tự cha & anh chị em phải được bảo toàn bởi phép biến đổi, để đảm bảo rằng kết quả của phép biến đổi thực sự là 1 cây có thứ tự. Tức là, trong 1 phép biến đổi hợp lệ của 1 cây có thứ tự T_1 thành 1 cây có thứ tự khác T_2 , cha của 1 nút không phải gốc của T_1 được thay thế hoặc thay thế bằng 1 nút không phải gốc của T_2 phải được thay thế hoặc thay thế bằng cha của nút T_2 . Hơn nữa, bất cứ khi nào các nút anh chị em của T_1 được thay thế hoặc thay thế bằng các nút anh chị em của T_2 , phép thay thế phải bảo toàn thứ tự tương đối của chúng.

The latter requirement for a transformation between 2 ordered trees to be valid is formalized by the notion of *mapping*, also known as *trace*.

– Yêu cầu sau để phép biến đổi giữa 2 cây có thứ tự là hợp lệ được chính thức hóa bằng khái niệm ánh xạ, còn được gọi là vết.

Definition 69 (Mapping, [Val21], Def. 2.3, p. 47). *Let $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$ be ordered trees, let $W_1 \subseteq V_1, W_2 \subseteq V_2$. A mapping M of T_1 to T_2 is a bijection $M \subseteq W_1 \times W_2$ s.t.*

- $(\text{root}[T_1], \text{root}[T_2]) \in M$ if $M \neq \emptyset$.
- $(v, w) \in M$ only if $(\text{parent}[v], \text{parent}[w]) \in M$, for all non-root nodes $v \in W_1, w \in W_2$.
- v_1 is a left sibling of v_2 iff w_1 is a left sibling of w_2 , for all nodes $v_1, v_2 \in W_1$ $\mathcal{E}$ $w_1, w_2 \in W_2$ with $(v_1, w_1), (v_2, w_2) \in M$.

Định nghĩa 59 (Phép ánh xạ). *Cho $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$ là các cây có thứ tự, cho $W_1 \subseteq V_1, W_2 \subseteq V_2$. Một mapping M của T_1 tới T_2 là 1 song ánh $M \subseteq W_1 \times W_2$ s.t.*

- $(\text{root}[T_1], \text{root}[T_2]) \in M$ nếu $M \neq \emptyset$.
- $(v, w) \in M$ chỉ nếu $(\text{parent}[v], \text{parent}[w]) \in M$, đối với mọi nút không phải gốc $v \in W_1, w \in W_2$.
- v_1 là 1 nút anh em bên trái của v_2 nếu $\mathcal{E}$ chỉ nếu w_1 là 1 nút anh em bên trái của w_2 , đối với mọi nút $v_1, v_2 \in W_1$ $\mathcal{E}$ $w_1, w_2 \in W_2$ với $(v_1, w_1), (v_2, w_2) \in M$.

Lemma 5 ([Val21], Lem. 2.1, p. 48). *Let M be a mapping of an ordered tree $T_1 = (V_1, E_1)$ to another ordered tree $T_2 = (V_2, E_2)$. Then, $\text{depth}[v] = \text{depth}[w], \forall (v, w) \in M$.*

A transformation is thus valid if node deletions & insertions are made on leaves only, & node substitutions constitute a mapping.

– Do đó, 1 phép biến đổi là hợp lệ nếu việc xóa & chèn nút chỉ được thực hiện trên các nút lá, còn việc thay thế nút tạo thành 1 phép ánh xạ.

Definition 70 (Valid transformation, [Val21], Def. 2.4, p. 48). *Let $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$ be ordered trees. A transformation $E \subseteq (V_1 \cup \{\lambda\}) \times (V_2 \cup \{\lambda\})$ of T_1 into T_2 is said to be a valid transformation if*

- (v_j, λ) occurs before (v_i, λ) in E , for all $(v_i, \lambda), (v_j, \lambda) \in E \cap V_1 \times \{\lambda\}$ s.t. node v_j is a descendant of node v_i in T_1 .
- (λ, w_i) occurs before (λ, w_j) in E , for all $(\lambda, w_i), (\lambda, w_j) \in E \cap \{\lambda\} \times V_2$ s.t. node w_j is a descendant of node w_i in T_2 .
- $E \cap V_1 \times V_2$ is a mapping of T_1 to T_2 .

Định nghĩa 60 (Biến đổi hợp lệ). Cho $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$ là các cây có thứ tự. Phép biến đổi $E \subseteq (V_1 \cup \{\lambda\}) \times (V_2 \cup \{\lambda\})$ của T_1 thành T_2 được gọi là phép biến đổi hợp lệ nếu

- (v_j, λ) xảy ra trước (v_i, λ) trong E , với mọi $(v_i, \lambda), (v_j, \lambda) \in E \cap V_1 \times \{\lambda\}$ nút $s. v_j$ là con cháu của nút v_i trong T_1 .
- (λ, w_i) xảy ra trước (λ, w_j) trong E , với mọi $(\lambda, w_i), (\lambda, w_j) \in E \cap \{\lambda\} \times V_2$ nút $s. w_j$ là con cháu của nút w_i trong T_2 .
- $E \cap V_1 \times V_2$ là ánh xạ của T_1 tới T_2 .

The elementary edit operations of deletion, substitution, and insertion are, as a matter of fact, sufficient for the transformation of any tree into any other tree.

– Các thao tác chỉnh sửa cơ bản như xóa, thay thế & chèn đã đủ để biến đổi bất kỳ cây nào thành bất kỳ cây nào khác.

Lemma 6 ([Val21], Def. 2.4, p. 48). Let $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$ be ordered trees. Then, there is a sequence of elementary edit operations transforming T_1 into T_2 .

Proof. Let $[v_i, \dots, v_j]$ be the set of nodes V_1 in the order in which they are 1st visited during a postorder traversal of T_1 , & let $[w_k, \dots, w_l]$ be the set of nodes V_2 in the order in which they are 1st visited during a postorder traversal of T_2 . Then, the sequence of elementary edit operations $[v_i \mapsto \lambda, \dots, v_j \mapsto \lambda, \lambda \mapsto w_k, \dots, \lambda \mapsto w_l]$ allows to transform T_1 into T_2 .

– Giả sử $[v_i, \dots, v_j]$ là tập hợp các nút V_1 theo thứ tự mà chúng được truy cập lần đầu tiên trong quá trình duyệt theo thứ tự sau của T_1 , & giả sử $[w_k, \dots, w_l]$ là tập hợp các nút V_2 theo thứ tự mà chúng được truy cập lần đầu tiên trong quá trình duyệt theo thứ tự sau của T_2 . Khi đó, trình tự các thao tác chỉnh sửa cơ bản $[v_i \mapsto \lambda, \dots, v_j \mapsto \lambda, \lambda \mapsto w_k, \dots, \lambda \mapsto w_l]$ cho phép biến đổi T_1 thành T_2 . $\square$

It follows from the proof of Lem. 2.2 that the elementary edit operation of substitution is not necessary for the transformation of a tree into another tree. However, substitutions are convenient because they allow to find shortest or, in general, least-cost transformations between trees.

– Từ chứng minh của Lem. 2.2 suy ra rằng phép toán chỉnh sửa cơ bản của phép thay thế không cần thiết cho việc biến đổi 1 cây thành 1 cây khác. Tuy nhiên, phép thay thế rất tiện lợi vì chúng cho phép tìm các phép biến đổi ngắn nhất hoặc nói chung là ít tốn kém nhất giữa các cây.

Definition 71 (Cost of elementary edit operations, [Val21], Def. 2.5, p. 49). Let $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (E_2, V_2)$ be ordered trees. The cost of an elementary edit operation on T_1 & T_2 is given by a function $\gamma : V_1 \cup V_2 \cup \{\lambda\} \times V_1 \cup V_2 \cup \{\lambda\} \rightarrow \mathbb{R}$ s.t. $\forall v, w, z \in V_1 \cup V_2 \cup \{\lambda\}$,

- (i) $\gamma(v, w) \geq 0$,
- (ii) $\gamma(v, w) = 0 \Leftrightarrow v \neq \lambda \wedge w \neq \lambda$,
- (iii) $\gamma(v, w) = \gamma(w, v)$,
- (iv) $\gamma(v, w) \leq \gamma(v, z) + \gamma(z, w)$.

Định nghĩa 61 (Chi phí cho các thao tác chỉnh sửa cơ bản). Cho $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (E_2, V_2)$ là các cây có thứ tự. cost của 1 thao tác chỉnh sửa cơ bản trên T_1 & T_2 được đưa ra bởi 1 hàm $\gamma : V_1 \cup V_2 \cup \{\lambda\} \times V_1 \cup V_2 \cup \{\lambda\} \rightarrow \mathbb{R}$ s.t. $\forall v, w, z \in V_1 \cup V_2 \cup \{\lambda\}$,

- (i) $\gamma(v, w) \geq 0$,
- (ii) $\gamma(v, w) = 0 \Leftrightarrow v \neq \lambda \wedge w \neq \lambda$,
- (iii) $\gamma(v, w) = \gamma(w, v)$,
- (iv) $\gamma(v, w) \leq \gamma(v, z) + \gamma(z, w)$.

The 1st 2 conditions in Def. 2.5 are known as *nonnegative definiteness*, the 3rd condition is the *symmetry* of the cost function, & the 4th condition is known as *triangularity* or *triangular inequality*. Together, these conditions on the cost of elementary edit operations turn ordered trees into a metric space.

– 2 điều kiện đầu tiên trong Định nghĩa 2.5 được gọi là *là xác định không âm*, điều kiện thứ 3 là *đối xứng* của hàm chi phí, & điều kiện thứ 4 được gọi là *tính tam giác* hoặc là *bất đẳng thức tam giác*. Cùng nhau, các điều kiện này về chi phí của các hoạt động chỉnh sửa cơ bản biến cây có thứ tự thành không gian metric.

Definition 72 (Cost of transformations, [Val21], Def. 2.6, p. 49). Let $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$ be ordered trees. The cost of a transformation $E \subseteq (V_1 \cup \{\lambda\}) \times (V_2 \cup \{\lambda\})$ of T_1 into T_2 is given by $\gamma(E) = \sum_{(v,w) \in E} \gamma(v, w)$.

Định nghĩa 62 (Chi phí của phép biến đổi). Cho $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$ là các cây có thứ tự. cost của phép biến đổi $E \subseteq (V_1 \cup \{\lambda\}) \times (V_2 \cup \{\lambda\})$ của T_1 thành T_2 được đưa ra bởi $\gamma(E) = \sum_{(v,w) \in E} \gamma(v, w)$.

Now, the edit distance between 2 ordered trees is the cost of a least-cost valid transformation between these trees.

– Bây giờ, khoảng cách chỉnh sửa giữa 2 cây có thứ tự là chi phí của phép chuyển đổi hợp lệ có chi phí thấp nhất giữa các cây này.

Definition 73 (Edit distance, [Val21], Def. 2.7, p. 49). The edit distance between ordered trees T_1 & T_2 is $\delta(T_1, T_2) = \min\{\gamma(E); E \text{ is a valid transformation of } T_1 \text{ to } T_2\}$.

Problem 140. Assume that the cost of elementary edit operations is s.t.

$$\gamma(v, w) = \begin{cases} 1 & \text{if either } v = \lambda \text{ or } w = \lambda, \\ 0 & \text{otherwise,} \end{cases}$$

i.e., node deletions & insertions have cost equal to 1, & node substitutions have zero cost. Compute the cost of transformations of 2 trees T_1 to T_2 input from file, determine a least-cost valid transformation of T_1 to T_2 , & compute the edit distance between T_1 to T_2 .

An alternative formulation of the tree edit problem consists of building a kind of grid graph on the nodes of the ordered trees, called the *edit graph* of the trees, & then reducing the problem of finding a valid transformation of 1 tree into the other to that of finding a path in the edit graph from 1 corner down to the opposite corner.

– 1 công thức thay thế cho bài toán chỉnh sửa cây bao gồm việc xây dựng 1 loại đồ thị lưới trên các nút của các cây có thứ tự, được gọi là *edit graph* của các cây, & sau đó giảm bài toán tìm phép biến đổi hợp lệ của 1 cây thành cây kia thành bài toán tìm đường đi trong đồ thị chỉnh sửa từ góc này xuống góc đối diện.

Recall that in the preorder traversal of an ordered tree, the root of the tree is visited 1st, followed by a preorder traversal of the subtree rooted in turn at each of the children of the root, where the subtree rooted at the 1st child is traversed 1st, followed by the subtree rooted at the next sibling, etc.

– Nhớ lại rằng trong phép duyệt tiền thứ tự của 1 cây có thứ tự, gốc của cây được thăm trước, theo sau là phép duyệt tiền thứ tự của cây con có gốc lần lượt tại mỗi cây con của gốc, trong đó cây con có gốc tại cây con thứ nhất được duyệt trước, theo sau là cây con có gốc tại cây anh chị em tiếp theo, v.v.

Definition 74 (Edit graph, [Val21], Def. 2.8, p. 50). Let $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$ be ordered trees. The edit graph of T_1 & T_2 has a vertex of the form vw for each pair of nodes $v \in \{v_0\} \cup V_1, w \in \{w_0\} \cup V_2$, where $v_0 \notin V_1, w_0 \notin V_2$ are dummy nodes. Further,

$$(i) (v_i w_j, v_{i+1} w_j) \in E \Leftrightarrow \text{depth}[v_{i+1}] \geq \text{depth}[w_{j+1}],$$

$$(ii) (v_i w_j, v_{i+1} w_{j+1}) \in E \Leftrightarrow \text{depth}[v_{i+1}] = \text{depth}[w_{j+1}],$$

$$(iii) (v_i w_j, v_{i+1} w_{j+1}) \in E \Leftrightarrow \text{depth}[v_{i+1}] \leq \text{depth}[w_{j+1}],$$

for $i \in \overline{0, n_1 - 1}, j \in \overline{0, n_2 - 1}$, where nodes are numbered according to the order in which they are visited during a preorder traversal of the trees. Moreover, $(v_i w_{n_2}, v_{i+1} w_{n_2}) \in E$ for $i \in \overline{0, n_1 - 1}$, & $(v_{n_1} w_j, v_{n_1} w_{j+1}) \in E$ for $j \in \overline{0, n_2 - 1}$.

Định nghĩa 63 (Đồ thị chỉnh sửa). Cho $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$ là các cây có thứ tự. edit graph của T_1 & T_2 có đỉnh có dạng vw cho mỗi cặp nút $v \in \{v_0\} \cup V_1, w \in \{w_0\} \cup V_2$, trong đó $v_0 \notin V_1, w_0 \notin V_2$ là các nút giả. Hơn nữa,

$$(i) (v_i w_j, v_{i+1} w_j) \in E \Leftrightarrow \text{depth}[v_{i+1}] \geq \text{depth}[w_{j+1}],$$

$$(ii) (v_i w_j, v_{i+1} w_{j+1}) \in E \Leftrightarrow \text{depth}[v_{i+1}] = \text{depth}[w_{j+1}],$$

$$(iii) (v_i w_j, v_{i+1} w_{j+1}) \in E \Leftrightarrow \text{depth}[v_{i+1}] \leq \text{depth}[w_{j+1}],$$

đối với $i \in \overline{0, n_1 - 1}, j \in \overline{0, n_2 - 1}$, trong đó các nút là được đánh số theo thứ tự mà chúng được truy cập trong quá trình duyệt cây theo thứ tự trước. Hơn nữa, $(v_i w_{n_2}, v_{i+1} w_{n_2}) \in E$ cho $i \in \overline{0, n_1 - 1}$, & $(v_{n_1} w_j, v_{n_1} w_{j+1}) \in E$ cho $j \in \overline{0, n_2 - 1}$.

In the edit graph of ordered trees T_1, T_2 , a *vertical* edge of the form $(v_i w_j, v_{i+1} w_j)$ represents the deletion of node v_{i+1} from T_1 , where the condition $\text{depth}[v_{i+1}] \geq \text{depth}[w_{j+1}]$ ensures that node w_{j+1} does not belong to the subtree of T_2 rooted at node w_j , i.e., node w_{j+1} does not have to be inserted into T_2 before node v_{i+1} can be deleted from T_1 . Further, a *diagonal* edge of the form $(v_i w_j, v_{i+1} w_{j+1})$ represents the substitution or replacement of node v_{i+1} of T_1 with node w_{j+1} of T_2 , where the condition $\text{depth}[v_{i+1}] = \text{depth}[w_{j+1}]$ follows from Lem. 2.1. A *horizontal* edge, on the other hand, of the form $(v_i w_j, v_{i+1} w_{j+1})$ represents the insertion of node w_{j+1} into T_2 , where the condition $\text{depth}[v_{i+1}] \leq \text{depth}[w_{j+1}]$ ensures that node v_{i+1} does not belong to the subtree of T_1 rooted at node v_i , i.e., node v_{i+1} does not have to be deleted from T_1 before node w_{j+1} can be inserted into T_2 .

– Trong đồ thị chỉnh sửa của cây có thứ tự T_1, T_2 , 1 cạnh *dọc* có dạng $(v_i w_j, v_{i+1} w_j)$ biểu diễn việc xóa nút v_{i+1} khỏi T_1 , trong đó điều kiện $\text{depth}[v_{i+1}] \geq \text{depth}[w_{j+1}]$ đảm bảo rằng nút w_{j+1} không thuộc về cây con của T_2 có gốc tại nút w_j , tức là, nút w_{j+1} không cần phải được chèn vào T_2 trước khi có thể xóa nút v_{i+1} khỏi T_1 . Hơn nữa, 1 cạnh *đường chéo* có dạng $(v_i w_j, v_{i+1} w_{j+1})$ biểu diễn sự thay thế hoặc thay thế nút v_{i+1} của T_1 bằng nút w_{j+1} của T_2 , trong đó điều kiện $\text{Osu}[v_{i+1}] = \text{Osu}[w_{j+1}]$ tuân

theo Bổ đề 2.1. Mặt khác, 1 cạnh nằm ngang có dạng $(v_i w_j, v_i w_{j+1})$ biểu diễn việc chèn nút w_{j+1} vào T_2 , trong đó điều kiện $\text{depth}[v_{i+1}] \leq \text{depth}[w_{j+1}]$ đảm bảo rằng nút v_{i+1} không thuộc về cây con của T_1 có gốc tại nút v_i , tức là, nút v_{i+1} không cần phải bị xóa khỏi T_1 trước khi nút w_{j+1} có thể được chèn vào T_2 .

Missing horizontal & diagonal edges ensure thus that once a path in the edit graph traverses a vertical edge, corresponding to the deletion of a certain hole, that path can only be extended by traversing further vertical edges, corresponding to the deletion of all the nodes in the subtree rooted at that node. Conversely, missing vertical & diagonal edges ensure that once a path in the edit graph traverses a horizontal edge, corresponding to the insertion of a certain node, that path can only be extended by traversing further horizontal edge, corresponding to the insertion of all the nodes in the subtree rooted at that node.

– Thiếu các cạnh ngang & chéo đảm bảo rằng khi 1 đường dẫn trong đồ thị chỉnh sửa đi qua 1 cạnh dọc, tương ứng với việc xóa 1 lỗ nhất định, đường dẫn đó chỉ có thể được mở rộng bằng cách đi qua các cạnh dọc tiếp theo, tương ứng với việc xóa tất cả các nút trong cây con có gốc tại nút đó. Ngược lại, thiếu các cạnh dọc & chéo đảm bảo rằng khi 1 đường dẫn trong đồ thị chỉnh sửa đi qua 1 cạnh ngang, tương ứng với việc chèn 1 nút nhất định, đường dẫn đó chỉ có thể được mở rộng bằng cách đi qua các cạnh ngang tiếp theo, tương ứng với việc chèn tất cả các nút trong cây con có gốc tại nút đó.

The correspondence of valid transformations between ordered trees T_1, T_2 & paths in the edit graph of T_1, T_2 from the top-left to the bottom-right corner is given by the fact that node substitutions (diagonal edges) along a path in the edit graph of T_1, T_2 from the top-left to the bottom-right corner constitute a mapping of T_1 to T_2 , which can thus be extended to a valid transformation of T_1 to T_2 .

– Sự tương ứng của các phép biến đổi hợp lệ giữa các cây có thứ tự T_1, T_2 & các đường dẫn trong đồ thị chỉnh sửa của T_1, T_2 từ góc trên bên trái xuống góc dưới bên phải được đưa ra bởi thực tế là các phép thay thế nút (các cạnh chéo) dọc theo 1 đường dẫn trong đồ thị chỉnh sửa của T_1, T_2 từ góc trên bên trái xuống góc dưới bên phải tạo nên 1 ánh xạ từ T_1 tới T_2 , do đó có thể mở rộng thành 1 phép biến đổi hợp lệ từ T_1 tới T_2 .

Lemma 7 ([Val21], Lem. 2.3, p. 51). *Let P be a path in the edit graph of ordered trees $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$ from the top-left to the bottom-right corner, & let $M = \{(v_{i+1}, w_{j+1}) \in V_1 \times V_2; (v_i w_j, v_{i+1} w_{j+1}) \in P\}$. Then, M is a mapping of T_1 to T_2 . Conversely, let $M \subseteq V_1 \times V_2$ be a mapping of T_1 to T_2 . Then, there is a path P in the edit graph of T_1, T_2 from the top-left to the bottom-right corner s.t. $\{(v_{i+1}, w_{j+1}) \in V_1 \times V_2; (v_i w_j, v_{i+1} w_{j+1}) \in P\} = M$.*

Remark 25 ([Val21], Rmk. 2.2, p. 52). *A valid transformation of T_1 into T_2 can be obtained from a path in the edit graph of T_1, T_2 from the top-left to the bottom-right corner, by just reordering the edit operations between each pair of successive node substitutions according to the preorder traversal of the trees. I.e., in such a way that deletion & insertion of children nodes do not precede deletion & insertion of their parent or their left sibling nodes.*

– Có thể lấy được phép biến đổi hợp lệ của T_1 thành T_2 từ đường dẫn trong đồ thị chỉnh sửa của T_1, T_2 từ góc trên bên trái xuống góc dưới bên phải, chỉ bằng cách sắp xếp lại các hoạt động chỉnh sửa giữa mỗi cặp thay thế nút liên tiếp theo phép duyệt trước của cây. Tức là theo cách mà việc xóa & chèn các nút con không diễn ra trước việc xóa & chèn các nút cha hoặc các nút anh chị em bên trái của chúng.

Now, computing the edit distance between 2 ordered trees can be reduced to the problem of finding the shortest path in the edit graph of the trees, with edges in the edit graph labeled or weighted by the cost of the respective tree edit operation.

– Bây giờ, việc tính toán khoảng cách chỉnh sửa giữa 2 cây có thứ tự có thể được giảm xuống thành bài toán tìm đường đi ngắn nhất trong đồ thị chỉnh sửa của các cây, với các cạnh trong đồ thị chỉnh sửa được gán nhãn hoặc được tính trọng số theo chi phí của thao tác chỉnh sửa cây tương ứng.

Lemma 8 ([Val21], Lem. 2.4, p. 52). *Let G be the edit graph of ordered trees $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$, with edges of the form $(v_i w_j, v_k w_l) \in E$ weighted by $\gamma(v_k, \lambda)$ if $k = i + 1, l = j$, weighted by $\gamma(v_k, w_l)$ if $k = i + 1, l = j + 1$, & weighted by $\gamma(\lambda, w_l)$ if $k = i, l = j + 1$. Let also P be a shortest path in G from the top-left to the bottom-right corner, & let $E = \{(v_{i+1}, \lambda) \in V_1 \times \{\lambda\}; (v_i w_j, v_{i+1} w_j) \in P\} \cup \{(v_{i+1}, w_{j+1}) \in V_1 \times V_2; (v_i w_j, v_{i+1} w_{j+1}) \in P\} \cup \{(\lambda, w_{j+1}) \in \{\lambda\} \times V_2; (v_i w_j, v_i w_{j+1}) \in P\}$. Then, $\delta(T_1, T_2) = \sum_{(v,w) \in E} \gamma(v, w)$.*

Bổ đề 1. *Cho G là đồ thị chỉnh sửa của cây có thứ tự $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$, với các cạnh có dạng $(v_i w_j, v_k w_l) \in E$ được trọng số bởi $\gamma(v_k, \lambda)$ nếu $k = i + 1, l = j$, được trọng số bởi $\gamma(v_k, w_l)$ nếu $k = i + 1, l = j + 1$, & được trọng số bởi $\gamma(\lambda, w_l)$ nếu $k = i, l = j + 1$. Giả sử P cũng là đường đi ngắn nhất trong G từ góc trên bên trái đến góc dưới bên phải, & cho $E = \{(v_{i+1}, \lambda) \in V_1 \times \{\lambda\}; (v_i w_j, v_{i+1} w_j) \in P\} \cup \{(v_{i+1}, w_{j+1}) \in V_1 \times V_2; (v_i w_j, v_{i+1} w_{j+1}) \in P\} \cup \{(\lambda, w_{j+1}) \in \{\lambda\} \times V_2; (v_i w_j, v_i w_{j+1}) \in P\}$. Khi đó, $\delta(T_1, T_2) = \sum_{(v,w) \in E} \gamma(v, w)$.*

The following function builds the edit graph G of ordered trees T_1, T_2 . The vertices of the edit graph are labeled by the preorder number of the nodes of T_1, T_2 they correspond to, & the edges are labeled by a string indicating the tree edit operation they correspond to: “del” for deletion of a node from T_2 , “sub” for substitution or replacement of a node of T_1 with a node of T_2 , & “ins” for insertion of a node into T_2 .

```

1 function tree_edit_graph(T1, T2)
2   let G be an empty graph

```

```

3   let n1, n2 be the number of nodes of T1, T2
4   preorder_tree_traversal(T1)
5   preorder_tree_traversal(T2)
6   preorder_tree_depth(T1)
7   preorder_tree_depth(T2)
8   let d1[1..n1], d2[1..n2] be new arrays (of integers)
9   for all nodes v of T1 do
10      d1[v.order] <-- v.depth
11   for all nodes w of T2 do
12      d2[w.order] <-- w.depth
13   let A[0..n1][0..n2] be a new matrix (of nodes)
14   for i = 0 to n1 do
15      for j = 0 to n2 do
16         add a new vertex A[i, j] to G labeled [i, j]
17   for i = 0 to n1 - 1 do
18      add a new edge to G from A[i, n2] to A[i + 1, n2] labeled ‘del’
19   for j = 0 to n2 - 1 do
20      add a new edge to G from A[n1, j] to A[n1, j + 1] labeled ‘ins’
21   for i = 0 to n1 - 1 do
22      for j = 0 to n2 - 1 do
23         if d1[i + 1] >= d2[j + 1] then
24            add a new edge to G from A[i, j] to A[i + 1, j] labeled ‘del’
25         if d1[i + 1] = d2[j + 1] then
26            add a new edge from A[i, j] to A[i + 1, j + 1] labeled ‘sub’
27         if d1[i + 1] <= d2[j + 1] then
28            add a new edge to G from A[i, j] to A[i, j + 1] labeled ‘ins’
29   return G

```

The cost of elementary tree edit operations can be set to $\gamma(v, w) = 1$, for all edit operations of the form $v \mapsto w$ with $v \in V_1 \cup \{\lambda\}, w \in V_2 \cup \{\lambda\}$, by defining the weight or cost of the respective edges in the edit graph of the trees. However, since all of the edges in the edit graph correspond to these elementary tree edit operations, it suffices to find the shortest path in the edit graph without edge weights, by means of breadth-1st traversal.

– Chi phí của các hoạt động chỉnh sửa cây cơ bản có thể được đặt thành $\gamma(v, w) = 1$, cho tất cả các hoạt động chỉnh sửa có dạng $v \mapsto w$ với $v \in V_1 \cup \{\lambda\}, w \in V_2 \cup \{\lambda\}$, bằng cách xác định trọng số hoặc chi phí của các cạnh tương ứng trong đồ thị chỉnh sửa của các cây. Tuy nhiên, vì tất cả các cạnh trong đồ thị chỉnh sửa tương ứng với các hoạt động chỉnh sửa cây cơ bản này, nên chỉ cần tìm đường đi ngắn nhất trong đồ thị chỉnh sửa mà không có trọng số cạnh, bằng cách duyệt theo chiều rộng thứ nhất.

The actual computation of the shortest path P in the edit graph G of ordered trees T_1, T_2 is done by the following function. The shortest path P is recovered from the predecessor edges *pred* computed by the acyclic shortest path function, starting off with the last vertex of G (the bottom-right corner of the edit graph) & following up the thread of predecessor edges until reaching the 1st vertex of G (the top-left corner of the edit graph), which has no predecessor edge. The shortest path P is represented by a list of edges (of graph G).

– Tính toán thực tế của đường đi ngắn nhất P trong đồ thị chỉnh sửa G của các cây có thứ tự T_1, T_2 được thực hiện bằng hàm sau. Đường đi ngắn nhất P được phục hồi từ các cạnh tiền nhiệm *pred* được tính bằng hàm đường đi ngắn nhất không có chu trình, bắt đầu bằng đỉnh cuối cùng của G (góc dưới bên phải của đồ thị chỉnh sửa) & theo dõi luồng các cạnh tiền nhiệm cho đến khi đạt đến đỉnh thứ nhất của G (góc trên bên trái của đồ thị chỉnh sửa), không có cạnh tiền nhiệm. Đường đi ngắn nhất P được biểu diễn bằng danh sách các cạnh (của đồ thị G).

```

1   function tree_edit(T1, T2, P)
2     G <-- tree_edit_graph(T1, T2)
3     let s, t be the 1st vertex & the last vertex of G
4     (W, S) <-- breath_1st_spanning_subtree(G, s)
5     return acyclic_shortest_path(G, s, t, W, S)

```

Lemma 9 ([Val21], Lem. 2.5, p. 54). *The tree edit algorithm based on shortest paths in the edit graph for finding a least-cost transformation of an ordered tree T_1 to an ordered tree T_2 with, resp., n_1, n_2 nodes runs in $O(n_1 n_2)$ time using $O(n_1 n_2)$ additional space.*

Bổ đề 2. *Thuật toán chỉnh sửa cây dựa trên đường dẫn ngắn nhất trong đồ thị chỉnh sửa để tìm phép biến đổi có chi phí thấp nhất từ cây có thứ tự T_1 sang cây có thứ tự T_2 với tương ứng n_1, n_2 nút chạy trong thời gian $O(n_1 n_2)$ bằng cách sử dụng không gian bổ sung $O(n_1 n_2)$.*

Proof. Let $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$ be ordered trees with, resp., n_1, n_2 nodes. The edit graph of T_1, T_2 has $(n_1 + 1)(n_2 + 1)$ vertices & at most $3n_1n_2$ edges, & building the edit graph takes thus $O(n_1n_2)$ time & uses $O(n_1n_2)$ additional space. Further, the breadth-1st spanning tree procedure & the acyclic shortest path produce also take $O(n_1n_2)$ time. Therefore, the tree edit algorithm runs in $O(n_1n_2)$ time using $O(n_1n_2)$ additional space.

– Cho $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$ là cây có thứ tự với, tương ứng, n_1, n_2 nút. Đồ thị chỉnh sửa của T_1, T_2 có $(n_1 + 1)(n_2 + 1)$ đỉnh & nhiều nhất là $3n_1n_2$ cạnh, & việc xây dựng đồ thị chỉnh sửa do đó mất thời gian $O(n_1n_2)$ & sử dụng $O(n_1n_2)$ không gian bổ sung. Hơn nữa, quy trình cây bao trùm thứ nhất theo chiều rộng & đường dẫn ngắn nhất phi chu trình cũng mất thời gian $O(n_1n_2)$. Do đó, thuật toán chỉnh sửa cây chạy trong thời gian $O(n_1n_2)$ bằng cách sử dụng $O(n_1n_2)$ không gian bổ sung. $\square$

The representation of the trees is assumed to be arranged in such a way that the order of the nodes fixed by the representation of each of the trees coincides with the order in which they are visited during a preorder traversal of the tree, as required by the formulation of the tree edit problem. Further, for any trees T_1, T_2 , the preorder number of all nodes in the trees is assumed to be stored in the attributes $v.order, w.order$, for all nodes v of T_1 & w of T_2 .

– Biểu diễn của các cây được cho là được sắp xếp theo cách mà thứ tự của các nút được cố định bởi biểu diễn của từng cây trùng với thứ tự mà chúng được truy cập trong quá trình duyệt trước thứ tự của cây, như yêu cầu của việc xây dựng bài toán chỉnh sửa cây. Hơn nữa, đối với bất kỳ cây nào T_1, T_2 , số thứ tự trước của tất cả các nút trong các cây được cho là được lưu trữ trong các thuộc tính $v.order, w.order$, đối với tất cả các nút v của T_1 & w của T_2 .

7.3 Backtracking – Quay lui

The solution to combinatorial problems on trees & graphs often requires an exhaustive search of the set of all possible solutions. As a matter of fact, most combinatorial problems on trees & graphs can be stated in the general framework of assigning values of a finite domain to each of a series of variables, where the value for each variable must be taken from a corresponding finite domain. An ordered set of values satisfying some specified constraints represents a solution to the problem, & an exhaustive search for a solution must consider the elements of the cartesian product of variable domains as potential solutions.

– Giải pháp cho các bài toán tổ hợp trên cây & đồ thị thường đòi hỏi phải tìm kiếm toàn diện tập hợp tất cả các giải pháp khả thi. Trên thực tế, hầu hết các bài toán tổ hợp trên cây & đồ thị có thể được nêu trong khuôn khổ chung của việc gán các giá trị của 1 miền hữu hạn cho mỗi biến trong 1 loạt các biến, trong đó giá trị cho mỗi biến phải được lấy từ 1 miền hữu hạn tương ứng. Một tập hợp các giá trị có thứ tự thỏa mãn 1 số ràng buộc cụ thể biểu diễn 1 giải pháp cho bài toán, & tìm kiếm toàn diện cho 1 giải pháp phải xem xét các phần tử của tích Descartes của các miền biến như các giải pháp tiềm năng.

Consider, e.g., the tree edit problem. Let $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$ be ordered trees. A potential solution to the problem of finding a transformation of T_1 into T_2 is given by a bijection $M \subseteq W_1 \times W_2$, where $W_1 \subseteq V_1, W_2 \subseteq V_2$, which can also be seen as an assignment of a node $w \in V_2 \cup \{\lambda\}$ to each node $v \in V_1$. The dummy node λ represents the deletion of a node from T_1 , & the insertion of a node into T_2 remains implicit, i.e., all nodes $w \in V_2 \setminus W_2$ are inserted into T_2 .

– Xem xét, e.g., bài toán chỉnh sửa cây. Giả sử $T_1 = (V_1, E_1), T_2 = (V_2, E_2)$ là các cây có thứ tự. Một giải pháp tiềm năng cho bài toán tìm phép biến đổi T_1 thành T_2 được đưa ra bởi 1 song ánh $M \subseteq W_1 \times W_2$, trong đó $W_1 \subseteq V_1, W_2 \subseteq V_2$, cũng có thể được xem như là phép gán 1 nút $w \in V_2 \cup \{\lambda\}$ cho mỗi nút $v \in V_1$. Nút giả λ biểu diễn việc xóa 1 nút khỏi T_1 , & việc chèn 1 nút vào T_2 vẫn ngầm định, tức là, tất cả các nút $w \in V_2 \setminus W_2$ đều được chèn vào T_2 .

However, not every assignment of a node $w \in V_2 \setminus \{\lambda\}$ to each node $v \in V_1$ corresponds to a valid transformation of T_1 into T_2 . The bijection $M \subseteq W_1 \times W_2 \subseteq V_1 \times V_2$ must be a mapping of T_1 to T_2 , according to Def. 2.4. Notice that in such a case, a valid transformation of T_1 into T_2 can be obtained by 1st deleting from T_1 all those nodes of T_1 which were assigned to the dummy node λ , in the order given by a preorder traversal of T_1 ; substituting or replacing all nodes of T_1 which were assigned to a non-dummy node of T_2 with the node they were assigned to; & inserting into T_2 all those nodes of T_2 which were not assigned to any node of T_1 , in the order given by a preorder traversal of T_2 .

– Tuy nhiên, không phải mọi phép gán 1 nút $w \in V_2 \setminus \{\lambda\}$ cho mỗi nút $v \in V_1$ đều tương ứng với 1 phép biến đổi hợp lệ của T_1 thành T_2 . Song ánh $M \subseteq W_1 \times W_2 \subseteq V_1 \times V_2$ phải là 1 phép ánh xạ của T_1 thành T_2 , theo Định nghĩa 2.4. Lưu ý rằng trong trường hợp như vậy, có thể thu được 1 phép biến đổi hợp lệ của T_1 thành T_2 bằng cách đầu tiên xóa khỏi T_1 tất cả các nút của T_1 đã được gán cho nút giả λ , theo thứ tự được chỉ ra bởi phép duyệt trước của T_1 ; thay thế hoặc thay thế tất cả các nút của T_1 đã được gán cho 1 nút không phải giả của T_2 bằng nút mà chúng đã được gán; & chèn vào T_2 tất cả các nút của T_2 không được gán cho bất kỳ nút nào của T_1 , theo thứ tự được chỉ định bởi phép duyệt trước của T_2 .

Backtracking is a general technique for organizing the exhaustive search for a solution to a combinatorial problem. Roughly, the technique consists of repeatedly extending a partial solution to the problem – represented as an assignment of values of a finite domain, satisfying certain constraints, to an ordered finite set of variables – to a complete solution to the problem, by extending the representation of the partial solution 1 variable at a time & shrinking the representation of the partial solution (backtracking) whenever a partial solution cannot be further extended.

– Quay lui là 1 kỹ thuật chung để tổ chức tìm kiếm toàn diện cho 1 giải pháp cho 1 bài toán tổ hợp. Về cơ bản, kỹ thuật này bao gồm việc mở rộng liên tục 1 giải pháp cục bộ cho bài toán – được biểu diễn dưới dạng phép gán các giá trị của 1 miền hữu hạn, thỏa mãn 1 số ràng buộc nhất định, thành 1 tập hợp hữu hạn các biến có thứ tự – thành 1 giải pháp hoàn chỉnh cho bài

toán, bằng cách mở rộng biểu diễn của giải pháp cục bộ 1 biến tại 1 thời điểm & thu hẹp biểu diễn của giải pháp cục bộ (quay lui) bất cứ khi nào 1 giải pháp cục bộ không thể mở rộng thêm.

The backtracking technique can be applied to those problems that exhibit the *domino principle*, i.e., if a constraint is not satisfied by any extension of the partial solution at all. The domino principle allows to stop extending a partial solution as soon as it can be established that the extension will not lead to a solution to the problem, because the partial solution already violates some constraint.

– Kỹ thuật quay lui có thể được áp dụng cho những bài toán thể hiện *nguyên lý domino*, tức là nếu 1 ràng buộc không được thỏa mãn bởi bất kỳ phần mở rộng nào của giải pháp 1 phần. Nguyên lý domino cho phép dừng việc mở rộng 1 giải pháp 1 phần ngay khi có thể xác định rằng phần mở rộng sẽ không dẫn đến giải pháp cho bài toán, vì giải pháp 1 phần đã vi phạm 1 số ràng buộc.

The procedure of extending a partial solution toward a complete solution to the problem & shrinking a partial solution that cannot be further extended can be better understood in terms of a *backtracking tree* of possible assignments of values to the variables that represent the problem. The root of the backtracking tree is a dummy node, the nodes at level 1 represent the possible values which the 2nd variable can be assigned to, given the value which the 1st variable was assigned to, the nodes at level 3 represent the possible values which the 3rd variable can be assigned to, given the values which the 1st & 2nd variables were assigned to, & so on.

– Quy trình mở rộng 1 giải pháp 1 phần thành 1 giải pháp hoàn chỉnh cho vấn đề & thu hẹp 1 giải pháp 1 phần không thể mở rộng thêm nữa có thể được hiểu rõ hơn theo thuật ngữ của 1 *cây quay lui* của các phép gán giá trị có thể cho các biến biểu diễn vấn đề. Gốc của cây quay lui là 1 nút giả, các nút ở cấp độ 1 biểu diễn các giá trị có thể mà biến thứ 2 có thể được gán cho, cho giá trị mà biến thứ 1 được gán cho, các nút ở cấp độ 3 biểu diễn các giá trị có thể mà biến thứ 3 có thể được gán cho, cho các giá trị mà biến thứ 1 & biến thứ 2 được gán cho, & cứ như vậy.

The domino principle allows *pruning* the backtracking tree at those nodes representing partial solutions that violate some constraint of the problem.

– Nguyên lý domino cho phép cắt tỉa cây quay lui tại các nút biểu diễn các giải pháp 1 phần vi phạm 1 số ràng buộc của bài toán.

Finding a solution to a tree edit problem by backtracking means finding a node in the backtracking tree for which all the constraints of the problem are satisfied, & finding all solutions to the tree edit problem means finding all such nodes in the backtracking tree. These solution nodes will be leaves in the backtracking tree for a tree edit problem, because of the problem formulation, but this is not always the case.

– Tìm giải pháp cho bài toán chỉnh sửa cây bằng cách quay lui có nghĩa là tìm 1 nút trong cây quay lui mà tất cả các ràng buộc của bài toán đều được thỏa mãn, & tìm tất cả các giải pháp cho bài toán chỉnh sửa cây có nghĩa là tìm tất cả các nút như vậy trong cây quay lui. Các nút giải pháp này sẽ là các nút lá trong cây quay lui cho bài toán chỉnh sửa cây, do cách xây dựng bài toán, nhưng không phải lúc nào cũng vậy.

The backtracking tree for a combinatorial problem is not explicit but remains implicit in the formulation of the problem. Further, the size of the backtracking tree is often exponential in the number of variables & possible values. Therefore, it is crucial for a backtracking procedure to build only that portion of the backtracking tree that is needed at each stage, during the search for 1 or more solutions to the problem.

– Cây quay lui cho 1 bài toán tổ hợp không phải là rõ ràng nhưng vẫn ngầm định trong việc xây dựng bài toán. Hơn nữa, kích thước của cây quay lui thường theo cấp số nhân trong số các biến & các giá trị có thể. Do đó, điều quan trọng đối với 1 quy trình quay lui là chỉ xây dựng phần cây quay lui cần thiết ở mỗi giai đoạn, trong quá trình tìm kiếm 1 hoặc nhiều giải pháp cho bài toán.

The following backtracking algorithm for enumerating node assignments that correspond to valid tree transformations extends an (initially empty) mapping M in all possible ways, in order to enumerate all assignments $M \subseteq V_1 \times V_2 \cup \{\lambda\}$ of nodes of an ordered tree $T_2 = (V_2, E_2)$, including a dummy node λ , to the nodes of an ordered tree $T_1 = (V_1, E_1)$. The node assignments found are collected in a list L of dictionaries of nodes (of tree T_1) to nodes (of tree T_2).

– Thuật toán quay lui sau đây để liệt kê các phép gán nút tương ứng với các phép biến đổi cây hợp lệ mở rộng 1 ánh xạ (ban đầu là rỗng) M theo mọi cách có thể, để liệt kê tất cả các phép gán $M \subseteq V_1 \times V_2 \cup \{\lambda\}$ của các nút của 1 cây có thứ tự $T_2 = (V_2, E_2)$, bao gồm 1 nút giả λ , tới các nút của 1 cây có thứ tự $T_1 = (V_1, E_1)$. Các phép gán nút được tìm thấy được thu thập trong 1 danh sách L các từ điển của các nút (của cây T_1) tới các nút (của cây T_2).

Further, the preorder number *order* & depth *depth* of the nodes in the trees will be used for testing the constraints at each stage, & the candidate nodes which each node can be mapped to are represented by a dictionary C of nodes (of tree T_1) to lists of nodes (of tree T_2).

– Hơn nữa, số thứ tự trước *order* & độ sâu *depth* của các nút trong cây sẽ được sử dụng để kiểm tra các ràng buộc ở mỗi giai đoạn, & các nút ứng viên mà mỗi nút có thể được ánh xạ tới được biểu diễn bằng 1 từ điển C gồm các nút (của cây T_1) tới danh sách các nút (của cây T_2).

```

1  function backtracking_tree_edit(T1, T2)
2      preordered_tree_traversal(T1)
3      preordered_tree_traversal(T2)
```

```

4   let M be an empty dictionary (of nodes to nodes)
5   let L be an empty list (of dictionaries of nodes to nodes)
6   C <-- set_up_candidate_nodes(T1, T2)
7   let v be the 1st node of T1 in preorder
8   (M, L) <-- extend_tree_edit(T1, T2, M, L, C, v)
9   return L

```

The candidate nodes which a node of T_1 can be mapped to are just those nodes of T_2 of same depth as the node of T_1 , together with the dummy node λ representing the deletion of the node from T_1 . I.e., $C[v] = \{w \in V_2; \text{depth}[v] = \text{depth}[w]\} \cup \{\lambda\}$.

```

1  function set_up_candidate_nodes(T1, T2)
2      preorder_tree_depth(T1)
3      preorder_tree_depth(T2)
4      add a new node T2.dummy to T2
5      let C be an empty dictionary (of nodes to lists of nodes)
6      for all nodes v of T1 do
7          let C[v] be an empty list (of nodes)
8          append T2.dummy to C[v]
9          for all nodes w of T2 do
10             if w != T2.dummy & v.depth = w.depth then
11                 append w to C[v]
12      return C

```

p. 59+++

7.4 Branch-&Bound – Phân Nhánh & Giới hạn

The backtracking technique can be used for finding either 1 solution or all solutions to a combinatorial problem. When a cost can be associated with each partial solution, a least-cost solution can be found in a more efficient way by a simple variation of backtracking, called *branch-&-bound*. The technique consists of remembering the lowest-cost solution found at each stage of the backtracking search for a solution & using the cost of the lowest-cost solution found so far as a lower bound on the cost of a least-cost solution to the problem, in order to discard partial solution as soon as it can be established that they will not improve on the lowest-cost solution found so far.

– Kỹ thuật quay lui có thể được sử dụng để tìm 1 giải pháp hoặc tất cả các giải pháp cho 1 bài toán tổ hợp. Khi có thể liên kết chi phí với mỗi giải pháp 1 phần, giải pháp có chi phí thấp nhất có thể được tìm thấy theo cách hiệu quả hơn bằng 1 biến thể đơn giản của quay lui, được gọi là *nhánh-&-bound*. Kỹ thuật này bao gồm việc ghi nhớ giải pháp có chi phí thấp nhất được tìm thấy ở mỗi giai đoạn của quá trình tìm kiếm quay lui cho 1 giải pháp & sử dụng chi phí của giải pháp có chi phí thấp nhất được tìm thấy cho đến nay làm giới hạn dưới của chi phí của giải pháp có chi phí thấp nhất cho bài toán, để loại bỏ giải pháp 1 phần ngay khi có thể xác định rằng chúng sẽ không cải thiện giải pháp có chi phí thấp nhất được tìm thấy cho đến nay.

The branch-&-bound technique can be applied to those problems that exhibit an extension of the *domino principle*, meaning not only that if a constraint is not satisfied by a given partial solution, the constraint will not be satisfied by any extension of the partial solution at all – as in the case of backtracking – but also that the cost of any extension of a partial solution will be $\geq$ the cost of the partial solution itself. Such an extended domino principle allows to stop extending a partial solution as soon as it can be established that the extension will not lead to a solution to the problem, because the partial solution already violates some constraint, & also as soon as it can be established that the extension will not lead to a least-cost solution to the problem, because the cost of the partial solution already reaches or exceeds the cost of the lowest-cost solution found so far.

– Kỹ thuật nhánh-&-bound có thể được áp dụng cho những bài toán thể hiện sự mở rộng của *nguyên lý domino*, nghĩa là không chỉ nếu 1 ràng buộc không được thỏa mãn bởi 1 giải pháp 1 phần nhất định, ràng buộc đó sẽ không được thỏa mãn bởi bất kỳ sự mở rộng nào của giải pháp 1 phần – như trong trường hợp quay lui – mà còn có nghĩa là chi phí của bất kỳ sự mở rộng nào của 1 giải pháp 1 phần sẽ là $\geq$ chi phí của chính giải pháp 1 phần đó. Một nguyên lý domino mở rộng như vậy cho phép dừng việc mở rộng 1 giải pháp 1 phần ngay khi có thể xác định rằng việc mở rộng sẽ không dẫn đến 1 giải pháp cho bài toán, vì giải pháp 1 phần đã vi phạm 1 số ràng buộc, & cũng ngay khi có thể xác định rằng việc mở rộng sẽ không dẫn đến 1 giải pháp có chi phí thấp nhất cho bài toán, vì chi phí của giải pháp 1 phần đã đạt hoặc vượt quá chi phí của giải pháp có chi phí thấp nhất đã tìm thấy cho đến nay.

As in the case of backtracking, the procedure of extending a partial solution toward a least-cost solution to the problem & shrinking a partial solution that cannot be further extended to a solution of lesser cost can be better understood in terms of a *branch-&-bound tree* of possible assignments of values to the variables that represent the problem. The root of the branch-&-bound tree is a dummy node of zero cost, the nodes at level 1 represent the possible values which the 1st variable can be assigned to, the nodes at level 2 represent the possible values which the 2nd variable can be assigned to, given the value which the 1st variable was assigned to, the nodes at level 3 represent the possible values which the 3rd variable can be assigned to, given the

values which the 1st & 2nd variables were assigned to, & so on. Further, $\text{cost}[v] \geq \text{cost}[w]$ for all leaves $v \in V_1$ & all successor nodes w of node v in a preorder traversal of the branch-&-bound tree. I.e., subtrees in the backtracking tree rooted at nodes of cost greater than the cost of a previous leaf node are pruned off the branch-&-bound tree.

– Giống như trong trường hợp quay lui, quy trình mở rộng 1 giải pháp 1 phần thành 1 giải pháp có chi phí thấp nhất cho vấn đề & thu hẹp 1 giải pháp 1 phần không thể mở rộng thêm thành 1 giải pháp có chi phí thấp hơn có thể được hiểu rõ hơn theo thuật ngữ của 1 *nhánh-&-bound tree* của các phép gán giá trị có thể có cho các biến biểu diễn vấn đề. Gốc của cây nhánh-&-bound tree là 1 nút giả có chi phí bằng không, các nút ở cấp độ 1 biểu diễn các giá trị có thể có mà biến thứ 1 có thể được gán cho, các nút ở cấp độ 2 biểu diễn các giá trị có thể có mà biến thứ 2 có thể được gán cho, với giá trị mà biến thứ 1 & thứ 2 được gán cho, các nút ở cấp độ 3 biểu diễn các giá trị có thể có mà biến thứ 3 có thể được gán cho, với giá trị mà biến thứ 1 & thứ 2 được gán cho, & cứ như vậy. Hơn nữa, $\text{cost}[v] \geq \text{cost}[w]$ cho tất cả các lá $v \in V_1$ & tất cả các nút kế thừa w của nút v trong 1 phép duyệt trước của cây liên kết nhánh. Tức là, các cây con trong cây quay lui có gốc tại các nút có chi phí lớn hơn chi phí của 1 nút lá trước đó sẽ bị cắt khỏi cây liên kết nhánh.

p. 62+++

7.5 Basic Graph Theory: Coding & Programming Aspects – Lý Thuyết Đồ Thị Cơ Bản: Các Khía Cạnh Mã Hóa & Lập Trình

Resources – Tài nguyên.

1. VNTA's basic Graph Theory – coding: https://github.com/vntanh1406/Graph_SUM2025/tree/main/BasicGraphTheory.

7.5.1 Graph representation – Biểu diễn đồ thị

Bài toán 52 (Graph representation – Biểu diễn đồ thị). Cho đồ thị đơn vô hướng hữu hạn $G = (V, E)$. Có 3 dạng biểu diễn đồ thị chính: *adjacency list* (abbr., *al*) – danh sách kề, *adjacency matrix* (abbr., *am*) – ma trận kề, *edge list* (abbr., *el*) – danh sách cạnh. Viết $C_3^2 = 6$ thuật toán & chương trình C/C++, Pascal, Python chuyển đổi (converter programs among graph representations) giữa các dạng biểu diễn này.

Bài toán 53 (Adjacency list $\mapsto$ adjacency matrix converter – chuyển đổi danh sách kề $\mapsto$ ma trận kề). Cho đồ thị đơn vô hướng hữu hạn $G = (V, E)$. Viết thuật toán & chương trình C/C++, Pascal, Python để chuyển đổi dạng biểu diễn của đồ thị G từ dạng danh sách kề sang dạng ma trận kề.

Solution. C++:

1. VNTA's C++: adjacency list $\mapsto$ adjacency matrix converter: URL:

- https://github.com/vntanh1406/Graph_SUM2025/blob/main/BasicGraphTheory/AdjacencyListToAdjacencyMatrix.cpp.
- https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/C%2B%2B/VNTA_adjacency_list_to_adjacency_matrix.cpp.

```

1  #include <bits/stdc++.h>
2  using namespace std;
3  /*
4  Cho đồ thị vô hướng G = <V,E> được biểu diễn dưới dạng danh sách kề.
5  Chuyển đổi biểu diễn đồ thị dưới dạng ma trận kề
6  */
7  int main() {
8      ios_base::sync_with_stdio(0);
9      cin.tie(0); cout.tie(0);
10     int n;
11     cin >> n;
12     cin.ignore();
13     int a[n + 1][n + 1];
14
15     for (int i = 1; i <= n; ++i)
16         for (int j = 1; j <= n; ++j) a[i][j] = 0;
17
18     for (int i = 1; i <= n; ++i) {
19         string s, num;
```



```

20     getline(cin, s);
21     stringstream ss(s);
22     while (ss >> num) a[i][stoi(num)] = 1;
23 }
24
25 for (int i = 1; i <= n; ++i) {
26     for (int j = 1; j <= n; ++j) cout << a[i][j] << ' ';
27     cout << '\n';
28 }
29 }

```

□

Bài toán 54 (Adjacency matrix $\mapsto$ adjacency list converter – chuyển đổi ma trận kề $\mapsto$ danh sách kề). Cho đồ thị đơn vô hướng hữu hạn $G = (V, E)$. Viết thuật toán & chương trình C/C++, Pascal, Python để chuyển đổi dạng biểu diễn của đồ thị G từ dạng ma trận kề sang dạng danh sách kề.

Solution. C++:

1. VNTA's C++: adjacency matrix $\mapsto$ adjacency list converter: URL:

- https://github.com/vntanh1406/Graph_SUM2025/blob/main/BasicGraphTheory/AdjacencyMatrixToAdjacencyList.cpp.
- https://github.com/NQBH/advanced_STEM_beyond/blob/main/combinatorics/C%2B%2B/VNTA_adjacency_matrix_to_adjacency_list.cpp.

```

1  #include <bits/stdc++.h>
2  using namespace std;
3  /*
4  Cho đồ thị vô hướng  $G = \langle V, E \rangle$  được biểu diễn dưới dạng ma trận kề.
5  Chuyển đổi biểu diễn đồ thị dưới dạng danh sách cạnh
6  */
7  int main() {
8      ios_base::sync_with_stdio(0);
9      cin.tie(0); cout.tie(0);
10     int n;
11     cin >> n;
12     int a[n + 1][n + 1];
13     for (int i = 0; i < n; ++i)
14         for (int j = 0; j < n; ++j) cin >> a[i][j];
15     vector<int> adj[n + 1];
16     vector<pair<int, int>> edges;
17     for (int i = 0; i < n; ++i)
18         for (int j = 0; j < n; ++j)
19             if (a[i][j] == 1) edges.push_back({i + 1, j + 1});
20
21     for (int i = 0; i < n; ++i)
22         for (auto e : edges) if (e.first == i + 1) adj[i + 1].push_back(e.second);
23
24     for (int i = 0; i < n; ++i) {
25         cout << i + 1 << " : ";
26         for (auto a : adj[i + 1]) cout << a << ' ';
27         cout << '\n';
28     }
29 }

```

□

Bài toán 55 (Edge list $\mapsto$ adjacency matrix converter – chuyển đổi danh sách cạnh $\mapsto$ ma trận kề). Cho đồ thị đơn vô hướng hữu hạn $G = (V, E)$. Viết thuật toán & chương trình C/C++, Pascal, Python để chuyển đổi dạng biểu diễn của đồ thị G từ dạng danh sách cạnh sang dạng ma trận kề.

Solution. C++:

1. VNTA's C++: edge list $\mapsto$ adjacent matrix: URL:

- https://github.com/vntanh1406/Graph_SUM2025/blob/main/BasicGraphTheory/EdgeListToAdjacencyMatrix.cpp.

```

1  #include <bits/stdc++.h>
2  using namespace std;
3
4  /*
5  Cho đồ thị vô hướng  $G = \langle V, E \rangle$  được biểu diễn dưới dạng danh sách cạnh.
6  Chuyển đổi biểu diễn đồ thị dưới dạng ma trận kề
7  */
8
9  int main() {
10     ios_base::sync_with_stdio(0);
11     cin.tie(0); cout.tie(0);
12     int n, m, u, v;
13     cin >> n >> m;
14     int a[n][n];
15     for (int i = 0; i < n; ++i)
16         for (int j = 0; j < n; ++j) a[i][j] = 0;
17
18     for (int e = 0; e < m; e++) {
19         cin >> u >> v;
20         a[u - 1][v - 1] = 1;
21         a[v - 1][u - 1] = 1;
22     }
23     for (int i = 0; i < n; ++i) {
24         for (int j = 0; j < n; ++j) cout << a[i][j] << ' ';
25         cout << '\n';
26     }
27 }
```

□

Bài toán 56 (Edge list $\mapsto$ adjacency list converter – chuyển đổi danh sách cạnh $\mapsto$ danh sách kề). Cho đồ thị đơn vô hướng hữu hạn $G = (V, E)$. Viết thuật toán & chương trình C/C++, Pascal, Python để chuyển đổi dạng biểu diễn của đồ thị G từ dạng danh sách cạnh sang dạng danh sách kề.

Solution. C++:

1. VNTA's C++: edge list $\mapsto$ adjacent list:

- https://github.com/vntanh1406/Graph_SUM2025/blob/main/BasicGraphTheory/EdgeListToAdjacencyList.cpp.

```

1  #include <bits/stdc++.h>
2  using namespace std;
3
4  /*
5  Cho đồ thị vô hướng  $G = \langle V, E \rangle$  được biểu diễn dưới dạng danh sách cạnh.
6  Chuyển đổi biểu diễn đồ thị dưới dạng danh sách kề
7  */
8
9  int main() {
10     ios_base::sync_with_stdio(0);
11     cin.tie(0); cout.tie(0);
12     int n, m, u, v;
13     cin >> n >> m;
14     vector<int> adj[n + 1];
15     for (int i = 0; i < m; ++i) {
16         cin >> u >> v;
```

```

17         adj[u].push_back(v);
18         adj[v].push_back(u);
19     }
20     for (int i = 1; i <= n; ++i) {
21         cout << i << " : ";
22         for (int x : adj[i]) cout << x << ' ';
23         cout << '\n';
24     }
25 }

```

□

Bài toán 57 (Adjacency list $\mapsto$ adjacency matrix converter – chuyển đổi danh sách kề $\mapsto$ ma trận kề). Cho đồ thị đơn vô hướng hữu hạn $G = (V, E)$. Viết thuật toán & chương trình C/C++, Pascal, Python để chuyển đổi dạng biểu diễn của đồ thị G từ dạng danh sách kề sang dạng ma trận kề.

Solution. C++:

1. VNTA's C++: adjacency list $\mapsto$ adjacency matrix converter: URL:

- https://github.com/vntanh1406/Graph_SUM2025/blob/main/BasicGraphTheory/AdjacencyListToAdjacencyMatrix.cpp.

-

```

1  #include <bits/stdc++.h>
2  using namespace std;
3  /*
4  Cho đồ thị vô hướng  $G = \langle V, E \rangle$  được biểu diễn dưới dạng danh sách kề.
5  Chuyển đổi biểu diễn đồ thị dưới dạng ma trận kề
6  */
7  int main() {
8      ios_base::sync_with_stdio(0);
9      cin.tie(0); cout.tie(0);
10     int n;
11     cin >> n;
12     cin.ignore();
13     int a[n + 1][n + 1];
14
15     for (int i = 1; i <= n; ++i)
16         for (int j = 1; j <= n; ++j) a[i][j] = 0;
17
18     for (int i = 1; i <= n; ++i) {
19         string s, num;
20         getline(cin, s);
21         stringstream ss(s);
22         while (ss >> num) a[i][stoi(num)] = 1;
23     }
24
25     for (int i = 1; i <= n; ++i) {
26         for (int j = 1; j <= n; ++j) cout << a[i][j] << ' ';
27         cout << '\n';
28     }
29 }

```

□

Bài toán 58 (Adjacency list $\mapsto$ edge list converter – chuyển đổi danh sách kề $\mapsto$ danh sách cạnh). Cho đồ thị đơn vô hướng hữu hạn $G = (V, E)$. Viết thuật toán & chương trình C/C++, Pascal, Python để chuyển đổi dạng biểu diễn của đồ thị G từ dạng danh sách kề sang dạng danh sách cạnh.

Solution. C++:

1. VNTA's C++: adjacency list $\mapsto$ edge list: URL:

- https://github.com/vntanh1406/Graph_SUM2025/blob/main/BasicGraphTheory/AdjacencyListToEdgeList.cpp.
-

```

1  #include <bits/stdc++.h>
2  using namespace std;
3  /*
4  Cho đồ thị vô hướng G = <V,E> được biểu diễn dưới dạng danh sách kề.
5  Chuyển đổi biểu diễn đồ thị dưới dạng danh sách cạnh
6  */
7  int main() {
8      ios_base::sync_with_stdio(0);
9      cin.tie(0); cout.tie(0);
10     int n;
11     cin >> n;
12     cin.ignore();
13     vector<pair<int, int>> edges;
14     for (int i = 1; i <= n; ++i) {
15         string s, num;
16         getline(cin, s);
17         stringstream ss(s);
18         while (ss >> num)
19             if (i < stoi(num)) edges.push_back({i, stoi(num)});
20     }
21     for (auto e : edges) cout << e.first << ' ' << e.second << '\n';
22 }
```

□

Bài toán 59 (Course project: Graph representations converters – Đồ án môn học: chuyển đổi giữa các dạng biểu diễn đồ thị).
Viết các thuật toán & chương trình chuyển đổi giữa ≥ 3 dạng biểu diễn (adjacency list, adjacency matrix, edge list, extended edge list, etc.) của đồ thị G gồm tổ hợp của các loại đồ thị đã học: vô hướng vs. có hướng, đồ thị đơn vs. đa vs. tổng quát. Tạo cấu trúc dữ liệu struct hoặc class để mỗi vertex có thể chứa thêm m giá trị thực, còn mỗi cạnh edge có thể chứa thêm n giá trị thực để sẵn sàng làm toán tối ưu trên kiểu dữ liệu đã được tự định dạng.

7.6 Breadth-first Search (BFS) – Tìm Kiểm Theo Chiều Rộng

Resources – Tài nguyên.

1. [Wikipedia/breadth-1st search](#).
2. [VNOI Wiki/ BFS \(breadth-1st search\)](#).

Breadth-first search (BFS) is an algorithm for searching a tree data structure for a node that satisfies a given property. It starts at the **tree root** & explores all nodes at the present **depth** prior to moving on to the nodes at the next depth level. Extra memory, usually a **queue**, is needed to keep track of the child nodes that were encountered but not yet explored.

E.g., in a **chess endgame**, a **chess engine** may build the **game tree** from the current position by applying all possible moves & use BFS to find a win position for White. Implicit trees (e.g. game trees or other problem-solving trees) may be of infinite size; BFS is guaranteed to find a solution node (i.e., a node satisfying the specified property) if one exists.

– *Tìm kiểm theo chiều rộng (BFS)* là 1 thuật toán tìm kiếm 1 cấu trúc dữ liệu cây cho 1 nút thỏa mãn 1 thuộc tính nhất định. Thuật toán này bắt đầu từ gốc cây & khám phá tất cả các nút ở độ sâu hiện tại trước khi chuyển sang các nút ở mức độ sâu tiếp theo. Cần thêm bộ nhớ, thường là hàng đợi, để theo dõi các nút con đã gặp nhưng chưa được khám phá.

In contrast, (plain) DFS, which explores the node branch as far as possible before backtracking & expanding other nodes, may get lost in an infinite branch & never make it to the solution node. **Iterative deepening DFS** avoids the latter drawback at the price of exploring the tree's top parts over & over again. On the other hand, both depth-1st algorithms typically require far less extra memory than BFS.

BFS can be generalized to both **undirected graphs** & **directed graphs** with a given start node (sometimes referred to as a 'search key'). In **state space search** in AI, repeated searches of vertices are often allowed, while in theoretical analysis of algorithms based on BFS, precautions are typically taken to prevent repetitions.

– BFS có thể được khái quát hóa thành cả đồ thị vô hướng & đồ thị có hướng với 1 nút bắt đầu nhất định (đôi khi được gọi là ‘khóa tìm kiếm’). Trong tìm kiếm không gian trạng thái trong AI, việc tìm kiếm lặp lại các đỉnh thường được phép, trong khi trong phân tích lý thuyết các thuật toán dựa trên BFS, các biện pháp phòng ngừa thường được thực hiện để ngăn ngừa sự lặp lại.

BFS & its application in finding **connected components** of graphs were invented in 1945 by **KONRAD ZUSE**, in this (rejected) PhD thesis on the **Plankalkül** programming language, but this was not published until 1972. It was reinvented in 1959 by **EDWARD F. MOORE**, who used it to find the shortest path out of a maze, & later developed by C. Y. LEE into a **wire routing** algorithm (published in 1961).

– BFS & ứng dụng của nó trong việc tìm các thành phần liên thông của đồ thị được KONRAD ZUSE phát minh vào năm 1945, trong luận án tiến sĩ (bị từ chối) này về ngôn ngữ lập trình Plankalkül, nhưng luận án này không được công bố cho đến năm 1972. Nó được EDWARD F. MOORE phát minh lại vào năm 1959, người đã sử dụng nó để tìm đường đi ngắn nhất ra khỏi mê cung, & sau đó được C. Y. LEE phát triển thành thuật toán định tuyến có dây (được công bố vào năm 1961).

7.6.1 Pseudocode of BFS

- Input. A graph $G = (V, E)$ & a starting vertex *root* of G .
- Output. Goal state. The *parent* links trace the shortest path back to *root*

```

procedure BFS( $G$ , root) is
    let  $Q$  be a queue
    label root as explored
     $Q.enqueue(root)$ 
    while  $Q$  is not empty do
         $v := Q.dequeue()$ 
        if  $v$  is the goal then
            return  $v$ 
        for all edges from  $v$  to  $w$  in  $G.adjacentEdges(v)$  do
            if  $w$  is not labeled as explored then
                label  $w$  as explored
                 $w.parent := v$ 
                 $Q.enqueue(w)$ 

```

This non-recursive implementation is similar to the non-recursive implementation of DFS, but differs from it in 2 ways:

1. it uses a **queue** (**First In First Out**, abbr., FIFO) instead of a stack (Last In First Out, abbr., LIFO) &
2. it checks whether a vertex has been explored before enqueueing vertex rather than delaying this check until the vertex is dequeued from the queue.

If G is a tree, replacing the queue of this BFS algorithm with a stack will yield a DFS algorithm. For general graphs, replacing the stack of the iterative DFS implementation with a queue would also produce a DFS algorithm, although a somewhat nonstandard one.

– Triển khai không đệ quy này tương tự như triển khai không đệ quy của DFS, nhưng khác ở 2 điểm:

1. sử dụng hàng đợi (First In First Out, viết tắt là FIFO) thay vì ngăn xếp (Last In First Out, viết tắt là LIFO) &
2. kiểm tra xem đỉnh đã được khám phá trước khi đưa đỉnh vào hàng đợi hay chưa thay vì trì hoãn việc kiểm tra này cho đến khi đỉnh được đưa ra khỏi hàng đợi.

Nếu G là 1 cây, việc thay thế hàng đợi của thuật toán BFS này bằng 1 ngăn xếp sẽ tạo ra 1 thuật toán DFS. Đối với đồ thị tổng quát, việc thay thế ngăn xếp của triển khai DFS lặp lại bằng 1 hàng đợi cũng sẽ tạo ra 1 thuật toán DFS, mặc dù là 1 thuật toán không chuẩn.

The Q queue contains the frontier along which the algorithm is currently searching.

– Hàng đợi Q chứa biên giới (tiền tuyến?) mà thuật toán hiện đang tìm kiếm.

Nodes can be labeled as explored by storing them in a set, or by an attribute on each node, depending on the implementation.

– Các nút có thể được gắn nhãn là đã khám phá bằng cách lưu trữ chúng trong 1 tập hợp hoặc bằng thuộc tính trên mỗi nút, tùy thuộc vào cách triển khai.

Note: the word *node* is usually interchangeable with the word *vertex*.

– Lưu ý: từ nút thường có thể thay thế cho từ đỉnh.

The *parent* attribute of each node is useful for accessing the nodes in a shortest path, e.g., by backtracking from the destination node up to the starting node, once the BFS has been run, & the predecessors nodes have been set.

– Thuộc tính cha mẹ của mỗi nút rất hữu ích để truy cập các nút theo đường dẫn ngắn nhất, ví dụ, bằng cách quay lại từ nút đích đến nút bắt đầu sau khi BFS đã chạy & các nút tiền nhiệm đã được thiết lập.

BFS produces a so-called *breadth 1st tree*, e.g., an example of breath-1st tree obtained by running a BFS on German cities starting from Frankfurt.

7.6.2 Analysis of BFS – Phân tích BFS

7.6.2.1 Time & space complexity of BFS – Độ phức tạp không gian & thời gian của BFS

The **time complexity** can be expressed as $O(|V| + |E|)$, since every vertex & every edge will be explored in the worst case. Note: $O(|E|)$ may be vary between $O(1)$ & $O(|V|^2)$, depending on how sparse the input graph is.

– Độ phức tạp về thời gian có thể được biểu thị là $O(|V| + |E|)$, vì mọi đỉnh & mọi cạnh sẽ được khám phá trong trường hợp xấu nhất. Lưu ý: $O(|E|)$ có thể thay đổi giữa $O(1)$ & $O(|V|^2)$, tùy thuộc vào mức độ thưa thớt của đồ thị đầu vào.

When the number of vertices in the graph is known ahead of time, & additional data structures are used to determine which vertices have already been added to the queue, the **space complexity** can be expressed as $O(|V|)$, where $|V|$ is the number of vertices. This is in addition to the space required for the graph itself, which may vary depending on the **graph representation** used by an implementation of the algorithm.

– Khi số lượng đỉnh trong đồ thị được biết trước, & các cấu trúc dữ liệu bổ sung được sử dụng để xác định những đỉnh nào đã được thêm vào hàng đợi, độ phức tạp không gian có thể được biểu thị là $O(|V|)$, trong đó $|V|$ là số lượng đỉnh. Đây là phần bổ sung cho không gian cần thiết cho chính đồ thị, có thể thay đổi tùy thuộc vào biểu diễn đồ thị được sử dụng bởi 1 triển khai của thuật toán.

When working with graphs that are too large to store explicitly (or infinite), it is more practical to describe the complexity of BFS in different terms: to find the nodes that are at distance d from the start node (measured in number of edge traversals), BFS takes $O(b^{d+1})$ time & memory, where b is the “**branching factor**” of the graph (the average out-degree).

– Khi làm việc với các đồ thị quá lớn để lưu trữ rõ ràng (hoặc vô hạn), thì thực tế hơn khi mô tả độ phức tạp của BFS theo các thuật ngữ khác nhau: để tìm các nút cách nút bắt đầu ở khoảng cách d (được đo bằng số lần duyệt cạnh), BFS mất $O(b^{d+1})$ thời gian & bộ nhớ, trong đó b là “hệ số phân nhánh” của đồ thị (bậc ra trung bình).

7.6.2.2 Completeness of BFS – Tính đầy đủ của BFS

In the analysis of algorithms, the input to BFS is assumed to be a finite graph, represented as an **adjacency list**, **adjacency matrix**, or similar representation. However, in the application of graph traversal methods in AI the input may be an **implicit representation** of an infinite graph. In this context, a search method is described as being *complete* if it is guaranteed to find a goal state if one exists. BFS is complete, but DFS is not. When applied to infinite graphs represented implicitly, BFS will eventually find the goal state, but DFS may get lost in parts of the graph that have no goal state & never return.

– Trong phân tích thuật toán, đầu vào của BFS được coi là 1 đồ thị hữu hạn, được biểu diễn dưới dạng danh sách kề, ma trận kề hoặc biểu diễn tương tự. Tuy nhiên, trong ứng dụng của các phương pháp duyệt đồ thị trong AI, đầu vào có thể là biểu diễn ngầm của 1 đồ thị vô hạn. Trong bối cảnh này, 1 phương pháp tìm kiếm được mô tả là hoàn chỉnh nếu nó được đảm bảo tìm thấy trạng thái mục tiêu nếu có. BFS là hoàn chỉnh, nhưng DFS thì không. Khi áp dụng cho các đồ thị vô hạn được biểu diễn ngầm, BFS cuối cùng sẽ tìm thấy trạng thái mục tiêu, nhưng DFS có thể bị mất trong các phần của đồ thị không có trạng thái mục tiêu & không bao giờ trả về.

Intuition 1 ((BFS vs. DFS) vs. (Wide learning vs. Deep learning)). *Việc so sánh giữa BFS vs. DFS na ná với việc học rộng & học sâu. 1 cách nông na, 1 người học rộng sẽ tìm được mục tiêu cá nhân, bù lại là người đó sẽ mất nhiều thời gian. Còn 1 người học sâu, nếu không nhìn big picture hay big map sẽ dễ bị mắc kẹt, trapped ở những chỗ sâu tối tăm mà không nhận ra mục tiêu của mình nằm ở 1 chỗ khác, thậm chí là 1 lĩnh vực khác.*

7.6.3 BFS ordering – Thứ tự BFS

Definition 75 (BFS ordering). *An enumeration of the vertices of a graph is said to be a BFS ordering if it is the possible output of the application of BFS to this graph.*

Let $G = (V, E)$ be a graph with $n \in \mathbb{N}^*$ vertices. Recall that $N(v)$ is the set of neighbors of v . Let $\sigma = (v_1, \dots, v_m)$ be a list of distinct elements of V , for $v \in V \setminus \{v_1, \dots, v_m\}$, let $\nu_\sigma(v)$ be the least i s.t. v_i is a neighbor of v , if such a i exists, & be ∞ otherwise:

$$\nu_\sigma(v) = \begin{cases} \min\{i; v_i \in N(v)\} & \text{if } V \cap N(v) \neq \emptyset, \\ \infty & \text{if } V \cap N(v) = \emptyset. \end{cases}$$

Let $\sigma = (v_1, \dots, v_n)$ be an enumeration of the vertices of V . The enumeration σ is said to be a *BFS ordering* (with source v_1) if, $\forall i = 2, 3, \dots, n$, v_i is the vertex $w \in V \setminus \{v_1, \dots, v_{i-1}\}$ s.t. $\nu_{(v_1, \dots, v_{i-1})}(w)$ is minimal. Equivalently, σ is a BFS ordering if, for all $1 \leq i < j < k \leq n$ with $v_i \in N(v_k) \setminus N(v_j)$, there exists a neighbor v_m of v_j s.t. $m < i$.

7.6.4 Some applications of BFS – Vài ứng dụng của BFS

BFS can be used to solve many problems in graph theory, e.g.:

1. Copying **garbage collection**, **Cheney's algorithm**
2. Finding the **shortest path** between 2 nodes u, v , with path length measured by number of edges (an advantage over DFS)
3. **(Reverse) Cuthill–McKee** mesh numbering
4. **Ford–Fulkerson method** for computing the **maximum flow** in a **flow network**
5. Serialization/Deserialization of a binary tree vs. serialization in sorted order, allows the tree to be reconstructed in an efficient manner
6. Construction of the *failure function* of the **Aho–Corasick** pattern matcher
7. Testing **bipartiteness of a graph**
8. Implementing parallel algorithms for computing a graph's transitive closure.

7.7 Depth-first Search (DFS) – Tìm Kiếm Theo Chiều Sâu

Resources – Tài nguyên.

1. **Wikipedia/depth-1st search.**
2. **VNOI Wiki/cây DFS (depth-1st search tree) & ứng dụng.**

Depth-1st search (DFS) is an algorithm for traversing or search tree or graph data structures. The algorithm starts at the **root node** (selecting some arbitrary node as the root node in the case of a graph) & explores as far as possible along each branch before backtracking. Extra memory, usually a **stack**, is needed to keep track of the nodes discovered so far along a specified branch which helps in backtracking of the graph.

– Tìm kiếm theo chiều sâu (DFS) là 1 thuật toán để duyệt hoặc tìm kiếm các cấu trúc dữ liệu cây hoặc đồ thị. Thuật toán bắt đầu tại nút gốc (chọn 1 số nút tùy ý làm nút gốc trong trường hợp đồ thị) & khám phá càng xa càng tốt dọc theo mỗi nhánh trước khi quay lại. Bộ nhớ bổ sung, thường là 1 ngăn xếp, là cần thiết để theo dõi các nút đã phát hiện cho đến nay dọc theo 1 nhánh được chỉ định, giúp quay lại đồ thị.

A version of depth-1st was investigated in the 19th century by French mathematician **CHARLES PIERRE TRÉMAUX** as a strategy for **solving mazes**.

7.7.1 Some properties of DFS – Vài tính chất của DFS

The time & space analysis of DFS differs according to its application area. In theoretical computer science, DFS is typically used to traverse an entire graph, & takes time $O(|V| + |E|)$, where $|V|$ is the number of vertices & $|E|$ the number of edges. This is linear in the size of the graph. In these applications it also uses space $O(|V|)$ in the worst case to store the stack of vertices on the current search path as well as the set of already-visited vertices. Thus, in this setting, the time & space bounds are the same as for **breadth-1st search** & the choice of which of these 2 algorithms to use depends less on their complexity & more on the different properties of the vertex orderings the 2 algorithms produce.

– Phân tích thời gian & không gian của DFS khác nhau tùy theo lĩnh vực ứng dụng của nó. Trong khoa học máy tính lý thuyết, DFS thường được sử dụng để duyệt toàn bộ đồ thị, & mất thời gian $O(|V| + |E|)$, trong đó $|V|$ là số đỉnh & $|E|$ là số cạnh. Đây là tuyến tính trong kích thước của đồ thị. Trong các ứng dụng này, nó cũng sử dụng không gian $O(|V|)$ trong trường hợp xấu nhất để lưu trữ ngăn xếp các đỉnh trên đường dẫn tìm kiếm hiện tại cũng như tập hợp các đỉnh đã được truy cập. Do đó, trong cài đặt này, giới hạn thời gian & không gian giống như đối với **breadth-1st search** & việc lựa chọn sử dụng thuật toán nào trong 2 thuật toán này phụ thuộc ít hơn vào độ phức tạp của chúng & nhiều hơn vào các thuộc tính khác nhau của thứ tự đỉnh mà 2 thuật toán tạo ra.

For applications of DFS in relation to specific domains, e.g. searching for solutions in AI or web-crawling, the graph to be traversed is often either too large to visit in its entirety or infinite (DFS may suffer from **non-termination**). In such cases, search is only performed to a **limited depth**; due to limited resources, e.g. memory or disk space, one typically does not use data

structures to keep track of the set of all previously visited vertices. When search is performed to a limited depth, the time is still linear in terms of the number of expanded vertices & edges (although this number is not the same as the size of the entire graph because some vertices may be searched more than once & others not at all) but the space complexity of this variant of DFS is only proportional to the depth limit, & as a result, is much smaller than the space needed for searching to the same depth using breadth-1st search. For such applications, DFS also lends itself much better to **heuristic** methods for choosing a likely-looking branch. When an appropriate depth limit is not known a priori, **iterative deepening depth-1st search** applies DFS repeatedly with a sequence of increasing limits. In the AI mode of analysis, with a **branching factor** > 1 , iterative deepening increases the running time by only a constant factor over the case in which the correct depth limit is known due to the geometric growth of the number of nodes per level.

– Đối với các ứng dụng của DFS liên quan đến các miền cụ thể, ví dụ như tìm kiếm các giải pháp trong AI hoặc thu thập dữ liệu trên web, đồ thị cần duyệt thường quá lớn để duyệt toàn bộ hoặc vô hạn (DFS có thể bị lỗi không kết thúc). Trong những trường hợp như vậy, tìm kiếm chỉ được thực hiện ở độ sâu hạn chế; do tài nguyên hạn chế, ví dụ như bộ nhớ hoặc dung lượng đĩa, người ta thường không sử dụng các cấu trúc dữ liệu để theo dõi tập hợp tất cả các đỉnh đã truy cập trước đó. Khi tìm kiếm được thực hiện ở độ sâu hạn chế, thời gian vẫn tuyến tính theo số lượng đỉnh mở rộng & cạnh (mặc dù số này không giống với kích thước của toàn bộ đồ thị vì 1 số đỉnh có thể được tìm kiếm nhiều hơn 1 lần & 1 số đỉnh khác thì không) nhưng độ phức tạp về không gian của biến thể DFS này chỉ tỷ lệ thuận với giới hạn độ sâu, & do đó, nhỏ hơn nhiều so với không gian cần thiết để tìm kiếm ở cùng độ sâu khi sử dụng tìm kiếm theo chiều rộng thứ nhất. Đối với các ứng dụng như vậy, DFS cũng phù hợp hơn nhiều với các phương pháp tìm kiếm theo kinh nghiệm để chọn 1 nhánh có vẻ khả thi. Khi không biết trước giới hạn độ sâu thích hợp, tìm kiếm theo chiều sâu lặp lại lần thứ nhất áp dụng DFS nhiều lần với 1 chuỗi giới hạn tăng dần. Trong chế độ phân tích AI, với hệ số phân nhánh > 1 , việc lặp lại lần thứ nhất làm tăng thời gian chạy chỉ bằng 1 hệ số hằng số trong trường hợp giới hạn độ sâu chính xác được biết do sự tăng trưởng theo hình học của số lượng nút trên mỗi cấp.

DFS may also be used to collect a **sample** of graph nodes. However, incomplete DFS, similarly to incomplete **BFS**, is biased towards nodes of high **degree**.

– DFS cũng có thể được sử dụng để thu thập mẫu các nút đồ thị. Tuy nhiên, DFS không đầy đủ, tương tự như BFS không đầy đủ, thiên về các nút có bậc cao.

Problem 141 (DFS for binary trees). *Describe DFS for: (a) An arbitrary binary tree. (b) A fully binary tree of height $n \in \mathbb{N}^*$.*

Problem 142. *Describe DFS for **Trémaux tree** – a structure with important applications in graph theory. Are there cases in which there are some vertices that cannot be reached by DFS?*

Problem 143 (Iterative deepening, R). *Study **iterative deepening** – a technique to avoid possible infinite loops in applying DFS to Trémaux trees in order to be able to reach all nodes.*

7.7.2 Output of a DFS – Kết quả đầu ra của DFS

The result of a DFS of a graph can be conveniently described in terms of a **spanning tree** of the vertices reached during the search. Based on this spanning tree, the edges of the original graph can be divided into 3 classes:

- *Forward edges*, which point from a node of the tree to 1 of its descendants
- *Back edges*, which point from a node to 1 of its ancestors
- *Cross edges*, which do neither.
- Sometimes *tree edges*, edges which belong to the spanning tree itself, are classified separately from forward edges.

If the original graph is undirected then all of its edges are tree edges or back edges.

– Kết quả của DFS của 1 đồ thị có thể được mô tả 1 cách thuận tiện theo **spanning tree** của các đỉnh đạt được trong quá trình tìm kiếm. Dựa trên cây khung này, các cạnh của đồ thị gốc có thể được chia thành 3 lớp:

- *Các cạnh tiến*, trỏ từ 1 nút của cây đến 1 trong các con cháu của nó
- *Các cạnh lùi*, trỏ từ 1 nút đến 1 trong các tổ tiên của nó
- *Các cạnh chéo*, không làm cả hai.
- Đôi khi *các cạnh cây*, các cạnh thuộc về chính cây khung, được phân loại riêng biệt với các cạnh tiến.

Nếu đồ thị gốc không có hướng thì tất cả các cạnh của nó đều là các cạnh cây hoặc các cạnh lùi.

7.7.2.1 Vertex orderings – Đánh số đỉnh

It is also possible to use DFS to linearly order the vertices of a graph or tree. There are 4 possible ways of doing this:

- A *preordering* is a list of the vertices in the order that they were 1st visited by the DFS algorithm. This is a compact & natural way of describing the progress of the search. A preordering of an **expression tree** is the expression in **Polish notation**.
- A *postordering* is a list of the vertices in the order that they were *last* visited by the algorithm. A postordering of an expression tree is the expression in **reverse Polish notation**.
- A *reverse preordering* is the reverse of a preordering, i.e., a list of the vertices in the opposite order of their 1st visit. Reverse preordering is not the same as postordering.
- A *reverse postordering* is the reverse of a postordering, i.e., a list of the vertices in the opposite order of their last visit. Reverse postordering is not the same as preordering.

For **binary trees** there is additionally in-ordering & reverse in-ordering.

– Cũng có thể sử dụng DFS để sắp xếp tuyến tính các đỉnh của đồ thị hoặc cây. Có 4 cách có thể thực hiện việc này:

- A *preordering* là danh sách các đỉnh theo thứ tự mà thuật toán DFS đã truy cập lần đầu tiên. Đây là cách & tự nhiên & cô đọng để mô tả tiến trình tìm kiếm. A preordering của **expression tree** là biểu thức trong **ký hiệu Ba Lan**.
- A *postordering* là danh sách các đỉnh theo thứ tự mà thuật toán đã truy cập *lần cuối*. A postordering của cây biểu thức là biểu thức trong **ký hiệu Ba Lan ngược**.
- A *sắp xếp ngược thứ tự trước* là đảo ngược của sắp xếp trước, tức là danh sách các đỉnh theo thứ tự ngược lại với lần truy cập đầu tiên của chúng. Sắp xếp ngược thứ tự trước không giống với sắp xếp sau.
- A *sắp xếp ngược thứ tự sau* là đảo ngược của sắp xếp sau, tức là danh sách các đỉnh theo thứ tự ngược lại với lần truy cập cuối cùng của chúng. Sắp xếp ngược thứ tự sau không giống với sắp xếp trước.

Đối với **cây nhị phân** còn có sắp xếp trong & sắp xếp ngược thứ tự trong.

Reverse postordering produces a **topological sorting** of any **directed acyclic graph**. This ordering is also useful in **control-flow analysis** as it often represents a natural linearization of the control flows.

– Sắp xếp ngược sau tạo ra 1 sắp xếp tôpô của bất kỳ đồ thị có hướng không có chu trình nào. Sắp xếp này cũng hữu ích trong phân tích luồng điều khiển vì nó thường biểu diễn 1 tuyến tính hóa tự nhiên của luồng điều khiển.

7.7.2.2 Pseudocode of DFS - Mã giả của DFS

A recursive implementation of DFS:

```
procedure DFS(G, v) is
    label v as discovered
    for all directed edges from v to w that are in G.adjacentEdges(v) do
        if vertex w is not labeled as discovered then
            recursively call DFS(G, w)
```

A non-recursive implementation of DFS with worst-case space complexity $O(|E|)$, with the possibility of duplicate vertices on the stack:

```
procedure DFS_iterative(G, v) is
    let S be a stack
    S.push(v)
    while S is not empty do
        v = S.pop()
        if v is not labeled as discovered then
            label v as discovered
            for all edges from v to w in G.adjacentEdges(v) do
                S.push(w)
```

These 2 variations of DFS visit the neighbors of each vertex in the opposite order from each other: the 1st neighbor of v visited by the recursive variation is the 1st one in the list of adjacent edges, while in the iteration variation the 1st visited neighbor is the last one in the list of adjacent edges.

– 2 biến thể DFS này sẽ thăm các đỉnh lân cận của mỗi đỉnh theo thứ tự ngược nhau: hàng xóm thứ nhất của v được thăm bởi biến thể đệ quy là hàng xóm thứ nhất trong danh sách các cạnh liền kề, trong khi ở biến thể lặp, hàng xóm thứ nhất được thăm là hàng xóm cuối cùng trong danh sách các cạnh liền kề.

The non-recursive implementation is similar to BFS but differs from it in 2 ways:

1. it uses a stack instead of a queue, &
  2. it delays checking whether a vertex has been discovered until the vertex is popped from the stack rather than making this check before adding the vertex.
- Triển khai không đệ quy tương tự như BFS nhưng khác ở 2 điểm:

1. sử dụng ngăn xếp thay vì hàng đợi, &
2. trì hoãn việc kiểm tra xem đỉnh đã được phát hiện hay chưa cho đến khi đỉnh đó được bật ra khỏi ngăn xếp thay vì thực hiện kiểm tra này trước khi thêm đỉnh.

If G is a tree, replacing the queue of the BFS algorithm with a stack will yield a DFS algorithm. For general graphs, replacing the stack of the iterative DFS implementation with a queue would also produce a BFS algorithm, although a somewhat nonstandard one.

– Nếu G là 1 cây, việc thay thế hàng đợi của thuật toán BFS bằng 1 ngăn xếp sẽ tạo ra 1 thuật toán DFS. Đối với đồ thị chung, việc thay thế ngăn xếp của triển khai DFS lặp lại bằng 1 hàng đợi cũng sẽ tạo ra 1 thuật toán BFS, mặc dù là 1 thuật toán không chuẩn.

Another possible implementation of iterative DFS uses a stack of **iterators** of the list of neighbors of a node, instead of a stack of nodes. This yields the same traversal as recursive DFS.

```

procedure DFS_iterative(G, v) is
  let S be a stack
  label v as discovered
  S.push(iterator of G.adjacentEdges(v))
  while S is not empty do
    if S.peek().hasNext() then
      w = S.peek().next()
      if w is not labeled as discovered then
        label w as discovered
        S.push(iterator of G.adjacentEdges(w))
      else
        S.pop()

```

7.7.3 Applications of DFS

Algorithms that use DFS as a building block include:

- Finding **connected components**.
- **Topological sorting**.
- Finding 2-(edge or vertex)-connected components.
- Finding 3-(edge or vertex)-connected components.
- Finding the **bridges** of a graph.
- Generating words in order to plot the **limit set** of a **group**.
- Finding **strongly connected components**.
- Determining whether a species is closer to 1 species or another in a phylogenetic tree.
- **Planarity testing**.
- Solving puzzles with only 1 solution, e.g. **mazes**. (DFS can be adapted to find all solutions to a maze by only including nodes on the current path in the visited set.)
- **Maze generation** may use a randomized DFS.
- Finding **biconnectivity in graphs**.
- **Succession** to the throne shared by the **Commonwealth realms**.

7.7.4 Complexity of DFS

The **computational complexity** of DFS was investigated by **JOHN REIF**. More precisely, given a graph G , let $O = (v_1, \dots, v_n)$ be the ordering computed by the standard recursive DFS algorithm. This ordering is called the *lexicographic DFS ordering*. **JOHN REIF** considered the complexity of computing the lexicographic DFS ordering, given a graph & a source. A **decision version** of the problem (testing whether some vertex u occurs before some vertex v in this order) is **P-complete**, i.e., it is “a nightmare for parallel processing”.

– Độ phức tạp tính toán của DFS đã được **JOHN REIF** nghiên cứu. Chính xác hơn, với 1 đồ thị G , hãy để $O = (v_1, \dots, v_n)$ là thứ tự được tính toán bởi thuật toán DFS đệ quy chuẩn. Thứ tự này được gọi là *thứ tự DFS theo từ điển*. **JOHN REIF** đã xem xét độ phức tạp của việc tính toán thứ tự DFS theo từ điển, với 1 đồ thị & 1 nguồn. 1 phiên bản quyết định của bài toán (kiểm tra xem 1 số đỉnh u có xuất hiện trước 1 số đỉnh v theo thứ tự này hay không) là P-hoàn chỉnh, tức là, nó là “cơn ác mộng đối với xử lý song song”.

A DFS ordering (not necessarily the lexicographic one), can be computed by a randomized parallel algorithm in the complexity class **RNC**. As of 1997, it remained unknown whether a depth-1st traversal could be constructed by a deterministic parallel algorithm, in the complexity class **NC**.

7.8 Shortest path problem – Bài toán tìm đường đi ngắn nhất

In graph theory, the *shortest path problem* is the problem of finding a **path** between 2 **vertices** (or nodes) in a graph s.t. the sum of weights of its constituent edges is minimized.

The problem of finding the shortest path between 2 intersections on a road map may be modeled as a special case of the shortest path problem in graphs, where the vertices correspond to intersections & the edges correspond to road segments, each weighted by the length or distance of each segment.

The shortest path problem can be defined for graphs whether undirected, directed, or **mixed**. The definition for undirected graphs states that every edge can be traversed in either direction. Directed graphs require that consecutive vertices be connected by an appropriate directed edge.

Recall that 2 vertices are adjacent when they are both incident to a common edge. A *path* in an undirected graph is a sequence of vertices $P = (v_1, v_2, \dots, v_n) \in V^n = V \times V \times \dots \times V$ s.t. v_i is adjacent to v_{i+1} , $\forall i = 1, \dots, n-1$. Such a path P is called a path of length $n-1$ from v_1 to v_n . (The v_i are variables; their numbering relates to their position in the sequence & need not relate to a canonical labeling.)

Let $E = \{e_{i,j}\}$ where $e_{i,j}$ is the edge incident to both v_i & v_j . Given a real-valued weight function $f : E \rightarrow \mathbb{R}$, & an undirected simple graph G , the shortest path from v to v' is the path $P = (v_1, \dots, v_n)$ (where $v_1 = v$ & $v_n = v'$) that over all possible n minimizes the sum $\sum_{i=1}^{n-1} f(e_{i,i+1})$. When each edge in the graph has unit weight or $f : E \rightarrow \{1\}$, this is equivalent to finding the path with fewest edges.

$$\min_{P=(v_1, \dots, v_n) \in V^n : \text{path}, v_1=v, v_n=v'} \sum_{i=1}^{n-1} f(e_{i,i+1}).$$

The problem is also sometimes called the *single-pair shortest path problem*, to distinguish it from the following variations:

- The *single-source shortest path problem*, in which we have to find shortest paths from a source vertex v to all other vertices in the graph.

$$\min_{P=(v_1, \dots, v_n) \in V^n : \text{path}, v_1=v} \sum_{i=1}^{n-1} f(e_{i,i+1}).$$

- The *single-destination shortest path problem*, in which we have to find shortest paths from all vertices in the directed graph to a single destination vertex v . This can be reduced to the single-source shortest path problem by reversing the arcs in the directed graph.

$$\min_{P=(v_1, \dots, v_n) \in V^n : \text{path}, v_n=v'} \sum_{i=1}^{n-1} f(e_{i,i+1}).$$

- The *all-pairs shortest path problem*, in which we have to find shortest paths between every pair of vertices v, v' in the graph.

$$\min_{P=(v_1, \dots, v_n) \in V^n : \text{path}} \sum_{i=1}^{n-1} f(e_{i,i+1}).$$

These generalizations have significantly more efficient algorithms than the simplistic approach of running a single-pair shortest path algorithm on all relevant pairs of vertices.

– Những tổng quát hóa này có thuật toán hiệu quả hơn đáng kể so với cách tiếp cận đơn giản là chạy thuật toán đường đi ngắn nhất 1 cặp trên tất cả các cặp đỉnh có liên quan.

7.8.1 Algorithms

Several well-known algorithms exist for solving the shortest path problem & its variants.

- **Dijkstra's algorithm** solves the single-source shortest path problem with only nonnegative edge weights.
- **Bellman–Ford algorithm** solves the single-source problem if edge weights may be negative.
- **A* search algorithm** solves for single-pair shortest path using heuristics to try to speed up the search.
- **Floyd–Warshall algorithm** solves all pairs shortest paths.
- **Johnson's algorithm** solves all pairs shortest paths, & may be faster than Floyd–Warshall on **sparse graphs**.
- **Viterbi algorithm** solves the shortest stochastic path problem with an additional probabilistic weight on each node.

7.9 Dijkstra's algorithm – Thuật toán Dijkstra

“*Dijkstra's algorithm* is an algorithm for finding the **shortest paths** between **nodes** in a weighted graph, which may represent, e.g., a **road network**. It was conceived by computer scientist **EDSGER W. DIJKSTRA** in 1956 & published 3 years later.

– *Thuật toán Dijkstra* là 1 thuật toán để tìm đường đi gần bờ nhất giữa các nút trong 1 đồ thị có trọng số, có thể biểu diễn, ví dụ, 1 mạng lưới đường bộ. Thuật toán này được nhà khoa học máy tính EDSGER W. DIJKSTRA nghĩ ra vào năm 1956 & xuất bản 3 năm sau đó.

Dijkstra's algorithm finds the shortest path from a given source node to every node. It can be used to find the shortest path to a specific destination node, by terminating the algorithm after determining the shortest path to the destination node. E.g., if nodes of the graph represents cities, & the costs of edges represent the distances between pairs of cities connected by a direct road, then Dijkstra's algorithm can be used to find the shortest route between 1 city & all other cities. A common application of shortest path algorithms is network **routing protocols**, most notably **IS-IS** (Intermediate System to Intermediate System) & **OSPF** (Open Shortest Path 1st). It is also employed as a **subroutine** in algorithms e.g. **Johnson's algorithm**.

– Thuật toán Dijkstra tìm đường đi ngắn nhất từ 1 mã nguồn nhất định đến mọi nút. Thuật toán này có thể được sử dụng để tìm đường đi ngắn nhất đến 1 nút đích cụ thể, bằng cách kết thúc thuật toán sau khi xác định được đường đi ngắn nhất đến nút đích. E.g., nếu các nút của đồ thị biểu diễn các thành phố, & chi phí của các cạnh biểu diễn khoảng cách giữa các cặp thành phố được kết nối bằng 1 con đường trực tiếp, thì thuật toán Dijkstra có thể được sử dụng để tìm tuyến đường ngắn nhất giữa 1 thành phố & tất cả các thành phố khác. 1 ứng dụng phổ biến của thuật toán đường đi ngắn nhất là các giao thức định tuyến mạng, đáng chú ý nhất là IS-IS (Hệ thống trung gian đến Hệ thống trung gian) & OSPF (Đường dẫn ngắn nhất mở thứ nhất). Thuật toán này cũng được sử dụng như 1 chương trình con trong các thuật toán, ví dụ như thuật toán Johnson.

Chương 8

CSES Problem Set/Graph Algorithms

Problem 144 (CSES Problem Set/counting rooms, <https://cses.fi/problemset/task/1192>). You are given a map of a building, & your task is to count the number of its rooms. The size of the map is $n \times m$ squares, & each square is either floor or wall. You can walk left, right, up, & down through the floor squares.

Input. The 1st input lines has 2 integers n, m : the height & width of the map. Then there are n lines of m characters describing the map. Each character is either . (floor) or # (wall).

Output. Print 1 integer: the number of rooms.

Constraints. $1 \leq n, m \leq 10^3$.

Sample. Input:

```
5 8
#####
#.#...#
####.#.#
#.#...#
#####
```

Output: 3.

Problem 145 (CSES Problem Set/labyrinth, <https://cses.fi/problemset/task/1193>). You are given a map of a labyrinth, task: find a path from start to end. You can walk left, right, up, & down.

Input. The 1st input line has 2 integers n, m : the height & width of the map. Then there are n lines m characters describing the labyrinth. Each character is . (floor), # (wall), A (start), or B (end). There is exactly 1 A & 1 B in the input.

Output. 1st print YES, if there is a path, & No otherwise. If there is a path, print the length of the shortest such path & its description as a string consisting of characters L (left), R (right), U (up), & D (down). You can print any valid solution.

Constraints. $1 \leq n, m \leq 1000$.

Sample. Input:

```
5 8
#####
#.A#...#
#.#.#B#
#.....#
#####
```

Output:

```
YES
9
LDDRRRRRU
```

Problem 146 (CSES Problem Set/building roads, <https://cses.fi/problemset/task/1666>). Byteland has n cities, & m roads between them. Goal: construct new roads so that there is a route between any 2 cities. Task: find out the minimum number of roads required, & also determine which roads should be built.

Input. The 1st input line has 2 integers n, m : the number of cities & roads. The cities are numbered $1, 2, \dots, n$. After that, there are m lines describing the roads. Each line has 2 integers a, b : there is a road between those cities. A road always connects 2 different cities, & there is at most 1 road between any 2 cities.

Output. 1st print an integer k : the number of required roads. Then, print k lines that describe the new roads. You can print any valid solution.

Constraints. $1 \leq n \leq 10^5, 1 \leq m \leq 2 \cdot 10^5, 1 \leq a, b \leq n$.

Sample.

build_road.inp	build_road.out
4 2	1
1 2	2 3
3 4	

Problem 147 (CSES Problem Set/message route, <https://cses.fi/problemset/task/1667>). Syrjälä's network has n computers & m connections. Task: find out if Uolevi can send a message to Maija, & if it is possible, what is the minimum number of computers on such a route.

Input. The 1st input line has 2 integers n, m : the number of computers & connections. The computers are numbered $1, 2, \dots, n$. Uolevi's computer is 1 & Maija's computer is n . Then, there are m lines describing the connections. Each line has 2 integers a, b : there is a connection between those computers. Every connection is between 2 different computers, & there is at most 1 connection between any 2 computers.

Output. If it is possible to send a message, 1st print k : the minimum number of computers on a valid route. After this, print an example of such a route. You can print any valid solution. If there are no routes, print IMPOSSIBLE.

Constraints. $2 \leq n \leq 10^5, 1 \leq m \leq 2 \cdot 10^5, 1 \leq a, b \leq n$.

Sample.

message_route.inp	message_route.out
5 5	3
1 2	1 4 5
1 3	
1 4	
2 3	
5 4	

Problem 148 (CSES Problem Set/building team, <https://cses.fi/problemset/task/1668>). There are n pupils in Uolevi's class, & m friendships between them. Task: divide pupils into 2 teams in such a way that no 2 pupils in a team are friends. You can freely choose the sizes of the teams.

Input. The 1st input line has 2 integers n, m : the number of pupils & friendships. The pupils are numbered $1, 2, \dots, n$. Then, there are m lines describing the friendships. Each line has 2 integers a, b : pupils a, b are friends. Every friendship is between 2 different pupils. You can assume that there is at most 1 friendship between any 2 pupils.

Output. Print an example of how to build the teams. For each pupil, print 1 or 2 depending on to which team the pupil will be assigned. You can print any valid team. If there are no solutions, print IMPOSSIBLE.

Constraints. $1 \leq n \leq 10^5, 1 \leq m \leq 2 \cdot 10^5, 1 \leq a, b \leq n$.

Sample.

build_team.inp	build_team.out
5 3	1 2 2 1 2
1 2	
1 3	
4 5	

Problem 149 (CSES Problem Set/round trip, <https://cses.fi/problemset/task/1669>). Byteland has n cities & m roads between them. Task: design a round trip that begins in a city, goes through 2 or more other cities, & finally returns to starting city. Every intermediate city on the route has to be distinct.

Input. The 1st input line has 2 integers n, m : the number of cities & roads. The cities are numbered $1, 2, \dots, n$. Then, there are m lines describing the roads. Each line has 2 integers a, b : there is a road between those cities. Every road is between 2 different cities, & there is at most 1 road between any 2 cities.

Output. 1st print an integer k : the number of cities on the route. Then print k cities in order they will be visited. You can print any valid solution. If there are no solutions, print IMPOSSIBLE.

Constraints. $1 \leq n \leq 10^5, 1 \leq m \leq 2 \cdot 10^5, 1 \leq a, b \leq n$.

Sample.

build_team.inp	build_team.out
5 6	4
1 3	3 5 1 3
1 2	
5 3	
1 5	
2 4	
4 5	

Problem 150 (CSES Problem Set/monsters, <https://cses.fi/problemset/task/1194>). You & some monsters are in a labyrinth. When taking a step to some direction in the labyrinth, each monster may simultaneously take 1 as well. Goal: reach 1 of the boundary squares without ever sharing a square with a monster. Task: find out if your goal is possible, & if it is, print a path that you can follow. Your plan has to work in any situation; even if the monsters know your path beforehand.

Input. The 1st input line has 2 integers n, m : the height & width of the map. After this there are n lines of m characters describing the map. Each character is . (floor), # (wall), A (start), or M (monster). There is exactly 1 A in the input.

Output. 1st print YES if your goal is possible, & NO otherwise. If your goal is possible, also print an example of a valid path (the length of the path & its description using characters D, U, L, R). You can print any path, as long as its length is at most mn steps.

Constraints. $1 \leq m, n \leq 10^3$.

Sample. Input:

```
5 8
#####
#M..A..#
#.#M#.#
#M#...#
#.#...
```

Output:

```
YES
5
RRDDR
```

Problem 151 (CSES Problem Set/shortest routes I, <https://cses.fi/problemset/task/1671>). There are n cities & m flight connections between them. Task: determine the length of the shortest route from Syrjälä to every city.

Input. The 1st input line has 2 integers n, m : the number of cities & flight connections. The cities are numbered $1, 2, \dots, n$, & city 1 is Syrjälä. After that, there are m lines describing the flight connections. Each line has 3 integers a, b, c : a flight begins at city a , ends at city b , & its length is c . Each flight is a 1-way flight. You can assume that it is possible to travel from Syrjälä to all other cities.

Output. Print n integers: the shortest route lengths from Syrjälä to cities $1, 2, \dots, n$.

Constraints. $1 \leq n \leq 10^5, 1 \leq m \leq 2 \cdot 10^5, 1 \leq a, b \leq n, 1 \leq c \leq 10^9$.

Sample.

shortest_route_I.inp	shortest_route_I.out
3 4	0 5 2
1 2 6	
1 3 2	
3 2 3	
1 3 4	

Problem 152 (CSES Problem Set/shortest routes II, <https://cses.fi/problemset/task/1672>). There are n cities & m roads between them. Task: process q queries where you have to determine the length of the shortest route between 2 given cities.

Input. The 1st input line has 3 integers n, m, q : the number of cities, roads, & queries. Then, there are m lines describing the roads. Each line has 3 integers a, b, c : there is a road between cities a & b whose length is c . All roads are 2-way roads. Finally, there are q lines describing the queries. Each line has 2 integers a, b : determine the length of the shortest route between cities a & b .

Output. Print the length of the shortest route for each query. If there is no route, print -1 instead.

Constraints. $1 \leq n \leq 500, 1 \leq m \leq n^2, 1 \leq q \leq 10^5, 1 \leq a, b \leq n, 1 \leq c \leq 10^9$.

Sample.

shortest_route_II.inp	shortest_route_II.out
4 3 5	5
1 2 5	5
1 3 9	8
2 3 3	-1
1 2	3
2 1	
1 3	
1 4	
3 2	

Problem 153 (CSES Problem Set/high score, <https://cses.fi/problemset/task/1673>). You play a game consisting of n rooms & m tunnels. Your initial score is 0, & each tunnel increases your score by x where x may be both positive or negative. You may go through a tunnel several times. Task: walk from room 1 to room n . What is the maximum score you can get?

Input. The 1st input line has 2 integers n, m : the number of rooms & tunnels. The rooms are numbered $1, 2, \dots, n$. Then, there are m lines describing the tunnels. Each line has 3 integers a, b, x : the tunnel starts at room a , ends at room b , & it increases your score by x . All tunnels are 1-way tunnels. You can assume that it is possible to get from room 1 to room n .

Output. Print 1 integer: the maximum score you can get. However, if you can get an arbitrarily large score, print -1.

Constraints. $1 \leq n \leq 2500, 1 \leq m \leq 5000, 1 \leq a, b \leq n, -10^9 \leq x \leq 10^9$.

Sample.

high_score.inp	high_score.out
4 5	5
1 2 3	
2 4 -1	
1 3 -2	
3 4 7	
1 4 4	

Problem 154 (CSES Problem Set/flight discount, <https://cses.fi/problemset/task/1195>). Task: find a minimum-price flight route from Syrjälä to Metsälä. You have 1 discount coupon, using which you can halve the price of any single flight during the route. However, you can only use the coupon once. When you use the discount coupon for a flight whose price is x , its price becomes $\lfloor \frac{x}{2} \rfloor$.

Input. The 1st input line has 2 integers n, m : the number of cities & flight connections. The cities are numbered $1, 2, \dots, n$. City 1 is Syrjälä, & city n is Metsälä. After this there are m lines describing the flights. Each line has 3 integers a, b, c : a flight begins at city a , ends at city b , & its price is c . Each flight is unidirectional. You can assume that it is always possible to get from Syrjälä to Metsälä.

Output. *Print 1 integer: the price of the cheapest route from Syrjälä to Metsälä.*

Constraints. $1 \leq n \leq 10^5, 1 \leq m \leq 2 \cdot 10^5, 1 \leq a, b \leq n, 1 \leq c \leq 10^9$.

Sample.

flight_discount.inp	flight_discount.out
3 4 1 2 3 2 3 1 1 3 7 2 1 5	2

Problem 155 (CSES Problem Set/cycle finding, <https://cses.fi/problemset/task/1197>). *You are given a directed graph, & task: find out if it contains a negative cycle, & also give an example of such a cycle.*

Input. *The 1st input line has 2 integers n, m : the number of nodes & edges. The nodes are numbered $1, 2, \dots, n$. After this, the input has m lines describing the edges. Each line has 3 integers a, b, c : there is an edge from node a to node b whose length is c .*

Output. *If the graph contains a negative cycle, print 1st YES, & then the nodes in the cycle in their correct order. If there are several negative cycles, you can print any of them. If there are no negative cycles, print NO.*

Constraints. $1 \leq n \leq 2500, 1 \leq m \leq 5000, 1 \leq a, b \leq n, -10^9 \leq c \leq 10^9$.

Sample.

cycle_finding.inp	cycle_finding.out
4 5 1 2 1 2 4 1 3 1 1 4 1 -3 4 3 -2	YES 1 2 4 1

Chương 9

CSES Problem Set/Tree Algorithms

Chương 10

Posets, Kết Nối, Lưới Boolean

Chương 11

Miscellaneous

11.1 Contributors

1. VÕ NGỌC TRÂM ANH [VNTA].
  - VNTA's [UMT_SOT_SUM25] Combinatorics & Graph Theory https://github.com/vntanh1406/Graph_SUM2025.
2. SƠN TÂN [ST].
3. PHAN VĨNH TIẾN [PVT].

Tài liệu tham khảo

- [AD10] Titu Andreescu and Gabriel Dospinescu. *Problems from the Book*. 2nd. XYZ Press, 2010, p. 571. ISBN: 978-0979926907.
- [Hal60] Paul Richard Halmos. *Naive set theory*. The University Series in Undergraduate Mathematics. D. Van Nostrand Co., Princeton, N.J.-Toronto-London-New York, 1960, pp. vii+104.
- [Hal74] Paul Richard Halmos. *Naive set theory*. Undergraduate Texts in Mathematics. Reprint of the 1960 edition. Springer-Verlag, New York-Heidelberg, 1974, pp. vii+104.
- [HT24] Bùi Việt Hà and Vương Trọng Thanh. *Các Vấn Đề Trong Tổ Hợp*. Nhà Xuất Bản Đại Học Quốc Gia Hà Nội, 2024, p. 429.
- [Kap72] Irving Kaplansky. *Set theory and metric spaces*. Allyn and Bacon Series in Advanced Mathematics. Allyn and Bacon, Inc., Boston, Mass., 1972, pp. xii+140.
- [Kap77] Irving Kaplansky. *Set theory and metric spaces*. Second. Chelsea Publishing Co., New York, 1977, xii+140 pp. ISBN 0-8284-0298-1.
- [Phu10] Phạm Minh Phương. *Một Số Chuyên Đề Toán Tổ Hợp Bồi Dưỡng Học Sinh Giỏi Trung Học Phổ Thông*. Nhà Xuất Bản Giáo Dục Việt Nam, 2010, p. 179.
- [Sha22] Shahriar Shahriari. *An invitation to combinatorics*. Cambridge Mathematical Textbooks. Cambridge University Press, Cambridge, 2022, pp. xv+613. ISBN: 978-1-108-47654-6.
- [Thà13] Lê Công Thành. *Lý Thuyết Độ Phức Tập Tính Toán*. Nhà Xuất Bản Khoa Học Tự Nhiên & Công Nghệ, 2013, p. 370.
- [Val02] Gabriel Valiente. *Algorithms on trees and graphs*. Springer-Verlag, Berlin, 2002, pp. xiv+490. ISBN: 3-540-43550-6. DOI: [10.1007/978-3-662-04921-1](https://doi.org/10.1007/978-3-662-04921-1). URL: <https://doi.org/10.1007/978-3-662-04921-1>.
- [Val21] Gabriel Valiente. *Algorithms on trees and graphs—with Python code*. Texts in Computer Science. Second edition [of 1926815]. Springer, Cham, [2021] ©2021, pp. xv+386. ISBN: 978-3-303-81884-5; 978-3-303-81885-2. DOI: [10.1007/978-3-030-81885-2](https://doi.org/10.1007/978-3-030-81885-2). URL: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-81885-2>.
- [Vin+25] Lê Anh Vinh, Lê Phúc Lữ, Nguyễn Huy Tùng, Trần Đăng Phúc, Vũ Văn Luân, Phạm Văn Thắng, Lê Quang Quân, Nguyễn Văn Thế, Nguyễn Tuấn Hải Đăng, Hà Hữu Cao Trình, and Phạm Việt Hùng. *Định Hướng Bồi Dưỡng Học Sinh Năng Khiếu Toán. Tập 4: Tổ Hợp*. Nhà Xuất Bản Đại Học Quốc Gia Hà Nội, 2025, pp. x+373.